༄༅། །རྗེ་བཙུན་ས་སྐྱ་པཎྜིཏའི་ལེགས་པར་བཤད་པ་༄༅།
རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་བཞུགས་སོ། །

Treasury of Good Sayings of Sa skya Paṇḍita
the Eminent Tibetan Lama, 1182 – 1251

Development of Awareness and Conduct

Translated during the summer of 1966 at Mussoorie, India by Lozang Jamspal and Ngawang Sonam Tenzin.

Edited by Lozang Jamspal

ALL RIGHTS RESERVED
INCLUDING THE RIGHT OF REPRODUCTION
IN WHOLE OR IN PART IN ANY FORM
COPYRIGHT © 2003, LOZANG JAMSPAL
PUBLISHED BY LADAKHRATNASHRIDIPIKA
LEH, LADAKH, INDIA
FIRST PRINTING
ISBN-81-901230-3-3

DEDICATED
TO
THE LATE
NGAGN DBAN BSOD NAMS BSTAN 'ZIN
JARED DOUGLAS RHOTON

WHO WORKED RESPECTFULLY AND DILIGENTLY
ON
THE ENGLISH TRANSLATION
OF
THIS TREASURY OF GOOD SAYINGS
1966

TABLE OF CONTENTS

བོད་སྐད་་སྔོན་བརྗོད་

Tibetan Preface

ཨིན་སྐད་་སྔོན་བརྗོད་

Tibetan Preface

1 མཁས་པ་བརྟག་པ་སྟེ། རབ་ཏུ་བྱེད་པ་དང་པོ་ ༡
Examination of the Wise 1

2 ལ་རབས་བརྟགས་པ་སྟེ། རབ་ཏུ་བྱེད་པ་གཉིས་པ་ ༡༨
Chap. 2, Examination of the Polite One 18

3 བླུན་པོ་བརྟག་པ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་གསུམ་པ་ ༣༣
Chap. 3, Examination of Fools 33

4 སྤྱིལ་མ་བརྟག་པ་སྟེ། རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བཞི་པ ༥༥
Chap. 4. Examination of the Wise and Fools 55

5 ངན་སྤྱོད་བརྟག་པ་སྟེ། རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ལྔ་པ ༧༧
Examination of Wrong Conduct 77

6 རང་བཞིན་གྱི་ཚུལ་བརྟག་པ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་དྲུག་པ ༡༠༢
Chap. 6. Examination of Nature 102

7 མི་རིགས་པའི་ཚུལ་བརྟག་པ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བདུན་པ ༡༠༥
Chap. 7, Examination of Wrong Ways 105

8 བྱ་བ་བརྟག་པ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བརྒྱད་པ ༡༥༩
Chap. 8, Examination of Works 159

9 ཆོས་བརྟག་པ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་དགུ་པ ༢༠༧
Chap. 9, Examination of the Sacred Law 207

10 མཇུག་བྱང་སྟེ་རབ་བྱེད་བཅུ་པ་ ༢༣༧
Chap. 10, The Conclusion 237

11 ཚིགས་བཅད་འཚོལ་བྱེད་ཀ་འཕྲེང་ ༢༤༢
verse Index 242

12 བོད་སྐད་དུ་གཏམ་རྒྱུད་དང་མཆན་བུ་ ༢༥༣
Stories and Notes in Tibetan 253

Acknowledgments

The late Dr. Jared Douglas Rhoton, Nga dbang Bsod nams Bstan 'zin (Ngawang Sonam Tenzin), founded the Tibetan Classics Translators Guild (TCTG) of New York in 1986. Since then, I have been fortunate to have served as president and currently as director of this organization. Dr. Rhoton's consistent exhortation was to continue the work of the Guild. We get together several times a week. From these meetings are compiled our manuscripts. These get further revised, edited, commented upon, and may be translated into various languages. Some of these have already been published, while others (as of June 2003) still await publication.

Published Works

Stages of Healing Body and Mind, Tibetan and English, by Lozang Jamspal, 2001.

Stages of Meditation by Vimalamitra, in two volumes, 2000, translated, edited, with commentary, by Lozang Jamspal.

Water and Tree Simile Treatise by Gung thang Bstan pa'i Sgron me, edited with a supplemental appendix, "Historical Changes in the Tibetan Language" 1999, in Tibetan by Lozang Jamspal.

Praise to the Buddha in One hundred and Fifty Verses, by Mātṛceṭa (tri-lingual edition; Sanskri root text, Tibetan edition, Sanskrit-Tibetan glosssary, Hindi translation, and commentary written in Tibetan), 1998, by Lozang Jamspal.

Procedures for Learning Classical Tibetan, 1996, by Lozang Jamspal.

Works in Progress

The Range of the Bodhisattva: The Treatise of Truth Teller, Skt. *Bodhisattva-gocara-upāya-viṣaya-vikurvāṇanirdeśa, Byang chub sems dpa'i spyod yul kyi thabs kyi rnam par 'phrul pa bstan pa* (edited Tibetan text and English translation in two volumes). This is my 1991 PhD dissertation for Columbia University.

The Bodhicaryāvatāra of Śāntideva. I revised some verses according to the original Sanskrit text and Prajñākaramati's commentary, and also edited the Tibetan and English translations. Except for a few verses, Dr. Rhoton and I first completed the English translation between 1964 and 1969. Now, the Guild is in the slow process of re-reading the Tibetan and English translations, and making corrections where necessary.

The Amarakoṣa of Situ Mahāpaṇḍita. We transferred his Tibetan transliteration of the root Sanskrit text into Devanāgarī script and juxtaposed it with Situ's Tibetan translation, and put it on computer. We then compiled a Sanskrit-Tibetan word index in both Devanāgarī and Tibetan scripts, and put that on computer. The Tibetan-Sanskrit word index has been compiled, but still must be put on computer in both Tibetan and Devanāgarī scripts, following the format of the Sanskrit-Tibetan word index.

The Lam rim dmar khrid myur lam (Quick Practical Path to Enlightenment) by Pan chen Bol bzang Yes shes, was translated at the request of the late Venerable Lama Tenzin of the Maui Dharma Center.

Contributors

The following have generously given their valuable time, skill, scholarly expertise, and/or financial help to the TCTG: Professor Alex and Hideko Wayman, Doctors Philip and Natalie Hauptman, William Kirtz, Joshua and Diana Cutler, Norman Guberman, Sharon Azar-Hahn, Scott Hoyt, Irene Geary, PhD, David Kittay, David Dell, PhD, Dennis Cordell, Kathleen Kernell, Elia Sinaiko, PhD, Serinity Young, PhD, Margot Jarrett, Nancy Haynes and Michael Metz, David Dell, PhD, Noe Dinnerstein, David Mellins, Susan Altabel, Michele Becker, Susan Sinberg Landesman, PhD, Marie Frequegnon, PhD, Arthur Mandelbaum, Donald Larocca, Deborah Sommer, PhD, Ronald Bogdan, Wyatt Harlan, and Kurt Keuzer, PhD.

Tibetan Edition of the Text and Its Commentary

I wish to express my gratitude to Lama Pema Wangdak of the Palden Sakya Center for giving me his computer version of the Tibetan text of Sa skya Paṇḍita's *Good Sayings*. Using that as a starting point, our present Tibetan edition was further modified, primarily relying upon the Bkra shis lhun po edition, edited by the Venerable Dngul chu Dharmabhadra (1772 – 1851).

I am also very thankful to Gene Smith of the Tibetan Buddhist Resource Center, New York. Gene, a pioneer historian and preservationist of Tibetan literature, provided a copy of the Dmar ston commentary on the *Good Sayings*. Based on the commentary, I wrote the stories and annotations found in the Tibetan and English annotations sections.

English Translation

Ngawang Sonam Tenzin and I first made the draft translation of this text in 1966, except for the following verses: Ch. 1, vv. 2, 9, 15; Ch. 2, vv. 15, 16; Ch. 3, vv. 24 – 34; Ch. 4, v. 21; Ch. 5, vv. 6, 8, 22, 36, 37; Ch. 6, v. 22, 46, 48, 51; Ch. 7, v. 31; Ch. 8, v. 36, 54, 56, 65, 70; Ch. 9, vv. 45, 46 (which have not

been translated). The Guild has been revising our original translation since the mid-1990s. We've juxtaposed it with the Tibetan so as to preserve that text, and provided English equivalents for each Tibetan word.

The following people kindly helped to edit the English translation of this work: Deborah Sommer, Natalie Hauptman, Nancy Haynes, Kathleen Kernell, Susan Altabel, David Kittay, Wyatt Harlan, Susan Sinberg Landesman, Margot Jarrett. Norman Guberman, Kun tu bzang po, helped with his editorial expertise by carefully reading through the completed English translation and painstakingly finalizing the book for publication. I am very thankful to all the volunteers for their altruism and effort in preserving the classical Tibetan language, and also toDge bshes Blo bzang Tshe brtan for proofreading our various Tibetan texts for publication.

While sorting through some papers during the early months of 2002, Dr. Philip Hauptman found two manuscript pages from the then unpublished *Water and Tree Simile Treatise* of the sage Gung thang Bstan pa'i Sgron me. In them, I had prepared word-for-word equivalents for the Tibetan language students, where the meaning of each word from the Tibetan text was given an English equivalent. He asked me for the whole copy of this work, and after going through it exclaimed, "These English word equivalents are extremely useful for learning to read and understand the Tibetan!" Inspired by this coincidence, I thought that I should also make word-for-word equivalents to help the many young Tibetan-speaking people who are currently more literate in English than in their own native language. By the end of 2002, I had completed the word-equivalents portion of the *Good Sayings*.

I'm also grateful to Sharon Azar-Hahn, who, at the last moment, enthusiastically volunteered to make the beautiful drawing of Sa skya Pandita's hand-implements emblem, which is found on the back cover.

Illustrations

མདུན་ངོས་ཀྱི་ཡུལ་ལྗོངས་དེ་དཔལ་བསམ་ཡས་གཙུག་ལག་ཁང་གི་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་མཚོའུ་དང་རི་བོས་མཛེས་པའི་ཡུལ་གནས་ཁྱད་པར་ཞིག་ཡིན། གཏམ་རྒྱུད་ལས་སྔོན་ལོ་སྟོང་ཕྲག་སྔོན་དུ་ཕྱོགས་འདི་ར་དགོན་པ་འདི་བས་དུས་ཤིང་ཆས་རྣམས་མཚོའུ་འདི་ར་གནས་པའི་ཀླུ་རྣམས་ཀྱིས་ཕུལ་ཅེས་བཤད་རྒྱུལ་སྐན་ངོ་མཚར་ཅན་འདུག །ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༧ ཕྱི་ཟླ་༨ པར་དགེ་སློང་ལྷི་བ་པ་བློ་བཟང་དོན་ལྡན་མཆོག་དང་། བདག་དེར་མཇལ་སྐབས་སུ་དགེ་སློང་ཁོང་ཉིད་ངེ་འཛིན་ལ་སྙོམས་པར་ཞུགས་སྐབས་སུ་འདྲ་པར་འདི་བདག་གིས་བླངས་པ་ཡིན།

སྟེང་དུ་བཞུགས་པའི་ཆོས་རྗེ་ས་པཎ་གྱི་ཞལ་ཐང་དེ་པཎ་ཆེན་སྐུ་འཕྲེང་རིམ་བྱོན་གྲས་སུ་ལ་དྭགས་ཀླུ་འཁྱིལ་དགོན་པར་བཞུགས། འདྲ་པར་དེ་༢༠༠༡ལོར་བདག་རང་གིས་ཞུས་པ་གཞུང་དཔེ་འདི་མཇལ་བ་པོ་ཡོངས་ཀྱིས་རང་རང་གི་དད་མོས་ཀྱི་སྒོ་ནས། ངོ་མཚར་ཅན་བླ་མ་འདི་ནས་སྐུ་གསུང་ཐུགས་ཀྱི་བྱིན་རླབས་ཞུ་བའི་རྟེན་བཟང་པོར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་སྨོན་པ་ལགས་སོ། །

Front Cover

This view of a lake and mountains can be seen from the west side of the famous monastic temple of bSam yas. There is a wonderful legend regarding this lake. More than a thousand years ago, when Bsam yas was being built, all the necessary wood was offered by the Nāga spirits who dwelt in this lake. In August 1987, Venerable Blo bzang Don ldan and I had the good fortune to pay homage to this holy place. While my companion was in deep meditation, I was able to take this photograph of the astonishing natural surroundings of Bsam yas.

The image of the text's composer, Sa skya Paṇḍita, whixh is imposed over the mountains, comes from a thangka housed at the Likir monastery in Ladakh that I photographed in 2001. It is our wish that the picture of this wonderful Lama on the front cover may be turned into a good source of blessings from the body, speech, and mind of Sa skya Paṇḍita towards all the people who care for the literary language of the Land of Snow.

འཕགས་པ་འཇམ་དཔལ་གྱི་ཕྱག་མཚན་རལ་གྲི་ལ་སོགས་པའི་རི་མོ་འདི་བསྟན་བཅོས་འདི་ཡི་མཛད་པ་པོས་དཔལ་བསམ་ཡས་སུ་ཆོས་གསུང་སྐབས་སུ་འབྲི་བར་མཛད། རི་མོ་དེ་དག་གིས་མཁན་སློབ་ཆོས་གསུམ་དང་། འཕགས་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་འཛིག་རྟེན་མིག་ཅན་གྱི་སྐྱེས་ཆེན་ དམ་པ་རྣམས་མཚོན་པར་བྱེད། སྟོན་བརྗོད་དུ་བཀོད་པའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་མཁན་སློབ་ཆོས་གསུམ་དང་། སློབ་དཔོན་ཀ་མ་ལ་ཤཱི་ལ་དང་། བོད་ཀྱི་ལོ་ཙཱ་བ་རྣམས་ལ་བསྟོད་བསྔགས་མཛད་པའི་རྗེས་དེ་མ་ཐག་ཏུ་འོག་གི་གསུང་བཤད་དེ་འདུག་པ་ཕྱག་མཚན་རི་མོའི་འདྲ་བཤུས་འདི་ཉིད། སླར་ཡང་གངས་ཅན་ལྗོངས་སུ། ཆོས་ཀྱི་རྗེ་ས་སྐྱ་པཎྜི་ཏའི་ཐུགས་སྨོན་ཇི་བཞིན་དུ་བོད་རིག་གཞུང་ཉི་མའི་འོད་ཟེར་གྱིས་བོད་སྐད་སྨྲ་བ་ཀུན་གྱི་བློ་གསལ་འདབ་བརྒྱ་བཞད་པའི་ཕྱིར་དུ། གླེགས་བམ་འདི་ཡི་ཐུམས་ཀྱི་རྒྱབ་དཀྱིལ་དུ་བཀོད་པ་ལགས་སོ། །གང་གི་གསུང་ནི།

> འཕགས་པ་འཇམ་དཔལ་གྱི་ཕྱག་མཚན་གྱི་རི་མོ་འདི། གཙུག་ལག་ཁང་ལ་ཕན་
> པའི་རྟེན་འབྲེལ་ཞིག་ཡོད་པས། དཔལ་ས་སྐྱ་པཎྜིཏས་བྲིས་པ་ཡིན། ཙུང་ཟད་རི་
> མོ་མི་མཛེས་ཀྱང་། མཚན་མོར་བྲིས་པ་དང་། པིར་ལ་སོགས་པ་མ་འཛོམ་པས་
> ལན་པ་ལགས། འོན་ཀྱང་བཀྲ་ཤིས་པའི་རྟེན་འབྲེལ་ཞིག་ཡོད།

ཅེས་པའི་ཡི་གེ་འདི་དང་། ཕྱག་མཚན་འདི་བསམ་ཡས་ཀྱི་འཁོར་ས་བར་པའི་གཡས་ཕྱོགས་ན་བཞུགས་པ་ལགས། བཀྲ་ཤིས་པར་གྱུར་ཅིག །གླེགས་བམ་དེབ་གསུམ་པ་ཤོག ༩༨༦

Back Cover

This drawing is a replication of the emblem drawn by Sa skya Paṇḍita, himself, while teaching at Bsam yas Monastery. The various hand implements that make up the emblem correspond to the various masters mentioned in the dedicatory verses (translated in the Preface beginning on page *xxi*) as follows: The lotus to Padmasambhava,the two-headed duck (lower left) to Śāntarakṣita and Kamalaśīla,the sword to King Khrisrong Lde btsan, the two-headed parrot (lower right) to the Indo-Tibetan translator sages, and the book (under the sword) to the teachings of the Buddha.

The emblem appears right after the above-mentioned verses, after which is found these lines of writing below:

> The hand implements of Noble Mañjuśrī are auspicious for benefiting the temple. Therefore, it was drawn here by the Glorious Sa skya Paṇḍita. Even though it is not high painting, as it was done [by me] working at night, and is lacking in good brushwork, etc., it has an auspiciousness serving the temple.
>
> May it be auspicious.

The dedicatory verses, the hand-implement emblem, and the passage cited above are to be found on the mural to the right side of the courtyard at the entrance to the Bsam yas monastery.

The back cover of this book has been adorned with this drawing in order that the lotus of knowledge of the Tibetan-speaking people will blossom through the sunlight of literature in accordance with the aspirational prayers of the Glorious Sa skya Paṇḍita, Kun dga' Rgyal mtshan dpal bzang po.

༄༅། །བདེ་ལེགས་སུ་གྱུར་ཅིག །

འཇམ་པའི་དབྱངས་ཀྱིས་དངོས་སུ་བྱིན་རླབས་པས།
ཤེས་བྱ་ཀུན་ལ་ལྷ་བའི་རྣམ་དཔྱོད་ཀྱིས།
རིག་གནས་རྒྱ་མཚོའི་མཐར་སོན་པཎྜི་ཏ།
ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་ཞབས་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། །

ལེགས་པར་བཤད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ཉིད། བོད་གངས་ཅན་གྱི་རིག་གཞུང་ནང་ན། སྐྱེ་བོ་ཀུན་ལ་ཉེ་བར་མཁོ་བའི་བསྟན་བཅོས་རྨད་དུ་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། གཞུང་འདི་ནི་བླང་བྱ་དགེ་བ་ལེན་དགོས་པ་དང་། དོར་བྱ་མི་དགེ་བ་སྤོང་དགོས་པར་སྟོན་པས་ན། ནམ་ཡང་སླུ་བ་མེད་པའི་ཡོངས་ཀྱི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་བཟང་པོ་དང་། ཆོས་དང་མི་འགལ་བར་འཇིག་རྟེན་གྱི་བྱ་བ་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པས་ན། ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་དང་། བདག་དང་གཞན་གྱི་དོན་སྒྲུབ་པར་སྐུལ་བས་ན། ལྷ་ཡི་ཛ་བོ་ཆེ་དང་། འཕྲུལ་དང་ཕྱུགས་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་ལ་སྐྱིལ་བར་བྱེད་པས་ན། རྟ་མཆོག་བཟང་པོ་དང་། རིག་པའི་འོད་སྣང་ཁྱབ་པར་བྱེད་པས་ན། སྤྲིན་བྲལ་གྱི་ཉི་མ་དང་། བསམ་པའི་དོན་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པས་ན། ཡིད་བཞིན་གྱི་ནོར་བུ་རིན་པོ་ཆེ་དང་། མ་རིག་པ་སེལ་ཅིང་། རིག་པ་སྣང་བར་བྱེད་པས་ན། འོད་གསལ་སྒྲོན་མ་དང་། རང་དང་གཞན་གྱི་དོན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པར་བྱེད་པས་ན། དཔག་བསམ་གྱི་ཤིང་དང་མཚུངས་པ་ཡིན་པས་ན། སྐྱེ་བོ་བློ་ལྡན་ཡོངས་ཀྱིས་རང་གི་སྤྱི་གཙུག་གིས་བསྙེན་ཅིང་། འདི་ལ་རྒྱུན་དུ། ཐོས་པ་དང་། བསམ་པ་དང་། སྒོམ་པས་འཇུག་དགོས།

དེ་ཡང་གཞན་ལས་ཐོས་པའམ། རང་རང་སོ་སོས་ཀློག་པ་དང་། གསིལ་བ་དང་། སྒྲོགས་པས་ཐོས་བྱུང་གི་ཤེས་རབ་དང་། ཐོས་པ་འམ། བཀློགས་པའམ། གསིལ་པའམ། བསྒྲགས་པའི་དོན་བསམ་པས། བསམ་བྱུང་གི་ཤེས་རབ་དང་། བསམ་པའི་དོན་ལ་སེམས་གནས་པར་བྱེད་པ་སྟེ། བསམ་པའི་དོན་སྒོམ་པས། བསྒོམ་བྱུང་གི་ཤེས་རབ་བྱུང་སྟེ། ཤེས་རབ་རྣམ་པ་གསུམ་འདི་རང་གི་སྐྱེས་ཐོབ་ཀྱི་ཤེས་རབ་དང་འགྲོགས་ཤིང་། རང་གི་བློ་ལ་ཤར་བའི་ཤེས་རབ་རིན་ཆེན་རྣམ་པ་བཞི་པོའི་ཉི་འོད་ཀྱིས་རང་གི་དལ་འབྱོར་མི་ལུས་ཀྱི་རི་རབ་ལྷུན་པོ་ཕྱོགས་ཀུན་ནས་མཛེས་པར་བྱེད་དོ། །

ལེགས་པར་བཤད་པ་འདི་ཡི་མཛད་པ་པོ་ནི། གངས་ལྗོངས་བསོད་ནམས་ཀྱི་སྐལ་བར་ལྡན་པ། རྗེ་བཙུན་འཇམ་དཔལ་དབྱངས་མི་ཡི་གཟུགས་ཀྱིས་རྣམ་པར་རོལ་པ། དཔལ་ས་སྐྱ་པཎྜིཏ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་དཔལ་བཟང་པོ་ཞེས་ས་གསུམ་ན་ཡོངས་སུ་གྲགས་པ་དེ་ཡིན་ལ། མགོན་པོ་གང་གི་ལེགས་བཤད་ཀྱིས་ཡིད་འཕྲོགས་ཏེ། རྗེ་གུང་ཐང་པ་བསྟན་པའི་སྒྲོན་མེའི་ཞབས་ཀྱིས། ཆུ་ཡི་

བསྟན་བཅོས་དང་། ཤིང་གི་བསྟན་བཅོས་གཉིས་མཛད་པ་དང་། ཤིང་གི་བསྟན་བཅོས་ཀྱི་མཇུག་བྱང་ན་རབ་ཏུ་བསྔགས་པ་འདི་ལྟར་མཆིས་ཏེ།

གང་མགྲིན་འོ་མའི་རྒྱ་མཚོ་རུ།
དབྱངས་ལྡན་ལྷ་མོ་རྣམ་རོལ་པ།
དེ་ཡི་ཁ་ལས་ལེགས་བཤད་ཀྱི།
ཟབ་ཆབས་འཁྲི་ཤིང་ཅི་ཡང་གཡོ།། ༡༠༣ ||

གྲགས་སྙན་ནོར་བུའི་ཞགས་པ་ཡིས།
རྒྱ་བོད་འཛིན་མའི་མཐའ་བཅིངས་པ།
དཔལ་ལྡན་ས་སྐྱ་པཎྜི་ཏའི།
ལེགས་བཤད་ལམ་ལ་བརྟེན་པ་ཡིན།། ༡༠༣ ||

དེས་ན་བསྟན་བཅོས་མཛད་པ་པོའི་ལོ་རྒྱུས་རྣམ་ཐར་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་ལས་ཆུ་ཐིགས་ཙམ་ཅུང་ཟད་བླངས་པ་ལ། འཁྲུངས་པའི་གནས་དཔལ་ས་སྐྱ། བལྟམས་པ་དང་གཤེགས་པ། བོད་རབ་བྱུང་གསུམ་པའི་ཆུ་ཕོ་སྟག་སྟེ། སྤྱི་ལོ་ ༡༡༨༣ དང་། རབ་བྱུང་བཞི་པའི་ལྕགས་ཕག ༡༣༥༡ ཡིན་འདུག །ཡབ་དཔལ་ཆེན་འོད་པོ་དང་། ཡུམ་མ་གཅིག་གར་ཕྱུ་མ་ཉི་ཁྲི་ཞེས་པ་ཡིན། དགུང་ལོ་ཆུང་དུས་མཆན་ལ་དཔལ་ལྡན་དོན་གྲུབ་ཞུ། རང་ལས་ཆུང་བ་སྐུ་མཆེད་ཅིག་ཀྱང་ཡོད་འདུག །འགོག་ཐུབ་པའི་སྐབས་སུ་ལེགས་སྦྱར་ཚིག་གསུངས་པ་ཡུམ་གྱིས་མ་གོ་བར་ཐུགས་དོགས་མཛད་ཅིང་། བུ་འདི་ལ་གུ་བ་ཅིག་ཡོང་བ་མ་ལགས་སམ་ཞུས་པ་ན། ཁུ་བོ་རྗེ་བཙུན་གྲགས་པ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་ལེགས་སྦྱར་སྐད་མཁྱེན་པས་གསན་ནས། ཁྱེད་ཀྱི་བུ་ལ་གུ་བ་བྱུང་དོགས་མེད་གསུངས། ཁུ་བོ་རྗེ་བཙུན་གྲགས་པ་རྒྱལ་མཚན་གྱི་དྲུང་དུ་དགེ་བསྙེན་གྱི་སྡོམ་པ་ལེགས་པར་བཞེས། ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་ཞེས་མཚན་གསོལ། བླ་མ་བཤེས་གཉེན་ཚུལ་བཞིན་བསྟེན་ནས་བྱིན་རླབས་འཇུག་པ། ཆོས་རྗེ་ས་པཎ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཉམས་མྱོང་གི་སྒོ་ནས། ལམ་ཟབ་བླ་མའི་རྣལ་འབྱོར་དུ། གསུངས་པ་འདིར་དགོད་པར་བྱ་སྟེ།

ཁོ་ཡང་གཞོན་པའི་དུས་སུ་བླ་མའི་བྱིན་རླབས་ཞུས་པས། ཁྱོད་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་མི་སྐྱེ། ཁུ་བོའི་འདུ་ཤེས་སྐྱེ། ལུས་ལོངས་སྤྱོད་ཀྱིས་བླ་མའི་ཕྱོགས་སུ་དཀའ་ཐུབ་མི་ནུས། གསུངས་ནས་མ་གནང་། ཕྱིས་འཆི་ལྟས་འཛིགས་པ་ཞིག་བྱུང་། ཁམས་ཀུང་མ་བདེ། དེའི་སྐབས་སུ། ཆོས་རྗེ་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་ཁམས་མ་བདེ་བ་འགའ་བྱུང་། དེ་ར་ཉིན་མཚན་རྒྱུན་མི་ཆད་པར་གཉིད་དང་། ཁ་ཟས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་མ་བྱུས་པར་ཞབས་ཏོག་བྱས། དེ་ནས་བླ་མའི་རྣལ་འབྱོར་འདི་གནང་བས། བླ་མ་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་སྐྱེས། སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ངོ་བོ། འཕགས་པ་འཇམ་དཔལ་དུ་མཐོང་། མོས་གུས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་སྐྱེས། དེ་ཉིད་ཀྱིས་འཆི་ལྟས་ལས་གྲོལ། ཁམས་ཤིན་དུ་བདེ། དེ་ནས་སྒྲ། ཚད་མ། སྙན་ངག་སྡེབ་སྦྱོར། ཚིག་གི་རྒྱན། གསང་སྔགས་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ། ཆོས་མངོན་པ། འདུལ་བ་ལ་སོགས་པ། ལུང་དང་རིགས་པའི་གནས་ཐམས་ཅད་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་ཁོང་དུ་ཆུད། སྤྱི་སྣོད་ཐམས་ཅད་ལ་མི་འཇིགས་པའི་སྤོབས་པ་ཐོབ། ལྷ་འདྲེ་མི་གསུམ་ཡང་བྱམས་པར་བྱུང་། རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་པོ་ལ་སོགས་པ་ང་རྒྱལ་ཅན་ཐམས་ཅད། ངེད་ལ་ཆོས་ཞུ་ཟེར་ནས་གཅིགས་བྱེད་པའང་གཟིད་བྱུང་། ནང་དུའང་ཡང་དག་པའི་རྟོགས་པ་ཅུང་ཟད་སྐྱེས། དེའི་ཆེ། ཁོ་བོ་ལ་ཕན་པར་བྱ་བའི་དོན་དུ་རྟེན་འབྲེལ་འགྲིག་པའི་ཕྱིར། བསྐྱང་བའི་ཚུལ་བསྟན་པ་ཡིན་གྱི། བསྐྱང་བ་དངོས་མ་ཡིན་པར་འདུག །གཞན་གྱིས་ཀྱང་དེ་ལྟར་བྱས་ན། རྟེན་འབྲེལ་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པ་འགྲིག་པར་འགྱུར་བ་ལ་ཐེ་ཚོམ་མི་ཟ། བོད་ལྗོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། དེབ་གླེགས་བམ་གསུམ་པ་ ཤོག ༣༠༣

དེ་ནས་རྗེ་བཙུན་བླ་མ་འདིས་ཉིན་མཚན་ཀུན་ཏུ་རྟག་སྦྱོར་དང་གུས་སྦྱོར་གྱིས་ཐོས་པར་བརྩོན་པར་མཛད། དེ་ཡང་ས་སྐྱའི་གདུང་རབས་ངོ་མཚར་བང་མཛོད་ན། དེབ་ཤོག༡༡༠ན་འདི་ལྟར་གསལ་ཏེ།

སྦྱར་ངོ་མཚར་བའི་རྣམ་ཐར་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་མོད། ཕྱོགས་ཙམ་ཞིག་བརྗོད་ན། བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་འདིས་དགུང་ལོ་བཅོ་བརྒྱད་བཞེས་པའི་དུས། དཔལ་ལྡན་ས་སྐྱའི་ཨ་ཕྱིའི་འབུམ་པའི་དྲུང་དུ། སངས་རྒྱས་གཉིས་པ་སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་ཡིན་ཟེར་བའི་པཎྜིཏ་སྔོ་བསངས་སྐྱ་ཤ་ཏ་ཅང་ཞུམ་པ་མ་ཡིན་པ་ཞིག་བཞུགས་པ་ལ་ཆོས་མངོན་པ་མཛོད་ཟླ་བ་གཅིག་གི་བར་དུ་གསན་པ་རྨིས་ཤིང་། མནལ་སད་པ་ན་མཛོད་ཀྱི་ཚིག་དོན་མ་ལུས་པ་ཐུགས་སུ་ཆུད་དེ། ཕྱིས་ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་ལ་གསན་དུས་སྔར་ལས་ཁྱད་པར་ཆེ་བ་མ་བྱུང་གསུངས་སོ། །

དེ་ལྟར་མནལ་ལམ་དུ་ཡང་ངོ་མཚར་ཆེ་བ་བྱུང་བ་དེ་ནི་ཐུགས་དགོངས་སློབ་གཉེར་ལ་ལེགས་པར་གཏད་པའི་ཤུགས་དང་། སྔོན་གྱི་བག་ཆགས་བརྟན་པའི་འབྲས་བུར་ངེས་ཤིང་། དགུང་ལོ་ཆུང་

དུས་ནས་བཟུང་སྒྲ་རིག་པ། བཟོ་བོ་རིག་པ། གསོ་བ་རིག་པ། ཚད་མ་རིག་པ། ནང་དོན་རིག་པ་བཅས་རིག་པའི་གནས་ལྔ་ལ་མཁས་པར་གྱུར། ས་སྐྱ་པཎྜི་ཏ་ཞེས་མཚན་ཡོངས་སུ་གྲགས། དགུང་ལོ་ཉི་ཤུ་རྩ་བདུན་བར་དུ་དགེ་བསྙེན་དུ་བཞུགས་ཤིང་། བོད་རབ་བྱུང་གསུམ་པའི་ཤིང་བྱི། ༡༢༠༨ ལོར་ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་ཤཱཀྱ་ཤྲཱི་ལས་བསྙེན་རྫོགས་ཀྱི་སྡོམ་པ་བཞེས། ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་དཔལ་བཟང་པལ་བཟང་དཔལ་བཟང་པོ་ཞེས་མཚན་གསོལ།

པཎ་ཆེན་ཤཱཀྱ་ཤྲཱི་སོགས་མཁས་པ་མང་པོ་ལས་གཞུང་ལུགས་མང་པོ་གསན། ལེགས་པར་བཤད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་ཞེས་བྱ་བའི་བསྟན་བཅོས་ཆེན་པོ་འདི་ཉིད་དང་། སྡོམ་གསུམ་རབ་དབྱེ་དང་། ཐུབ་པའི་དགོངས་པ་གསལ་བ་ལ་སོགས་པ་བསྟན་བཅོས་མང་དུ་མཛད། དཔལ་བསམ་ཡས་སོགས་བོད་ལྗོངས་ཀྱི་ཆོས་སྡེ་རྣམས་སུ་ཆོས་གསུངས་པའི་སྙན་པའི་གྲགས་པ་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་ལ་ཁྱབ། དགུང་ལོ་བགྲེས་ཁར་རང་གིས་ཆོས་གསུངས་པ་རྣམས་སླར་སློབ་མ་རྣམས་ཀྱིས་ཆོས་སྒྲུབ་པ་དང་། སྐལ་ལྡན་གྱི་སློབ་མ་གཞན་དག་ལའང་འཆད་པར་བསྐུལ་མ་མཛད་པའི་ཕྱིར་དུ། ཐུབ་པའི་དགོངས་པ་གསལ་བ་ཞེས་བྱ་བ་ལྷུགས་རྩོམ་མཛད་པ་དེ། རྒྱ་ནག་ནས་བོད་དུ་སྐྱིས་སུ་བསྐུར་བར་མཛད་པར་སྣང་སྟེ། བསྟན་བཅོས་དེ་ཉིད་ཀྱི་མཇུག་བྱང་ན་འདི་ལྟར་གསུངས་དེ།

> ཚོགས་ཆོས་འདི་དབུས་གཙང་ཁམས་གསུམ་དུ་ངས་ཐམས་ཅད་ལ་བཤད་པ་ཡིན་པས། ངའི་སློབ་མ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ལུང་ཐོབ་པ་ཡིན་པས་ཡི་གེ་འདི་ལ་ལྟོས་ལ་ཤོད། འདི་བཞིན་ཉམས་སུ་ལོངས།

བསམ་ཡས་སུ་ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྐོར་བར་མཛད་པའི་སྐབས་ན། མཁན་སློབ་ཆོས་གསུམ་དང་། པདྨའི་ངང་ཚུལ། སྒྲ་སྒྱུར་སྐད་གཉིས་སྨྲ་བ་རྣམས་ལ་བསྟོད་པ་འདི་ལྟ་སྟེ།

སྡོམ་བརྩོན་དམ་པ་དཔལ་ལྡན་ཞི་བ་འཚོ།
བརྟུལ་ཞུགས་གྲུབ་པ་པདྨ་འབྱུང་གནས་དཔལ།
བློ་གསལ་དབང་པོ་པདྨའི་ངང་ཚུལ་སོགས།
སྙིགས་མའི་དུས་ཀྱི་རྒྱལ་བ་གཉིས་པ་ཡིན། །

བདེ་བར་གཤེགས་པའི་རིང་ལུགས་ཟླ་ན་མེད།
ཉ་ཆེན་སྒྱུར་བྱེད་མཆན་བུའི་གནས་འདུག་པའི།
སྐད་གཉིས་སྨྲ་བ་བློ་གྲོས་གསལ་ལྡན་པ།

དེ་དག་བདག་ཅག་རྣམས་ཀྱི་མིག་ཏུ་གྱུར། །
མི་ཡི་དབང་པོ་ཆོས་བཞིན་ས་སྐྱོང་བ།
རྣམ་དཔྱོད་བློ་ཅན་དེས་པས་འགྲོ་བ་འདུལ།
དཔའ་མཛངས་བློན་པའི་ཚོགས་ཀྱིས་ཡོངས་བསྐོར་ཏེ།
སྐྱེ་དགུ་འདི་དག་བུ་བཞིན་ལེགས་པར་བསྐྱངས། །

བདག་ཀུང་སྔོན་སྦྱངས་ལས་ཀྱི་འཕེན་པ་ཡིས།
སྙིགས་མའི་དུས་སུ་གངས་རིའི་ཁྲོད་འདིར་སྐྱེས།
འོན་ཀྱང་ཆེ་རབས་སྔ་མའི་བསོད་ནམས་མཐུས།
ཤེས་བྱ་ཕལ་ཆེར་འབད་པ་ཆུང་ངུས་ཤེས། །

རྩོད་དུས་འདི་ན་མཁས་པར་ཁས་འཆེ་ཞིང་།
ལན་མང་འཆད་དང་ཉན་ལ་མངོན་བརྩོན་པ།
དེ་དག་གིས་ཀྱང་ཤེས་བྱའི་གནས་རྣམས་ལ།
རྣམ་པར་དཔྱད་ན་ཕྱོགས་རེ་མིག་ཅན་ཡིན། །

འཕགས་པ་འཇམ་དཔལ་གྱི་ཕྱག་མཚན་གྱི་རི་མོ་འདི། གཙུག་ལག་ཁང་ལ་ཕན་པའི་རྟེན་འབྲེལ་ཞིག་ཡོད་པས། དཔལ་ས་སྐྱ་པཎྜིཏས་བྲིས་པ་ཡིན། ཙུང་ཟད་རི་མོ་མི་མཛེས་ཀྱང་། མཚན་མོར་བྲིས་པ་དང་། པིར་ལ་སོགས་པ་མ་འཛོམ་པས་ལན་པ་ལགས། འོན་ཀྱང་བཀྲ་ཤིས་པའི་རྟེན་འབྲེལ་ཞིག་ཡོད། ཅེས་པའི་ཡི་གེ་འདི་དང་། ཕྱག་མཚན་འདི་བསམ་ཡས་ཀྱི་འཁོར་ས་བར་པའི་གཡས་ཕྱོགས་ན་བཞུགས་པ་ལགས། བཀྲ་ཤིས་པར་གྱུར་ཅིག །གླེགས་བམ་དེབ་གསུམ་པ་ཤོག་ ༨༤༦

ཞེས་སོགས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཆོས་ཀྱི་རྗེ་འདི་ཉིད་ཀྱིས་བོད་ཡུལ་དུ་མཉམ་མེད་ཐུབ་པའི་བསྟན་པ་འཛིན་ཅིང་སྤེལ་བར་མཛད་དོ། །

རྗེས་སུ་བྱང་ཕྱོགས་ཧོར་གྱི་ཡུལ་དུ་བསྟན་པ་ལ་བྱ་བ་མཛད་པའི་ཚུལ་གདུང་རབས་ངོ་མཚར་བང་མཛོད་བཞིན་འགོད་པ་ནི། ཧོར་ཞེས་བྱ་བའི་སྐྱེ་བོ་གདུག་པ་ཅན་གླང་དོར་གྱི་གནས་ལ་དུད་འགྲོ་བས་ཀྱང་རྨོངས་ཤིང་། སྙིང་རྗེ་ལས་ཀྱི་གཤིན་རྗེ་བས་ཀྱང་ཆུང་། ལུས་ཀྱི་རྩལ་ནི་གན

ོད་སྲིད་པས་ཀྱང་ཆེ། ལྷ་མ་ཡིན་དཔུང་ཚོགས་ལྟར་གྲངས་མང་ཞིང་འཇིགས་སུ་རུང་བ་ཞིག་གིས་ཐོག་མར་རྒྱའི་ཡུལ་དང་། དེ་ནས་མི་ཉག་གི་ཡུལ་ལ་སོགས་པ་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱུད་མཐའ་དག་བདག་གིར་བཟུང་ནས། ཁྲིམ་པ་དང་རབ་བྱུང་ཡོངས་ལ་ཁྱད་པར་མེད་པར་སྡུག་བསྔལ་དུ་བཅུག་པར་སྙིང་རྗེ་ཚད་མེད་པ་འཁྲུངས། ཆོས་རྗེ་ཉིད་བསྙེན་རྫོགས་མཁན་པོ་ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་མཆོག་དང་། ཁུ་བོ་བླ་མ་རྗེ་བཙུན་གྲགས་པ་ཉིད་ཀྱི་ལུང་བསྟན་ནམ་ཞལ་ཆེམས་སུ།

> ཁྱེད་ཀྱི་ཆེ་མཇུག་ཏུ་ཧོར་གྱི་འབོད་མི་འོང་། དེར་ཕྱིན་ན་བསྟན་པ་དང་སེམས་ཅན་ལ་ཕན་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་འོང་བས ཅེས་ཀྱང་དེར་སོངས་ཤིག །

ཅེས་ལུང་བསྟན་པར་མཛད། ཆོས་རྗེ་ཉིད་ཀྱི་དགུང་ལོ་རེ་གཅིག་ལ་སྔོན་འགྲོའི་ཆོས་འཁོར་རྒྱ་ཆེན་པོ་མཛད། རེ་གཉིས་པ་ལ་སྟོབས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་སྒྱུར་བའི་རྒྱལ་པོ་ཇིང་གིར་ཁན་གྱི་བུའི་སྲས་ཨེ་ཆེན་གོ་དན་གྱིས་གདན་འདྲེན་པའི་ཕོ་ཉ་མངགས། དེ་ཉིད་ཀྱི་ཞུ་ཤོག་ཏུ་འདི་ལྟར་བྲིས་ཏེ།

> བསོད་ནམས་ཆེན་པོའི་དཔལ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱལ་པོ་ངེད་ཀྱི་ལུང་། ས་སྐྱ་པཎྜི་ཏ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་དཔལ་བཟང་པོ་ལ་གོ་བར་བྱེད་པའི་གཏམ། ངེད་ཕ་མ་དང་གནམ་སའི་དྲིན་ལན་འཇལ་བའི་ཕྱིར་ལམ་གྱི་བླང་དོར་མ་ནོར་བར་སྟོན་པའི་བླ་མ་ཞིག་དགོས་པ་བརྟག་པ་བྱས་དུས་ཁྱོད་དུ་འདུག་པས། ལམ་གྱི་དཀའ་ཚེགས་ལ་མི་བལྟ་བར་འོང་དགོས། གལ་ཏེ་ན་སོ་རྒས་ཟེར་ན་སྔོན་ཐུབ་པའི་དབང་པོས་ལུས་གྲངས་མེད་པ་སྦྱིན་པར་གཏོང་བ་ཇེ་ཙམ། ཁྱོད་ཆོས་གོ་བའི་དམ་བཅའ་དང་ཨེ་འགལ །ངས་མཐའི་ཁྲིམས་ར་ལྷོངས་དམག་དཔུང་ཆེན་པོས་བརྡ་དེད་བྱས་ནས་སེམས་ཅན་མང་པོ་ལ་གནོད་པ་བྱས་ན་མི་སྐྲག་པ་ཨེ་ཡིན། དེས་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དང་སེམས་ཅན་མང་པོ་ལ་སེམས་ལ་མགྱོགས་པར་ཤོག །ཉི་མ་དུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་བརྫི་རྣམས་ཁྱོད་ཤེས་སུ་འཇུག་པ་ཡིན། གནང་སྦྱིན་ལ་དངུལ་བྲི་ཆེན་ལྔ། གོས་ཆེན་གྱི་ཆོས་གོས་མུ་ཏིག་གི་ཚོམ་བུ་ཅན་ལ་མུ་ཏིག་སྟོང་ཕྲག་དྲུག་དང་ཉིས་བརྒྱ། གོས་ལུ་ཧྲང་གི་རིང་འགག །ལྷམ་འབོབ་དང་བཅས་པ། ཁ་དེ་ཁ་ཚང་མ་ཡུག་གཉིས། ཐོན་དེ་ཁ་ཚང་མ་ཡུག་གཉིས། གོས་ཆེན་སྣ་ལྔ་ཡུག་ཉི་ཤུ་རྣམས་ཡོད། འདིའི་ལོན་ལ་རྡོར་སྲི་མགོན་དང་། དབོན་ཛོ་དར་མ་གཉིས་བཏང་བ་ཡིན། འབྲུག་ལོ་ཟླ་བ་བརྒྱད་པའི་གནམ་གང་ལ་བྲིས། རེབ་ཤོག ༡༡༨

ཅེས་ཞུ་ཡིག་དང་བཅས་ཧོར་གྱི་གདན་འདྲེན་པ་རྣམས་སླེབས་པས། སྐུ་ན་བགྲེས་ན་ཡང་སྔར་བཤད་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་སྐུ་སྲོག་ལ་ཕངས་པ་མེད་པར་བྱོན། དགུང་ལོ་རེ་གསུམ་པ་ལ་མི་ཉག་ཡུལ་བྱང་ངོས་སུ་ཕེབས། དེ་ནས་དགུང་ལོ་དྲུག་ཅུ་རྩ་ལྔ་བཞེས་པའི་དུས་སུ་མི་ཕོ་རྟའི་ལོ་༡༢༤༧་ལ་ལང་ཇུར་ཕེབས། རྒྱལ་པོ་གོ་དན་ཧོར་ཡུལ་དུ་སོང་ནས་ལོག་པ་དང་མི་ལུག་ལོའི་ཟླ་བ་དང་པོ་ལ་མཇལ། རྒྱལ་པོ་ཐུགས་ཤིན་ཏུ་མཉེས་ནས། ཆོས་དང་འཇིག་རྟེན་ལུགས་ཀྱི་གསུང་གླེང་མང་པོ་མཛད། དེའི་སྔོན་དུ་ཧོར་གྱི་ལྷ་པ་རྣམས་གྲྭ་པ་རྣམས་ཀྱི་མགོར་འདུག་པ་ལ་རྒྱལ་པོས་གྲྭ་པའི་མགོར་ལྷ་པ་འདུག་མི་ཆོག་པ་མཛད། རྒྱལ་པོ་གོ་དན་མཛེ་ནད་ཀྱིས་ཐེབས་པ་ལ་སྐུ་རིམ་མཛད་པས་ནད་ལས་གྲོལ། ཆོས་ལ་ཤིན་ཏུ་དད་དེ། ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་སེམས་བསྐྱེད་ལ་སོགས་པ་ཟབ་པ་དང་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཆོས་མང་དུ་ཞུས། ཆོས་རྗེ་ས་པཎ་མཆོད་གནས་རྣམས་ཀྱི་ཕུད་དུ་བཀུར། དེ་ནས་བཟུང་སྟེ་སྐད་རིགས་མི་གཅིག་པའི་གདུལ་བྱ་ཆོས་ལ་མི་དད་པ་རྣམས་ཆོས་ལ་དད་པར་བྱས། དད་པ་རྣམས་ཐེག་པ་ཆེན་པོར་བཅུག་པར་མཛད། མདོར་ན་གདུལ་བྱ་དཔག་ཏུ་མེད་པ་སྨིན་གྲོལ་གྱི་ལམ་ལ་འགོད་པར་མཛད་པའི་སྒོ་ནས། རྒྱལ་བའི་བསྟན་པ་རིན་པོ་ཆེ་དར་ཞིང་རྒྱས་པར་མཛད་དོ། །

ཆོས་རྗེ་ཉིད་ཀྱིས་བོད་དུ་སྤྲིངས་པའི་ཕྱག་བྲིས་འདྲ་བཤུས་ས་སྐྱ་གདུང་རབས་ན་བཞུགས་པ་ལས་གནད་ཆེ་བ་འགའ་ཞིག་འདི་ལྟར་མཆིས་ཏེ།

> དཔལ་ལྡན་ས་སྐྱ་པཎྜིཏས། དབུས་གཙང་གི་མངའ་རིས་དང་བཅས་པའི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཡོན་མཆོད་རྣམས་ལ་སྤྲིངས་པ། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དང་། སེམས་ཅན་སྤྱི་དང་། ཁྱོས་བོད་སྐད་སྨྲ་བ་ཐམས་ཅད་ལ་ཕན་པར་བསམས་ནས་ཧོར་ནང་དུ་འོང་། ཞེས་པ་དང་། ཡང་༡༣༩་ན། ས་སྐྱ་པ་ཧོར་གསེབ་ཏུ་སོང་བ་ཡིན་ཏེ་ངེད་ལ་མ་ཕན་ཟེར་བ་དེ་མི་གསུང་བར་ཞུ། ངས་བདག་པས་གཞན་གཅེས་པའི་བསམ་པ་བྱས་ནས་བོད་སྐད་སྨྲ་བ་ཐམས་ཅད་ལ་ཕན་པའི་ཕྱིར་དུ་ཧོར་གསེབ་ཏུ་འོང་བ་ཡིན་ཏེ། ངས་ཅི་ཟེར་ཉན་ན་ཕན་པར་འདུག །ཁྱེད་རྣམས་ཀྱིས་འདིའི་སྣང་ཚུལ་མ་མཐོང་། ཐོས་པ་རྣམས་ལ་ཡིད་ཆེས་པ་ཤིན་ཏུ་དཀའ། ཞེས་དང་། ཡང་ངེད་ནི་ལེགས་ཉེས་ཅི་བྱུང་ཡང་ང་ལ་འགྱོད་པ་མེད། བླ་མ་དཀོན་མཆོག་གི་བྱིན་རླབས་དང་བཀའ་དྲིན་གྱིས་དང་ལེགས་པོ་འོང་བའང་སྲིད། ཁྱེད་རང་རྣམས་ཀྱང་དཀོན་མཆོག་ལ་གསོལ་བ་ཐོབ། རྒྱལ་པོས་ངེད་ལ་སུ་དང་མི་འདྲ་བའི་ཐུགས་ལ་བཏགས། དེའི་སྟོབས་ཀྱིས་རྒྱ་བོད། ཡུ་གུར། མི་ཉག་ལ་སོགས་པའི་དགེ་བཤེས་མི་ཆེན། ཡུལ་མི་གཅིག་པ་ཐམསཅད་ཀྱིས་ངོ་མཚར་ཆེ་སྙམ་ནས་ཆོས་ཉན་པ་འདུག །ངེད་འདིར་འོང་བ་རྣམས་ལ་ཧོར་གྱིས་ཅི་འདྲ་བྱེད་སྙམ་པའི་དོགས་པ་མི་དགོས། ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཐུགས་ལ་བཏགས་ན

ས་བཟང་པོར་ཡོད་པས། ངེད་ཀྱི་ཕྱོགས་ནས་ཐམས་ཅད་བློ་བདེ་བར་བཞུགས་པས་ཆོག ། ཞེས་དང་། རང་རང་གི་ཡུལ་ན་གང་བཟང་གི་ནོར་རྫས་འོང་བས་ཆོག་པ་ཡིན། གསེར་ཡོད་ན་གང་འདོད་འོང་བར་འདུག་པས་དགོངས་མཛོད། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ཕྱོགས་མཐའ་དག་ཏུ་རྒྱས་པར་གྱུར་ཅིག །མཆན་ལོ། དེབ་ཤོག ༡༣༦ ནས་༡༩༠ བར་དུ་ཞེས་སོགས་བྲིས་པ་བཞུགས་སོ།

ཧོར་ཡུལ་དང་རྒྱ་ནག་ཕྱོགས་སུ་བསྟན་པ་དང་འགྲོ་བའི་དོན་རླབས་ཆེན་པོ་མཛད་དེ། རབ་བྱུང་བཞི་པའི་ལྕགས་ཕག ༡༣༥༡ ལོར་ལང་གྲུའི་སྤྲུལ་པའི་སྡེ་ཞེས་བྱ་བར་དགུང་ལོ་བདུན་ཅུ་པ་ལ་ངོ་མཚར་ཆེ་བའི་ལྟས་དང་བཅས་པ་སྐུ་ཆོས་ཀྱི་དབྱིངས་སུ་གཤེགས་སོ། །

བདེ་ལྡན་ཞིང་གི་མགོན་པོ་མི་ཡི་གཟུགས་ཀྱི་རྣམ་པར་བྱོན་པ། དཔལ་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོའི་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་སྐུ་འཕྲེང་དུ་འཕགས་པ་རབ་འབྱོར་ནས་བཟུང་སྟེ། ལྷུན་གྲུབ་ཆོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག་བར་སྐུ་གྲངས་བཅུ་བདུན་ངོས་འཛིན་ཞུས་པའི་ནང་དུ། ཆོས་རྗེ་ས་པཎ་འདི་དྲུག་པར་བཞུགས། དེ་དག་རེ་རེ་བཞིན་ཚིགས་བཅད་གསོལ་འདེབས་རེ་ཡོད་པ། སྟོན་བརྗོད་འདི་ཡི་མགོ་ན་བཀོད་པ་བྱིན་རླབས་ཞུ་བའི་ཕྱིར་དུ་སླར་ཡང་འདིར་དགོད་པར་བྱ་སྟེ།

འཇམ་པའི་དབྱངས་ཀྱིས་དངོས་སུ་བྱིན་རླབས་པས།
ཤེས་བྱ་ཀུན་ལ་ལྟ་བའི་རྣམ་དཔྱོད་ཀྱིས།
རིག་གནས་རྒྱ་མཚོའི་མཐར་སོན་པཎྜི་ཏ།
ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་ཞབས་ཀྱིས་ཤིས་པ་སྩོལ། །

ཅེས་སྤྱི་ལོ། ༢༠༠༣ ལོར་གསུམ་པ་བློ་བཟང་འཇམ་དཔལ་གྱིས་སྔོན་པའོ། །

Preface

AUM ***MAY IT BE AUSPICIOUS!***

> I make adoration to the feet of Kun dga′ Rgyal mtshan,
> The Paṇḍita, who, through the blessing of Mañjughoṣa,
> Possessing an intellect encompassing all knowable objects,
> Mastered all branches of learning.

From among the great examples of Tibetan literature, the *Treasury of Good Sayings* stands out as a most wonderful and useful treatise. It is like an infallible good teacher showing the necessary ways of practicing virtue and avoiding nonvirtue; a righteous king carrying out worldly affairs without contradicting the Dharma; the Great Divine Drum, exhorting practice for the benefit of self and others; an excellent horse, carrying one to both temporary and ultimate goals; the sun free from clouds, spreading the light of knowledge; a wish-fulfilling jewel, attaining all intended aims; a bright lamp, dispelling the darkness of ignorance; and a divine wishing tree, perfecting the benefit of self and others. Therefore, all thoughtful people should respectfully use it to engage themselves in studying, contemplating and cultivating its meanings.

Good knowledge makes one a good person. For, without good knowledge one is as if blind and cannot see or judge what is appropriate or inappropriate.

One can get and develop knowledge through (*i*) hearing from others or reading a book oneself; (*ii*) contemplating those meanings one has heard or read, or discussing it with someone who knows this subject well; and (*iii*) cultivating the meaning of what one has heard or read and then contemplated. When one further blends these three knowledges with one's own intuitive or innate knowledge, and thereby uses those four knowl-

edges, one's efforts will succeed in achieving their goal.

The composer of the *Treasury of Good Sayings* came forth as a result of the merit of the Land of Snow [Tibet]. A human form of Mañjuśrī, deity of wisdom, he was renowned as Sa skya Paṇḍita Kun dga' Rgyal mtshan throughout the three realms.

Encouraged and inspired by his *Good Sayings*, the sage Kung thang Bstan pa'i Sgron me {1762 – 1822} composed two aphoristic treatises, *Good Sayings with Water Similes* and *Good Sayings with Tree Similes*. In the latter, he praises Sa skya Pandita as follows:

> In the milk ocean of my throat
> Plays the Goddess Melody [Sarasvati],
> While from my mouth blossom forth
> waves of *Good Sayings with Tree Similes*.
>
> This [treatise] relies upon the *Good Sayings*
> Of Glorious Sa skya Paṇḍita,
> Whose famed jewel garland
> Spanned the lands of Tibet and China.

A brief biography of Kun dga' Rgyal mtshan, composer of the *Good Sayings*, following Tibetan sources

He was born in Sa skya in the water tiger year of the third *rab byung*, 1182, and passed away in the iron pig year of the fourth *rab byung*, 1251. His father was Dpal chen and his mother Nyi khri. When Kung dga' was crawling he used to repeat some words that the mother did not understand and over which she worried. She inquired of the boy's uncle, the learned adept Reverend Grags pa Rgyal mtshan, and asked, "This boy says unclear words. Does he not have a speech defect?" Hearing the boy was saying some Sanskrit words, he replied to the mother: "Your son does not have a speech defect."

Kun dga' Rgyal mtshan later took pious lay vows (*upāsaka*) and received guru yoga (Tib. *bla ma mchod pa*) from his uncle. He tells of the experience and results of his guru (spiritual teacher) yoga as follows:

> When I was young and asked [my uncle, reverend Grags pa] for guru yoga blessing, he said, "You would not have a perception regarding me as a Buddha, but would have a perception regarding me as your uncle and, so, you would be unable to practice its devotion," and did not bestow the guru yoga upon me. Sometime later when I was not feeling well, there came to me a dreadful sign of death. At that time [his uncle] the Precious Dharma Lord also was not feeling well. I did service for him continually, day and night, without considering sleep, food, or drink. Then he bestowed on me the guru yoga blessings. Giving rise to a perception regarding the guru as the Buddha, I saw him as Noble Mañjuśrī, embodiment of all the Buddhas. Through this extraordinary belief and devotion, I was liberated from the sign of death and began feeling very well. Since then, I have been able to perfectly understand grammar, logic, poetry, prosody, rhetoric, secret mantra, the perfections, metaphysics, the monastic code, all the scriptural usages and reasonings, and so forth. A genuine confidence towards all the Buddha's teachings has arisen in me. The triad of gods, humans and ghost spirits are kindly disposed towards me. The Indian kings and other dignitaries respect me and have received teachings from me. And, as well, I have acquired a little spiritual realization. At that time when my guru manifested the state of not feeling well, he did it in order

to benefit me. Actually he was not sick. If anyone else should follow my example, there can be no doubt that he or she would be as successful.

The precious young Sa skya Paṇḍita then with great effort continually devoted himself to his studies. The *Sa skya gdung rabs (Sa skya Chronicles),* p. 110, records the following event:

> There were many inconceivable wondrous activities, although only a portion of them are expressed here. When this great one was eighteen years old, near the Glorious Sa skya A phyi 'bum, over the course of a month he dreamt of a slight though not emaciated, bluish-complexioned monk pandita who was "the second buddha," Ācārya Vasubandhu. In his dreams he studied Abhidharma with this monk, and when he awoke from sleep, he understood all the words and meanings of the Abhidharma." Later, when he studied this [same subject] with the great Kashmiri Paṇḍita [Śākyaśrībhadra], there was not much difference from the former.

This wonderful dream learning was a manifestation of the clarity and engagement of study that came from his former-life propensity for the Abhidharma. From a young age he had mastered all the five sciences of Sanskrit grammar, art, medicine, logic, and the spiritual studies, and became widely known as the Sa skya Paṇḍita. Till the age of twenty-seven he remained a pious lay *upāsaka,* whereupon he became a monk under the abbotship of the Mahāpaṇḍita Śākyaśrī. He had occasion to study with Śākyaśrī as well as many other learned Indian Buddhist monks who had escaped to Tibet from India as a result of the Muslim persecution there.

Sa skya Paṇḍita taught Buddhism in many places of Tibet, such as at Bsam yas monastery and so forth. He composed many treatises, which

have been collected in three volumes. Among all his works this *Treasury of Good Sayings* is the most popular. The treatise *Elucidation of the Sage's Intent* (*Thub pa'i dgongs gsal*) was written in his old age in China, and sent as his gift to his disciples in Tibet. It quotes many verses from the *Good Sayings*. In the epilogue to the *Elucidation*, he wrote:

> I explained this teaching to people all over the provinces of Dbus and Gtsang. All of my disciples have received the oral transmission of this teaching. Therefore, everyone should read this writing, teach others, and practice [virtue] according to it.

While teaching in Bsam yas monastery, Sa skya Pandita composed the following verses. (See the back-cover portion of the Illustrations section.) They praise Glorious Śāntarakṣita, master Padmasambhava, Venerable Kamalaśīla, the Indo-Tibetan translators, King Khrisrong Lde btsan, and his own ability as opposed to the ability of others.

> Well-disciplined holy Glorious Śāntarakṣita,
> Glorious adept yogi Padmasambhava,
> Clear intellect Venerable Kamalaśīla,
> And so forth are second Victors.
>
> The fundamental source for the translation, editing,
> and annotation
> Of the unexcelled Sugata's doctrine,
> The two-language speakers' luminous minds
> Are our eyes in this degenerate time.
>
> The human lord, righteous king with
> Gentle intelligence, disciplined beings.
> Surrounded by a host of heroic wise ministers,
> He perfectly sustained all his subjects as his own children.

Propelled by previous karma, I too
Came here to be born in the Land of Snow.
By the power of previous lives' mastery,
With little effort, I understood most
fields of study.

In these degenerate times, there are some
Who, proclaiming themselves as sages,
strive to gain knowledge and teach,
Were they to review their studies even
a hundred times,
They would attain only a partial view.

[From the collected works of Sakya Pandita, p. 486, Vol. 3]

Sa skya Paṇḍita stayed in Tibet till the age of sixty-two teaching, writing books, and performing other religious activities. He had a great compassion for the people in eastern Tibet, who were being persecuted by the invading Mongols.

According to the *Sa skya Chronicle*, "Mongolians are more benighted than animals about the practice of virtue and the avoidance of nonvirtue; have even less compassion than Yama (Lord of Death); have more physical power than the demonic spirits; and their ranks are as innumerable as the demigods. First the Mongolian army overran China and then northeastern Tibet. They are merciless to everyone, whether householder or monk."

His ordination abbot, Mahāpaṇḍita Śākyaśribhadra, as well as his spiritual guide, his uncle, Reverend Grags pa Rgyal mtshan, had both prophesied that in his later age Mongolians would invite him to come there. If he went, it would be helpful for the [spread of the] teaching of the Buddha and for sentient beings, and that he should go there. Therefore, at the age of sixty-one he began making preparations to go. At

the age sixty-two, Prince Godan, grandson of Genghis Khan, invited him to Mongol China. Here is an excerpt from the letter the Mongol delegation carried to Sa skya from the prince.

> I the King rely upon the glory of merit to make Sa skya Pandita Kun dga' Rgyal mtshan understand this speech. To repay the kindness of parents and circumambience, I need a perfect spiritual guide to teach the practice of the cultivation of virtue and avoidance of nonvirtue.
>
> We have determined that you can perform this task. Therefore, you should come here without considering the difficulty of the journey. Were you to respond, "I am old" [and refuse my request, think], how many lives the Lord of Sages [Buddha] previously sacrificed. This would go against your understanding of the doctrine and show a lack of concern about my invading army harming many living beings. Therefore, thinking of the doctrine of Buddha and the benefit of many living beings, you should come quickly.

Although he was too old to travel, because of the reasons stated above without considering his difficulties, Sa skya Paṇḍita commenced travel to Mongolia. He arrived in northern Mi nyag at the age sixty-three. At the age of sixty-five in the fire male horse year (1246) he arrived at Lang ju. The next year, in the first month of the fire sheep year, Sa skya Paṇḍita met Prince Godan who had just returned from Mongolia.

The prince was very pleased with their discussion on many fields of religion and politics. Till then, Mongol shamans used to sit in the uppermost row. But, after this the prince made a rule that the monks would sit at the honoured seats and not the shamans.

Godan suffered from leprosy. When Sa skya Paṇḍita performed a

healing ritual for the prince, he was freed from the disease and thereby acquired great faith in the religion. He received numerous teachings for generating the spirit of enlightenment and the attaining of insight. He honoured Sa skya Paṇḍita as head of the monks. After this, many people who previously had not had faith in the religion came to have faith in it. Sa skya Paṇḍita placed many faithful ones in the Great Vehicle. In short, he matured countless beings on the path of liberation and widely spread Buddha's teaching.

The following are excerpts from a letter Sa skya Pandita sent to the Tibetans from Mongol China:

> I, Sa skya Paṇḍita, write to all my spiritual friends and patrons from Dbus, Gtsang and Mnga' ris. I have come here to Mongolia with the general intention to benefit Buddha's Teaching and sentient beings, and, in particular, to benefit all the Tibetan-speaking people....
>
> Please, do not say, "Sa skya Paṇḍita has gone to Mongolia, and is no longer helpful to us." Having an intention more loving of others than of myself, I have come here to benefit all Tibetan-speaking people. If you find what I say agreeable, it will be beneficial. If you believe what you have heard, then it will be difficult. You have not seen the situation here. Because of that you might think that we can still manage it. But, while you are off guard, were there suddenly to come a bad time, like an oppressing ghost, I am afraid that all our young boys could come under the control of the Mongols....
>
> I do not have any regrets whatever happens, good or bad, to me. Also, by the grace of the Bla ma and the Three Jewels, it will become possible for good things to occur.

> All of you should also pray to the Three Jewels. The king has shown an extraordinarily kind heart to me. Because of this the learned monks as well as all the Chinese, Tibetan, Yugur, Mi nyag and others peoples consider it wonderful to be listening to the Teaching. Please do not worry about any harm coming from the Mongols to those of us who are here. We are well and beloved by all....
>
> It would be helpful to bring quality goods produced in our own country. Gold will be best to achieve our aims. Please think about it.
>
> May Buddha's teaching flourish in all directions.
>
> Mangalam
>
> *Sa skya Chronicle*, pp. 136 – 140.

In this manner, the great Sa skya Pandita performed his work to bring Tibetan Buddhism to Mongolia and China.

Beginning with the Buddha's immediate disciple, Subhūti, Sa skya Paṇḍita is the sixth of the Panchen Lamas' former seventeen incarnations. In the recitation prayers of Bkra shis lhun po monastery, there is an adoration verse to each of these incarnations. The verse to Sa skya Paṇḍita is quoted at the beginning of the preface.

May the rays of sunlight from the *Good Sayings* of Sa skya Paṇḍita increase the wisdom of the literate, dispel the darkness of illiteracy, and spread the light of the knowledge of literature among the people of the Land of Snow.

Lozang Jamspal
New York
April 2003

༄༅། །རྒྱ་གར་སྐད་དུ། སུ བྷཱ ཥི ཏ ར ཏྣ ནི དྷི ནཱ མ ཤཱ སྟྲ།

In the Indian language:

Subhāṣitaratnanidhi nāma Śāstra

བོད་སྐད་དུ། ལེགས་པར་བཤད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་ཞེས་བྱ་བའི་བསྟན་བཅོས།

In the Tibetan language:

Legs par dshad pa rin po che'i gter zhes bya ba'i bstan bcos/

In the English language:

Treasury of the Jewels of Good Sayings

འཇམ་དཔལ་གཞོན་ནུར་གྱུར་པ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །

I bow down to Mañjuśrī, the Youth.

ལྷ་ཡི་མཆོག་དང་ཀླུ་དབང་གྲུབ་པ་རིག་འཛིན་གཙོ།

དྲང་སྲོང་རྒྱས་པ་གྲོག་མཁར་བ་དང་རྐང་མིག་སོགས།

ཀུན་ནས་དགའ་བའི་གཙུག་གི་ནོར་བུས་ཞབས་མཆོད་པ།

འགྲོ་བའི་གཙོ་བོ་ཀུན་མཁྱེན་དེ་ལ་བདག་ཕྱག་འཚལ།* ། ༡

1 I bow down to the most excellent of living beings, the Omniscient One, at whose feet the highest of the gods, the chieftain of the nāgas, the adepts, the principal of the Vidyādharas, and the sages Vyāsa, Vālmīki, Akṣipāda, and the rest all joyfully worshipped with the jewels of their crowns.*

ལྷ་ཡི་ = of the gods, མཆོག་ = the highest, དང་ = and, ཀླུ་ = the nāgas, དབང་ = the chieftain, གྲུབ་པ་ = the adept , རིག་འཛིན་ = the Vidyādharas, གཙོ་ = the principal, དྲང་སྲོང་ = the sages, རྒྱས་པ་ = Vyāsa, གྲོག་མཁར་བ་ = Vālmīki, རྐང་མིག་ = Akṣipāda, སོགས་ = the rest, ཀུན་ནས་ = very, དགའ་བའི་ = of joyful ones, གཙུག་གི་ = of their crowns, ནོར་བུས་ = with the jewels, ཞབས་ = feet, མཆོད་པ་ = worshipped, འགྲོ་བའི་ = of living beings, གཙོ་བོ་ = most excellent, ཀུན་མཁྱེན་ = the Omniscient One, the All Knowing One, དེ་ལ་ = to that or to him, བདག་ = I, ཕྱག་འཚལ་ = bow down.

རིགས་པས་དཔྱད་ན་ཆོས་ལུགས་མི་འགལ་ཞིང་།
འཇིག་རྟེན་བྱ་བ་ཀུན་ནས་ལེགས་བསྒྲུབ་པ།
དམ་པ་རྣམས་ཀྱི་སྤྱོད་ཚུལ་ཇི་འདྲ་ཞིག།
བཤད་པ་འདི་ནི་ལེགས་བཤད་རིན་ཆེན་གཏེར། ། ༢

2 you will see that they do not contradict the Dharma, and apply well to worldly affairs and the of conduct of the virtuous ones. So this is truly the **Treasury of Jewels of Good Saying**s.

རིགས་པས་ = by logic, righteousness, དཔྱད་ = examined, ན་ = if, when, ཆོས་ = Dharma, ལུགས་ = system, མི་ = not, འགལ་ = contradict, ཞིང་ = and, འཇིག་རྟེན་ = worldly, བྱ་བ་ = affairs, ཀུན་ནས་ = completely, ལེགས་ = well, བསྒྲུབ་པ་ = apply, དམ་པ་ = holy ones, རྣམས་ = sign of plural, ཀྱི་ = of, སྤྱོད་ = conduct, ཚུལ་ = , ཇི་འདྲ་ = just whatever, ཞིག་ = a, བཤད་པ་ = saying, འདི་ = this, it, ནི་ = an emphatic, ལེགས་བཤད་ = Good Sayings, རིན་ཆེན་ = Jewels, གཏེར་ = Treasury.

མཁས་པ་ཡོན་ཏན་མཛོད་འཛིན་པ།
དེ་དག་ལེགས་བཤད་རིན་ཆེན་སྡུད།
རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་ཆུ་བོའི་གཏེར།
ཡིན་ཕྱིར་ཆུ་བོ་ཐམས་ཅད་འབབ། ། ༣

Wise people who have a treasury of virtue gather in jewels of wise sayings. Since the great ocean is a treasury of streams, all rivers flow into it. [1]

མཁས་པ་ = wise people, ཡོན་ཏན་ = virtue, མཛོད་ = treasury, འཛིན་པ་ = hold, དེ་དག་ = they, ལེགས་ = good, བཤད་ = sayings, =སྡུད་ = gather in, རྒྱ་མཚོ་ = ocean, ཆེན་པོ་ = great , ཆུ་བོ་= rivers, streams; འི་ = of, གཏེར་ =treasury, ཡིན་ = is, are; ཕྱིར་ = therefore, because; ཆུ་བོ་ = rivers, ཐམས་ཅད་ = all, འབབ་ = flow, descend.

སྐྱེ་བོ་ཡོན་ཏན་ཡོད་མེད་པའི་།
བླང་དོར་བློ་གྲོས་ལྡན་པ་མཁས།
རྡུལ་དང་འདྲེས་པའི་ལྕགས་ཕྱེ་རྣམས།
ཁབ་ལེན་རྡོ་ཡིས་ལེན་པར་ཤེས།* ། ༤

4 The intelligent one is skillful about what should by a person lacking in good qualities, just as a lodestone * [2]

སྐྱེ་བོ་ = people, ཡོན་ཏན་ = good quality, virtue, ཡོད་ = having, existing མེད་པ་ = not having, བླང་ = to be taken, accepted, དོར་ = to be abandoned, rejected, བློ་གྲོས་ = intellect, ལྡན་པ་ = possessing, མཁས་ = is wise, རྡུལ་ = dust, དང་ = with, འདྲེས་པའི་ = of the mixed, ལྕགས་ = iron, ཕྱེ་ = powder, རྣམས་ = sign of plural, ཁབ་ = needle, ལེན་ = taking, attracting, རྡོ་ = stone, ཁབ་ལེན་རྡོ་ = a lodestone, ཡིས་ = by, through, ལེན་པར་ = to take, extract ཤེས་ = known.

ལེགས་བཤད་མཁས་པའི་བློ་གྲོས་ཀྱིས།
གོ་ཡི་བླུན་པོས་དེ་ལྟ་མིན།
ཉི་མའི་འོད་ཟེར་ཤར་བ་ན།
འབྲུང་པོའི་བྱ་རྣམས་ལོང་བར་འགྱུར།* ། ༥

5 Wise people understand good sayings by the intellect of the wise, but fools do not. When the sun's rays shine, the owls of night are blinded.* [3]

ལེགས་བཤད་ = good sayings, མཁས་པའི་ = of the wise, བློ་གྲོས་ = intellect, ཀྱིས་ = by, through,གོ་ = understand, ཡི་ = t, བླུན་པོ་ = fools, དེ་ལྟ་ = like that, མིན་ = not, ཉི་མའི་ = of the sun, འོད་ཟེར་ = light rays ཤར་བ་ = risen, ན ,
འབྲུང་པོའི་ = of the ghost, བྱ་ = birds, འབྲུང་པོའི་བྱ་ = the owl, ལོང་བར་ = as blinded, འགྱུར་ = turn, become.

ཤེས་རབ་ལྡན་པས་ཉེས་པ་དག།
སེལ་བར་ནུས་ཀྱི་བླུན་པོས་མིན།
ནམ་མཁའ་ལྡིང་གིས་དུག་ཅན་སྦྲུལ།
བསད་པར་ནུས་ཀྱི་ཁྭ་ཏས་མིན། ། ༦

6 Wise people can remove evils, but fools cannot;
[4]

ཤེས་རབ་ལྡན་པ་ = intelligent ones, ཉེས་པ་ = flaws, faults, དག་ = sign of plural, སེལ་བ་ = to remove ནུས་ = able, can, ཀྱི་ = comma, བླུན་པོས་ = by fools, མིན་ = not, ནམ་མཁའ་ = sky, ལྡིང་ = glide, float, ནམ་མཁའ་ལྡིང་ = eagles, གིས་ = by, through, དུག་ = poison, ཅན་ = sign of possessing, དུག་ཅན་ = poisonous, སྦྲུལ་ = , བསད་པ་ = to be killed, ནུས་ = able, ཀྱི་ = comma, ཁྭ་ཏས་ = by crows, མིན་ = not.

བློ་གྲོས་ཆེན་པོ་རྒུད་ན་ཡང་།
ལྷག་པར་བློ་གྲོས་སྟོབས་ལྡན་འགྱུར།
རི་དྭགས་རྒྱལ་པོ་བཀྲེས་པ་ན།
གླང་ཆེན་སྤྱི་བོ་མྱུར་དུ་འགེམས།* ། ༧

7 Though people of great wisdom become poor, their
when the king of the beasts, [the lion],
grows hungry, it can destroy an elephant.* [5]

བློ་གྲོས་ = wisdom, ཆེན་པོ་ = great, རྒུད་ = become poor, declined, ན་ཡང་ = even though, ལྷག་པར་ = especially, སྟོབས་ = power, ལྡན་ = endowed, སྟོབས་ལྡན་ = powerful, འགྱུར་ = to be, རི་དྭགས་ = the beasts, རྒྱལ་པོ་ = the king, བཀྲེས་པ་ = grows hungry, ན་ = when, if, གླང་ཆེན་ = elephants, སྤྱི་བོ་ = the crown, མྱུར་དུ་ = quickly, འགེམས་ = destroys.

མཁས་པ་བརྩད་ཅིང་མ་དྲིས་པ།
དེ་ཡི་བར་དུ་གཏིང་མི་དཔོགས།
རྔ་ལ་དབྱུག་གུས་མ་བརྡུན་པ།
དེ་སྲིད་གཞན་དང་ཁྱད་ཅི་ཡོད། ། ༨

8 their
depths remain unfathomed,

[6]

མཁས་པ་ = the wise, learned, བརྩད་ = sought out, ཅིང་ = and, མ་ = not, དྲིས་པ་ = questioned, དེ་ཡི་ = its, བར་དུ་ = in between, up until,གཏིང་ = the depth, མི་ = not, དཔོགས་ = fathomed, རྔ་ = a drum, ལ་ = to, on, at, དབྱུག་གུས་ = with a stick, བརྡུན་པ་ = beat, དེ་སྲིད་ = as long, གཞན་ = others, དང་ = from, ཁྱད་ = difference, significance, ཅི་ = what, ཡོད = is there?

རིག་པ་ནང་པར་འཆི་ཡང་བསླབ།
ཚེ་འདིར་མཁས་པར་མ་གྱུར་ཀྱང་།
སྐྱེ་བ་ཕྱི་མར་བཅོལ་བ་ཡི།
ནོར་ལ་རང་ཉིད་ལེན་པ་འདྲ། ། ༩

9 then even though you die
tomorrow and do not become wise in this life, you regain it in
future births like wealth placed in trust. [7]

རིག་པ་ = knowledge, ནང་པར་ = tomorrow, འཆི་ = die ཡང་ = even though, བསླབ་ = learn, ཚེ་ = life, འདིར་ = in this, མཁས་པར་མ་གྱུར་ = do not become as wise, ཀྱང་ = but, སྐྱེ་བ་ = births, lives, ཕྱི་མར་ = in next, in a future, བཅོལ་བ་ = placed in trust, ནོར་ = wealth, ལ་ = to, for, རང་ཉིད་ = self, ལེན་པ་ = regain, taking, འདྲ = like.

ཡོན་ཏན་ལྡན་ན་སྐྱེ་བོ་ཀུན།
མ་བསྐུས་པར་ཡང་རང་ཉིད་འདུ།
དྲི་ལྡན་མེ་ཏོག་རྒྱང་་རིང་ཡང་།
བུང་བ་སྤྲིན་གྱི་ཚོགས་བཞིན་འཁོར། ། ༡༠

10 Everyone virtuous people, even without being invited, just like the distant fragrance of a flower . [8]

ཡོན་ཏན་ལྡན་ན་ = when one becomes virtuous, སྐྱེ་བོ་ = people ཀུན་ = all, མ་ = without, བསྐུས་པར་ = being invited, ཡང་ = even, རང་ཉིད་ = themselves, འདུ་ = gather, visit, དྲི་ལྡན་ = fragrant, མེ་ཏོག་ = flower, རྒྱང་་རིང་ = in a long distance, བུང་བ་ = bees, སྤྲིན་ = cloud, གྱི་ = of, ཚོགས་ = བཞིན་ = like, འཁོར་ = surround.

མཁས་པ་ཡོན་ཏན་ཀུན་བསླབས་པ།
མཐར་ཕྱིན་གཅིག་གིས་འཇིག་རྟེན་གསལ།
བློ་ངན་ཤེས་པ་མང་ན་ཡང་།
རྒྱུ་སྐར་བཞིན་དུ་གསལ་མི་ནུས། ། ༡༡

11 . But like dim stars, even whole multitudes of people who are learned but of weak minded, cannot brighten it. [9]

མཁས་པ་ = a wise, ཡོན་ཏན་ = good quality, ཀུན་ = all, བསླབས་པ་ = acquired knowledge, མཐར་ཕྱིན་ = reached the limit, གཅིག་ = a single, གིས་ = by, འཇིག་རྟེན་ = world, གསལ= illumine, བློ་ངན་ = weak minded, ཤེས་པ་ = knowledge, མང་ = multitudes, ན་ཡང་ = even though, རྒྱུ་ = move, སྐར་ = stars,རྒྱུ་སྐར=constellation, བཞིན་དུ་ = likewise, གསལ་ = brighten, མི་ = not, ནུས་ = be able.

མཁས་པ་ཡོན་ཏན་དཔག་མེད་ཀྱང་།
གཞན་གྱི་ཡོན་ཏན་ཆུང་ངུའང་ལེན།
དེ་ལྟར་རྒྱུན་དུ་སྤྱོད་པ་ཡིས།
མྱུར་དུ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པར་འགྱུར། ། ༡༢

12 Although wise people have immeasurable learning, they accept even the minor lessons of others. By always acting thus, they quickly attain the state of an All Knowing One. [10]

མཁས་པ་ = wise people, ཡོན་ཏན་ = good qualities, དཔག་མེད་ = immeasurable, ཀྱང་ = although, གཞན་གྱི་ = of others, ཡོན་ཏན་ = good qualities, ཆུང་ངུའང་ = even the minor [lessons], ལེན་ = accept, དེ་ལྟར་ = thus, རྒྱུན་དུ་ = always, སྤྱོད་པ་ཡིས་ = by acting, མྱུར་དུ་ = quickly, ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པར་ = All Knowing One, འགྱུར་ = attain the state.

མཁས་པ་ཤེས་རབ་ཀྱིས་བསྲུངས་ན།
དགྲ་བོ་མང་ཡང་ག་ལ་ཚུགས།
འཕགས་རྒྱལ་གྱི་ནི་བྲམ་ཟེའི་བུ།
གཅིག་པུས་དགྲ་བོའི་ཚོགས་ཀུན་བཅོམ།* ། ༡༣

13 When wise people protect themselves with wisdom, how can even their enemies harm them. The brahmin son of Ujjāyini destroyed all his many enemies by himself.* [11]

མཁས་པ་ = the wise, ཤེས་རབ་ = wisdom, ཀྱིས་ = by, བསྲུངས་ = protected, ན་ = when, if, དགྲ་བོ་ = enemies, མང་ = many, ཡང་ = even though, ག་ལ་ = how, ཚུགས་ = target, འཕགས་རྒྱལ་ = Ujjāyini, = , བྲམ་ཟེའི་ = of a brahmin, བུ་ = son, གཅིག་པུས་ = alone, himself, དགྲ་བོའི་ = of enemies, ཚོགས་ = group, multitude, ཀུན་ = all, བཅོམ་ = destroyed.

བློ་ཆུང་གྲོས་ཉེས་འཁྲུགས་པའི་ཚེ།
བློ་ལྡན་ཐབས་ཀྱིས་བདེ་བར་གསོ།
ཆུ་ཀླུང་རྙོག་པས་ཆུད་གསན་པ།
ཆུ་འདང་ནོར་བུས་དྭངས་པར་བྱེད། ། ༡༤

14 becomes confused in flawed discussions, a wise person stops confusion with skillful techniques. mud makes river water useless, the water-clearing jewel makes it pure. [13]

བློ་ = mind, knowledge, ཆུང་ = small, གྲོས་ = discussions, ཉེས་ = flawed, འཁྲུགས་པའི་ = of confused, ཚེ་ = time, when, བློ་ལྡན་ = an intelligent, ཐབས་ = skillful techniques, ཀྱིས་ = by, བདེ་བར་ = easily, གསོ་ = cure, ཆུ་ཀླུང་ = river water, རྙོག་པས་ = by mud, ཆུད་གསན་པ་ = useless, ཆུ་འདང་ = the water-clearing, ནོར་བུས་ = by a jewel, དྭངས་པར་ = as pure, as clear, བྱེད་ = make.

མཁས་པ་ཇི་ལྟར་ཐབས་བརྟུགས་ཀྱང་།
བླུན་པོ་འཇུག་པའི་ལམ་མི་འགྲོ།
ཆར་སྡོད་བྱིའུ་སྐོམ་ན་ཡང་།
ས་ལ་འབབ་པའི་ཆུ་མི་འཐུང་། ། ༡༥

15 No matter how blocked their opportunity, wise people don't act like fools. the bird that drinks rain doesn't drink water that has fallen on the ground. [13]

,ཇི་ལྟར་ = how, ཐབས་ = opportunity, བརྟུགས་ = block, ,བླུན་པོ་ = fools, འཇུག་པའི་ = engaged, ལམ་ = path, མི་འགྲོ་ = do not go, ཆར་ = rain, སྡོད་ = sitting, བྱིའུ་ = small bird, སྐོམ་ = thirsty, ས་ལ་ = on the earth, the ground, འབབ་པའི་ = fallen, ཆུ་ = water, མི་འཐུང་ = doesn't drink .

ཤེས་རབ་ལྡན་པ་མགོ་བསྐོར་ཀྱང་།
བྱ་བའི་ཆ་ལ་རྨོངས་མི་འགྱུར།
སྲོག་ཆགས་གྲོག་མ་མིག་མེད་ཀྱང་།
མིག་ལྡན་གཞན་ལས་ལྷག་པར་མགྱོགས།* ། ༡༦

16 Even others try to deceive them, wise people are not confused about the state of their duty. ants , they swifter than those with eyes.* [14]

ཤེས་རབ་ལྡན་པ་ = wise people, མགོ་ = head, བསྐོར་ = turning, མགོ་བསྐོར་ = deceive, , བྱ་བའི་ = of duty, ཆ་ = state, part, ལ་ = about, རྨོངས་ = confused, མི་འགྱུར་ = wil not l be, སྲོག་ཆགས་ = living, གྲོག་མ་ = the ant, མིག་མེད་ = eyeless, མིག་ལྡན་ = with eyes, གཞན་ = other, ལས་ = than, ལྷག་པར་ = more, མགྱོགས་ = swift.

བློ་གྲོས་ལྡན་པ་གཉིས་བགྲོས་ན།
བློ་གྲོས་ལེགས་པ་གཞན་འབྱུང་སྲིད།
ཡུང་བ་དང་ནི་ཚ་ལ་ལས།
ཁ་དོག་གཞན་ཞིག་སྐྱེ་བར་འགྱུར། ། ༡༧

17 When two wise people talk with one another, i produce new insights, just as a new colour emerges when turmeric and salt-whitening combined. [15]

བློ་གྲོས་ལྡན་པ་ = endowed with , གཉིས་ = two, བགྲོས་ = talk , ན་ = when, if, བློ་གྲོས་ = wisdom, ལེགས་པ་ = better, གཞན་ = another, འབྱུང་ = produce, སྲིད་ = may, possible, ཡུང་བ་ = turmeric, དང་ = and, ནི་ = emphatic, ཚ་ལ་ = borax, ལས་ = from, through, ཁ་དོག་ = colour, གཞན་ =other, ཞིག་ = a, indefinite particle, སྐྱེ་བར་ = arise, འགྱུར་ = may be, will be.

ཁོང་མཛངས་བསོད་ནམས་བསགས་པའི་མི།
གཅིག་པུ་ཡིན་ཡང་ཀུན་ལས་རྒྱལ།
རི་དྭགས་རྒྱལ་པོ་སེང་གེ་དང་།
འཁོར་ལོས་སྒྱུར་ལ་གྲོགས་མི་དགོས། ། ༡༨

18 Intelligent and meritorious people can achieve single-handed victories. The lion, the king of the beasts, and the universal monarch do not need assistants. [16]

ཁོང་ = inner, མཛངས་ = intelligent, བསོད་ནམས་ = merit, བསགས་པའི་ = of accumulated, མི་ = people, གཅིག་པུ་ = single-handed, ཡིན་ཡང་ = is but, ཀུན་ལས་ = from all, རྒྱལ་ = can achieve victories, རི་དྭགས་རྒྱལ་པོ་ = the king of the beasts, སེང་གེ་ = lion, དང་ = and, འཁོར་ལོས་སྒྱུར་ = universal monarch, ལ་ = to, for, གྲོགས་ = assistant, མི་དགོས་ = do not need.

ཐབས་ལ་མཁས་ན་ཆེན་པོ་ཡང་།
བྲན་དུ་བཀོལ་བར་ག་ལ་དཀའ།
མཁའ་ལྡིང་མཐུ་རྩལ་ཆེ་ན་ཡང་།
གོས་སེར་ཅན་གྱི་བཞོན་པར་གྱུར། ། ༡༩

19 If you are skillful, difficult to make even a great person your slave. The powerful Garuḍa, though mighty, became a vehicle of Yellow Garbed (Viṣṇu). [17]

ཐབས་ལ་མཁས་ན་ = If you are skillful, ཆེན་པོ་ཡང་ = even a great one, བྲན་དུ་ = as your slave, བཀོལ་བར་ = to use, ག་ལ་ = how, དཀའ་ = difficult, མཁའ་ལྡིང་ = Garuḍa, མཐུ་རྩལ་ = powered and skilled, ཆེ་ = great, ན་ཡང་ = even though, གོས་སེར་ཅན་གྱི་ = of Pītāmbaara (Yellow Garbed), བཞོན་པར་གྱུར་ = became the vehicle.

འཇིག་རྟེན་འདི་དང་ཕ་རོལ་གྱི།
བདེ་བ་སྒྲུབ་པ་ཤེས་རབ་ཡིན།
རྒྱལ་བུ་ཟླ་བའི་ཤེས་རབ་ཀྱིས།
བྲན་བཟང་འདི་དང་ཕྱི་མར་བསྐྱབས། ། ༣༠

20 Knowledge makes happiness in this life and the next. Prince Sutasoma’s knowledge sheltered Sudāsa for this life and the next. [18]

འཇིག་རྟེན་འདི་ = this life, ' ཕ་རོལ་ = the next, བདེ་བ་ = happiness, སྒྲུབ་པ་ = makes, ཤེས་རབ་ = Knowledge, རྒྱལ་བུ་ = Prince, ཟླ་བའི་ = Sutasoma’s, ཤེས་རབ་ཀྱིས་ = by the knowledge, བྲན་བཟང་ = Sudāsa, འདི་དང་ཕྱི་མར་ = for this [life] and the next, བསྐྱབས་ = sheltered.

དཔའ་ཞིང་མཐུ་རྩལ་ཆེ་ན་ཡང་།
མཁས་པ་མེད་པས་དཔལ་མི་ཐོབ།
འབྱོར་པ་ཐོབ་པར་གྱུར་ན་ཡང་།
བསོད་ནམས་མེད་ན་ག་ལ་རྟག ། ༣༡

21 You may be brave and mighty, but without wisdom you achieve no glory. You may obtain wealth, but without merit how would it last? [19]

དཔའ་ = brave, ཞིང་ = and, མཐུ་ = mighty, power, རྩལ་ = skill, ཆེ་ = great, ན་ཡང་ = even though, but, མཁས་པ་ = wise, མེད་པས་ = by being without, དཔལ་ = glory, མི་ = not, ཐོབ་ = achieve, འབྱོར་པ་ = wealth, ཐོབ་པར་ = obtained, གྱུར་ = be, ན་ཡང་ = but, བསོད་ནམས་ = merit, མེད་ = without, ན་ = if, when, ག་ལ་ = how, རྟག་ = endure, last?

ཡོན་ཏན་སྐྱོན་གཉིས་སུས་ཀྱང་གསལ།
འདྲེས་པ་འབྱེད་ཤེས་མཁས་པ་ཡིན།
བ་ལས་འོ་མ་ཀུན་གྱིས་ལེན།
ཆུ་ལས་འོ་མ་ངང་པས་ཕྱེད། ། ༣༢

22 Everybody clearly knows what is good and bad, but only the wise can distinguish them when they are mixed together. Anyone can get milk from a cow, but only swans can separate milk from water. [20]

ཡོན་ཏན་ = good, སྐྱོན་ = bad, གཉིས་ = two, སུས་ཀྱང་ = anyone གསལ་ = see clearly, འདྲེས་པ་ = mixed, འབྱེད་ = distinguish ཤེས་ = know, བ་ = a cow, ལས་ = from, འོ་མ་ = milk , ཀུན་ = all, གྱིས་ = by, ལེན་ = take, ཆུ་ = water, ངང་པས་ = by swans, ཕྱེད་ = can separate.

སྨྲས་ཤིང་བསྐུལ་བར་གྱུར་པ་ན།
དུད་འགྲོ་ལ་ཡང་གོ་བ་སྐྱེ།
མ་བསྐུལ་གཞན་གྱིས་མ་སྨྲས་པར།
བསམ་པ་ཤེས་ན་མཁས་པ་ཡིན། ། ༣༣

23 , even animals can achieve understanding. [21]

སྨྲས་ = instructed, told, ཤིང་ = and, བསྐུལ་བར་ = admonished, , དུད་འགྲོ་ = animals, ལ་ = to, for, ཡང་ = even, གོ་བ་ = understanding, སྐྱེ= arises, མ་ = not, without, བསྐུལ་ = exhorted, གཞན་ = others, གྱིས་ = by, མ་ = not, སྨྲས་པར་ = being taught, བསམ་པ་ = one’s own mind, ཤེས་ = know, ན་ = when, if, མཁས་པ་ = wise, ཡིན་ = are, is.

བློ་དང་ལྡན་ན་མ་སྨྲས་ཀྱང་།
རྣམ་འགྱུར་ཉིད་ལས་བསམ་པ་གོ།
བལ་པོས་སེའུ་མ་ཟོས་ཀྱང་།
ཁ་དོག་ཉིད་ལས་བྲོ་བ་ཤེས། ། ༢༤

24 If you are , even when don't speak you can understand through their actions. It is well known that a Nepali knows a pomegranate's flavour by its colour, without having to taste it. [22]

བློ་ = intellect, དང་ = with, ལྡན་ = endowed, ན་ = when, if, མ་ = not, སྨྲས་ = speaking, ཀྱང་ = even though, རྣམ་འགྱུར་ = gesture, movement, ཉིད་ = emphasis, ལས་ = from, through, བསམ་པ་ = understand, གོ་ = understand, བལ་པོས་ = by a Nepali, སེའུ་ = pomegranate, མ་ = not, ཟོས་ = eaten, ཀྱང་ = but, ཁ་དོག་ = colour, ཉིད་ = emphasis, ལས་ = from, through, བྲོ་བ་ = flavour, ཤེས་ = known.

མཁས་པ་རང་གི་ཡུལ་བས་ཀྱང་།
ཡུལ་ཁམས་གཞན་ན་མཆོད་པ་ཐོབ།
ནོར་བུ་གཞན་དུ་བྲིན་པ་ཙམ།
རྒྱ་མཚོའི་གླིང་དུ་ག་ལ་བྲིན། ། ༢༥

25 Wise people find more honour in other lands than in their own country. Though eagerly sought elsewhere, are not on ocean islands. [23]

, རང་གི་ = one's own, ཡུལ་ = country, བས་ = than, ཀྱང་ = even more, ཡུལ་ཁམས་ = the realm of country, གཞན་ = other, ན་ = in, མཆོད་པ་ = honour, ཐོབ་ find, ནོར་བུ་ = jewels, གཞན་དུ་ = elsewhere, བྲིན་པ་ = ཙམ་ = just that much, རྒྱ་མཚོའི་ = of ocean, གླིང་ = island, དུ་ = in, on, ག་ལ་ = how, བྲིན་ = ,

མཁས་པ་སློབ་པའི་དུས་ན་སྡུག།
བདེ་བར་སྡོད་ལ་མཁས་མི་སྲིད།
བདེ་བ་ཆུང་ལ་ཆགས་པ་དེས།
ཆེན་པོའི་བདེ་བ་ཐོབ་མི་སྲིད། ། ༢༦

26 Wise people may find it difficult to study, but those who take it easy may find it hard to learn. Those attached to small happiness cannot achieve great happiness. [24]

, སློབ་པའི་ = of studying, དུས་ = the time, ན་ = at, སྡུག་ = difficult, བདེ་བ་ = easy, happy, བདེ་བར་ = easily, happily, སྡོད་ = staying, ལ་ = for, , མི་སྲིད་ = impossible, བདེ་བ་ = happiness, ཆུང་ = small, ལ་ = to, ཆགས་པ་ = attached, དེས་ = he or she, by him, her, ཆེན་པོའི་ = of the great, བདེ་བ་ = happiness, ཐོབ་ = achieve, མི་སྲིད་ = impossible.

བློ་དང་ལྡན་ན་ཉམ་ཆུང་ཡང་།
སྟོབས་ལྡན་དགྲ་བོས་ཅི་བྱར་ཡོད།
རི་དྭགས་རྒྱལ་པོ་སྟོབས་ལྡན་པ།
རི་བོང་བློ་དང་ལྡན་པས་བསད།* ། ༢༧

27 , what can a powerful enemy do to you? The king of beasts, possessed of great strength, was slain by a hare endowed with intelligence.* [25]

བློ་ = knowledge, དང་ = with, ལྡན་ = endowed, ན་ = when, if, ཉམ་ཆུང་ = humble, weak, feeble, ཡང་ = even, སྟོབས་ལྡན་ = a powerful, དགྲ་བོས་ = by enemy, ཅི་ = what, བྱར་ = to be done, ཡོད་= is? རི་དྭགས་རྒྱལ་པོ་ = the king of beasts, སྟོབས་ལྡན་པ་ = possessed of great strength, རི་བོང་ = a hare, བློ་དང་ལྡན་པས་ = endowed with intelligence བསད་ = was slain.

སེམས་ཅན་གཞན་དང་རྗེས་མཐུན་པའི།
སྤྱོད་པ་ཤེས་ན་མཁས་པ་ཡིན།
དུད་འགྲོ་ཡིན་ཡང་རིགས་མཐུན་རྣམས།
ཁྱུ་གཅིག་དུ་ནི་མི་གནས་སམ། ། ༢༨

28 they know how to live in harmony with other living beings. Don't even beasts of the same species dwell together as a single group? [26]

སེམས་ཅན་ = living beings, གཞན་ = others, དང་ = with, to, རྗེས་མཐུན་པའི་ = agreeing, harmonious, སྤྱོད་པ་ = action, conduct, ཤེས་ = know, ན་ = if, when, མཁས་པ་ = wise, ཡིན་ = is, are, དུད་འགྲོ་ = beasts, ཡིན་ = are, ཡང་ = even, རིགས་ = species, མཐུན་ = same, རྣམས་ = plural, ཁྱུ་ = herd, གཅིག་ = a single, དུ་ = as, ནི་ = emphatic, མི་ = do not, གནས་ = dwell, སམ་ = a question mark?

ངེས་པར་བསྒྲུབ་དགོས་བྱ་བ་འགའ།
མ་གྲུབ་པ་ན་དཔྱོད་པའི་ཚེ།
མཁས་རྨོངས་གཉིས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཤེས།
གྲུབ་ནས་དཔྱོད་པ་བླུན་པོའི་ཚུལ། ། ༢༩

29 When people have a task that has not yet been accomplished, then the difference between the wise and the foolish is known. But when the task is already accomplished, all judgment is foolish. [27]

ངེས་པར་ = certainly, བསྒྲུབ་ = accomplished, དགོས་ = must be, བྱ་བ་ = tasks, འགའ = some, མ = not, གྲུབ་པ་ = accomplished, ན་ = when, དཔྱོད་པའི་ = of being judged, examined, ཚེ་ = at the time, when, མཁས་ = wise, རྨོངས་ = fools, གཉིས་ ི = of the two, ཁྱད་པར་ = differences, ཤེས་ = is known, གྲུབ་ = accomplished, ནས་ = comma, དཔྱོད་པ་ = an examination, བླུན་པོའི་ = of foolish, ཚུལ་ = way.

མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་དཔྱད་པ་ཡི།
ཤེས་བྱ་ཤེས་ན་མཁས་པར་བགྲང་།
བ་ལང་རྒན་གཞོན་དཔྱོད་པ་ལ།
བླུན་པོ་མཁས་ཀྱང་ཡོན་ཏན་མིན། ། ༣༠

30 You are considered wise when you know the things that the wise know. Fools may be skilled in judging a cow's age, but this is no great accomplishment. [28]

མཁས་པ་ = the wise ones, རྣམས་ = plural sign, ཀྱིས་ = by, དཔྱད་པ་ = studied, ཡི་ = , ཤེས་བྱ་ = the knowable subjects, ཤེས་ = is known, ན་ = if , when, མཁས་པར་ = as wise, བགྲང་ = ackowledged, considered, བ་ལང་ = a cow, རྒན་ = old, གཞོན་ = young, དཔྱོད་པ་ = judging, ལ་ = in, for, བླུན་པོ་ = a fool, མཁས་ = be skilled, ཀྱང་ = but, even, ཡོན་ཏན་ = good learning, མིན་ = not.

རྒྱ་མཚོ་ཆུ་ཡིས་མི་ངོམས་ཤིང་།
རྒྱལ་པོའི་བང་མཛོད་ནོར་གྱིས་མིན།
འདོད་ཡོན་སྤྱད་པས་མི་ངོམས་ཏེ།
མཁས་པ་ལེགས་བཤད་ཀྱིས་མི་ངོམས།* ། ༣༡

31 The ocean is never flooded by water, and a king's treasury is never too full of wealth. Satisfaction never comes from indulging in pleasures, and wise people are never tired of good sayings.* [29]

རྒྱ་མཚོ་ = the ocean, ཆུ་ཡིས་ = by, with water, མི་ = never, ངོམས་ = satiated, satisfied, ཤིང་ = and, རྒྱལ་པོའི་ = king's, བང་མཛོད་ = a treasury, ནོར་ = wealth, གྱིས་ = with, by, , འདོད་ཡོན་ = desiring pleasures, སྤྱད་པས་ = by enjoying, using, མི་ = never, ངོམས་ = satiated, ཏེ་ = comma, མཁས་པ་ = the wise, ལེགས་བཤད་ = good sayings, ཀྱིས་ = with, by, མི་ = not, ངོམས་ = contented, satisfied.

ལེགས་བཤད་བྱིས་པ་དག་ལས་ཀྱང་།
མཁས་པ་རྣམས་ནི་ཡོངས་སུ་ལེན།
དྲི་ཞིམ་བྱུང་ན་རི་དྭགས་ཀྱི།
ལྟེ་བ་ལས་ཀྱང་གླ་རྩི་ལེན། ། ༣༣

32

. [30]

, བྱིས་པ་ = children, དག་ = sign of plural, ལས་ = from, ཀྱང་ = even, མཁས་པ་རྣམས་ནི་ = the wise people, ཡོངས་སུ་ = well, thoroughly, ལེན་ = accept, དྲི་ = smell, odor, ཞིམ་ = fragrant, བྱུང་ = occurs, emerges, ན་ = when, if རི་དྭགས་ = deer, ཀྱི་ = of, ལྟེ་བ་ = navel, གླ་རྩི་ = musk, ལེན་ = take.

ལེགས་པར་བཤད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་ལས།
མཁས་པ་བརྟག་པ་སྟེ། རབ་ཏུ་བྱེད་པ་དང་པོའོ། །

First Chapter
Treasury of the Jewels of Good Sayings
Examination of the Wise

རྟག་ཏུ་དམ་པའི་ཡོན་ཏན་རྣམས།
སྐྱེ་བོ་དམ་པ་ལྷག་པར་སྒྲོགས།
མ་ལ་ཡ་ཡི་ཙནྡན་དྲི།
རླུང་གིས་ཕྱོགས་བཅུར་ཁྱབ་པར་བྱེད། ། ༡

1 The virtuous especially proclaim the qualities of good people as the wind the scent of Malayan sandalwood to the ten directions. [31]

རྟག་ཏུ་ = always, དམ་པའི་ = of the good one, ཡོན་ཏན་རྣམས་ = the virtues, good qualities, སྐྱེ་བོ་དམ་པ་ = good people, ལྷག་པར་ = especially, སྒྲོགས་ = proclaim, མ་ལ་ཡ་ = Malaya, name of a mountain range in southern India, ་ཙནྡན་ = sandalwood, དྲི་ = odor, fragrance, རླུང་ = wind, གིས་ = by, ཕྱོགས་བཅུར་ = to the ten directions, ཁྱབ་པར་ = spreading, བྱེད་ = do, make.

དམ་པ་དཔོན་དུ་བསྐོས་གྱུར་ན།
དོན་གྲུབ་པ་དང་བདེ་སྐྱིད་འཐོབ།
ནོར་བུ་རྒྱལ་མཚན་རྩེར་མཆོད་ན།
ཡུལ་ཕྱོགས་དགེ་ཞེས་མཁས་རྣམས་སྒྲོགས།* ། ༢

2 Appointing good people as leaders the happiness and goodwill of the public . Honoring the jewel atop a victory banner makes the kingdom prosper, the sages say.* [32]

དམ་པ་ = good people, དཔོན་དུ་ = as leaders, བསྐོས་གྱུར་ན་ = when appointing, དོན་གྲུབ་པ་ = accomplishing goal, བདེ་སྐྱིད་ = the happiness and goodwill, འཐོབ་ = gains, , ནོར་བུ་ = a jewel , རྒྱལ་མཚན་ = a victory banner, རྩེར་ = at the top of, མཆོད་ན་ = honoring, ཡུལ་ཕྱོགས་ = kingdom, དགེ་ = prosper, ཞེས་ = thus, མཁས་རྣམས་ = sages, སྒྲོགས = say.

རྒྱལ་ངན་གཞན་གྱིས་གཙེས་པ་ན།
ལྷག་པར་ཆོས་རྒྱལ་དྲན་པར་འགྱུར།
རིམས་ཀྱིས་བཏབ་པའི་སེམས་ཅན་རྣམས།
གངས་ཆུ་འབའ་ཞིག་ཡིད་ལ་བྱེད། ། ༣

3 When there are bad kings who harm the people, righteous kings are all the more fondly remembered. People tormented by a fever have only cold melting snow water on their minds. [33]

རྒྱལ་ངན་ = bad king, གཞན་ = other, གཙེས་པ་ = harm, ན་ = when, ལྷག་པར་ = more fondly, ཆོས་རྒྱལ་ = righteous king, དྲན་པར་ = remembered, འགྱུར་ = will be, རིམས་ = a fever, plague, ཀྱིས་ = by, བཏབ་པའི་ = striken, tormented, སེམས་ཅན་རྣམས་ = living-beings, གངས་ = ice, snow, ཆུ་ = water, འབའ་ཞིག་ = only, ཡིད་ལ་བྱེད་ = conceive in their minds.

སྡིག་སྤྱོད་རྒྱལ་པོས་གཙེས་པ་ན།
མི་དབང་ཆོས་རྒྱལ་ལྷག་པར་སྐྱོང་།
འབྱུང་པོའི་གདོན་གྱིས་བཏབ་པ་ལ།
གསང་སྔགས་གྲུབ་པས་རྗེས་སུ་འཛིན། ། ༤

4 A lord of the people specially shelters those injured by sinful kings, just as a mantric adept kindly someone seized by a [34]

སྡིག་སྤྱོད་ = sinful, རྒྱལ་པོས་ = by kings, གཙེས་པ་ན་ = injured, མི་དབང་ = a lord of the people, ཆོས་རྒྱལ་ = a righteous king, ལྷག་པར་ = specially, སྐྱོང་ shelters, འབྱུང་པོའི་ = of a ghost, གདོན་ = demon, གྱིས་ = by, བཏབ་པ་ = seized, གསང་སྔགས་ = secret mantric, གྲུབ་པས་ = an adept, རྗེས་སུ་འཛིན་ = kindly holds.

དམ་པ་སྡིག་པ་ཆུང་ཡང་སྤོང་།
དམན་རྣམས་ཆེན་པོའང་དེ་ལྟ་མིན།
ཞོ་ལ་རྡུལ་ཕྲན་འབྱར་བ་སེལ།
ཆང་ལ་ཕབས་ཀྱང་ལྷག་པར་འདེབས། ། ༥

5 The good abandon even small sins. The base do not abandon even great ones.

. [35]

དམ་པ་ = the good, སྡིག་པ་ = sins, ཆུང་ཡང་ = even small, སྤོང་ = abandon, དམན་རྣམས་ = the base, ཆེན་པོའང་ = even great ones, དེ་ལྟ་མིན་ = do not do like that, ཞོ་ = curds, ལ་ = on, in, at, རྡུལ་ = dust, ཕྲན་ = small, འབྱར་བ་ = tainted, སེལ = thrown, dispeled, ཆང་ = beer or wine, ལ་ = to, on, ཕབས་ = fermenting yeast, ཀྱང་ = even, ལྷག་པར་ = especially, འདེབས་ = cast, put.

སྐྱེ་བོ་དམ་པ་རྒུད་གྱུར་ཀྱང་།
སྤྱོད་པའི་ཁྱད་པར་ལྷག་པར་མཛེས།
མེ་ནི་ཐུར་དུ་ཁ་བསྟན་ཀྱང་།
མེ་ལྕེ་གྱེན་ལ་འབར་བ་མཐོང་། ། ༦

6 Even though good people may become poor, their conduct is beautiful. The flame of a torch may be turned face downward, but the tongues of its are seen blazing upward. [36]

སྐྱེ་བོ་དམ་པ་ = good people, རྒུད་ = poor, གྱུར་ = became, ཀྱང་ = even though, སྤྱོད་པའི་ = of their conduct, ཁྱད་པར་ = particularly, difference, ལྷག་པར་ = especially, མཛེས་ = beautiful, མེ་ = fire, ནི་ = emphatic, ཐུར་དུ་ = downwards, ཁ བསྟན་ = turned, , མེ་ལྕེ་ = tongues of flame, གྱེན་ལ་ = upward, འབར་བ་ = blazing, མཐོང་ = seen.

དམ་པ་རྒྱང་ན་གནས་ན་ཡང་།
འཁོར་འདབ་ཕན་པས་རིང་ནས་སྐྱོང་།
མཁའ་ལ་སྤྲིན་ཆེན་འཁྲིགས་པ་ཡིས།
ས་ཡི་ལོ་ཏོག་ཁྱད་པར་འཕེལ། ། ༧

7 Even when dwell at a distance, sustain their families with benefits from afar. A great cloud spreading and circling in the sky greatly increases the earth’s harvest. [37]

དམ་པ་ = virtuous people, རྒྱང་ན་ = at a distance, གནས་ = dwell, ན་ཡང་ = even when, འཁོར་འདབ་ = families, ཕན་པས་ = with benefits, རིང་ནས་ = from afar, སྐྱོང་ = sustain, མཁའ་ལ་ = in the sky, སྤྲིན་ཆེན་ = [just as] a great cloud, འཁྲིགས་པ་ཡིས = by spreading and circling, ས་ = the earth, ཡི་ = of, ལོ་ཏོག་ = harvest, ཁྱད་པར་ = especially, འཕེལ་ = increases.

གསོན་ཚེ་སྙན་གྲགས་དགའ་བའི་རྒྱུ།
འཇིག་རྟེན་གཞན་དུ་བསོད་ནམས་དགའ།
དེ་གཉིས་མེད་པའི་ནོར་ཙམ་གྱིས།
མཁས་རྣམས་དགའ་བ་བསྐྱེད་མི་ནུས། ། ༨

8 is the cause of joy ; the other world, virtue is . Mere wealth, devoid of these two, does not make wise people . [38]

གསོན་ཚེ་ = in this life, སྙན་གྲགས་ = fame, དགའ་བའི་ = of joy, རྒྱུ་ = cause, འཇིག་རྟེན་ = world,གཞན་དུ་ = for the other, བསོད་ནམས་ = virtue, merit, དགའ་ = joy, དེ་གཉིས་ = these two, མེད་པའི་ = devoid, ནོར་ = wealth, ཙམ་ = mere, གྱིས་ = by, མཁས་རྣམས་ = wise people, དགའ་བ་ = , happy, བསྐྱེད་ = produced , མི་ = not, ནུས་ = able.

ཕྱི་རྗེས་རིང་དུ་བལྟ་བ་དང་།
བག་ཡོད་པ་ལ་བཟོད་སྲན་ཆེ།
བརྩོན་འགྲུས་ཆེ་ཞིང་བརྟན་ལ་གྲིམས།
བྲན་གཡོག་ཡིན་ཡང་དཔོན་དུ་འགྱུར། ། ༩

9 Look far into the future and be mindful, patient, diligent, firm and careful. Even though you may now be a slave, [with these qualities] you can become a master. [39]

ཕྱི་རྗེས་ = the future, རིང་ = far , དུ་ = into, བལྟ་བ་ = looking, དང་ = and, བག་ཡོད་པ་ = be mindful, ལ་ = and, བཟོད་སྲན་ = be patient, ཆེ་ = great, བརྩོན་འགྲུས་ = diligent, ཆེ = very, ཞིང་ = and, བརྟན་ = firm, ལ་ = and, གྲིམས = careful, བྲན་གཡོག་ = a slave, ཡིན་ = be, ཡང་ = even though, དཔོན་ = a master, དུ་ = as, འགྱུར་ = will become.

སྦྱིན་ལ་རྟག་ཏུ་སེམས་སྤྲོ་བ།
དེ་ཡི་གྲགས་པ་རླུང་བཞིན་ལྡང་།
ཕོངས་པ་སློང་བ་འདུ་བ་བཞིན།
འབུལ་བར་འདོད་རྣམས་དེ་བས་མང་། ། ༡༠

10 Always giving to others enthusiastically, their fame spreads like the wind. Those who wish to make them offerings are more than the poor who gather to beg. [40]

སྦྱིན་ = giving, ལ་ = for, to, རྟག་ཏུ་ = always, སེམས་ = mind, སྤྲོ་བ་ = enthusiastic, དེ་ཡི་ = their , གྲགས་པ་ = fame, རླུང་ = the wind, བཞིན་ = like, ལྡང་ = rises, spreads, ཕོངས་པ་ = poor, སློང་བ་ = to beg, འདུ་བ་ = gather, བཞིན = likewise, འབུལ་བར་ = to offer, འདོད་རྣམས་ = those who wish, དེ་བས་ = than those, མང་ = more.

བྱིན་ནས་སླར་ཡང་མི་ལེན་ལ།
དམན་པའི་བརྙས་པ་དྲང་དུ་ལེན།
ཕན་པ་ཆུང་ངུའང་མི་བརྗེད་པ།
བདག་ཉིད་ཆེན་པོའི་ཆེ་རྟགས་ཡིན། ། ༡༡

11 What they give, they do not take back again; they accept the contempt of lowly people; and they do not forget even small favours. These are signs of greatness in hearted people. [41]

བྱིན་ནས་ = having given, སླར་ཡང་ = again, མི་ = not, ལེན་ = take back, ལ = and, དམན་པའི་ = of lowly people, བརྙས་པ་ = contempt, དྲང་དུ་ལེན་ = accept voluntarily, ཕན་པ་ = favours, ཆུང་ངུའང་ = even small, མི་ = not, བརྗེད་པ་ = do forget, བདག་ཉིད་ཆེན་པོའི་ = of big-hearted, ཆེ་ = of greatness, རྟགས་ = signs, ཡིན་ = is.

དམ་པའི་ཡོན་ཏན་སྦས་གྱུར་ཀྱང་།
འཇིག་རྟེན་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པར་གསལ།
སྣ་མའི་མེ་ཏོག་ལེགས་བཀབ་ཀྱང་།
དྲི་ཞིམ་ཀུན་ཏུ་ཁྱབ་པར་འགྱུར། ། ༡༢

12 Even though hidden the qualities of a good person spread through out the whole world and illumine it. Even though hidden, the jasmine flower pervades everything with its [delightful] fragrance. [42]

དམ་པའི་ = of a good, ཡོན་ཏན་ = the qualities, སྦས་ = hidden, གྱུར་ = be, ཀྱང་ = though, འཇིག་རྟེན་ = world, ཀུན་ལ་ = to the whole, ཁྱབ་པར་ = spreading, གསལ = illumine, སྣ་མའི་ = of the jasmine, མེ་ཏོག་ = flower, ལེགས་ = well, བཀབ་ = covered, ཀྱང་ = even, དྲི་ཞིམ་ = the fragrance, ཀུན་ཏུ་ = all over, ཁྱབ་པར་འགྱུར་ = will spread, will pervade.

རྒྱལ་པོ་རང་ཡུལ་ཆེ་བ་ཙམ།
དམ་པ་གང་དུ་ཕྱིན་སར་བཀུར།
མེ་ཏོག་ཕལ་ཆེར་ཉིན་རེའི་རྒྱན།
གཙུག་གི་ནོར་བུ་གང་དུའང་མཆོད། ། ༡༣

13 A king has greatness only in his own realm, but good people are honoured wherever they go. Most flowers are ornaments for a single day, but the crown jewel is worshipped everywhere. [43]

རྒྱལ་པོ་ = a king, རང་ཡུལ་ = own realm, ཆེ་བ་ = greatness, ཙམ་ = only, དམ་པ་ = good people, གང་དུ་ = wherever, ཕྱིན་སར་ = where they gone, བཀུར་ = honoured, མེ་ཏོག་ = flowers, ཕལ་ཆེར་ = most, ཉིན་རེའི་ = a single day, རྒྱན་ = ornament, གཙུག་གི་ནོར་བུ་ = crown jewel, གང་དུའང་ = even wherever, མཆོད་ = worshipped.

ལྗོན་ཤིང་དུད་པ་འབྲས་བུ་མང་།
རྨ་བྱ་དུལ་བ་མཇུག་སྒྲོ་བཟང་།
རྟ་མཆོག་དུལ་བ་འགྲོས་མགྱོགས་ཏེ།
དམ་པ་དུལ་བ་མཁས་པའི་རྟགས། ། ༡༤

14 A pruned tree bears much fruit, a tame peacock has fine tail-feathers, and a well-trained horse has a swift gait. Good discipline is the mark of a wise person. [44]

ལྗོན་ཤིང་ = tree, དུད་པ་ = a bowed, pruned, འབྲས་བུ་ = fruits, མང་ = much, རྨ་བྱ་ = peacock , དུལ་བ་ = tamed, མཇུག་སྒྲོ་ = tail-feathers, བཟང་ = fine, རྟ་ = horse, མཆོག་ = good, དུལ་བ་ = tamed, འགྲོས་ = gait, མགྱོགས་ = swift, quick, ཏེ་ = a comma, དམ་པ་ = a good one, དུལ་བ་ = tamed, disciplined, མཁས་པའི་ = of the wise, རྟགས = the mark.

དམ་པ་རྣམས་དང་ཕལ་པ་ལ།
བྱས་པ་མཉམ་ཡང་དྲིན་མི་འདྲ།
ཞིང་ལ་ས་བོན་ཁྱད་མེད་ཀྱང་།
ལོ་ཏོག་ཁྱད་པར་དཔག་ཏུ་མེད། ། ༡༥

15 One may do the same favour for superior and inferior persons, but they repay the kindness differently. When one plants the same seeds in two different fields, their harvests are immeasurably different. [45]

དམ་པ་རྣམས་ = superior ones, དང་ = and, ཕལ་པ་ = inferior ones, ལ་ = for, བྱས་པ་ = favour, མཉམ་ = the same, ཡང་ = but , དྲིན་ [གཟོ་] = repay kindness, མི་ = not, འདྲ་ = the same, ཞིང་ = fields, ལ་ = in, ས་བོན་ = seeds, ཁྱད་ difference, མེད་ = not, ཀྱང་ = even though, ལོ་ཏོག་ = harvests, ཁྱད་པར་ = differences, དཔག་ཏུ་མེད = immeasurable.

བདག་ཉིད་ཆེ་ལ་ཕན་བཏགས་ན།
ཙུང་ཟད་ཙམ་ལའང་འབྲས་བུ་འབྱིན།
སྐྱུ་རུ་ར་གཅིག་བྱིན་པ་ལ།
ཆོས་རྒྱལ་བུ་དང་མཉམ་ལ་ལྟོས། ། ༡༦

16 If you do a favour for superior people, they repay you well even for a small favour. Consider [the story of the person] who became equal to a prince as a result of giving a single sour fruit. [46]

བདག་ཉིད་ ཆེ་ = superior people, ལ་ = for, ཕན་བཏགས་ན་ = if you do a favour, ཙུང་ཟད་ = small, ཙམ་ = mere, ལའང་ = even for, འབྲས་བུ་ = result, འབྱིན་ = provide, སྐྱུ་རུ་ར་ = a sour fruit, གཅིག་ = a single, བྱིན་པ་ = giving, ལ་ = for, ཆོས་རྒྱལ་བུ་ = a prince, དང་ = to, with, མཉམ་ = equal, ལ་ = for, ལྟོས་ = see, consider.

བཟང་པོའི་ཆོ་རིགས་སྤྱོད་པས་བཟུང་།
སྤྱོད་པ་ཉམས་ན་རིགས་དོན་མེད།
ཙནྡན་དྲི་བཟང་སྐྱེ་བོ་དགའ།
དེ་བསྲེགས་སོལ་བ་སུ་ཞིག་ལེན། ། ༡༧

17 A good lineage is preserved by right conduct, but a lineage is useless if conduct declines. People love the fragrance of sandalwood, but who wants its burnt ashes? [47]

བཟང་པོའི་ = of a good, ཆོ་རིགས་ = lineage, སྤྱོད་པས་ = by right conduct, བཟུང་ = preserved, སྤྱོད་པ་ = conduct , ཉམས་ = declines, ན་ = if, རིགས་ = a lineage, དོན་མེད = useless, ཙནྡན་ = sandalwood, དྲི་བཟང་ = fragrance, སྐྱེ་བོ་ = people, དགའ་ = love, དེ་ = that, བསྲེགས་ = burnt , སོལ་བ་ = ashes, སུ་ཞིག་ = who, ལེན་ = accept, take.

ཆེན་པོ་རེ་ཞིག་རྒུད་གྱུར་ཀྱང་།
དེ་ལ་གདུང་བ་བསྐྱེད་མི་དགོས།
ཟླ་བ་རེ་ཞིག་གཟས་ཟིན་ཀྱང་།
དེ་མ་ཐག་ཏུ་གྲོལ་བར་འགྱུར། ། ༡༨

18 Though a great person may become weak for a short time, worry about that! The planet Rāhula grabs onto the moon for a while, but then it is quickly freed. [48]

ཆེན་པོ་ = a great one, རེ་ཞིག་ = for a time being, རྒུད་ = weak , གྱུར་ = become, ཀྱང་ = though,དེ་ལ་ = about that, གདུང་བ་ = worry, བསྐྱེད་ = conceive, མི་ = not, དགོས་ = need, necessary, ཟླ་བ་ = moon, རེ་ཞིག་ = for a while, གཟས་ = planet Rāhula, ཟིན་ = held, grasped, ཀྱང་ = but, དེ་མ་ཐག་ཏུ་ = immediately, quickly, གྲོལ་བར་ = freed, འགྱུར་ = will be.

ཆེན་པོས་དགྲ་ལ་བྱམས་བྱས་ན།
དགྲ་ཉིད་དེ་ཡི་དབང་དུ་འགྱུར།
མང་པོས་བཀུར་བས་ཀུན་བསྐྱངས་པས།
ཀུན་གྱིས་རྒྱལ་པོར་དབང་བསྐུར་དོ། ། ༡༩

19 When great people love their enemies, those foes come under their control. By protecting every living being, Samitiya was crowned the king of all. [49]

ཆེན་པོས་ = by the great one, དགྲ་ = enemies,, ལ་ = for, བྱམས་ = love, བྱས་ན་ = when make, དགྲ་ = foes,ཉིད་ = emphatic, དེ་ཡི་ = their, his, her, དབང་ = control, དུ་ = in, འགྱུར་ = will be, མང་པོས = by many, བཀུར་བས་ = honoured, Mahāsamitīya (the Great Honoured), ཀུན་བསྐྱངས་པས་ = by protecting people, ཀུན་གྱིས་ = by all, རྒྱལ་པོར་ = as king, དབང་བསྐུར་ = was crowned, དོ་ = a full stop, period.

དམ་པ་ཇི་ལྟར་རྒུད་གྱུར་ཀྱང་།
སྡིག་དང་འདྲེས་པའི་ཟས་མི་ཟ།
སེང་གེ་བཀྲེས་ཀྱང་མི་གཙང་བའི།
ངན་སྐྱུགས་ཟ་བར་མི་བྱེད་དོ། ། ༢༠

20 However troubles good people have, they do not food tainted by sin. A hungry lion will not eat the foul vomit of impurities. [50]

དམ་པ་ = good people, ཇི་ལྟར་ = however, རྒུད་ = troubled, གྱུར་ = become, ཀྱང་ = even though, སྡིག་ = sin, དང་ = by, with, འདྲེས་པའི་ = tainted, ཟས་ = food, མི་ = do not, ཟ་ = take, eat, སེང་གེ་ = a lion, བཀྲེས་ = hungry, ཀྱང་ = even, མི་གཙང་བའི་ = of impurities, ངན་སྐྱུགས་ = the foul vomit , ཟ་བར་ = eat, མི་not, བྱེད་ = do, དོ་ = a full stop, a period.

དམ་པ་སྲོག་ལ་བབ་ན་ཡང་།
རང་བཞིན་བཟང་པོ་ག་ལ་དོར།
ས་ལེ་སྦྲམ་ནི་བསྲེགས་བཅད་ཀྱང་།
དེ་ཡི་ཁ་དོག་ཉམས་མི་འགྱུར། ། ༥༡

21 Even if they lose their lives, how could good people abandon their excellent natures? Though gold be burnt and cut, its colour is not destroyed. [51]

དམ་པ་ = good people, སྲོག་ = lives, ལ་ = upon, བབ་ = fall, , ན་ = if, when, ཡང་ = even, རང་བཞིན་ = nature, བཟང་པོ་ = good, ག་ལ་ = how could, དོར་ = abandon, ས་ལེ་སྦྲམ་ = gold, ནི་ = emphatic, བསྲེགས་ = be burnt, བཅད་ = cut, ཀྱང་ = though, དེ་ཡི་ = its, ཁ་དོག་ = colour, ཉམས་ = destroyed, མི་ = not, འགྱུར་ = will be.

སྐྱེས་མཆོག་རྣམས་ལ་དམན་པ་རྣམས།
ཁྲོ་ཡང་ལན་དུ་ག་ལ་ཁྲོ།
ཅེ་སྤྱང་དྲེགས་པས་སྐད་འབྱིན་ཡང་།
རི་དྭགས་རྒྱལ་པོས་སྙིང་རྗེས་སྐྱོང་། ། ༥༢

22 Though lowly people rage against the great, how could the great respond in anger? Arrogant jackals cry noisily, but the King of Beasts out of compassion defends them. [52]

སྐྱེས་ = people, མཆོག་ = great, རྣམས་ = plural sign, ལ་ = against, to, དམན་པ་རྣམས་ = lowly people, ཁྲོ་ = anger, rage, ཡང་ = though, ལན་ = respond, དུ་ = as, ག་ལ་ = how, ཁྲོ་ = anger, ཅེ་སྤྱང་ = a jackal, དྲེགས་པས་ = by being arrogant, སྐད་འབྱིན་ = cry noisily, ཡང་ = even, རི་དྭགས་ = deers, beasts, རྒྱལ་པོས་ = the King, སྙིང་རྗེས་ = out of compassion, སྐྱོང་ = defends, protects.

བདག་ཉིད་ཆེ་ལ་སྐྱེ་བོ་རྣམས།
སྐྱོན་ཚོལ་འགྱུར་གྱི་དམན་ལ་མིན།
འཕན་ཟེལ་རིན་ཆེན་ལ་ལྟ་ཡི།
མགལ་དུམ་ལ་ནི་སུ་ཞིག་དཔྱོད། ། ༥༣

23 People search for flaws in great-hearted people, not in inferior people. People look for cracks in precious gems, but who looks for them in firewood?[53]

བདག་ཉིད་ཆེ་ = great-hearted people, ལ་ = in, སྐྱེ་བོ་རྣམས་ = people, སྐྱོན་ = flaws, ཚོལ་ = search for, འགྱུར་ = be, གྱི་ = a comma, དམན་ = inferior people, ལ་ = in, མིན་ = not, འཕན་ཟེལ་ = cracks, རིན་ཆེན་ = precious gems, ལ་ = in, ལྟ་ = looks for, ཡི་ = as a comma, མགལ་དུམ་ = firewood, ལ་ = in, ནི་ = metric line filling, སུ་ཞིག་ = who, དཔྱོད་ = examine.

བསྟོད་པས་དགའ་བར་མི་འགྱུར་ལ།
སྨད་པས་མི་དགར་མི་འགྱུར་ཞིང་།
རང་གི་ཡོན་ཏན་ལེགས་གནས་པ།
སྐྱེ་བོ་དམ་པའི་མཚན་ཉིད་ཡིན། ། ༥༤

24 One is not pleased by praise, or displeased by blame. Abiding well in one's own good qualities is the hallmark of a virtuous person. [54]

བསྟོད་པས་ = by praise, དགའ་བར་ = pleased, མི་ = not, འགྱུར་ = is not, ལ་ = and, སྨད་པས་ = by blame, མི་དགར་ = displeased, མི་འགྱུར་ = is not, ཞིང་ = and, རང་གི་ = one's own, ཡོན་ཏན་ = good qualities, ལེགས་ = well, གནས་པ་ = abiding, remaining, སྐྱེ་བོ་ = person,དམ་པའི་ = of a virtuous, མཚན་ཉིད་ = the hallmark, ཡིན་ = is.

སྡིག་པ་དང་ནི་མཐུ་རྩལ་ལས།
བྱུང་བའི་ལོངས་སྤྱོད་ལོངས་སྤྱོད་མིན།
ཁྱི་དང་བྱི་ལ་འགྲངས་ན་ཡང་།
ངོ་ཚ་བོར་བའི་རྣམ་ཐར་ཡིན། ། ༣༥

25 Enjoyment that stems from power and sin is not true enjoyment. When dogs and cats fill their stomachs, what follows is shameful. [55]

སྡིག་པ་ = sin, དང་ = and, ནི་ = emphatic, མཐུ་ = power, རྩལ་ = skill, ལས་ = from, བྱུང་བའི་ = of steming, emerging, ལོངས་སྤྱོད་ = enjoyment, ལོངས་སྤྱོད་མིན་ = not true enjoyment, ཁྱི་ = dogs, དང་ = and, བྱི་ལ་ = cats, འགྲངས་ = fill their stomachs, ན་ཡང་ = even though, ངོ་ཚ་ = modesty, བོར་བའི་ = of leaving, abandoning, རྣམ་ཐར་ = activity, biography, ཡིན་ = is.

འཁོར་ལ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་གྱུར་ན།
རྗེ་དཔོན་ཉིད་ཀྱི་ཆེ་བ་ཡིན།
རྟ་ལ་རྒྱན་དུ་བྱས་པ་དེ།
བདག་པོ་ཉིད་ལ་མི་མཛེས་སམ། ། ༣༦

26

. Isn’t a show horse ornamented for its owner’s sake? [56]

འཁོར་ = servants, ལ་ = for, ཕུན་སུམ་ཚོགས་ = prosperous, གྱུར་ = become, ན་ = if when, རྗེ་དཔོན་ = the masters, ཉིད་ཀྱི་ = of his own, ཆེ་བ་ = ཡིན་ = is, རྟ་ = horse, ལ་ = for, རྒྱན་ = ornament, དུ་ = as, བྱས་པ་ = made, དེ་ = that, བདག་པོ་ = owner, ཉིད་ལ་ = for himself, མི་ = not, མཛེས་ = beautiful, སམ་ = question mark.

ཇི་ལྟ་ཇི་ལྟར་རྗེ་དཔོན་གྱིས།
འཁོར་ལ་དྲིན་གྱིས་བསྐྱངས་གྱུར་པ།
དེ་ལྟར་དེ་ལྟར་འཁོར་གཡོག་རྣམས།
རྗེ་དཔོན་ཉིད་ཀྱི་བྱ་བ་བསྒྲུབ། ། ༣༧

27 In whatever ways masters kindly take care of their servants, so will servants accomplish their master’s work. [57]

ཇི་ལྟ་ཇི་ལྟར་ = in whatever ways, རྗེ་དཔོན་ = masters, གྱིས་ = by, འཁོར་ = their servants, ལ་ = for, to, དྲིན་གྱིས་ = kindly, བསྐྱངས་ = taken cared, གྱུར་པ་ = be, དེ་ལྟར་དེ་ལྟར་ = in that same way, འཁོར་གཡོག་རྣམས་ = servants, རྗེ་དཔོན་ཉིད་ = their master, ཀྱི་ = of, བྱ་བ་ = work, བསྒྲུབ་ = will accomplish.

བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་གནས་པའི་སར།
མཁས་པ་གཞན་དག་སུ་ཡིས་བརྩི།
མཁའ་ལ་ཉི་མ་ཤར་བ་ན།
རྒྱུ་སྐར་མང་ཡང་མཐོང་མི་འགྱུར། ། ༣༨

28 In the residence of a great-hearted person, how could others be considered wise? When the sun has risen in the sky, galaxies of stars become invisible. [58]

བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་ = a great hearted person, གནས་པའི་ = of the residence, སར་ = in the place, མཁས་པ་ = wise people, གཞན་དག་ = other, སུ་ཡིས་ = who, by whom, བརྩི་ = be considered, མཁའ་ = the sky, ལ་ = in, ཉི་མ་ = the sun, ཤར་བ་ = risen, ན་ = when, རྒྱུ་སྐར་ = galaxies of stars, མང་ = many, ཡང་ = though, མཐོང་ = seen, མི་ = not, འགྱུར་ = will be.

ལེགས་པར་བཤད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་ལས།
ཡ་རབས་བརྟགས་པ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་གཉིས་པའོ།

Second Chapter
Treasury of the Jewels of Good Sayings
Examination of the Polite Ones

སྐྱེ་བོ་ངན་པ་འབྱོར་ཐོབ་ཀྱང་།
ལྷག་པར་སྤྱོད་པ་ངན་པར་འགྱུར།
འབབ་ཆུ་ཇི་ལྟར་བཀྱིག་གྱུར་ཀྱང་།
ཐུར་དུ་འབབ་པ་ཁོ་ནར་འདོད། ། ༡

1 Though wicked people become prosperous, they become more vicious in conduct. No matter how a waterfall is blocked up, its only desire is to fall down. [59]

སྐྱེ་བོ་ = people, ངན་པ་ = wicked, འབྱོར་ = prosperous, ཐོབ་ = received, ཀྱང་ = though, ལྷག་པར་ = more, སྤྱོད་པ་ = conduct, ངན་པར་ = vicious, འགྱུར = become, འབབ་ཆུ་ = a waterfall, ཇི་ལྟར་ = no matter how, བཀྱིག་ = blocked, གྱུར་ = be, ཀྱང་ = tough, ཐུར་ = down, དུ་ = to, འབབ་པ་ = to fall, ཁོ་ནར་ = only, འདོད་ = desire, choice.

དམན་ལ་སྤྱོད་པ་བཟང་བྱུང་ཡང་།
དེ་ནི་བཅོས་མའི་རྣམ་ཐར་ཡིན།
ཤེལ་ལ་ནོར་བུས་ཁ་བསྒྱུར་ཡང་།
ཆུ་དང་འཕྲད་ན་རང་མདོག་སྟོན། ། ༢

2 Inferior people may manifest good conduct, but it is only artificial. Ordinary glass may seem gemlike, but it shows its true colour in water. [60]

དམན་ = inferior people, ལ་ = in, to, for, སྤྱོད་པ་ = conduct, བཟང་ = good, བྱུང་ = manifested, happened, ཡང་ = though, དེ་ = that, ནི་ = emphatic, བཅོས་མའི་ = of artificial, རྣམ་ཐར་ = activity, ཡིན་ = is, ཤེལ་ = glass, ལ་ = in, on, ནོར་བུས་ = with a gem, ཁ་བསྒྱུར་ = transformed on the surface, ཡང་ = though, ཆུ་ = water, དང་ = with, to, འཕྲད་ = contact, ན་ = if, when, རང་མདོག་ = its own colour, སྟོན་ = shows.

བླུན་པོས་བྱ་བ་ལེགས་གྲུབ་ཀྱང་།
སྙིས་དབང་ཡིན་གྱི་བསྒྲུབས་པས་མིན།
སྲིན་བུའི་ཁ་ཆུ་དར་སྐུད་དུ།
འགྲོ་བ་མཁས་ནས་བྱུང་བ་མིན། ། ༣

3 Even though foolish ones perform a task well, they do it through chance and not proficiency. The spider turning his spittle into the silken threads of a web does not accomplish this by being . [61]

བླུན་པོས་ = fools, བྱ་བ་ = a task, ལེགས་ = well, གྲུབ་ = performed, ཀྱང་ = even though, སྙིས་དབང་ = through chance, ཡིན་ = is, གྱི་ = comma, བསྒྲུབས་པས་ = proficiency, མིན་ = not, སྲིན་བུའི་ = of spider, ཁ་ཆུ་ = spittle,དར་ = silken, སྐུད་ = thread, དུ་ = as, into, འགྲོ་བ་ = become, move, མཁས་ནས་ = by being བྱུང་བ་ = happened, མིན་ = not.

ཆེན་པོས་འབད་ནས་བསྒྲུབས་པའི་གྲོས།
ངན་པས་སྐད་ཅིག་གཅིག་ལ་འཇོམས།
ཞིང་པས་ལོ་ཟླར་འབད་པའི་ཞིང་།
སེར་བས་སྐད་ཅིག་རྡུལ་དུ་རློག ། ༤

4 Laboriously deliberated counsels reached by the great are wrecked by the wicked in a single moment. A field the farmer toils over for months and years is reduced to dust by a brief hail storm. [62]

ཆེན་པོས་ = by the great, འབད་ནས་ = laboriously, བསྒྲུབས་པའི་ = accomplished, reached, གྲོས = counsels, deliberations, ངན་པས་ = by the wicked, སྐད་ཅིག་གཅིག་ལ་ = in a single moment, འཇོམས་ = wrecked, ཞིང་པས་ = the farmer, ལོ་ = year, ཟླར་ = for months, འབད་པའི་ = tends with toil, effort, ཞིང་ = a field, སེར་བས་ = by hail storm, སྐད་ཅིག་ = in a brief moment, རྡུལ་ = dust, དུ་ = into, as, རློག་ = shatter, destroy, reduced to.

ངན་པ་ཕལ་ཆེར་རང་གི་སྐྱོན།
གང་ཡིན་གཞན་ལ་འགོད་པར་བྱེད།
ཁྭ་ཏས་མི་གཙང་ཟོས་པའི་མཆུ།
ས་གཙང་གཞན་ལ་འབད་ནས་འཕྱིད། ། ༥

5 The wicked generally blame others for their own faults, just as a crow eats filth then wipes its beak on some clean earth. [63]

ངན་པ་ = wicked ones, ཕལ་ཆེར་ = most of them, རང་གི་ = their own, སྐྱོན་ = faults, གང་ཡིན་ = whatever is, གཞན = others, ལ་ = to, on, in, འགོད་པར་ = apply, put, བྱེད = do, ཁྭ་ཏས་ = a crow, མི་གཙང་ = impurity, filth, ཟོས་པའི་ = of eating, མཆུ་ = beak, ས་ = earth, གཙང་ = clean, གཞན་ = others, ལ་ = on, to, འབད་ནས་ = diligently, འཕྱིད་ = wipes.

བླུན་པོ་བྱ་བ་ལ་སྦྱར་ན།
དོན་ཉམས་དེ་ཡང་ཉམས་པར་འགྱུར།
ཝ་སྐྱེས་རྒྱལ་པོར་བསྐོས་པ་ཡིས།
འཁོར་སྡུག་རང་ཡང་བསད་ཅེས་གྲག།* ། ༦

6 When a fool is chosen for a task, even its very purpose is lost. Once a fox, chosen to be king, harassed his subjects and got himself slain.* [64]

བླུན་པོ་ = a fool, བྱ་བ་ = task, ལ་ = for, on, སྦྱར་ = put, chosen, ན = if, when, དོན་ = purpose,ཉམས་ = decreased, དེ་ཡང་ = even that ཉམས་པར་ = to decreased, འགྱུར = will be, ཝ་སྐྱེས་ = a fox, རྒྱལ་པོར་ = as a king, བསྐོས་པ་ = appointing, ཡིས = by, འཁོར་ = subjects, retinue, སྡུག་ = harassed, troubled, རང་ཡང་ = even himself, བསད་ = slain, killed, ཅེས་ = thus, གྲག = said so.

རྨོངས་པ་བདེ་བ་འདོད་བཞིན་དུ།
བྱ་བ་སྡུག་བསྔལ་འབའ་ཞིག་སྒྲུབ།
གདོན་གྱིས་བདབ་པའི་སྐྱེ་བོ་འགའ།
སྡུག་བསྔལ་སྤང་ཕྱིར་ལྕེབ་པ་མཐོང་། ། ༧

7 Foolish ones desire happiness, but their deeds only earn them sorrow. Some people seized by ghosts are seen leaping to their deaths to be rid of their pain. [65]

རྨོངས་པ་ = foolish one, བདེ་བ་ = happiness, འདོད་བཞིན་ = desire, དུ་ = as, བྱ་བ་ = deed, སྡུག་བསྔལ་ = sorrow, འབའ་ཞིག་ = only, སྒྲུབ་ = earn, make, གདོན་ = ghosts, གྱིས་ = by, བདབ་པའི་ = of being seized, སྐྱེ་བོ་ = people, འགའ་ = some, སྡུག་བསྔལ་ = pain, སྤང་ = rid of, ཕྱིར་ = for, ལྕེབ་པ་ = leap, jump to death, མཐོང་ = seen.

བློ་ངན་དྲང་པོ་ལ་ལས་རང་།
བརླག་འགྱུར་ལ་ལས་གཞན་ལ་གནོད།
ནགས་ཀྱི་ཤིང་དྲང་རྩད་ནས་གཅོད།
མདའ་ཡི་དྲང་པོས་ཕ་རོལ་གསོད། ། ༨

8 Some bad-minded people destroy themselves with their directness, and some injure others. The forest's straight trees are cut off at the base, and straight arrows slay opponents. [66]

བློ་ངན་ = bad-minded, དྲང་པོ་ = directness, ལ་ལས་ = some, རང་ = themselves, བརླག་ = destroyed, འགྱུར་ = will be, ལ་ལས་ = some, གཞན་ལ་ = to others, གནོད་ = harm, injure, ནགས་ཀྱི་ = forest's, ཤིང་དྲང་ = straight trees, རྩད་ནས་ = at the base, གཅོད་ = cut off, མདའ་ = arrows, ཡི་ = of, དྲང་པོས་ = by the straight, ཕ་རོལ་ = others, opponents, གསོད་ = slay.

རྟག་ཏུ་གཞན་དོན་མི་སེམས་པ།
དེ་ཡི་སྤྱོད་པ་ཕྱུགས་དང་མཚུངས།
བཟའ་བཏུང་འབའ་ཞིག་དུད་འགྲོས་ཀྱང་།
བསྒྲུབ་པར་ནུས་པ་མ་ཡིན་ནམ། ། ༩

9 With never a thought for others, they're just like beasts, merely eating and drinking—can't even animals do that? [67]

རྟག་ཏུ་ = forever, always, གཞན་དོན་ = an altruism, the welfare of others, མི་སེམས་པ་ = no thought, དེ་ཡི་ = his, her, སྤྱོད་པ་ = conduct, ཕྱུགས་ = beasts, དང་ = to, with, མཚུངས་ = similar, like, བཟའ་བཏུང་ = eating and drinking, འབའ་ཞིག་ = mere, only, དུད་འགྲོས་ = by animals, ཀྱང་ = even, བསྒྲུབ་པར་ = to make, ནུས་པ་ = able, མ་ not, ཡིན་ = is, ནམ་ = a question particle.

ཕན་དང་མི་ཕན་མི་དཔྱོད་ཅིང་།
བློ་དང་ཐོས་པ་མི་སྒྲུབ་པར།
ལྟོ་འགྲངས་འབའ་ཞིག་དོན་གཉེར་བ།
སྤུ་མེད་པ་ཡི་ཕག་པ་ཡིན། ། ༡༠

10 Neither considering either benefit or non-benefit [as the consequences of their actions] nor valuing intelligence and learning, they simply strive for a full stomach. Such people are just hogs minus the bristles. [68]

ཕན་ = benefit, དང་ = and, མི་ཕན་ = non-benefit, མི་ = neither, དཔྱོད་ = considering, ཅིང་ = and, བློ་ = intelligence, དང་ = and, ཐོས་པ་ = learning, མི་ = not, སྒྲུབ་པར = earning, making, ལྟོ་' = food, ལྟོ་བ་ = stomach, ལྟོ་འགྲངས་ = belly-ful, འབའ་ཞིག་ = only, དོན་གཉེར་བ་ = strive for, སྤུ་ = bristle, hair, མེད་པ་ = without, not having, ཡི་ = of, ཕག་པ་ = hogs, ཡིན་ = is, are.

གླེན་པོའི་དབུས་ན་དགའ་ཞིང་རྩེ།
མཁས་པའི་མདུན་ན་ཞུམ་ཞིང་འཇུར།
ནོག་དང་ལྐོག་ཤལ་མེད་ན་ཡང་།
ཡ་སོ་ཅན་གྱི་བ་ལང་ཡིན། ། ༡༡

11 They gambol and frolic in the midst of fools, but are shy and timid around wise people. they don't have dewlaps or humps, but they still just oxen with upper teeth. [69]

གླེན་པོའི་ = of fools, དབུས་ན་ = in the midst, དགའ་ = delight, gambol, ཞིང་ = and རྩེ་ = frolic, མཁས་པའི་ = of the wise, མདུན་ = front, around, ན་ = in , ཞུམ་ = timid, ཞིང་ = and, འཇུར་ = turning aside, ནོག་ = humps, དང་ = and, ལྐོག་ཤལ་ = dewlaps, མེད་ not having, ན་ཡང་ = even though, ཡ་སོ་ = with upper teeth, ཅན་ = possessing, གྱི་ = of, བ་ལང་ = oxen, ཡིན་ = is, are.

གང་ན་བཟའ་བཏུང་ཡོད་དེར་རྒྱུག
དགོས་པའི་བྱ་བ་བཅོལ་ཡང་འབྲོས།
གཏམ་དང་བཞད་གད་ཤེས་ན་ཡང་།
མཇུག་མ་མེད་པའི་ཁྱི་རྒན་ཡིན། ། ༡༢

12 Wherever there is food and drink, there they run. But ask them to do something that needs to be done, and they flee.

. [70]

གང་ན་ = wherever, བཟའ་བཏུང་ = food and drink, ཡོད་ = exist, དེར་ = there, རྒྱུག་ = run, དགོས་པའི་ = need, བྱ་བ་ = to work, བཅོལ་ = asked, ཡང་ = even though, but, འབྲོས་ = flee, གཏམ་ = stories, དང་ = and, བཞད་གད་ = jokes, ཤེས་ = know, ན་ཡང་ = but, even though, མཇུག་མ་ = tails, མེད་པའི་ = without, ཁྱི་ = dogs, རྒན་ = old, ཡིན་ = is, are.

རྨིག་རྗེས་ཆུ་ཡིས་དགང་སླ་སྟེ།
མཛོད་ཆུང་ནོར་གྱིས་དགང་བ་སླ།
ཞིང་ཆུང་ས་བོན་གདབ་སླ་སྟེ།
བློ་ཆུང་རིག་པས་མགུ་བ་སླ། ། ༧༣

13 A hoof-print easily fills with water, a small treasury easily fills with wealth, a small field is easily sown with seed, and a small mind is easily satisfied with knowledge.* [71]

རྨིག་རྗེས་ = hoof-print, ཆུ་ = water, ཡིས་ = with, དགང་ = fill, སླ་ = easily, སྟེ་ = comma, མཛོད་ = treasury, ཆུང་ = small, ནོར་ = wealth, གྱིས་ = with, དགང་བ་ = fill, སླ་ = easily, ཞིང་ = field, ཆུང་ = smalll, ས་བོན་ = seed, གདབ་ = sown, བློ་ཆུང་ = small minded, རིག་པས་ = with knowledge, མགུ་བ་ = delighted, satisfied,་

དྲེགས་བཅས་བླུན་པོ་ཁས་ལེན་ཅན།
ཆེན་པོ་ཡིན་ཡང་ཉམས་པར་འགྱུར།
གོམ་པ་གང་གི་ས་བྱིན་པས།
སྟོབས་ལྡན་གྱིས་ནི་ས་གསུམ་ཤོར།* ། ༧༤

14 A proud fool who is boastful, even though in a great position will eventually fallen from greatness. By granting a single geometric pace of land, Bali lost the kingship of the three worlds. * [72]

དྲེགས་བཅས་ = a proud, བླུན་པོ་ = fool, ཁས་ལེན་ཅན = boastful, ཆེན་པོ་ = great, ཡིན་ = is, are, ཡང་ = even though, ཉམས་པར་ = declined, འགྱུར = will be, གོམ་པ་ = step, pace, གང་ = full, གི་ = of, ས་ = land, བྱིན་པས = by granting, སྟོབས་ལྡན་གྱིས་ = Bali, ནི་ = emphatic, ས་གསུམ་ = the three worlds, ཤོར = lost.

བློ་ཆུང་སེམས་ལ་འཁོན་འཛིན་ཅན།
གནོད་པ་བས་ཀྱང་རྣམ་འགྱུར་སྔ།
ཁྱི་ངན་དགྲ་བོ་མཐོང་ན་ཡང་།
རྨུགས་པའི་ཐོག་མར་ཀུ་ཅོ་འདོན། ། ༧༥།

15 Small-minded people hold onto a grudge, but give a warning before doing actual harm. Even when a vicious dog spies an enemy, it barks before it bites. [73]

བློ་ཆུང་ = small-minded, སེམས་ = mind, ལ་ = in, འཁོན་ = a grudge, enmity, འཛིན་ཅན་ = holding, གནོད་པ་ = harming, བས་ཀྱང་ = than, རྣམ་འགྱུར་ = gesture, སྔ་ = before, ཁྱི་ངན་ = a vicious dog, དགྲ་བོ་ = enemy, མཐོང་ = sees, spies, ན་ = when, ཡང་ = even, རྨུགས་པའི་ = of biting, ཐོག་མར་ = before, first, ཀུ་ཅོ་འདོན་ = makes noises, barks.

བླུན་པོས་གསོག་པའི་སྡུག་བསྔལ་ཉིད།
མྱོང་གི་སྤྱོད་པའི་བདེ་མི་མྱོང་།
ཡང་ཡང་རྨྱུལ་ཞིང་ལྟ་བ་ཡི།
འཛུངས་པའི་ནོར་ནི་བྱི་བ་འདྲ། ། ༧༦

16 A fool experiences only the pains of accumulating , but doesn't know the joys of using it.

[74]

བླུན་པོས་ = a fool, གསོག་པའི་ = of, accumulating, སྡུག་བསྔལ་ཉིད་ = only the pains, མྱོང་ = experiences, གི་ = of, སྤྱོད་པའི་ = of using, བདེ་ = the joys, མི་ = not, མྱོང་ = experience, ཡང་ཡང་ = again and again, རྨྱུལ་ = searching, ཞིང་ = and, ལྟ་བ་ = looking for, ཡི་ = of, འཛུངས་པའི་ = of misers, ནོར་ = riches, ནི་ = emphatic, བྱི་བ་ = mice, འདྲ་ = like.

བླུན་པོའི་དྲུང་དུ་མཁས་པ་བས།
སྤྲེའུ་འཛིན་པ་ཁྱད་པར་འཕགས།
སྤྲེལ་འཛིན་ཟས་དང་ནོར་གྱིས་མཆོད།
མཁས་པ་ལག་པ་སྟོང་པར་འགྲོ། ། ༡༧

17 Among fools, a monkey-catcher is more esteemed than a wise person. The monkey-catcher is honoured with wealth and food, while the sage goes empty-handed. [75]

བླུན་པོའི་ = of fools, དྲུང་དུ་ = in the presence, མཁས་པ་ = wise person, བས་ = than སྤྲེའུ་འཛིན་པ་ = a monkey-catcher, ཁྱད་པར་འཕགས་ = more esteemed, སྤྲེལ་འཛིན་ = a monkey-catcher, ཟས་ = food, དང་ = and, wealth, ནོར་ = wealth, གྱིས་ = with, མཆོད་ = honoured, མཁས་པ་ = the sage, ལག་པ་ = handed, སྟོང་པར་ = empty, འགྲོ་ = goes.

ཡོན་ཏན་མེད་པའི་སྐྱེ་བོ་རྣམས།
ཡོན་ཏན་ཅན་ལ་ལྷག་པར་སྡང་།
གངས་ཀྱི་ཡུལ་དུ་དགུན་སྐྱེས་པའི།
ལོ་ཏོག་ལྟས་ངན་ཡིན་ཞེས་སྒྲོགས།* ། ༡༨

18 People who lack good qualities especially dislike virtuous people. Thus a winter harvest in a land of snow is declared to be a "bad omen." [76]

ཡོན་ཏན་ = good qualities, མེད་པའི་ = lack, སྐྱེ་བོ་རྣམས་ = people, ཡོན་ཏན་ཅན་ = virtuous one. ལ་ = to, for, ལྷག་པར་ = especially, སྡང་ = dislike, hate, གངས་ཀྱི་ = of snow, ཡུལ་ = a land, དུ་ = in, དགུན་ = winter, སྐྱེས་པའི་ = of being produced, ལོ་ཏོག་ = a harvest, ལྟས་ = omen, ངན་ = a bad, ཡིན་ = is, are, ཞེས་ = unquote, སྒྲོགས་ = declared, proclaimed.

ཡོན་ཏན་ལོག་པར་སྦྱངས་པ་འགའ།
ལེགས་པར་སྦྱངས་པ་ཁྱད་དུ་གསོད།
ལྦ་བ་མེད་ན་གླིང་ཕྲན་འགར།
ཡན་ལག་ཉམས་པའི་སྐྱོན་དུ་བྱེད།* ། ༡༩

19 People who wrongly pursue learning despise those who do it the right way. On some small islands, people without goitres are considered physically defective. *[77]

ཡོན་ཏན་ = learning, ལོག་པར་ = wrongly, སྦྱངས་པ་ = studied, འགའ་ = some, ལེགས་པར་ = rightly, སྦྱངས་པ་ = learned, ཁྱད་དུ་གསོད་ = despise, ལྦ་བ་ = goitres, མེད་ན་ = without, གླིང་ཕྲན་ = small islands, འགར་ = on some, ཡན་ལག་ = limb, ཉམས་པའི་ = defective, སྐྱོན་ = flaw, དུ་ = as, བྱེད་ = do, consider.

ཆོ་ག་ཉམས་པ་བྱེད་པ་རྣམས།
ཆོ་ག་ཚང་བར་བྱེད་ལ་བརྙས།
ཙུ་ཏའི་ཡུལ་དུ་ཕྱིན་པ་ན།
རྐང་གཉིས་པ་ལ་མིར་མི་བརྩི།* ། ༢༠

20 Practitioners of degenerated rituals condemn those who fully perform rites. In the land of Cuta, two-legged people are not regarded as human.* [78]

ཆོ་ག་ = rituals, ཉམས་པ་ = degenerated, བྱེད་པ་རྣམས་ = practitioners, ཆོ་ག་ = rites, ཚང་བར་ = fully, བྱེད་ = performer, ལ་ = to, for, བརྙས་ = condemn, ཙུ་ཏའི་ = of Cuta, ཡུལ་ = the land, དུ་ = in, ཕྱིན་པ་ = arrived, ན་ = when, if, རྐང་གཉིས་པ་ = two-legged, ལ་ = to, for, མིར་ = as human, མི་ = not, བརྩི་ = considered, regarded.

ཆོ་ག་ལོག་པར་སྒྲུབ་པ་འགའ།
ཡང་དག་ཆོ་ག་བྱེད་ལ་གཤེ།
སྐྱེས་བུ་ཁྱི་ཡི་མགོ་ཅན་རྣམས།
བཞིན་བཟང་བུད་མེད་ཡིན་ཞེས་བརྙས། ། ༢༡

21 Some people who practice perverse rites abuse those who observe perfect rituals. Dog-headed people deride handsome men as "women." [79]

ཆོ་ག་ = rites, ལོག་པར་ = wrongly, སྒྲུབ་པ་ = practice, འགའ་ = some, ཡང་དག་ = perfect , ཆོ་ག་ = rituals, བྱེད་ = do, observe, ལ་ = to, for, གཤེ་ = abuse, སྐྱེས་བུ་ = person, people, ཁྱི་ཡི་ = dog's, མགོ་ཅན་རྣམས་ = headed ones, བཞིན་ = face, བཟང་ = good, བུད་མེད་ = woman, ཡིན་ = is, are, ཞེས་ = unquote, བརྙས་ = deride, ridicule.

ལོག་འཚོའི་ཟས་ནོར་རྙེད་པ་འགའ།
མཁས་པ་དབུལ་པོ་ཁྱད་དུ་གསོད།
སྤྲེལ་རྒན་རྣམས་ཀྱིས་མི་བཟུང་ནས།
མཇུག་མ་མེད་ཅེས་བཞད་གད་བྱེད། ། ༢༢

22 Some who acquire their wealth by improper livelihood hold impoverished wise people in contempt. Having caught a human, the old monkeys jeer, "There's one without a tail." [80]

ལོག་འཚོའི་ = of improper livelihoods, of wrong occupation, ཟས་ = food, ནོར་ = wealth, རྙེད་པ་ = acquire, འགའ = some, མཁས་པ་ = wise, དབུལ་པོ་ = impoverished, ཁྱད་དུ་གསོད = contempt, སྤྲེལ་ = monkey = , རྒན་ = old, རྣམས་ = sign of plural, ཀྱིས་ = one of the nominative case signs, མི་ = human, བཟུང་ནས = having caught, held, མཇུག་མ་ = tail, མེད་ = without, ཅེས་ = thus, བཞད་གད་ = jeer, བྱེད = do, make.

དེས་ན་ལས་ཀྱིས་མནར་བས་ན།
མཁས་པ་བླུན་པོའི་ནང་དུ་འཁྱམ།
རླུང་གིས་བདས་པའི་མ་ལླི་ཀ།
དྲི་ཞིམ་ཕྱག་དར་ཁྲོད་ན་ཛེ།* ། ༢༣

23 Suffering from the results of deeds [from former lives,] wise people wander in the midst of fools. The fragrant jasmine flower, driven by the wind, still smells sweet among heaps of garbage.* [81]

དེས་ན་ = therefore, ལས་ = deed, action, ཀྱིས་ = from,མནར་བས་ན = suffering, མཁས་པ་ = wise, བླུན་པོའི་ = of fools, ནང་དུ་ = in the midst , འཁྱམ་ = wandered, རླུང་ = wind, གིས་ = by, བདས་པའི་ = driven, མ་ལླི་ཀ་ = jasmine flower, དྲི་ = odor, ཞིམ་ = fragrant, ཕྱག་དར་ = heaps of garbage, ཁྲོད་ན་ = among, ཛེ་ = smells.

སྐྱོན་རྣམས་འབད་པས་འཛིན་བྱེད་ཅིང་།
ཡོན་ཏན་རྩ་ནས་མི་ཆགས་པ།
སྐྱེས་བུ་ངན་པ་ཆུ་ཚགས་བཞིན།
ངན་པ་འཛིན་གྱི་བཟང་པོ་འཆོར། ། ༢༤

24 Diligently holding onto their faults and producing no virtues at all, wicked people are like sieves that catch vices and let the good flow away. [82]

སྐྱོན་རྣམས་ = faults, འབད་པས་ = diligently, འཛིན་ = holding, བྱེད་ = do, ཅིང་ = and, ཡོན་ཏན་ = virtues, རྩ་ནས་ = at all, མི་ = not, ཆགས་པ་ = produce, bear, སྐྱེས་བུ་ = people, ངན་པ་ = wicked, ཆུ་ཚགས་ = sieves, བཞིན་ = like, ངན་པ་ = vices, འཛིན་ = catch, གྱི་ = comma, བཟང་པོ་ = the good, འཆོར་ = flow away.

ལེགས་ཉེས་དཔྱོད་པའི་བློ་གྲོས་མེད།
མཁས་པའི་མདུན་སར་ཕྱིར་ཕྱོགས་འགྲོ།
ཟས་ནོར་ཁོ་ནའི་གཏམ་གྱིས་འདའ།
རྐང་གཉིས་པ་ཡི་ཕྱུགས་སུ་བཤད། ། ༣༥

25 Lacking the intellect to judge good and bad, they avoid the presence of wise people. Their talk is spent only on money and food—thus fools are called two-legged animals. [83]

ལེགས་ = good, ཉེས་ = bad, དཔྱོད་པའི་ = of judging, བློ་གྲོས་ = intellect, མེད་ = lacking, མཁས་པའི་ = of the learned, མདུན་སར་ = in front, ཕྱིར་ཕྱོགས་ = avoid, འགྲོ་ = go away, ཟས་ = food, ནོར་ = wealth, ཁོ་ནའི་ = of only, གཏམ་ = talk, གྱིས་ = by, འདའ་ = spent, pass, རྐང་གཉིས་པ་ = two-legged, ཡི་ = of, ཕྱུགས་ = animals, སུ་ = as, བཤད་ = called.

བློ་ཆུང་མང་དུ་འདུས་ན་ཡང་།
བྱ་བ་ཆེན་པོ་སྒྲུབ་མི་ནུས།
རྩི་སྐྱ་མང་དུ་བསྡོམས་ན་ཡང་།
ཁང་པའི་གདུང་མ་བཟོད་པར་དཀའ།* ། ༣༦

26 Even when small-minded ones assemble in large numbers, they cannot accomplish great works. Even a large number of gray reeds bundled together cannot be the roof-beam of a house.* [84]

བློ་ཆུང་ = small-minded, མང་ = many, much, དུ་ = in, འདུས་ = assembled, ན་ཡང་ = even though, བྱ་བ་ = works, ཆེན་པོ་ = great, སྒྲུབ་ = accomplish, མི་ = not, ནུས་ = able, རྩི་སྐྱ་ = gray reeds, མང་ = many, དུ་ = as, བསྡོམས་ = put together, ན་ཡང་ = even, ཁང་པའི་ = of house, གདུང་མ་ = the roof-beam, བཟོད་པར་ = able, bear , དཀའ་ = difficult.

མ་དཔྱད་པ་ལས་དོན་གྲུབ་པ།
བྱུང་ཡང་མཛངས་པར་སུ་ཞིག་བརྩི།
སྲིན་བུ་དག་གིས་ཟོས་པའི་རྗེས།
ཡི་གེར་བྱུང་ཡང་ཡིག་མཁན་མིན། ། ༣༧

27 People sometimes succeed accidentally, but can you consider them capable because of that? Worm tracks may form letters, but that doesn't make worms writers. [85]

མ་ = without, དཔྱད་པ་ = judge, ལས་ = through, དོན་གྲུབ་པ་ = succeed, བྱུང་ = happened, ཡང་ = even, མཛངས་པར་ = as wise, སུ་ཞིག་ = who, བརྩི་ = consider, སྲིན་བུ་ = worm, དག་ = sign of plural, གིས་ = by, ཟོས་པའི་ = of eaten, རྗེས་ = tracks, ཡི་གེར་ = as letter, བྱུང་ = formed, ཡང་ = even though, ཡིག་མཁན་ = writers, མིན་ = not.

བློ་གྲོས་ཞན་པའི་འདོད་གཏམ་དང་།
ཅང་ཤེས་མིན་པའི་རྟ་མཆོག་དང་།
གཡུལ་ངོར་ལྷུང་བའི་རལ་གྲི་རྣམས།
སུ་ཡི་གྲོགས་འགྱུར་ངེས་པ་མེད། ། ༣༨

28 Idle talk from a weak-minded person, a good horse but not obedient, and a sword that has fallen on the field of battle—who knows whose aid these things will come to next! [86]

བློ་གྲོས་ཞན་པའི་ = of a weak-minded, འདོད་གཏམ་ = idle talk, དང་ = and, ཅང་ཤེས་ = know anything, མིན་པའི་ = of without, རྟ་ = horse, མཆོག་ = good, དང་ = and, གཡུལ་ངོར་ = on a battle-field, ལྷུང་བའི་ = fallen, རལ་གྲི་རྣམས་ = swords, སུ་ཡི་ = of whose, གྲོགས་ = aid, འགྱུར་ = will be, ངེས་པ་ = certainty, མེད་ = no, not.

ཤེས་རབ་མེད་པའི་བླུན་པོ་རྣམས།
མང་ཡང་དགྲ་བོའི་དབང་དུ་གྱུར།
གླང་ཆེན་སྟོབས་ལྡན་ཁྱུར་ལོངས་པ།
རི་བོང་བློ་ལྡན་གཅིག་གིས་བཏུལ། ། ༢༩

29 Even a multitude of witless who can be subdued by its enemy's power; a herd of mighty elephants was subjugated by a single smart hare. [87]

ཤེས་རབ་ = wisdom, མེད་པའི་ = without, བླུན་པོ་རྣམས་ = foolish ones, མང་ = many, ཡང་ = even, དགྲ་བོའི་ = of enemy, དབང་དུ་གྱུར་ = be controlled, གླང་ཆེན་ =
elephant, སྟོབས་ལྡན་ = mighty, ཁྱུར་ = as herds, ལོངས་པ་ = completed, sufficient, རི་བོང་ = hare, བློ་ལྡན་ = smart , གཅིག་གིས་ = by a single, བཏུལ་ = subjugated.

ཤེས་རབ་མེད་པའི་ལོངས་སྤྱོད་ཀྱང་།
ཕལ་ཆེར་རང་ལ་ཕན་པ་ཉུང་།
འདོད་འཇོ་བ་ཡི་འོ་མ་ཡང་།
བེའུས་འཐུང་བ་བརྒྱ་ལམ་ཡིན། ། ༣༠

30 The property of someone lacking wisdom generally brings the owner little benefit. The milk of the wish-yielding cow is rarely drunk by its calf. [88]

ཤེས་རབ་ = wisdom, མེད་པའི་ = of without, ལོངས་སྤྱོད་ = property, ཀྱང་ = even, also, ཕལ་ཆེར་ = mostly, generally, རང་ལ་ = for one self, ཕན་པ་ = benefit, ཉུང་ = little, འདོད་འཇོ་བ་ = wish-yielding cow, ཡི་ = of, འོ་མ་ = milk, ཡང་ = even, བེའུས་ = by a calf, འཐུང་བ་ = drunk , drink, བརྒྱ་ལམ་ = once in a hundred, ཡིན་ = is.

བླུན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་མཁས་པ་ཡང་།
མཆོད་པར་འགྱུར་བའི་ངེས་པ་མེད།
ཉི་མ་ཤིན་ཏུ་འོད་གསལ་ཡང་།
འབྱུང་པོའི་གདོན་རྣམས་མི་འབྲོས་སམ།* ། ༣༡

31 A crowd of fools honor a wise person. the sun is very bright, ? * [88]

བླུན་པོ་རྣམས་ = fools, ཀྱིས་ = by, མཁས་པ་ = wise, ཡང་ = even, མཆོད་པར་ = honoured, འགྱུར་བའི་ = of being, ངེས་པ་ = certainty, མེད་ = not, ཉི་མ་ = sun, ཤིན་ཏུ་ = very, འོད་ = light, གསལ་ = bright, ཡང་ = but, འབྱུང་པོའི་ = evil spirit, གདོན་རྣམས་ = demons, མི་ = do not, doesn't, འབྲོས་ = flee, སམ་ = question mark.

བླུན་པོ་ལོངས་སྤྱོད་གསོག་རྣམས་ལ།
གཉེན་གྱི་བསམ་པ་ག་ལ་ཡོད།
སྡིག་སྡུག་གཏམ་ངན་ཁོ་ན་ཡིས།
བྱི་བ་བཞིན་དུ་བསགས་ནས་འཆི། ། ༣༣

32 money not give a thought even to their own kin? Accumulating sin, suffering, and a bad reputation, they hoard wealth like mice until they die. [90]

བླུན་པོ་ = fools, ལོངས་སྤྱོད་ = possessions, money, གསོག་རྣམས་ = gathering ones, ལ་ = for, in, to, གཉེན་ = kin, གྱི་ = of, བསམ་པ་ = thought, ག་ལ་ = how, ཡོད་ = exist, སྡིག་ = sin, སྡུག་ = it is the short form of སྡུག་བསྔལ་ = suffering, གཏམ་ = reputation, ངན་ = bad, ཁོ་ན་ཡིས = only by, བྱི་བ་ = mice, བཞིན་དུ་ = like, བསགས་ནས་ = having accumulated, འཆི་ = die.

སྐྱེ་བོ་ངན་པའི་ཚོགས་ནང་དུ།
ཡོན་ཏན་ལྡན་ཡང་ག་ལ་འཁུར།
སྦྲུལ་གདུག་གནས་པའི་ས་ཕྱོགས་སུ།
སྒྲོན་མ་གསལ་ཡང་འོད་མི་འབྱིན།* ། ༣༣

33 How can a virtuous person be honoured in a crowd of wicked people? Even a clear lamp casts no light in a land where poisonous serpents dwell.* [91]

སྐྱེ་བོ་ = people, ངན་པའི་ = of wicked, ཚོགས་ = crowd, ནང་དུ་ = inside, among, ཡོན་ཏན་ལྡན་ = virtuous one, ཡང་ = even, ག་ལ་ = how, འཁུར་ = honoured, སྦྲུལ་ = serpents, གདུག་ = wicked, གནས་པའི་ = dwelling, ས་ཕྱོགས་སུ་ = in a land, སྒྲོན་མ་ = lamp, གསལ་ = clear, ཡང་ = even, འོད་ = light, མི་ = not, འབྱིན་ = cast.

ལོངས་སྤྱོད་ཡོད་ཀྱང་ལས་ངན་གྱིས།
འཇུངས་པས་སྤྱོད་པའི་རང་དབང་མེད།
རྒུན་འབྲུམ་སྨིན་པ་ཟ་བའི་ཚེ།
ཁྭ་ལ་ཚུ་ནད་རྒྱུན་དུ་འབྱུང་། ། ༣༤

34 Misers may be rich, but their bad conduct deprives them of the freedom to enjoy it. Eating over-ripe grapes always gives crows blister disease. [92]

ལོངས་སྤྱོད་ = possession, enjoyment, ཡོད་ = existing, ཀྱང་ = even, ལས་ = action, karma, ངན་ = bad, གྱིས་ = by, because, འཇུངས་པས་ = misers, སྤྱོད་པའི་ = of using, རང་དབང་ = freedom, མེད་ = does not exist, རྒུན་འབྲུམ་ = grapes, སྨིན་པ་ = over-ripe, ཟ་བའི་ = eating, ཚེ་ = when, ཁྭ་ = a raven, a crow, ལ་ = on, in, to, ཚུ་ནད་ = blister disease, རྒྱུན་དུ་ = always, འབྱུང་ = emerges.

རྒྱུན་དུ་གཞན་གྱིས་བསྐྱང་དགོས་པའི།
སྐྱེ་བོ་ནམ་ཞིག་ཅི་ནས་ཉམས།
བྱ་གག་དག་གིས་བཟུང་བ་ཡི།
རུས་སྦལ་ས་ལ་ལྷུང་ཞེས་གྲག། ། ༣༥

35 People who always need to be helped by others meet with destruction anyhow. Once a tortoise was borne aloft by ducks only to fall back down to earth.* [93]

རྒྱུན་དུ་ = always, གཞན་གྱིས་ = by others, བསྐྱང་ = to be helped, protected, དགོས་པའི་ = of need, སྐྱེ་བོ་ = people, ནམ་ཞིག་ = sometime, ཅི་ནས་ = anyhow, ཉམས་ = destruction, decline, བྱ་གག་ = a water bird, a duck, དག་ = sign of plural, གིས་ = by, བཟུང་བ་ = held, grasped, ཡི་ = of, རུས་སྦལ་ = tortoise, ས་ = earth, ground, ལ་ = on, ལྷུང་ = fallen, ཞེས་ = unquote, གྲག་ = said so.

བཟང་ངན་མི་ཤེས་དྲིན་བྱས་བརྗེད།
ངོ་མཚར་གཏམ་ལ་མཚར་མི་འཛིན།
མངོན་སུམ་མཐོང་བ་སླར་ཡང་འདྲི།
ཞུམ་ཞིང་རྗེས་འབྲང་གླེན་པོའི་རྟགས། ། ༣༦

36 Not discerning good from ill, forgetting others' kindness, not marveling at wondrous   ,   the obvious, timid, always a follower of others—these are the marks of a foolish one. [94]

བཟང་ = good, ངན་ = bad, མི་ = not, ཤེས་ = know, དྲིན་ = favour, kindness, བྱས་ = done, བརྗེད་ = forgetting, ངོ་མཚར་ = marveling, གཏམ་ = story, speech, ལ་ = about, མཚར་ =wondrous, མི་ = not, འཛིན་ = holding, མངོན་སུམ་ = the obvious, མཐོང་བ་ = seen, སླར་ཡང་ = again, འདྲི་ = ask, ཞུམ་ = timid, ཞིང་ = and, རྗེས་འབྲང་ = a follower, གླེན་པོའི་ = of a fool, རྟགས་ = marks.

སྡོད་ཆུང་ཁ་ཡིས་དགྲ་བོ་འདུལ།
རྒྱང་ནས་མཐོང་ན་ཅ་ཅོ་འབྱིན།
འཐབ་སར་འཕྲད་ན་ཐལ་མོ་སྦྱོར།
རང་ཁྱིམ་སླེབས་ནས་ང་རྒྱལ་སྨྲ། ། ༣༧

37 Cowards subdue their enemies with their mouths, raising a clamour when they see them in the distance. But meeting them on the battle-ground, they clasp their palms respectfully, and on returning home speak proudly of themselves. [95]

སྡོད་ཆུང་ = cowards, ཁ་ = mouth, ཡིས་ = by, with, དགྲ་བོ་ = enemies, འདུལ་ = subdue, རྒྱང་ = the distance, ནས་ = from, མཐོང་ = seeing, ན་ = when, ཅ་ཅོ་ = a clamour, འབྱིན་ = cast, འཐབ་ = battle, སར་ = at the ground, འཕྲད་ = contacting, meeting, ན་ = when, ཐལ་མོ་སྦྱོར་ = clasp their palms respectfully, རང་ = one's own, ཁྱིམ་ = house, སླེབས་ནས་ = having arrived, ང་རྒྱལ་ = pride, སྨྲ་ = speak.

སྡར་མ་གྲོས་བྱེད་ཆེ་ན་དཔའ།
ཁྲལ་བསྐོས་པ་ན་ནོར་རྩིས་འདེབས།
འགྲོ་དགོས་བྱུང་ན་ནད་བུ་ལྡང་།
འཐབ་སར་རྒྱང་ནས་འབོད་ཅིང་བསྒོ། ། ༣༨

38 When plans are made, cowards are brave; when asked to contribute, they count the amount; when a journey is required, they are taken ill; and on a battlefield, they command from afar. [96]

སྡར་མ་ = cowards, གྲོས་ = plans, བྱེད་ = doing, ཆེ་ན་ = when, དཔའ་ = brave, ཁྲལ་ = tribute, བསྐོས་པ་ = asked, ན་ = then, ནོར་ = money, རྩིས་ = reckon, འདེབས = put, འགྲོ་ = a journey, དགོས་ = required, བྱུང་ན་ = when-happened, ནད་བུ་ = ill, ལྡང་ = rising, འཐབ་སར་ = on the battlefield, རྒྱང་ = afar, ནས་ = from, འབོད་ = call, ཅིང་ = and, བསྒོ = command.

བློ་ཆུང་ཉུང་ཟད་རྒྱལ་བས་ངོམས།
གལ་ཏེ་ཕམ་ན་གཉེན་ལ་འཁང་།
གྲོས་ལ་འཚོགས་ན་འཐབ་རྩོད་སློང་།
གསང་གྲོས་བྱས་ན་ལྐོག་ཏུ་སྨྲ། ། ༣༩

39 Small-minded people are satisfied with minor triumphs; if defeated, they are vindictive towards their own kin. In public, they raise disputes, in private, they tell secrets. [97]

བློ་ཆུང་ = small-minded, ཉུང་ཟད་ = minor, རྒྱལ་བས་ = with triumphs, ངོམས་ = satisfied, གལ་ཏེ་ = if, ཕམ་ན་ = if defeated, གཉེན་ལ་ = towards their own kin, འཁང་ = vindictive, གྲོས་ = discussion, ལ་ = in, འཚོགས་ = assemblies, ན་ = when, འཐབ་རྩོད་ = disputes, སློང་ = raise, གསང་ = secret, གྲོས་ = councils, བྱས་ན་ = when doing, ལྐོག་ཏུ་ = hidden way, སྨྲ་ = speak.

གཡུལ་ངོར་རྒྱན་ལ་བྱི་དོར་བྱེད།
དགྲ་དང་ཕྲད་ན་རང་ཕྱོགས་སྦེད།
འགྲོགས་ན་དགྲ་བས་གཉེན་ཕྱོགས་འཇིག།
མཚོན་ཆ་དགྲ་ཡི་ལག་ཆར་འཕེན། ། ༤༠

40 During battle they polish their ornaments, but when they encounter the foe. When they , they destroy their ally instead of the enemy and toss their weapons to the opponent. [98]

གཡུལ་ངོར་ = during battle, རྒྱན་ = ornament, ལ་ = for, to, བྱི་དོར་ = polish, བྱེད་ = do, དགྲ་ = enemy, དང་ = with, ཕྲད་ = contact, encounter, ན་ = if, when, རང་ = their own, ཕྱོགས་ = side, སྦེད་ = hide, འགྲོགས་ = meet, ན་ = if, when, དགྲ་ = foe, བས་ = than, གཉེན་ = kin, ཕྱོགས་ = side, འཇིག་ = destroy, མཚོན་ཆ་ = weapon, དགྲ་ = enemy, ཡི་ = of, ལག་ཆ་ = weapon, ར་ = for, འཕེན་ = toss, throw.

དཔུང་ཚོགས་འགྲོ་ན་མཇུག་སྡོད་ལ།
ལྡོག་ན་དེ་ཡི་སྣ་འདྲེན་བྱེད།
བཟའ་བཏུང་མཐོང་ན་ནན་གྱིས་འཇུག
དཀའ་བ་མཐོང་ན་ཐབས་ཀྱིས་འབྱོལ། ། ༤༡

41 When marching with the army they remain at the rear, but upon returning They see food and drink , but when they see hardship they to avoid it. [99]

དཔུང་ ཚོགས་ = army, འགྲོ་ན་ = when marching, མཇུག་སྡོད་ = remain in the rear, ལ་ = and, ལྡོག་ན་ = upon returning, དེ་ཡི་ = its, སྣ་འདྲེན་ = leading it, བྱེད་ = doing, བཟའ་བཏུང་ = food and drink, མཐོང་ན་ = when see, ནན་གྱིས་ = insisting, འཇུག་ = active, དཀའ་བ་ = difficulty, མཐོང་ན་ = when see, ཐབས་ = tactical means, ཀྱིས་ = by, འབྱོལ་ = avoid.

སྐྱེ་བོ་ངན་པའི་མཚན་ཉིད་ལ།
བརྗོད་རྒྱུ་དུ་མ་ཡོད་མོད་ཀྱང་།
ངན་སྐྱུགས་ཁྲོན་པ་སུ་ཞིག་སློང་།
སྐྱུགས་པ་མཁས་པ་སུ་ཞིག་མྱོང་། ། ༤༢

42 The marks of a wicked person are many to tell, but who would draw from a well of bad vomit? What wise person would taste it? [100]

སྐྱེ་བོ་ = person, ངན་པའི་ = of wicked, མཚན་ཉིད་ = marks, ལ་ = for, about, བརྗོད་ = to express, to tell, རྒྱུ་ = cause, དུ་མ་ = many, ཡོད་ = exist, མོད་ = true, ཀྱང་ = but, ངན་སྐྱུགས་ = of bad vomit, ཁྲོན་པ་ = a well, སུ་ཞིག་ = who, སློང་ = raise, སྐྱུགས་པ་ = vomit, མཁས་པ་ = wise, སུ་ཞིག = who, མྱོང་ = taste.

མཆུ་བསྐྱོད་པ་ཡིས་བརྡ་སྤྲོད་ཅིང་།
སྨྲོས་པའི་ཆེ་ན་མིག་འཛུམ་བྱེད།
རྣམ་ཐར་ཐོས་ན་འཁྲུན་འཚོར་བ།
གང་ལ་བྱུང་ཡང་ཐ་ཤལ་རྟགས། ། ༤༣

43 Explaining by just moving their lips, closing their eyes while making assertions, or groaning if they hear some awesome anecdote—these are marks of baseness in whomever they appear. [101]

མཆུ་ = lips, བསྐྱོད་པ་ = just moving, ཡིས་ = by, བརྡ་སྤྲོད་ = indicating, ཅིང་ = and, སྨྲོས་པའི་ = of speaking, ཆེ་ན་ = when, མིག་ = eyes, འཛུམ་ = close, བྱེད = do, རྣམ་ཐར་ = anecdote, ཐོས་ = hear, ན་ = when, if, འཁྲུན་ = groaning, འཚོར་བ = to release, གང་ལ་ = for whomever, བྱུང་ = happen, ཡང་ = though, ཐ་ཤལ་ = baseness, རྟགས་ = sign.

ལེགས་པར་བཤད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་ལས།
བླུན་པོ་བརྟག་པ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་གསུམ་པའོ།

Third Chapter
Treasury of the Jewels of Good Sayings
Examination of Fools

དམན་པ་ལོངས་སྤྱོད་ཆེ་ན་ཡང་།
རིགས་ལྡན་ཕུད་པས་ཟིལ་གྱིས་གནོན།
བཀྲེས་པ་སྟག་གི་ང་རོ་ཡིས།
སྤྲེའུ་ཤིང་གི་རྩེ་ལས་ལྷུང་། ། ༡

1 Even if ignoble people have great wealth, they are overcome by poor people of good lineage. By the roaring of a hungry tiger a monkey is toppled from the heights of a tree. [102]

དམན་པ་ = ignoble, ལོངས་སྤྱོད་ = wealth, ཆེ་ = great, ན་ཡང་ = even, རིགས་ལྡན་ = good lineage, ཕུད་པས་ = by poor, diminished, ཟིལ་ = awesome, གྱིས་ = by, གནོན་ = suppressed, བཀྲེས་པ་ = hungry, སྟག་ = tiger, གི་ = of, ང་རོ་ = roaring, ཡིས་ = by, སྤྲེའུ་ = a monkey, ཤིང་ = a tree, གི་ = of, རྩེ་ = top, height, ལས་ = from, ལྷུང་ = toppled, fell.

བླུན་པོའི་ཡོན་ཏན་ཁར་འབྱིན་ཏེ།
མཁས་པའི་ཡོན་ཏན་ཁོང་དུ་སྦེད།
སོག་མ་ཆུ་ཡི་སྟེང་དུ་འཕྱོ།
ནོར་བུ་སྟེང་དུ་བཞག་ཀྱང་འབྱིང་། ། ༢

2 A fool's qualities are broadcast by mouth, but the qualities of the wise are hidden within. A stem of grass floats on the water's [surface], but a jewel placed on water sinks down.

བླུན་པོའི་ = a fool's, ཡོན་ཏན་ = good qualities, ཁར་ = on the mouth, འབྱིན་ = emerge, ཏེ་ = comma, མཁས་པའི་ = of wise, ཡོན་ཏན་ = good qualities, ཁོང་དུ་ = inside, སྦེད་ = hidden, སོག་མ་ = a straw, ཆུ་ = water, ཡི་ = of, སྟེང་དུ་ = above, འཕྱོ་ = float, ནོར་བུ་ = a jewel, བཞག་ = placed, ཀྱང་ = even, འབྱིང་ = sink.

ཡོན་ཏན་ཆུང་རྣམས་ང་རྒྱལ་ཆེ།
མཁས་པར་གྱུར་ན་དུལ་བར་གནས།
ཆུ་ཕྲན་རྟག་ཏུ་ཀུ་ཅོ་ཆེ།
རྒྱ་མཚོ་ཅ་ཅོ་ག་ལ་སྒྲོགས། ། ༣

3 Those with minor talents have great pride; on becoming wise, a person lives more modestly. A little torrent is always unduly noisy, but how could the ocean be loud? [104]

ཡོན་ཏན་ = talent, learning, ཆུང་ = small, minor, རྣམས་ = plural sign, ང་རྒྱལ་ = pride, ཆེ་ = big, great, མཁས་པར་ = , གྱུར་ = become, ན་ = when, if, དུལ་བར་ = as tamed, གནས་ = live, remain, ཆུ་ཕྲན་ = a little torrent, རྟག་ཏུ་ = always, ཀུ་ཅོ་ = noisy, ཆེ་ = big, great, རྒྱ་མཚོ་ = the ocean, ཅ་ཅོ་ = loud, ག་ལ་ = how, why, སྒྲོགས་ = proclaim.

སྐྱེ་བོ་དམན་རྣམས་དམ་པ་ལ།
ཁྱད་གསོད་བྱེད་ཀྱི་དམ་པས་མིན།
སེང་གེས་ཝ་ཚོགས་ལེགས་སྐྱོང་སྟེ།
ཝ་ཉིད་ཝ་ཡི་རིགས་ལ་འགྲན། ། ༤

4 Low people despise people, but the virtuous do not despise them in turn. The lion safeguards the fox-pack while the foxes vie amongst themselves. [105]

སྐྱེ་བོ་ = people, དམན་རྣམས་ = low ones, དམ་པ་ = , ལ = to, for, ཁྱད་གསོད་ = despise, བྱེད་ = do, ཀྱི་ = like a comma, དམ་པས་ = the virtuous ones, མིན་ = do not, སེང་གེས་ = by the lion, ཝ་ = fox, ཚོགས་ = group, ལེགས་ = well, སྐྱོང་ = safeguards, སྟེ་ = like a comma, ཝ་ཉིད་ = a fox alone, ཝ་ = fox, ཡི་ = of, རིགས་ = the member, ལ་ = to, འགྲན་ = vie.

དམ་པ་ཁྲོས་ཀྱང་བཏུད་ན་ཞི།
དམན་རྣམས་བཏུད་ན་ལྷག་པར་རེངས།
གསེར་དངུལ་སྲ་ཡང་བཞུ་ནུས་ཀྱི།
ཁྱི་ལུད་བཞུ་ན་དྲི་ངན་འབྱུང་། ། ༥

5

. Gold and silver, though hard, can be melted, but melting a dog's ordure raises an awful stench. [106]

དམ་པ་ = good one, ཁྲོས་ = angry, ཀྱང་ = even, བཏུད་ན་ = when one bows, down, , ཞི་ = pacify, དམན་རྣམས = the base ones, བཏུད་ན་ = when one , ལྷག་པར་ = especially more, རེངས = stubborn, གསེར་ = gold, དངུལ་ = silver, སྲ་ = hard, ཡང་ = though, བཞུ་ = be melted, ནུས་ = can, able, ཀྱི་ = like a comma, ཁྱི་ལུད་ = dog's ordure, བཞུ་ན་ = if melted, དྲི་ = stench, odor, ངན་ = bad, awful, འབྱུང་ = emerges.

མཁས་ལ་ཡོན་ཏན་ཀུན་ལྡན་ཏེ།
བླུན་ལ་སྐྱོན་རྣམས་འབའ་ཞིག་ཡིན།
རིན་པོ་ཆེ་ལས་དགོས་དགུ་འབྱུང་།
སྦྲུལ་གདུག་ལས་ནི་ཉེས་ཀུན་སྐྱེད། ། ༦

6

[107]

མཁས་ = wise, ལ་ = in, ཡོན་ཏན་ = virtues, ཀུན་ལྡན་ = possessing all, ཏེ་ = like a comma, བླུན་ = fools, ལ་ = in, སྐྱོན་རྣམས་ = faults, འབའ་ཞིག་ = only, ཡིན་ = are, is, རིན་པོ་ཆེ་ = jewels, ལས་ = from, དགོས་དགུ་ = all needs, འབྱུང་ = come, emerge, སྦྲུལ་ = snakes, serpents, གདུག་ = vicious, ལས་ = from, ནི་ = emphasis, ཉེས་ = faults, ills, ཀུན་ = all, སྐྱེད་ = proceed, produced.

སྡིག་སྤྱོད་ནགས་ན་གནས་ཀྱང་ཉམས།
དམ་པ་གྲོང་ན་གནས་ཀྱང་དུལ།
ནགས་ཀྱི་གཅན་གཟན་ཁྲོ་བ་དང་།
རྟ་མཆོག་གྲོང་གནས་དུལ་བར་མཐོང་། །༧

7 Sinful people degenerate though they dwell in the forest; good people are disciplined though they dwell in the city. Beasts of prey are wrathful in the forest, yet a fine horse lives a disciplined life in town. [108]

སྡིག་སྤྱོད་ = a sinful one, ནགས་ = forest, ན་ = in, གནས་ = dwell, ཀྱང་ = even, ཉམས = decline, degenerate, དམ་པ་ = good one, གྲོང་ན་ = in a village, city, གནས་ = dwell, ཀྱང་ = even, དུལ = disciplined, ནགས་ = forest, ཀྱི་ = of, གཅན་གཟན ་ = carnivorous beasts, ཁྲོ་བ་ = wrathful, དང་ = and, རྟ་ = horse, མཆོག་ = good, གྲོང་གནས་ = dwelling in a village or town,དུལ་བར་ = as tamed, མཐོང་ = seen.

སྐྱེས་མཆོག་རང་གི་སྐྱོན་ལ་ལྟ།
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་གཞན་སྐྱོན་ཚོལ།
རྨ་བྱ་རང་གི་ལུས་ལ་རྟོག།
སྲིན་བྱ་གཞན་ལ་ལྟས་ངན་གཏོང་། །༨

8 Superior people look for their own flaws, but wicked people look for the faults of others. The peacock examines its own body but the owl sends out a bad omen to others. [109]

སྐྱེས་མཆོག་ = superior people, རང་གི་ = their own, སྐྱོན་ལ་ = for flaws, ལྟ = look, སྐྱེ་བོ་ = people ངན་པ་ = wicked, གཞན་སྐྱོན་ = the faults of others, ཚོལ་ = search, རྨ་བྱ་ = the peacock, རང་གི་ = its own, ལུས་ = body, ལ་ = for, རྟོག་ = examines, སྲིན་བྱ་ = owl, གཞན་ལ་ = to others, ལྟས་ངན་ = a bad omen, གཏོང་ = sends.

དམ་པ་དུལ་བས་རང་གཞན་སྐྱོང་།
ངན་པ་རེངས་པས་རང་གཞན་སྡུག།
འབྲས་ལྡན་ཤིང་གིས་རང་གཞན་བསྲུང་།
ཤིང་སྐམ་རེངས་པས་རང་གཞན་སྲེག །༩

9 Through discipline the virtuous preserve both self and others; through the wicked cause both to suffer. Fruit-bearing trees guard themselves and others, but a dry, brittle tree causes itself and others to burn. [111]

དམ་པ་ = virtuous one, དུལ་བས་ = through discipline, རང་གཞན་ = self and others, སྐྱོང་ = preserve, ངན་པ་ = bad one, རེངས་པས་ = through རང་གཞན་ = self and others, སྡུག་ = to suffer, འབྲས་ལྡན་ = fruit-bearing, ཤིང་གིས་ = tree, རང་གཞན་ = self and others, བསྲུང = guard, ཤིང་སྐམ་ = dry , རེངས་པས་ = through , རང་གཞན་ = self and others, སྲེག་ = burn.

འབྱོར་པའི་དུས་ན་ཐམས་ཅད་གཉེན།
གལ་ཏེ་རྒུད་ན་ཀུན་ཀྱང་དགྲ།
རིན་ཆེན་གླིང་དུ་རིང་ནས་འདུ།
མཚོ་བསྐམས་པ་ན་སུ་ཡང་སྤོང་།* །༡༠

10 In good times, everybody is your kinsman; but in bad times, everybody is your foe. People flock from afar to the jeweled isles, but when a lake runs dry everybody leaves.* [111]

འབྱོར་པའི་ = of prospering, དུས་ = times, ན་ = in, ཐམས་ཅད་ = all, everybody, གཉེན་ = kinsman,གལ་ཏེ་ = if, རྒུད་ན་ = when declined, ཀུན་ = all, ཀྱང་ = even, དགྲ་ = enemy, རིན་ཆེན་ = jewel, གླིང་ = island, དུ་ = to, in, རིང་ = distance, ནས་ = from, འདུ་ = gather, མཚོ་ = lake, བསྐམས་པ་ = dried, ན་ = when, སུ་ཡང་ = anyone, སྤོང་ = leaves, abandons.

བླུན་པོ་འབྱོར་པ་ཐོབ་ན་བདེ།
སྐྱེས་མཆོག་ཐམས་ཅད་བྱིན་ན་བདེ།
མཛེ་ཅན་ཕྲུགས་ན་བདེ་བར་འཛིན།
མཁས་པ་མཛེ་ལ་འཇིགས་པར་བལྟ། ། ༡༡

11 are happy y get rich; good people rejoice give everything away. When lepers scratch they feel good, but wise people fear the disease. [112]

བླུན་པོ་ = fools, འབྱོར་པ་ = rich, ཐོབ་ན་ = when get, བདེ་ = rejoice, སྐྱེས་མཆོག་ = good people, ཐམས་ཅད་ = all, everything, བྱིན་ = give away, ན་ = when, བདེ་ = feel good, མཛེ་ཅན་ = lepers, ཕྲུགས་ན་ = when scratch, བདེ་བར་ = as happiness, འཛིན་ = hold, མཁས་པ་ = wise, མཛེ་ = the leprosy disease, ལ་ = of, for, to, འཇིགས་པར་ = as fear, བལྟ་ = think.

ཆེ་ལ་གནོད་བྱེད་གྲོགས་སུ་འགྱུར།
དམན་ལ་གནོད་བྱེད་གནོད་པར་འགྱུར།
ནགས་མེ་རླུང་གིས་སྦོར་མོད་ཀྱི།
དེ་ཡིས་སྒྲོན་མེ་ཆུང་ངུ་གསོད།* ། ༡༢

12 Harm done to the great actually helps them, but harm done to the just hurts them. The wind a forest fire but extinguishes a small lamp.* [113]

ཆེ་ལ་ = to the great, གནོད་བྱེད་ = harming, གྲོགས་སུ = as assistance, help, འགྱུར་ = become, དམན་ལ་ = to the , གནོད་བྱེད་ = harming, གནོད་པར་ = as harmful, འགྱུར = become, ནགས་མེ་ = forest fire, རླུང་གིས་ = by wind, སྦོར་ = ignites, , མོད་ = true, ཀྱི་ = comma, དེ་ = it, ཡིས་ = by, སྒྲོན་མེ་ = lamp, ཆུང་ངུ་ = small, གསོད་ = extinguishes.

འདི་བཤེས་འདི་ནི་དགྲ་བོ་ཞེས།
བློ་གྲོས་ཆུང་རྣམས་སོ་སོར་འབྱེད།
བློ་ཆེན་ཀུན་ལ་བྱམས་པ་ལ།
ཕན་བྱེད་གང་ཡིན་ངེས་པ་མེད། ། ༡༣

13 "This is a friend. That is a foe." Thus do small minds make distinctions. Out of their love for all, great-minded people realize no one knows who may be helpful. [114]

འདི་ = this is, བཤེས་ = a friend, , ནི་ = emphasis, དགྲ་བོ་ = a foe, ཞེས་ = end quote, བློ་གྲོས་ཆུང་རྣམས་ = small-minded ones, སོ་སོར་ = separately, འབྱེད་ = distinguish, བློ་ཆེན་ = great-minded one, ཀུན་ལ་ = for all, བྱམས་པ་ = loves, ལ་ = to, for, ཕན་བྱེད་ = benefiting, helpful, གང་ཡིན་ = who would be, ངེས་པ་ = certainty, མེད་ = no.

ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་ཡོན་ཏན་ལ།
དགའ་ཡི་ཡོན་ཏན་མེད་རྣམས་མིན།
སྦྲང་རྩི་འཛིན་པ་མེ་ཏོག་ལ།
དགའ་ཡི་ཤ་སྦྲང་དེ་ལྟ་མིན། ། ༡༤

14 One who possesses virtue delights in virtue, while those who lack virtue do not. The honey bee s, but the flesh-eating fly [115]

ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་. = possessing virtue, ཡོན་ཏན་ལ་ = for virtue, དགའ་ = delight, love, ཡི་ = like a comma, ཡོན་ཏན་མེད་རྣམས་ = those who lack virtue, མིན་ = do not, སྦྲང་རྩི་ = honey, འཛིན་པ་ = holder, སྦྲང་རྩི་འཛིན་པ་ = the honey bee, མེ་ཏོག་ = flower, ཤ་སྦྲང་ = flesh-eating fly, དེ་ལྟ་ = like that, མིན་ = no.

མཁས་པ་མཁས་པའི་ནང་ན་མཛེས།
བླུན་པོས་མཁས་པ་ཇི་ལྟར་གོ།
ཙནྡན་གསེར་བས་རིན་ཆེ་བ།
བླུན་པོས་སོལ་བར་བྱས་ལ་ལྟོས།* ། ༡༥

15 A wise person looks among the wise—how could a sage be understood by ? See how sandalwood more precious than gold was turned into charcoal by a simpleton.* [116]

མཁས་པ་ = wise, མཁས་པའི་ནང་ན་ = among the wise ones, མཛེས་ = beautiful, shining, བླུན་པོས་ = by fools, མཁས་པ་ = a wise one, ཇི་ལྟར་ = how, གོ་ = understood, ཙནྡན་ = sandalwood, གསེར་ = gold, བས་ = than, རིན་ཆེ་བ་ = more precious, བླུན་པོས་ = by a foolish one, , སོལ་བར་ = into charcoal, བྱས་ = turned, made, ལ་ = to, ལྟོས་ = look.

མཁས་པ་རང་གིས་དཔྱོད་ཤེས་ཀྱི།
བླུན་པོ་གྲགས་པའི་རྗེས་སུ་འབྲང་།
ཁྱི་རྒན་ཀ་ཙོ་འདོན་པ་ན།
རྒྱུ་མཚན་མེད་པར་གཞན་དག་རྒྱུག* ། ༡༦

16 Wise people know self-reflection, but foolish ones just imitate celebrities. When an old dog barks, the others go running for no reason.* [117]

མཁས་པ་ = wise, རང་གིས་ = himself/herself, དཔྱོད་ = judgment, ཤེས་ = know, ཀྱི་ = like a comma, བླུན་པོ་ = foolish ones, གྲགས་པའི་ = of celebrities, རྗེས་སུ་འབྲང་ = follow, imitate, ཁྱི་ = dog, རྒན་ = old, ཀ་ཙོ་ = noise, འདོན་པ་ = makes, ན་ = when, རྒྱུ་མཚན་ = reason, མེད་པར་ = without, གཞན་དག་་ = others, རྒྱུག་ = go running.

མཁས་པ་ཤིན་ཏུ་རྒུད་ན་ཡང་།
ལེགས་བཤད་གཏམ་གྱིས་གཞན་དགའ་བྱེད།
བླུན་པོ་འབྱོར་པར་གྱུར་ཆེ་ཡང་།
རྩོད་པ་ཁོ་ནས་རང་གཞན་སྲེག ། ༡༧

17 Even if wise people become very weak, they make others happy by telling proverbs. But even if get rich, they burn themselves and others with their quarreling. [118]

མཁས་པ་ = wise, ཤིན་ཏུ་ = very, རྒུད་ = weak, ན་ཡང་ = even though, ལེགས་བཤད་ = good saying, གཏམ་ = story, གྱིས་ = through, by, གཞན་ = others, དགའ་བྱེད་ = make happy, བླུན་པོ་ = foolish ones, འབྱོར་པར་ = as rich, གྱུར་ = get, ཆེ་ = when, ཡང་ = even, རྩོད་པ་ = quarreling, ཁོ་ནས་ = by only, རང་གཞན་ = self and others, སྲེག་ = burn.

ཁ་ཅིག་སྨྲས་པས་གྲུབ་པར་རྩི།
ལ་ལ་མི་སྨྲ་དོན་ལ་འབད།
ཁྱི་ངན་དགྲ་ལ་ཁྲུས་འདེབས་ཏེ།
ཆུ་སྐྱར་བྱི་ལ་སྒྲ་མེད་འཇབ། ། ༡༨

18 Some think to succeeded by talking, but others strive soundlessly toward their goals. A dog barks loudly at an , but the heron and the cat creep quietly forward. [119]

ཁ་ཅིག་ = some, སྨྲས་པས་ = by talking, གྲུབ་པར་ = as succeeded, རྩི་ = consider, ལ་ལ་ = others, མི་སྨྲ་ = do not talk, དོན་ལ་ = for the goals, འབད་ = strive, ཁྱི་ = dog, ངན་ = bad, དགྲ་ = enemy, ལ་ = at, ཁྲུས་ = noise, འདེབས་ = makes, ཏེ་ = like a comma, ཆུ་སྐྱར་ = the heron, བྱི་ལ་ = the cat, སྒྲ་ = sound, མེད་ = without, འཇབ་ = creep quietly.

དམ་པར་ཀྲོལ་ཡང་ཕན་པ་སྒྲུབ།
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་མཛའ་ཡང་གནོད།
ལྷ་རྣམས་ཁྲོས་ཀྱང་སེམས་ཅན་སྐྱོང་།
གཤིན་རྗེ་འཛུམ་ཡང་ཕ་རོལ་གསོད། ། ༡༩

19 . Even when the gods are angry, they protect living beings, but the Lord of Death smiles as he slays others. [120]

དམ་པར་ = to the good one, ཀྲོལ་ = dispute, ཡང་ = even, ཕན་པ་ = benefit, སྒྲུབ་ = do, སྐྱེ་བོ་ = people, ངན་པ་ = wicked, མཛའ་ = friendly, ཡང་ = even, གནོད་ = harm, ལྷ་རྣམས་ = the gods, ཁྲོས་ = angry, ཀྱང་ = even, སེམས་ཅན་ = living beings, སྐྱོང་ = protect, གཤིན་རྗེ་ = the Lord of Death, འཛུམ་ = smiles, ཡང་ = even, ཕ་རོལ་ = others, གསོད་ = slays.

སྐྱེ་བོ་དམ་པ་རིན་ཆེན་བཞིན།
རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་འགྱུར་ལྡོག་མེད།
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་སྐྱང་མདའ་བཞིན།
ཅུང་ཟད་ཙམ་གྱིས་མཐོན་དམན་བྱེད།* ། ༢༠

20 The great person, like a jewel, never changes, But the wicked person goes up and down like a seesaw, even over petty things.* [121]

སྐྱེ་བོ་ = person, དམ་པ་ = good, རིན་ཆེན་ = jewel, བཞིན་ = like, རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་ = always, འགྱུར་ལྡོག་ = change, མེད་ = no, སྐྱེ་བོ་ = people, ངན་པ་ = bad, སྐྱང་མདའ་ = a seesaw, བཞིན་ = like, ཅུང་ཟད་ = little, pretty, ཙམ་གྱིས་ = merely, མཐོན་ = up,དམན་ = down, བྱེད་ = do.

བློ་མཐུན་རིང་ན་གནས་ཀྱང་ཕན།
མི་མཐུན་ཉེ་ན་ལྷག་པར་འབྲལ།
འདམ་སྐྱེས་འདམ་གྱིས་མི་གོས་ལ།
དེ་ཉིད་ཉི་མས་རྟག་ཏུ་སྐྱོང་། ། ༢༡

21 Like-minded people are helpful even from afar; but unfriendly people are distant even when they live nearby. The mud-born lotus is not smeared by mire, but is always nourished by the sun. [122]

བློ་མཐུན་ = like-minded people, རིང་ན་ = in far distance, གནས་ = live, dwell, ཀྱང་ = even, ཕན་ = helpful, མི་མཐུན་ = unfriendly, ཉེ་ན་ = when close, ལྷག་པར་ = especially, འབྲལ་ = separate, distant, འདམ་སྐྱེས་ = mud-born (lotus), འདམ་ = mud, mire, གྱིས་ = with, མི་ = not, གོས་ = smeared, ལ་ = and, དེ་ཉིད་ = that one, ཉི་མས་ = by the sun, རྟག་ཏུ་ = always, སྐྱོང་ = nourish.

ཇི་སྲིད་ངོ་ཚ་ཡོད་གྱུར་པ།
དེ་སྲིད་ཡོན་ཏན་རྒྱན་གྱི་མཆོག།
ངོ་ཚ་བརྒལ་ན་ཡོན་ཏན་ཉིད།
ཕྱོགས་སུ་བྱས་ཏེ་གདམ་ངན་འཕེལ། ། ༢༢

22 As long as you are modest, learning becomes you like an adornment. But when you lose modesty, your learning becomes an accessory to bad reputation. 123]

ཇི་སྲིད་ = as long as, ངོ་ཚ་ = modesty, ཡོད་གྱུར་པ་ = existing, དེ་སྲིད་ = so long, ཡོན་ཏན་ = learning, རྒྱན་ = an adornment, གྱི་ = of, མཆོག་ = best, ངོ་ཚ་ = modesty, བརྒལ་ = gone beyond, ན་ = if, when, ཡོན་ཏན་ཉིད་ = that very learning, ཕྱོགས་སུ་ = as backing, accessory, བྱས་ = done, ཏེ་ = like, གདམ་ངན་ = a bad reputation, འཕེལ་ = increase.

དམ་པ་མ་བཙོལ་ལེགས་པར་སྟོན།
དམན་ལ་དྲིས་ཀྱང་ལོག་པར་ཤོད།
རྒྱལ་བའི་སྲས་ལ་བརྙས་ཀྱང་བརྩེ།
འཆི་བདག་མཆོད་ཀྱང་གསོད་པ་ཡིན། ། ༢༣

23 Superior people explain things without being prodded, but the base reply perversely when they're asked. The children of the Victor are loving even when reviled, but worship the Lord of Death and still kill you. [124]

དམ་པ་ = superior one, མ་ = without, བཙོལ་ = asked, prodded, ལེགས་པར་ = well, སྟོན་ = explain, དམན་ = the base, ལ་ = to, དྲིས་ = asked, ཀྱང = even though, ་ལོག་པར་ = wrongly, perversely, ཤོད་ = reply, རྒྱལ་བའི་ = of the Victor, སྲས་ = the children = the Bodhisattvas, ལ་ = to, བརྙས་ = revile, despise, ཀྱང་ = even, བརྩེ་ = loving, འཆི་བདག་ = the Lord of Death, མཆོད་ = worship, ཀྱང་ = though, གསོད་པ་ = kill, ཡིན་ = do.

གཅིག་ལ་ཕན་པར་འགྱུར་བ་ཡི།
བྱ་བ་གཞན་ལ་གནོད་པ་སྲིད།
ཟླ་བ་ཤར་ན་ཀུ་མུ་ད།
ཁ་འབྱེད་འགྱུར་གྱི་པདྨ་ཟུམ། ། ༢༤

24 An action beneficial to one, may possibly be harmful to others. At moon rise the waterlilies open, but the lotuses close. [125]

གཅིག་ལ་ = to one, ཕན་པར་ = benefit, འགྱུར་བ་ = becoming, ཡི་ = of, བྱ་བ་ = actions, གཞན་ལ་ = to others, གནོད་པ་ = harm, སྲིད་ = possible, ཟླ་བ་ = the moon, ཤར་ = risen, ན་ = when, ཀུ་མུ་ད་ = waterlilies, ཁ་འབྱེད་ = bloom, open, འགྱུར་ = to be, གྱི་ = as a comma, པདྨ་ = lotus, ཟུམ་ = close.

ཉེས་པ་ལས་ཀྱང་དོན་གྲུབ་པ།
བྱུང་ཡང་མཁས་རྣམས་ག་ལ་སྨོན།
ལེགས་པར་བསྒྲུབས་ཀྱང་སྐྱོན་སྲིད་མོད།
དེ་ལ་མཁས་རྣམས་ཁྲེལ་བ་མེད། ། ༢༥

25 You can gain your objectives through wrong-doing, but how could wise people wish for that? A job well done may have some flaws, but the wise find no shame in that. [126]

ཉེས་པ་ = fault, flaw, ལས་ = from, ཀྱང་ = though, but, དོན་ = goal, objectives, གྲུབ་པ་ = gained, accomplished, བྱུང་ = happened, ཡང་ = even, but, མཁས་རྣམས་ = the wise, ག་ལ་ = how, སྨོན་ = wish for, ལེགས་པར་ = well, བསྒྲུབས་ = performed, accomplished, ཀྱང་ = but, སྐྱོན་ = flaw, སྲིད་ = possible, མོད་ =   , དེ་ལ་ = in that, མཁས་རྣམས་ = the wise, ཁྲེལ་བ་ = shame, མེད་ = no.

རྙེད་པ་ལ་ལ་རྙེད་པ་སྟེ།
རྙེད་པ་ལ་ལ་དགྲ་བོ་ཡིན།
རྒོད་མ་མངལ་ལྡན་ནོར་འཕེལ་བྱེད།
དྲེའུ་མོ་སྦྲུམ་ན་འཆི་བ་རྙེད། ། ༢༦

26 Some gains are profits but some gains are foes. A pregnant mare increases wealth, but when a female mule conceives, she dies. [127]

རྙེད་པ་ = gains, ལ་ལ་ = some, རྙེད་པ་ = profits, སྟེ་ = like comma, རྙེད་པ་ = gains, ལ་ལ་ = some, དགྲ་བོ་ = foes, ཡིན་ = are, རྒོད་མ་ = mare, མངལ་ལྡན་ = pregnant, ནོར་ = wealth, འཕེལ་ = increase, བྱེད་ = do, དྲེའུ་མོ་ = female mule, སྦྲུམ་ = pregnant, ན་ = if, when, འཆི་བ་ = death, རྙེད་ = receive.

དམ་པ་དབྱེ་དཀའ་འདུམ་པ་སླ།
དམན་པ་དབྱེ་སླ་འདུམ་པ་དཀའ།
ལྗོན་ཤིང་དང་ནི་སོལ་བ་ཡི།
བཅད་དང་སྦྱོར་བའི་ཁྱད་པར་ལྟོས། ། ༢༧

27 Superior people are hard to divide and easy to reconcile; inferior people divide easily and are hard to reunite. Consider the difference between cutting and joining living trees and dry charcoal. [128]

དམ་པ་ = superior one, དབྱེ་ = to be divided, divide, དཀའ་ = hard, འདུམ་པ་ = to reconcile, སླ་ = easy, དམན་པ་ = inferior one, དབྱེ་ = to be divided, སླ་ = easy, འདུམ་པ = to reconcile, དཀའ་ = hard, ལྗོན་ཤིང་ = living tree, དང་ = and, ནི་ = a sound to fill the metric line, སོལ་བ་ = charcoal, ཡི་ = of, བཅད་ = cutting, དང་ = and, སྦྱོར་བའི་ = of joining, ཁྱད་པར་ = difference, ལྟོས་ = see.

ཉམ་ཆུང་གྱུར་ཀྱང་ཐོན་བྱེད་ན།
ཆེན་པོ་ཡིས་ཀྱང་གཞོམ་པར་དཀའ།
ཆེན་པོ་ཡིན་ཀྱང་བག་ཕེབས་ན།
ཉམ་ཆུང་རྣམས་ཀྱིས་བརླག་པ་མང་། ། ༢༨

28 Though you may become weak, if you take care, then even powerful people will be hard pressed to defeat you.   powerful people act recklessly, and   are overthrown by the weak. [129]

ཉམ་ཆུང་ = weak, གྱུར་ = became, ཀྱང་ = even, ཐོན་ = care, བྱེད་ = take, ན་ = if, when, ཆེན་པོ་ = great one, ཡིས་ = by, ཀྱང་ = even, གཞོམ་པར་ = to be destroyed, དཀའ་ = difficult, hard, ཆེན་པོ་ = great one, ཡིན་ = were, ཀྱང་ = though, བག་ཕེབས་ན་ = if one becomes reckless, ཉམ་ཆུང་རྣམས་ = weak ones, ཀྱིས་ = by, བརླག་པ་ = destroyed, མང་ = many.

ནོར་གྱིས་འབྱོར་ན་སྟོབས་ཀྱང་འཕེལ།
ནོར་མེད་པ་ལ་སྟོབས་ཀྱང་འགྲི།
བྱི་བ་དབྱིག་ལྡན་ནོར་ཕྲོགས་པས།
རྐུ་བའི་ནུས་པ་ཉམས་ཞེས་ཐོས།* ། ༢༩

29 If you are rich in property, your strength waxes; if you lack property, your wanes. Once, a rich mouse lost his ability to steal because his jewel was stolen.* [130]

ནོར་ = property, wealth, གྱིས་ = with, འབྱོར་ = rich, ན་ = if, when, སྟོབས་ = strength, ཀྱང་ = too, འཕེལ་ = waxes, increases, ནོར་མེད་པ་ = lack property, ལ་ = for, to, in, སྟོབས་ = strength, ཀྱང་ = too, འགྲི་ = wanes, decreases, བྱི་བ་ = a mouse, དབྱིག་ལྡན་ = a rich, ནོར་ = jewel, ཕྲོགས་པས་ = by robbing, རྐུ་བའི་ = of stealing, ནུས་པ་ = ability, ཉམས་ = lost, ཞེས་ = unquote mark, ཐོས་ = heard.

མི་གང་བསོད་ནམས་ལ་སྤྱོད་པ།
བཏང་ཡང་ལོངས་སྤྱོད་ཆར་བཞིན་འབབ།
བསོད་ནམས་མེད་པའི་ལོངས་སྤྱོད་དེ།
བསགས་ཀྱང་སུ་ཡིས་ཟ་བར་སེམས། ། ༣༠

30 For people who act with merit, riches fall like rain even when they give things away.
consider who spends it? [131]

མི་ = people, གང་ = who, བསོད་ནམས་ = merit, ལ་ = for, སྤྱོད་པ་ = act, practice, བཏང་ = given to, ཡང་ = even, ལོངས་སྤྱོད་ = riches, ཆར་ = rain, བཞིན་ = like, འབབ་ = fall, བསོད་ནམས་མེད་པའི་ = of meritless people, ལོངས་སྤྱོད་དེ་ = the wealth, བསགས་ = amassed, accumulated, ཀྱང་ = even, སུ་ཡིས་ = who, by whom, ཟ་བར་ = to eat, སེམས་ = think.

དམ་པ་རེ་ཞིག་རྒུད་གྱུར་ཀྱང་།
ཟླ་བ་བཞིན་དུ་ཡར་ངོ་འབྱུང་།
དམན་པ་ལན་ཅིག་རྒུད་གྱུར་ན།
མར་མེ་བཞིན་དུ་མནལ་བར་འགྱུར། ། ༣༡

31 Virtuous people sometimes grow weak, but they continue to wax like the moon. Once petty people , they darken like a dying lamp. [131]

དམ་པ་ = good one, རེ་ཞིག་ = , རྒུད་ = weak, གྱུར་ = be, ཀྱང་ = even, but, ཟླ་བ་ = moon, བཞིན་དུ་ = like, ཡར་ངོ་ = to wax, going up, འབྱུང་ = happen,དམན་པ་ = petty one, ལན་ཅིག་ = one time, once, རྒུད་གྱུར་ན་ = when become weak, མར་མེ་ = oil lamp, བཞིན་དུ་ = like, མནལ་བར་ = dying, འགྱུར་ = to be.

ཤེས་ལྡན་དགྲ་ལ་མིག་བསྒྲིངས་པས།
མཐའ་མར་དགྲ་བོ་དབང་དུ་སྡུད།
སྡོད་ཆུང་དགྲ་ལ་ལན་བྱས་པས།
དཀའ་བ་རྒྱུན་མི་འཆད་པ་ཐོབ། ། ༣༣

32 control their enemy ; but, cowards, on their foes, find unending difficulties. [133]

ཤེས་ལྡན་ = intelligent, དགྲ་ = foe, ལ་ = at, མིག་ = eye, བསྒྲིངས་པས་ = by applying, མཐའ་མར་ = དགྲ་བོ་ = enemy, དབང་དུ་སྡུད་ = control, སྡོད་ཆུང་ = cowards, དགྲ་ལ་ = to , ལན་ = revenge, response, བྱས་པས་ = by doing, དཀའ་བ་ = difficulty, རྒྱུན་མི་འཆད་པ་ = unending, ཐོབ་ = find.

མཁས་པ་ཤིན་ཏུ་ཉམ་ང་བའི།
གནས་ལས་འཛུར་ན་དཔའ་རྟགས་ཡིན།
སེང་གེས་ཁྱུ་མཆོག་གསོད་པའི་ཚེ།
རྭ་ལས་འཛུར་བ་ག་ལ་སྡར། ། ༣༣

33 When wise people draw back from a very fearful place, it is merely a mark of their courage. See how the lion, when slaying a fine bull, evades the horns. be timidity? [134]

མཁས་པ་ = wise, ཤིན་ཏུ་ = very, ཉམ་ང་བའི་ = of fearful, dangerous, གནས་ = place, ལས་ = from, འཛུར་ = draw back, ན་ = if, དཔའ་ = heroic, རྟགས་ = mark, ཡིན་ = is, སེང་གེས་ = lion, ཁྱུ་མཆོག་ = a fine bull, གསོད་པའི་ = of slaying, ཚེ་ = when, རྭ་ = the horn, ལས་ = from, འཛུར་བ་ = draw back, evade, ག་ལ་ = how could this be, སྡར་ = timid.

རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་མི་དཔྱོད་པར།
དགྲ་ལ་མཆོང་བ་བླུན་རྟགས་ཡིན།
མར་མེའི་འོད་ལ་འཛིངས་པ་ཡིས།
སྦྲང་བུ་དཔའ་བར་འགྲོ་འམ་ཅི། ། ༣༤

34 At any time, to leap at a foe without reflection is the mark of a fool.
[135]

རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་ = at any time, མི་ = not, without, དཔྱོད་པར་ = judging, reflection, དགྲ་ = foe, ལ་ = at, on, མཆོང་བ་ = to leap, jump, བླུན་ = fool, རྟགས་ = sign, mark, ཡིན་ = is, མར་མེའི་ = of lamp, འོད་ = light, ལ་ = against, འཛིངས་པ་ = fight, ཡིས = by, སྦྲང་བུ་ = insects, དཔའ་བར་ = as hero, འགྲོ་འམ་ = would be, ཅི་ = what?

ངན་པ་རང་རྟེན་ཁྱད་པར་འཇོམས།
དམ་པ་གང་ལ་བརྟེན་པ་སྲུང་།
སྲིན་བུ་རང་ ་ཟད་ཟད་ཟ།
སེང་གེ་རང་གི་ཡུལ་འཁོར་སྲུང་། ། ༣༥

35 The wicked destroy
; a worm nibbles its support until it is devoured, but the lion defends its own realm. [136]

ངན་པ་ = wicked, རང་ = own, རྟེན་ = place of support, ཁྱད་པར་ = particularly, འཇོམས་ = destroy, དམ་པ་ = virtuous one, གང་ =what which, ལ་ = upon,བརྟེན་པ་ = relying, སྲུང་ = protect, སྲིན་བུ་ = worm, རང་ = own, རྟེན་ = base, ཟད་ཟད་ = until finished, ཟ་ = eat, སེང་གེ་ = the lion, རང་གི་ = own, ཡུལ་འཁོར་ = surroundings, environment, སྲུང་ = protect, guard.

དམན་རྣམས་དགོས་པ་ཆུང་ངུ་གསང་།
གསང་དགོས་དགོས་པ་མེད་པར་སྒྲ།
དམ་པ་དགོས་མེད་གསང་མི་འགྱུར།
གསང་དགོས་སྲོག་ལ་བབ་ཀྱང་སྲུང་། ། ༣༦

36 Inferior people are secretive for trifling purposes, but needlessly reveal what should be kept quiet; superior people do not conceal things unnecessarily, but guard essential secrets even at the risk of their lives. [137]

དམན་རྣམས་ = the inferior ones, དགོས་པ་ = necessity, ཆུང་ངུ་ = small, གསང་ = keep secret, གསང་དགོས་ = need to be secret, དགོས་པ་མེད་པར་ = unnecessarily, སྒྲ་ = speak, declare, དམ་པ་ = the superior one, དགོས་མེད་ = needless, གསང་ = secret, མི་ = not, འགྱུར་ = will be, གསང་དགོས་ = necessary secret, སྲོག་ = life, ལ་ = upon,བབ་ = falling, ཀྱང་ = even, སྲུང་ = guard.

དམན་པ་འབྱོར་ན་དྲེགས་པའི་རྒྱུ།
དམ་པ་འབྱོར་ན་དུལ་བའི་རྒྱུ།
ཝ་སྐྱེས་འགྲངས་ན་དྲེགས་པས་བརྒྱལ།
སེང་གེ་འགྲངས་ན་བདེ་བར་ཉལ། ། ༣༧

37 When an gets rich, it becomes a source of arrogance; when a virtuous one gets rich, it becomes a source of discipline. A fox is overwhelmed with pride if its belly is full, but a satisfied lion sleeps happily. [138]

དམན་པ་ = one, འབྱོར་ = get rich, ན = if, when, དྲེགས་པའི་ = of arrogance, རྒྱུ་ = a source, a cause, དམ་པ་ = the virtuous one, འབྱོར་ = prosperous, ན་ = if, when, དུལ་བའི་ = of discipline, རྒྱུ་ = a cause, ཝ་སྐྱེས་ = fox, འགྲངས་ = belly is full, ན་ = if, when, དྲེགས་པས་ = by being arrogant, བརྒྱལ་ = overwhelmed, སེང་གེ་ = the lion, འགྲངས་ = belly is full, ན་ = if, when, བདེ་བར་ = happily, ཉལ་ = sleep.

དམ་པ་དང་ནི་དམན་པ་ཡི།
སྤྱོད་པ་གཉིས་ཀ་གོམས་པའི་ཤུགས།
བུང་བ་མེ་ཏོག་ཚོལ་བ་དང་།
ངང་པ་ཆུར་འཇུག་བསླབ་ཅི་དགོས། ། ༣༨

38 The conduct of both and base persons by the force of habit. You don’t need to teach a bee to seek flowers or a goose to enter the water. [139]

དམ་པ་ = the one, དང་ = and, ནི་ = emphatic, དམན་པ་ = base one, ཡི་ = of, སྤྱོད་པ་ = conduct, གཉིས་ཀ་ = both, གོམས་པའི་ = of habit, ཤུགས་ = strength, བུང་བ་ = a bee, མེ་ཏོག་ = flowers, ཚོལ་བ་ = search, དང་ = and, ངང་པ་ = a goose, ཆུར་ = into water, འཇུག་ = to enter, བསླབ་ = to teach, ཅི་ = what, དགོས་ = need?

རྒྱལ་ངན་དགྲ་དང་འཕྲད་པ་ན།
རང་གི་འཁོར་ལ་ཆད་པས་གཅོད།
དོན་མ་གྲུབ་པའི་གླུན་པོ་འགའ།
རང་ཉིད་འགགས་ཏེ་འཆི་བ་ཡོད། ། ༣༩

39 If a wicked king meets an adversary, he punishes his own retinue; some s, who did not succeed in their aims, suffocated themselves and perished. [140]

རྒྱལ་ངན་ = wicked king, དགྲ་ = adversary, foe, དང་ = to, with, འཕྲད་པ་ = meet, ན་ = if, when, རང་གི་ = his own, འཁོར་ = retinue, ལ་ = to, ཆད་པས་གཅོད་ = punish, དོན་ = goal, མ་ = not, གྲུབ་པའི་ = succeeded, གླུན་པོ་ = foolish ones, འགའ་ = some, རང་ཉིད་ = themselves, འགགས་ = suffocated, ཏེ་ = comma, འཆི་བ་ = die, perish, ཡོད་ = there is.

ཆོས་རྒྱལ་དགྲ་དང་འཕྲད་པ་ན།
ལྷག་པར་འཁོར་ལ་བྱམས་པ་སྐྱེ།
ན་བའི་བུ་ལ་ཁྱད་པར་དུ།
མ་ནི་གདུང་བ་སྐྱེ་བར་འགྱུར། ། ༤༠

40 When a righteous king encounters a foe, he shows love for his subjects. A mother's worry arises especially for her sick child. [141]

ཆོས་རྒྱལ་ = a righteous king, དགྲ་་ = foe, དང = to, with, འཕྲད་པ་ = encounters, ན་ = if, when, ལྷག་པར་ = especially, འཁོར་ = retinue, subjects, ལ་ = for, བྱམས་པ་ = love, སྐྱེ་ = rises, ན་བའི་ = sick, བུ་ = son, ལ་ = for, ཁྱད་པར་དུ་ = especially, མ་ = a mother, ནི་ = emphatic, གདུང་བ་ = worry, སྐྱེ་བར་ = risen, འགྱུར་ = would be.

སྐྱེ་བོ་དམ་པ་ངན་པ་དང་།
འགྲོགས་ན་ངན་པའི་ཤན་དུ་འགྱུར།
གངྒཱའི་ཆུ་ནི་རབ་ཞིམ་པ།
རྒྱ་མཚོར་སླེབས་ན་བ་ཚྭར་འགྱུར། ། ༤༡

41 When virtuous people associate with wicked they become affected by vice. When the sweet water of the Ganges reaches
the oceans, it turns into brine. [141]

སྐྱེ་བོ་ = people, དམ་པ་ = virtuous, ངན་པ་ = wicked, དང་ = with, འགྲོགས་ = associate, ན་ = when if, ངན་པའི་ = of vice, by vice, ཤན་དུ་ = as affected, འགྱུར་ = would be, གངྒཱའི་ = of the Ganges, ཆུ་ = water, ནི་ = emphatic, རབ་ཞིམ་པ་ = very sweet, རྒྱ་མཚོར་ = to ocean, སླེབས་ = reached, ན་ = when, if,
བ་ཚྭར་ = as salty, brine, འགྱུར་ = turns into, becomes.

དམན་པས་སྐྱེ་བོ་མཆོག་བསྟེན་ན།
སྐྱེ་བོ་དམ་པའི་སྤྱོད་པ་འབྱུང་།
གླ་རྩིས་བྱུགས་པའི་གང་ཟག་ལ།
གླ་རྩིའི་དྲི་ཞིམ་འབྱུང་ལ་ལྟོས། ། ༤༢

42 When a lowly person serves a good person, they develop the ways of the virtuous. Observe how a musky sweet fragrance comes from people anointed with musk. [142]

དམན་པས་ = by a lowly one, སྐྱེ་བོ་ = person, མཆོག་ = good, བསྟེན་ = serve, ན་ = if, when, སྐྱེ་བོ་ = person, དམ་པའི་ = of good one, སྤྱོད་པ་ = conduct, ways, འབྱུང་ = develop, གླ་རྩིས་ = with musk, བྱུགས་པའི་ = anointed, གང་ཟག་ = person, ལ་ = in, གླ་རྩིའི་ = of musk, དྲི་ཞིམ་ = sweet smell, འབྱུང་ = emerge, come, ལ་ = for, to, ལྟོས་ = observe.

གཡོ་ཅན་སྙན་པར་སྨྲ་བ་ནི།
རང་དོན་ཡིན་གྱི་གུས་ཕྱིར་མིན།
སྲིན་བུ་སྙན་ནས་དགོད་པ་ནི།
ལྟས་ངན་གཏོང་གི་དགའ་ནས་མིན། ། ༡

1 Cunning people speak sweetly, not out of respect but to advance their own purposes. The owl laughs melodiously, not out of joy but to augur bad luck for others. [145]

གཡོ་ཅན་ = cunning one, སྙན་པར = sweetly, སྨྲ་བ་ = speak ནི་ = emphatic, a sound to fill the metric line, རང་དོན་ = one's own purpose, ཡིན་ = is, གྱི་ = like a comma, གུས་ = respect, ཕྱིར་ = out of, མིན་ = not, སྲིན་བུ་ = owl, སྙན་ནས་ = melodiously, དགོད་པ་ = laugh, ནི་ = emphatic, a sound to fill the metric line, ལྟས་ངན་ = a bad omen, གཏོང་ = to send, to give, གི་ = like a comma, དགའ་ནས་ = out of joy, མིན་ = not.

ངན་པ་ཐོག་མར་ཚིག་གིས་འདྲིད།
བག་ཕེབས་གྱུར་ན་ཕྱི་ནས་བསླུ།
ཉ་པས་ཟས་ཀྱིས་ཁ་དྲིད་ནས།
ཉ་རྣམས་གསོད་པར་བྱེད་ལ་ལྟོས།* ། ༢

2 Wicked people first beguile you with their words, and if you don't watch out, they'll eventually deceive you. Observe how them.* [146]

ངན་པ་ = wicked one, ཐོག་མར་ = in the beginning, ཚིག་ = word, གིས་ = with, by, འདྲིད་ = lure, beguile, བག་ཕེབས་ = relaxed, གྱུར་ = become, ན་ = when, if, ཕྱི་ནས་ = later on, བསླུ་ = deceive, ཉ་པས་ = by fishermen, ཟས་ = food, ཀྱིས་ = by with, ཁ་་ = a mouth, དྲིད་ནས་ = having lured, ཉ་རྣམས་ = fish, གསོད་པར་ = kill, བྱེད་ = do, ལ་ = to, on, at, ལྟོས་ = look.

དམན་པ་ཇི་སྲིད་ཉམ་ཆུང་བ།
དེ་ཡི་བར་ལ་རང་བཞིན་བཟང་།
དུག་གི་ཆེར་མ་མ་སྨིན་པའི།
བར་དུ་གཞན་ལ་འབིགས་མི་ནུས། ། ༣

3 So long as vicious people are weak, they seem sweet natured. A poisonous thorn, before it matures, cannot pierce anything. [147]

དམན་པ་ = vicious one, ཇི་སྲིད་ = so long, ཉམ་ཆུང་བ་ = weak, དེ་ཡི་བར་ལ་ = up to the time, རང་བཞིན་ = nature, བཟང་ = good, དུག་གི་ = poisonous, ཆེར་མ་ = thorn, མ་ = not, སྨིན་པའི་ = of ripening, བར་དུ་ = in between, until, གཞན་ = others, ལ་ = to, on, འབིགས་ = pierce, མི་ = not, ནུས་ = able.

ཡིད་ལ་བསམ་པ་གཞན་བྱས་ནས།
ཚིག་ཏུ་སྨྲ་བ་གཞན་བྱེད་པ།
གཡོ་ཅན་ཞེས་སུ་གྲགས་པ་སྟེ།
བླུན་པོ་མཁས་པར་འཆོས་པ་ཡིན། ། ༤

4 Thinking one thing but saying another is known as cunning, thus foolish ones are made to appear wise. [148]

ཡིད་ = the-mind, ལ་ = in, བསམ་པ་ = thought, གཞན་ = another, བྱས་ནས་ = having made, ཚིག་ = word, ཏུ་ = in, སྨྲ་བ་ = speaking, གཞན་ = another, བྱེད་པ་ = doing, གཡོ་ཅན་ = cunning, ཞེས་སུ་གྲགས་པ་ = well known as, སྟེ་ = like a comma, བླུན་པོ་ = a fool, མཁས་པར་ = as wise, འཆོས་པ་ = artificially made, ཡིན་ = is.

ཧ་ཅང་གཡོ་སྒྱུ་མང་དྲགས་ན།
རེ་ཞིག་གྲུབ་ཀྱང་མཐའ་མར་བརླག།
གཟིག་ལྤགས་བཀབ་པའི་བོང་བུ་ཡིས།
ལོ་ཏོག་ཟོས་མཐར་གཞན་གྱིས་བསད།* ། ༥

5 If people are altogether too cunning, although they may succeed for a while, they are finally undone. The donkey dressed in a leopard's hide devoured the crop but was slain in the end.* [149]

ཧ་ཅང་ = too, གཡོ་སྒྱུ་ = cunning, མང་ = much, དྲགས་ = excessive, ན་ = when, if, རེ་ཞིག་ = for a while, གྲུབ་ = succeeded, ཀྱང་ = though, མཐའ་མར་ = at the end, བརླག་ = destroyed, གཟིག་ = leopard, ལྤགས་ = hide, བཀབ་པའི་ = covered, བོང་བུ་ཡིས་ = donkey, ལོ་ཏོག་ = crop, ཟོས་ = eaten, མཐར་ = at the end, གཞན་ = others, གྱིས་ = by, བསད་ = killed.

ཤེས་རབ་ལྡན་ན་མངོན་སུམ་གྱི།
རྫུན་གྱིས་ཕ་རོལ་བསླུ་བར་ནུས།
ཀུན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ཁྱིར་བཏགས་པས།
ར་སྐྱེས་ཁུར་བ་བྲམ་ཟེས་བོར།* ། ༦

6 Smart people can deceive others by lying openly. Because thieves accused him of carrying a dog, the naive Brahmin threw down the goat he was carrying.* [150]

ཤེས་རབ་ = wisdom, ལྡན་ = endowed with, ན་ = if, when, མངོན་སུམ་གྱི་ = openly, རྫུན་གྱིས་ = by lying, ཕ་རོལ་ = others, བསླུ་བར་ = to deceive, ནུས་ = able, ཀུན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ = by thieves, ཁྱིར་ = as a dog, བཏགས་པས་ = because of accusing, reification, ར་སྐྱེས་ = a goat, ཁུར་བ་ = toting, carrying, བྲམ་ཟེས་ = a Brahmin, བོར་ = gave it up, tossed it away.

ཉེས་པ་མངོན་སུམ་བྱེད་བཞིན་དུ།
གཡོ་ཅན་ཚིག་གིས་ཕ་རོལ་སླུ།
ལྷ་ཆེན་སྨྲེ་སྔགས་ཤོར་བ་ལ།
སྡུག་བསྔལ་བདེན་པ་བསྒྲགས་སོ་ལོ། ། ༧

7 Openly engaging in vice, deceitful people delude others with their words. While lamenting his past evil deeds, Mahādeva said he was proclaiming the Truth of Suffering. [151]

ཉེས་པ་ = vices, faults, མངོན་སུམ་ = openly, བྱེད་བཞིན་དུ་ = doing, གཡོ་ཅན་ = deceitful , ཚིག་ = word,-གིས་ = by,-with, ཕ་རོལ་ = others, སླུ་ = delude, ལྷ་ཆེན་ = Mahādeva, སྨྲེ་སྔགས་ = lamenting, ཤོར་བ་ = forcefully happened, ལ་ = about, སྡུག་བསྔལ་ = suffering,-བདེན་པ་ = truth, བསྒྲགས་ = proclaimed, སོ་ = like a full stop, period, ལོ་ = said so.

གཡོ་ཅན་ཚུལ་གཟོབ་ངག་མཛམ་ལ།
མ་བརྟགས་བར་དུ་ཡིད་མི་བརྟན།
རྨ་བྱ་གཟུགས་མཛེས་སྒྲ་སྙན་ཡང་།
དེ་ཡི་ཁ་ཟས་དུག་ཆེན་ཡིན། ། ༨

8 Do not rely on the sweet words of a cunning hypocrit until you check them out; the peacock has a beautiful body and a pleasing cry, but its diet consists of harsh poisons. [152]

གཡོ་ཅན་ = cunning, ཚུལ་གཟོབ་ = hypocritical, ངག་ = speech, མཛམ་ = smooth, ལ་ = and, མ་ = not, བརྟགས་ = examined, བར་དུ་ = up until, ཡིད་མི་བརྟན་ = not to be trusted, རྨ་བྱ་ = peacock, གཟུགས་ = form, མཛེས་ = beautiful, སྒྲ་ = sound, སྙན་ = sweet, ཡང་ = though, དེ་ཡི་ = its, ཁ་ཟས་ = food, དུག་ = poison, ཆེན་ = great, ཡིན་ = is.

གཡོ་ཅན་བཟང་པོའི་ཚུལ་བཟུང་ནས།
ཕྱི་ནས་དོན་ལ་སླུ་བ་ཡོད།
རི་དྭགས་ མ་བསྟན་ནས་ནི།
ཁྲེལ་འདས་བོང་བུའི་ཤ་དག་འཚོང་།* ། ༩

9 Assuming the manners of good people, crafty people intend to deceive later on. Showing the tail of a deer, they then shamelessly sell donkey meat.* [153]

གཡོ་ཅན་ = crafty, cunning one, བཟང་པོའི་ = of goodness, ཚུལ་ = way, manner, བཟུང་ནས་ = having held, assuming, ཕྱི་ནས་ = later on, དོན་ལ་ = actually, སླུ་བ་ = deceive, ཡོད་ = there is, རི་དྭགས་ = a deer, རྔ་མ་ = tail, བསྟན་ནས་ = showing, ནི་ = fill the metric line, ཁྲེལ་འདས་ = shameless, བོང་བུའི་ = of a donkey, ཤ་དག་ = meat, འཚོང་ = sell.

ངོ་ཚ་ཆུང་རྣམས་གཞན་ནོར་ལ།
བདག་གི་ཆེ་བ་སྒྲུབ་པ་ཡོད།
མགྲོན་ལ་གྲོགས་ཀྱི་གོས་བཏིང་ནས།
བདག་གི་གུས་རྟགས་སྟོན་པར་བྱེད། ། ༡༠

10 Shameless people exalt themselves with property that belongs to others. Using the clothing of friends, they prepare a cushion for a guest and offer it as a sign of their devotion. [154]

ངོ་ཚ་ཆུང་རྣམས་ = shameless ones, གཞན་ = of others, ནོར་ = property, ལ་ = about, བདག་གི་ = their own, ཆེ་བ་ = greatness, exaltation, སྒྲུབ་པ་ = making, ཡོད་ = there is, མགྲོན་ = guest, ལ་ = for, གྲོགས་ = friend, ཀྱི་ = of, གོས་ = clothes, བཏིང་ནས་ = having spread, བདག་གི་ = their own, གུས་ = devotion, རྟགས་ = sign, སྟོན་པར་ = show, བྱེད་ = do.

གཏིང་ནས་ཉམས་པའི་ཁྲེལ་འདས་རྣམས།
རང་གི་གཏམ་ངན་ངོ་སོར་འཁྱེར།
ཀཉྩིའི་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་རིགས་འགའ།
ཕ་བསད་པ་ལ་རྒྱལ་རྔ་རྡུང་།* ། ༡༡

11 Those beyond shame, corrupt from the core, have dignity in their own bad name. In the land of Kāñcī, some royal families beat the victory drum when the son slays the father.* [155]

གཏིང་ནས་ = from the core, ཉམས་པའི་ = corruption, lost, ཁྲེལ་འདས་རྣམས་ = those beyond shame, རང་གི་ = their own, གཏམ་ངན་ = bad fame, ངོ་སོར་ = dignity, འཁྱེར་ = to take, ཀཉྩིའི་ = Kañci, ཡུལ་ = country, གྱི་ = of, རྒྱལ་རིགས་ = warrior castes, འགའ་ = some, ཕ་བསད་པ་ = father killing, patricide, ལ་ = for, རྒྱལ་རྔ་ = victory drum, རྡུང་ = beat.

བློ་ཆུང་རྣམས་ཀྱི་ཕན་བཏགས་པ།
འགའ་ཞིག་གནོད་པ་ཆེན་པོར་འགྱུར།
སྐྱ་ཀའི་ཕྲུ་གུས་མ་ཡི་སྤུ།
འཐོག་པ་དྲིན་ལན་ཡིན་པར་བསམ། ། ༡༢

12 Favours done by small-minded people can ; young magpies pluck the down off their mother's feathers, thinking to repay her kindness. [156]

བློ་ཆུང་རྣམས་ = small-minded ones, ཀྱིས་ = by, ཕན་ = benefit, བཏགས་པ་ = applied, done, འགའ་ཞིག་ = some, གནོད་པ་ = harm, ཆེན་པོར་ = as great, འགྱུར་ = turn into, become, སྐྱ་ཀའི་ = magpies, ཕྲུ་གུས་ = young ones, མ་ = mother, ཡི་ = of, སྤུ་ = feathers, hairs, འཐོག་པ་ = pluck, དྲིན་ = kindness, ལན་ = repay, ཡིན་པར་ = to be, བསམ་ = think.

གཞུང་ངན་གཞན་གྱི་བཀའ་དྲིན་ལས།
བྱུང་བ་རང་གི་ཆེ་བར་སྒོམ།
ཀླུ་ཡིས་འབད་ནས་ཕབ་པའི་ཆར།
ཞིང་པས་རང་གི་དཔལ་དུ་རྩི། ། ༡༣

13 Bad-natured people think that
is their own greatness.

. [157]

གཞུང་ངན་ = bad-natured one, གཞན་ = others, གྱི་ = of, བཀའ་དྲིན་ = kindness, ལས་ = from, བྱུང་བ་ = occurred, happened, རང་གི་ = their own, ཆེ་བར་ = as greatness, སྒོམ་ = think, contemplate, ཀླུ་ཡིས་ = nāgas, འབད་ནས་ = having made effort, ཕབ་པའི་ = fallen, ཆར་ = rains, ཞིང་པས་ = farmers, རང་གི་ = their own, དཔལ་ = glory, དུ་ = as, རྩི་ = count.

བློ་ངན་ལས་ལ་སྤྱོད་པ་ལ།
རང་གིས་འབད་པས་ཐོབ་པར་སེམས།
ཁྱི་རྒན་ཡ་རྐན་ཕུག་པའི་ཁྲག།
རུས་པའི་བཅུད་དུ་བསམས་ནས་འཆལ། ། ༡༤

14

[158]

བློ་ངན་ = bad-minded one, ལས་ = karma, action, ལ་ = for, སྤྱོད་པ་ = enjoying, ལ་ = about, རང་གིས་ = their own, འབད་པས་ = by effort, ཐོབ་པར་ = achieved, སེམས་ = think, ཁྱི་ = dog, རྒན་ = old, ཡ་རྐན་ = palate, ཕུག་པའི་ = pierced, ཁྲག་ = blood, རུས་པའི་ = of the bone, བཅུད་ = taste, དུ་ = as, བསམས་ནས་ = having contemplated, འཆལ་ = gnaw.

མི་མཁས་པ་དག་གཉེན་བཙོམ་ནས།
འབྲེལ་མེད་གཞན་དག་གསོ་བར་མཐོང་།
མགོ་བོ་བཅད་ནས་མཇུག་མའི་རྒྱན།
སྨྱོན་པ་མིན་པ་སུ་ཞིག་བྱེད།* ། ༡༥

15 destroy their own kin but others unrelated to them .

* [159]

མི་མཁས་པ་དག་ = the unwise, གཉེན་ = kin, བཙོམ་ནས་ = having destroyed, འབྲེལ་མེད་ = unrelated, གཞན་དག་ = others, གསོ་བར་ = nourish, མཐོང་ = seen, མགོ་བོ་ = head, བཅད་ནས་ = having cut, མཇུག་མའི་ = of tails, རྒྱན་ = ornament, སྨྱོན་པ་ = mad, མིན་པ་ = except for, སུ་ཞིག་ = who, བྱེད་ = do.

བླུན་པོས་དགོས་པའི་སར་མི་སྦྱིན།
མི་དགོས་པ་ལ་ལྷུག་པར་འཆོར།
ཆུ་མིག་ངན་པ་དབྱར་འབབ་ཀྱི།
དཔྱིད་དུས་དགོས་པའི་ཚེ་ན་བསྐམ། ། ༡༦

16 Foolish ones do not give to the needy yet give lavishly where no need exists. A useless spring flows during the summer rainy season, but goes dry in springtime when it is needed. [160]

བླུན་པོས་ = foolish ones, དགོས་པའི་ = needy སར་ = to the place, མི་ = not, སྦྱིན་ = give, མི་དགོས་པ་ = not needed, ལ་ = to, for. ལྷུག་པར་ = lavishly, འཆོར་ = transferred, ཆུ་མིག་ = a spring-flow, ངན་པ་ = bad, དབྱར་ = rainy-season, འབབ་ = flow, ཀྱི་ = like comma, དཔྱིད་དུས་ = springtime, དགོས་པའི་ = of being needed, ཚེ་ན་ = when, བསྐམ་ = dried up.

སྐྱེ་བོ་དམ་པ་ཞི་བ་ལ།
ངན་པས་ལྷག་པར་འཚེ་བར་བྱེད།
སྣུམ་དང་ལྡན་པའི་སྡོང་པོ་ལ།
མེ་ལྕེ་ཆགས་ཀྱི་གཞན་ལ་མིན།* ། ༡༧

17 The wicked cause especially for the virtuous, peaceful person. Flames ignite the oil-yielding trees, but not others.* [161]

སྐྱེ་བོ་ = person, དམ་པ་ = good, ཞི་བ་ = peaceful, ལ་ = to, ངན་པས་ = the wicked one, ལྷག་པར་ = especially, འཚེ་བར་ = harm, བྱེད་ = do, སྣུམ་ = oil, དང་ལྡན་པའི་ = endowed with, སྡོང་པོ་ = tree, ལ་ = to, མེ་ལྕེ་ = flame tongues, ཆགས་ = catch, form, ཀྱི་ = comma, གཞན་ = others, ལ་ = on, in, to, for, མིན་ = not.

རྩུབ་པས་རྩུབ་པ་འདུལ་འགྱུར་གྱི།
ཞི་བས་འདུལ་བ་ག་ལ་ནུས།
ཤོལ་མིག་བསྲེགས་དང་བཅད་པས་གདོན།
ཞི་འཚོས་དེ་ཡི་དུག་ཏུ་འགྱུར། ། ༡༨

18 Intractable people are tamed by harshness, for how can they be disciplined by gentleness?

[162]

རྩུབ་པས་ = by harshness, རྩུབ་པ་ = the harsh one, the intractable one, འདུལ་ = tamed, འགྱུར་ = to be, གྱི་ = like a comma, ཞི་བས་ = by peace, pacificaton, འདུལ་བ་ = disciplined, ག་ལ་ = how, ནུས་ = able, ཤོལ་མིག་ = a boil, བསྲེགས་ = burning, དང་ = and, བཅད་པས་ = by cutting, གདོན་ = expelled, ཞི་འཚོས་ = peaceful treatment, དེ་ཡི་ = its, དུག་ = poison, ཏུ་ = as, འགྱུར་ = to be.

རྒྱལ་པོས་ཆོས་བཞིན་ས་བསྐྱང་སྟེ།
མིན་ན་རྒྱལ་པོ་ཉམས་པའི་རྟགས།
ཉི་མས་མུན་པ་མི་སེལ་ན།
དེ་ནི་གཟའ་ཡིས་ཟིན་པའི་རྟགས། ། ༡༩

19 A king rules the land according to the law; it is the sign of the king's decline. When the sun does not clear away darkness, it is the sign of an eclipse. [163]

རྒྱལ་པོས་ = by a king, ཆོས་བཞིན་ = according to the law, ས་ = the land, earth, བསྐྱང་ = protect, སྟེ་ = like a comma, མིན་ན་ = otherwise, རྒྱལ་པོ་ = king, ཉམས་པའི་ = of decline, རྟགས་ = sign, ཉི་མས་ = the sun, མུན་པ་ = darkness, མི་སེལ་ = doesn't , ན་ = if, when, དེ་ = that one, ནི་ = emphatic, གཟའ་ = an eclipse, ཡིས་ = by, ཟིན་པའི་ = caught, རྟགས་ = sign.

ཉིག་སྤྱོད་ཇོ་བོར་བསྐོས་པ་དང་།
ཁང་པའི་ཡང་ཐོག་གྲུམས་པ་དང་།
རི་རྩེ་ཤིན་ཏུ་གཞིག་པ་ཡི།
འོག་ཏུ་གནས་རྣམས་རྒྱུན་དུ་སྐྲག། ། ༢༠

20 Under a corrupt leader, under the roof of a ruined house, and under a mountain given to landslides— people who dwell beneath these are always in fear. [164]

ཉིག་སྤྱོད་ = corrupted, ཇོ་བོར་ = as chief, བསྐོས་པ་ = appointed, དང་ = and, ཁང་པའི་ = of a house, ཡང་ཐོག་ = upper roof, གྲུམས་པ་ = decayed, དང་ = and,
རི་རྩེ་ = top of a mountain, ཤིན་ཏུ་ = very much, གཞིག་པ་ = falling, ཡི་ = of, འོག་ཏུ་ = beneath, གནས་རྣམས་ = dwellers, རྒྱུན་དུ་ = always, སྐྲག་ = feel fear.

གལ་ཏེ་རིག་པ་ཡོད་ན་ཡང་།
སྐྱེ་བོ་རང་བཞིན་ངན་པ་སྤང་།
དུག་སྦྲུལ་ནོར་བུས་མགོ་བརྒྱན་ཡང་།
མཁས་པ་སུ་ཞིག་པང་དུ་ལེན། ། ༣༡

21 Even if they possess knowledge, evil-minded people should be avoided. Even if the head would hold it in his or her lap? [165]

གལ་ཏེ་ = even if, རིག་པ་ = knowledge, ཡོད་ = possessing, ན་ཡང་ = even if, སྐྱེ་བོ་ = a person, རང་བཞིན་ = nature, ངན་པ་ = bad, སྤང་ = avoided, དུག་ = a poison, སྦྲུལ་ = snake, ནོར་བུས་ = with jewel, མགོ་ = head, བརྒྱན་ = adorned, ཡང་ = though, མཁས་པ་ = wise, སུ་ཞིག་ = who, པང་ = lap, དུ་ = in, to, ལེན་ = take.

བསྟེན་དྲགས་རྒྱལ་པོའི་བཞེད་བཞིན་དཀའ།
བཀྱེད་ན་ཐུགས་ཀྱིས་འཛིན་པ་དཀོན།
བར་མར་གནས་པ་གཡང་ཟ་བས།
རྒྱལ་པོ་ལ་ལ་མེ་ཆེན་འདྲ། ། ༣༢

22 If you serve a tyrant closely, you will feel the heat of his wrath. If you stay at a distance, you will feel his coldness. Even at a neutral middle ground, you will be anxious about his unchecked power. This is why it is said that a tyrant is like a bonfire. [166]

བསྟེན་ = served, དྲགས་ = too much, excessive, རྒྱལ་པོའི་ = of a king, བཞེད་ = desire, wish, བཞིན་ = accordingly, དཀའ་ = difficult, བཀྱེད་ན་ = if one goes away, ཐུགས་ = mind, ཀྱིས་ = by, འཛིན་པ་ = holding kindly, དཀོན་ = rare, བར་མར་ = a neutral, གནས་པ་ = remain, གཡང་ཟ་བས = because feeling fearful, རྒྱལ་པོ་ = king, ལ་ལ་ = some, མེ་ཆེན་ = bonfire, འདྲ་ = similar.

ཆུང་མ་ངན་དང་མཛའ་བོ་ངན།
རྒྱལ་པོ་ངན་པ་སུ་ཞིག་བསྟེན།
གཅན་གཟན་གདུག་པའི་ནགས་ཁྲོད་དུ།
སེམས་ཤེས་རྟག་ཏུ་སྡོད་དམ་ཅི། ། ༣༣

23 A bad spouse, a villainous friend, a wicked king— who relies on these? t thoughtful person dwell in a forest of vicious preying beasts? [167]

ཆུང་མ་ = a spouse, ངན་ = bad, དང་ = and, མཛའ་བོ་ = friend, ངན་ = villainous, རྒྱལ་པོ་ = king, ངན་པ་ = wicked, སུ་ཞིག་ = who, བསྟེན་ = serve, གཅན་གཟན་ = preying beast, གདུག་པའི་ = vicious, ནགས་ = forest, woods, ཁྲོད་ = among, དུ་ = in, to, on, སེམས་ = mind, ཤེས་ = aware, རྟག་ཏུ་ = always, སྡོད་ = stay, དམ་ = question mark, ཅི་ = what.

དྲེགས་པས་ཡོན་ཏན་ཉམས་འགྱུར་ཞིང་།
འདོད་པས་ངོ་ཚ་ཉམས་པར་བྱེད།
འཁོར་གཡོག་རྟག་ཏུ་སུན་ཕྱུང་ན།
རྗེ་དཔོན་ཉམས་པར་འགྱུར་བ་ཡིན། ། ༣༤

24 Virtues are diminished by pride; one's sense of shame is impaired by desires. If the servants are harassed, the master will lose his dignity. [168]

དྲེགས་པས་ = by pride, ཡོན་ཏན་ = virtue, ཉམས་ = dimished, འགྱུར་ = to be, ཞིང་ = and, འདོད་པས་ = by desire, ངོ་ཚ་ = shame, ཉམས་པར་ = impaired, བྱེད་ = do, make, འཁོར་ = retinue, གཡོག་ = servant, རྟག་ཏུ་ = always, སུན་ཕྱུང་ = harrass, ན་ = if, when, རྗེ་དཔོན་ = the master, ཉམས་པར་ = decline, འགྱུར་བ་ = to be, ཡིན་ = is.

ཕན་པར་སྨྲ་བ་དཀོན་པ་སྟེ།
དེ་དག་པས་ཀྱང་ཉན་པ་དཀོན།
སྨན་པ་མཁས་པ་རྙེད་དཀའ་སྟེ།
དེ་ཡི་ཚིག་བཞིན་བྱེད་པ་ཉུང་།* ། ༣༥

25 People who say good things are rare, but even rarer,, are those who are mindful. Skilled physicians are hard to find, and few are they who act according to their words. *[[169]

ཕན་པར་ = beneficially, སྨྲ་བ་ = speaking, དཀོན་པ་ = rare, སྟེ་ = like a comma, དེ་དག་པས་ = more than those, ཀྱང་ = even, ཉན་པ་ = mindful, listening,
དཀོན་ = difficult to find,སྨན་པ་ = medicine person, མཁས་པ་ = skilled, རྙེད་ = to obtain, དཀའ་ = hard, སྟེ་ = like a comma, དེ་ཡི་ = his or her, ཚིག་ = words, བཞིན་ = according to, བྱེད་པ་ = doing, ཉུང་ = few.

ཧ་ཅང་སྙོམ་པ་ཆེ་དྲགས་ན།
སྡུག་བསྔལ་བརྒྱུད་མ་ཐོག་ཏུ་འབབ།
སེངྒེ་ང་རྒྱལ་ཆེས་པའི་རྒྱུས།
ཝ་ཡིས་ཁུར་པོ་བསྐུར་ཞེས་ཐོས།* ། ༣༦

26
. , because of great pride, the lion had to carry the fox's load.* [170]

ཧ་ཅང་ = too much, སྙོམ་པ་ = conceit, pride, ཆེ་ = big, དྲགས་ = excessively, ན་ = if, སྡུག་བསྔལ་ = suffering, བརྒྱུད་མ་ = continuous, ཐོག་ཏུ་ = upon, འབབ་ = befall, སེངྒེ་ = a lion, ང་རྒྱལ་ = proud, conceited, ཆེས་པའི་ = greatly, excessively, so, རྒྱུས་ = by reason, ཝ་ཡིས་ = fox, ཁུར་པོ་ = load, བསྐུར་ = put on, ཞེས་ = unquote, ཐོས་ = heard.

བྱ་རོག་དག་གིས་བསྐུངས་པ་དང་།
གཞུང་ངན་པ་ལ་ཕན་བཏགས་དང་།
ཞིང་ངན་ས་བོན་བཏབ་པ་རྣམས།
རེ་བ་མང་སྟེ་སྤྱོད་པ་ཉུང་། ། ༣༧

27 Things buried by crows, favours done for bad-natured people, and seeds sown in a poor field—they bring many hopes but little gratification. [171]

བྱ་རོག་ = crows, དག་ = sign of plural, གིས་ = by, བསྐུངས་པ་ = buried, hidden, དང་ = and, གཞུང་ = nature, ངན་པ་ = bad, ལ་ = for, ཕན་བཏགས་ = benefited, དང་ = and, ཞིང་ = field, ངན་ = poor, ས་བོན་ = seeds, བཏབ་པ་ = sown, རྣམས་ = sign of plural, རེ་བ་ = hopes, མང་ = much, སྟེ་ = like a comma, སྤྱོད་པ་ = use, practice, gratification, ཉུང་ = few, little.

མ་བརྟགས་པར་ནི་སུ་ལ་ཡང་།
ཡིད་ཆེས་པ་དང་བསྒོ་མི་བྱ།
བག་ཕབ་པ་ལས་སྐྱོན་བྱུང་དང་།
གྲོས་བཏབ་པ་ལས་དགྲར་གྱུར་མང་། ། ༣༨

28
Injuries develop from and many become foes because of advice given. [172]

མ་ = without, བརྟགས་པར་ = reflection, ནི་ = emphatic, སུ་ = whomever, ལ་ = in, ཡང་ = even, ཡིད་ཆེས་པ་ = trusting, confidence, དང་ = and, བསྒོ་ = advice, མི་བྱ་ = should not do, བག་ཕབ་པ་ = ལས་ = from, through, སྐྱོན་ = injuries, བྱུང་ = occurred, happened, དང་ = and, གྲོས་ = advice, བཏབ་པ་ = given, ལས་ = from, through, དགྲར་ = as enemies, foes, གྱུར་ = become,
མང་ = many.

འཇིག་རྟེན་འཇིགས་པ་མང་ཡོད་ཀྱང་།
སྐྱེ་བོ་ངན་འདྲའི་འཇིགས་པ་མེད།
ངན་པ་གཞན་དག་བཅོས་རུང་གི།
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་བཅོས་ན་འཇིག། ། ༢༩

29 The world holds many terrors, but there is no terror like a wicked person. Other evils can be remedied, but when one tries to reform wicked people, they become worse. [173]

འཇིག་རྟེན་ = the world, འཇིགས་པ་ = terrors, མང་ = many, ཡོད་ = exist, ཀྱང་ = but, སྐྱེ་བོ་ = people, ངན་ = wicked, འདྲའི་ = similar, འཇིགས་པ་ = terrors, མེད་ = not exist, ངན་པ་ = bad, གཞན་དག་ = others, བཅོས་ = reform, རུང་ = worthy, fit, གི་ = comma, སྐྱེ་བོ་ = people, ངན་པ་ = bad, བཅོས་ = reformed, ན་ = if, when, འཇིག་ = to be destroyed.

སྐྱེ་བོ་ངན་པ་ཡོན་ཏན་བརྒྱས།
ཕན་པར་བྱས་ཀྱང་མགུ་མི་ནུས།
གང་ཞིག་བརྟེན་པ་དགྲར་འགྱུར་འདི།
སྐྱེ་བོ་ངན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཡིན། ། ༣༠

30 Villains are not pleased even by a hundred good qualities that benefit them. The special characteristic of wicked people is becoming the enemy of those who them. [174]

སྐྱེ་བོ་ = people, ངན་པ་ = bad, ཡོན་ཏན་ = good qualities, བརྒྱས་ = by a hundred, ཕན་པར་ = benefit, བྱས་ = done, ཀྱང་ = even, མགུ་ = pleased, མི་ = not, ནུས་ = able, གང་ཞིག་ = on one whom, བརྟེན་པ་ = , rely, དགྲར་ = as enemy, འགྱུར་ = to be, འདི་ = this, སྐྱེ་བོ་ = people, ངན་པའི་ = of the evil, ཁྱད་ཆོས་ = characteristic , ཡིན་ = are, is.

ངན་པ་ཇི་ལྟར་བཅོས་གྱུར་ཀྱང་།
རང་བཞིན་བཟང་པོ་འབྱུང་མི་སྲིད།
སོལ་བ་འབད་དེ་བཀྲུས་ན་ཡང་།
ཁ་དོག་དཀར་བ་མི་སྲིད་དོ། ། ༣༡

31 However you treat evil people, it's impossible that a good nature will manifest itself. Even if you scrub charcoal, there's no chance it will turn white. [175]

ངན་པ་ = an evil, a bad, ཇི་ལྟར་ = however, བཅོས་ = treat, གྱུར་ = be, ཀྱང་ = even, རང་བཞིན་ = nature, བཟང་པོ་ = good, འབྱུང་ = to happen, མི་སྲིད་ = impossible, སོལ་བ་ = charcoal, འབད་ = effort, དེ་ = like a comma, བཀྲུས་ = washed, scrub, ན་ཡང་ = even if, ཁ་དོག་ = colour, དཀར་བ་ = white, མི་ = not, སྲིད་ = possible, དོ་ = like a period, full stop.

སྐྱོ་བོ་ངན་པས་སུན་ཕྱུང་བའི།
ས་དེར་དམ་པ་མཐོང་ཡང་སྤོང་།
སྦྲུལ་གྱིས་གཅེས་པའི་ས་ཕྱོགས་སུ།
གསེར་གྱི་ཉག་ཐག་མཐོང་ཡང་འབྲོས། ། ༣༢

32 In a land where evil people make trouble, good people are neglected, even if they appear there. Flee from a place full of snakes, even though you see gold chains lying there. [176]

སྐྱོ་བོ་ = people, ངན་པས་ = by evil, སུན་ཕྱུང་བའི་ = making trouble, ས་ = land, དེར་ = there, དམ་པ་ = good people, མཐོང་ = seen, ཡང་ = even, སྤོང་ = neglected, སྦྲུལ་ = snake, གྱིས་ = by, གཅེས་པའི་ = harmful, ས་ཕྱོགས་ = region, སུ་ = in, གསེར་གྱི་ = golden, ཉག་ཐག་ = chain, མཐོང་ = seen, ཡང་ = but, འབྲོས་ = flee.

མཆོད་པ་དམ་པ་ལ་བྱ་ཡི།
དམན་པ་མཆོད་ན་ཉེས་པའི་གཞི།
འོ་མ་སྐྱེས་བུའི་བདུད་རྩི་སྟེ།
སྦྲུལ་ལ་བྱིན་ན་དུག་འཕེལ་ལོ།* ། ༣༣

33 You should revere virtuous people, but if you honour people, this creates trouble. Milk is nectar to human beings, but give it to snakes, their poison increases.* [177]

མཆོད་པ་ = offering, revere, དམ་པ་ = virtuous one, ལ་ = to, for, བྱ་ = to be done, ཡི་ = like a comma, དམན་པ་ = , མཆོད་ = honouring, ན་ = if, when, ཉེས་པའི་ = of trouble, གཞི་ = base, ground, འོ་མ་ = milk, སྐྱེས་བུའི་ = of person, བདུད་རྩི་ = nectar, ambrosia, སྟེ་ = like a comma, སྦྲུལ་ = snake, ལ་ = to, for, བྱིན་ = given, ན་ = if, when, དུག་ = poison, འཕེལ་ = increase, ལོ་ = like a period, full stop.

འབད་དེ་ཀུན་ནས་བསྙེན་བྱས་ཀྱང་།
ངན་པའི་བློ་དང་ག་ལ་འདྲེས།
མཆིལ་པ་ཇི་ལྟར་གསོས་གྱུར་ཀྱང་།
བག་ཕེབས་འགྱུར་བ་མི་སྲིད་དོ། ། ༣༤

34 Try as you may to serve them, how can you with evil people?
. [178]

འབད་ = striving, དེ་ = like a comma, ཀུན་ནས་ = completely, བསྙེན་ = serving, བྱས་ = did, ཀྱང་ = even ངན་ ི་ = bad, བློ་ = mind, དང་ = with, ག་ལ་ = how, འདྲེས་ = mingled, མཆིལ་པ་ = sparrow, ཇི་ལྟར་ = however, གསོས་ = nourished, གྱུར་ = be, ཀྱང་ = even though, བག་ཕེབས་ = relaxed with trust, འགྱུར་བ་ = to become, མི་སྲིད་ = impossible, དོ་ = like a period, full stop.

རྟག་ཏུ་འབྱེད་ལ་བརྩོན་པའི་མིས།
མཛའ་བོ་བརྟན་པོའང་ཕྱེད་འགྱུར་ཏེ།
ཆུ་ཡིས་རྟག་ཏུ་གཅེས་གྱུར་ན།
བྲག་ལ་སེར་ཁ་མི་འབྱུང་ངམ། ། ༣༥

35 Even firm friends may be parted by people who constantly strive to divide them.
[179]

རྟག་ཏུ་ = forever, འབྱེད་ = divide, ལ་ = to, བརྩོན་པའི་ = of striving, མིས་ = by human, མཛའ་བོ་ = friends, བརྟན་པོའང་ = even firm, ཕྱེད་ = parted, divided, འགྱུར་ = to be, ཏེ་ = like a comma, ཆུ་ = water, ཡིས་ = by, with, རྟག་ཏུ་ = constantly, གཅེས་ = corrode, harm, གྱུར་ = be, ན་ = when, if, བྲག་ = boulder, ལ་ = in, སེར་ཁ་ = crack, མི་ = doesn't, འབྱུང་ = appear, ངམ་ = a question mark.

བདག་གིས་བསླུས་དང་ངན་བྱས་དང་།
མཁན་སློབ་གྲོགས་ཀྱི་སྐྱོན་བརྗོད་པ།
བརྫུན་ན་བརྫུན་པས་ཡིད་བརྟན་མེད།
བདེན་ན་ལྷག་པར་འཇིགས་པ་སྐྱེ། ། ༣༦

36 If you say, "I deceived myself; I have done wrong," and then blame abbot, teacher and companion. If it is false,
, but if it is true,
. [180]

བདག་ = self, གིས་ = by, བསླུས་ = deceive, དང་ = and, ངན་ = bad, བྱས་ = did, དང་ = and, མཁན་ = abbot, སློབ་དཔོན་ = teacher, གྲོགས་ = companion, ཀྱི་ = of, སྐྱོན་ = blame, བརྗོད་པ་ = express, བརྫུན་ = false, ན་ = if, བརྫུན་པས་ = by false, ཡིད་བརྟན་ = believe, trust, མེད་ = not, བདེན་ = true, ན་ = if, ལྷག་པར་ = especially, འཇིགས་པ་ = fear, སྐྱེ་ = arises.

མི་གང་བརྗོད་བྱ་མ་ཡིན་པ།
གཞན་གྱི་དྲུང་དུ་སུས་བརྗོད་པ།
བདེན་ནམ་འོན་ཏེ་བརྫུན་ཀྱང་རུང་།
མཁས་པས་དེ་ལ་བག་ཙོན་བྱ། ། ༣༧

37 Some people unspeakable things . But wise people are cautious when they hear such things, whether they be true or false. [181]

མི་ = a human, གང་ = who, བརྗོད་བྱ་ = to be said, མ་ = not, ཡིན་པ་ = is, གཞན་ = others, གྱི་ = of, དྲུང་ = near, དུ་ = in, སུས་ = whoever, བརྗོད་པ་ = express, བདེན་ = true, ནམ་ = or, འོན་ཏེ་ = though, བརྫུན་ = false, ཀྱང་ = even, རུང་ = possible, མཁས་པས་ = the wise, དེ་ལ་ = about that, བག་ཙོན་ = cautious, བྱ་ = be done.

གཞུང་ངན་ནོར་ལ་གཅེས་འཛིན་པ།
མཛའ་བཤེས་ཡིན་ཡང་ཡོད་མི་བརྟན།
ཆེན་པོ་རྣམས་ལ་གསུག་ཙོས་ནས།
གཉེན་གྱིས་བརླག་པར་བྱས་པ་མང་། ། ༣༨

38 . Many are the kinsmen who, having taken a bribe, bring about the ruin of a great person. [182]

གཞུང་ = nature, ངན་ = bad, ནོར་ = wealth, ལ་ = about, གཅེས་ = dear, འཛིན་པ་ = hold, མཛའ་བཤེས་ = close friends, ཡིན་ = are, ཡང་ = even though, ཡོད་མི་བརྟན་ = should not trust, ཆེན་པོ་རྣམས་ = great ones, ལ་ = to, གསུག་ཙོས་ནས་ = having taken bribe, གཉེན་ = kinsmen, གྱིས་ = by, བརླག་པར་ = destroyed, བྱས་པ་ = done, མང་ = many.

གནོད་པའི་མཚན་མ་ཁར་འབྱིན་པའི།
དགྲ་བོ་དེ་དག་གཞོམ་པ་སླ།
ཕན་པའི་མདོག་རྟགས་ཁར་འབྱིན་པའི།
དགྲ་བོ་དེ་དག་ཇི་ལྟར་གཞོམ། ། ༣༩

39 You can easily vanquish enemies who malign you. But how can you vanquish enemies who offer to do you favours? [183]

གནོད་པའི་ = of harming, མཚན་མ་ = sign, ཁར་ = in the mouth, འབྱིན་པའི་ = emerges, དགྲ་བོ་ = opponents, དེ་དག་ = those, གཞོམ་པ་ = to destroy, སླ་ = easy, ཕན་པའི་ = of benefit, མདོག་རྟགས་ = false sign, ཁར་ = in the mouth, འབྱིན་པའི་ = emerges, དགྲ་བོ་ = enemies, དེ་དག་ = these, ཇི་ལྟར་ = how, གཞོམ་ = would be destroyed.

རྨ་གཞན་མཁས་པས་འཚོ་སྲིད་ཀྱི།
ཉེས་པའི་ཚིག་རྨ་འདྲུབ་པ་མེད།
ཁྭ་ཏས་འུག་པ་དམའ་ཕབ་པས།
བསྐལ་པའི་བར་དུ་འགྲུས་ལ་ལྟོས།* ། ༤༠

40 Wise people can heal other wounds, but they cannot heal wounds caused by vicious words. Because the corw belittled the owl, look at the animosity which has endured for an aeon.* [184]

རྨ་ = wounds, གཞན་ = other, མཁས་པས་ = by the wise, འཚོ་ = heal, སྲིད་ = possible, ཀྱི་ = like a comma, ཉེས་པའི་ = of vicious, ཚིག་ = word, རྨ་ = wound, འདྲུབ་པ་ = healing a wound, མེད་ = no, ཁྭ་ཏས་ = by a crow, འུག་པ་ = owl, དམའ་ཕབ་པས་ = because of belittling, བསྐལ་པའི་ = aeon, བར་དུ་ = up to, འགྲུས་ = animosity, ལ་ = for, ལྟོས་ = look.

སྙིང་ལ་འཁོན་དུ་དམ་བཟུང་ནས།
ཁ་ལ་ཚིག་བཟང་སྨྲ་འོ་ཞེས།
དྲང་སྲོང་གདུག་པའི་གདམས་ངག་སྟེ།
དམ་པའི་ཚུལ་དང་འགལ་བ་ཡིན།* ། ༨༥

41 “Hold enmity firmly in your heart, but speak pleasant words with your mouth.” Thus do malicious hermits advise, but this goes counter to the ways of good people.* [185]

སྙིང་ = the heart, ལ་ = in, འཁོན་ = enmity, དུ་ = as, དམ་ = firmly, བཟུང་ནས་ = having held, ཁ་ = mouth, ལ་ = in, on, ཚིག་ = words, བཟང་ = good, སྨྲ་ = speak, འོ་ = a sign of period, full stop, ཞེས་ = unquote, དྲང་སྲོང་ = hermits, seers, གདུག་པའི་ = of a wicked, གདམས་ངག་ = instruction, སྟེ་ = like a comma, དམ་པའི་ = of the good, ཚུལ་ = the way, དང་ = to, with, འགལ་བ་ = counter, ཡིན་ = is.

དུག་གི་རྩ་བ་འདོན་པ་ལྟར།
དགྲ་བོ་རྩད་ནས་གཅོད་དོ་ཞེས།
རྒྱལ་པོའི་ལུགས་ལ་འབྱུང་མོད་ཀྱི།
བུ་བཞིན་བསྐྱངས་ན་བུ་བཞིན་བྱེད། ། ༨༦

42 “Just like uprooting a poisonous plant, cut off your foe ,” thus says the of kings. But if foe would act like son. [186]

དུག་གི་ = poisonous, རྩ་བ་ = root, འདོན་པ་ = uproot, ལྟར་ = like, དགྲ་བོ་ = foe, རྩད་ནས་ = at the root, གཅོད་ = cut, དོ་ = a sign of full stop, a period, ཞེས་ = unquote, རྒྱལ་པོའི་ = of the king, ལུགས་ = , ལ་ = in, འབྱུང་ = occur, མོད་ = true, ཀྱི་ = like a comma, བུ་ = the son, བཞིན་ = like, བསྐྱངས་ = protected,
ན་ = if, when, བུ་ = the son, བཞིན་ = like, བྱེད་ = act.

རང་དོན་འབའ་ཞིག་སྒྲུབ་པ་ཡི།
མི་དང་འགྲོགས་པ་སུ་ཡིས་ནུས།
སོ་ནམ་བརྩོན་པའི་ཞིང་གསེབ་ཏུ།
ལྡུམ་གཞན་སྨིན་པའི་གོ་སྐབས་དཀའ། ། ༨༧

43 Who can be friends with someone who only ? [187]

རང་དོན་ = self , འབའ་ཞིག་ = only, སྒྲུབ་པ་ = make, ཡི་ = of, མི་ = a human, དང་ = with, འགྲོགས་པ་ = associate, སུ་ཡིས་ = who, by whom, ནུས་ = able, སོ་ནམ་ = crops, བརྩོན་པའི་ = tilled, ཞིང་ = the field, གསེབ་ཏུ་ = among, ལྡུམ་ = a plant, གཞན་ = other, སྨིན་པའི་ = to ripen, grow, གོ་སྐབས་ = chance,
དཀའ་ = hard.

མི་གང་བྱས་པ་མི་གཟོ་བ།
དེ་ལ་གྲོགས་བྱེད་ག་ལ་སྲིད།
འབད་ཀྱང་འབྲས་བུ་མི་སྨིན་པའི།
ཞིང་ལ་སོ་ནམ་སུ་ཡིས་ནུས། ། ༨༨

44 How can you help someone who is ungrateful for kind deeds? ? [188]

མི་ = a human, གང་ = who, བྱས་པ་ = kind deed, མི་གཟོ་བ་ = ingratitude, དེ་ལ་ = to that, གྲོགས་བྱེད་ = assist, ག་ལ་ = how, སྲིད་ = possible, འབད་ = toil, ཀྱང་ = even, འབྲས་བུ་ = fruit, མི་ = not, སྨིན་པའི་ = of ripening, ཞིང་ = field, ལ་ = on, in, to, སོ་ནམ་ = , སུ་ཡིས་ = who, by whom, ནུས་ = can, able.

གཟུ་ལུམ་དག་གིས་སྤྱོད་པ་ཡིས།
སྐྱེ་བོ་མྱུར་དུ་གུད་པར་འགྱུར།
སྤྱི་བརྟོལ་ཅན་གྱི་གླང་རྒོད་ཀྱིས།
གཅད་བྱ་མྱུར་དུ་མི་གཅོད་དམ། ། ༨༥

45 Rash behaviour causes people to be suddenly weakened. Doesn’t an impudent bull suddenly slash what shouldn’t be cut? [189]

གཟུ་ལུམ་ = a rash one, དག་ = sign of plural, གིས་ = by, སྤྱོད་པ་ = behaviour, ཡིས་ = by, སྐྱེ་བོ་ = people, མྱུར་དུ་ = quickly, suddenly, གུད་པར་ = decreased, འགྱུར་ = will be, སྤྱི་བརྟོལ་ཅན་ = the impudent, གྱི་ = of, གླང་ = bull, རྒོད་ = wild, ཀྱིས་ = by, གཅད་བྱ་ = to be cut, མྱུར་དུ་ = quickly, suddenly, མི་ = not, གཅོད་ = to cut, དམ་ = question mark.

དམན་ལ་ཇི་ལྟར་ཕར་བྱིན་ཡང་།
ཚུར་ལ་དགོས་ན་ག་ལ་སྟེར།
སྐམ་པས་རྟག་ཏུ་བཟུང་ན་ཡང་།
ལྕགས་གོང་ཚུར་ལ་འཛིན་ནམ་ཅི། ། ༨༦

46 However much you give to a petty person, how will ? Though the tongs always hold the iron lump, does the lump ever reciprocate? [190]

དམན་ = petty one, ལ་ = to, ཇི་ལྟར་ = however, ཕར་ = that side, བྱིན་ = given, ཡང་ = even, ཚུར་ལ་ = this side, དགོས་ = needed, ན་ = when, ག་ལ་ = how, སྟེར་ = provide, སྐམ་པས་ = by the tongs, རྟག་ཏུ་ = always, བཟུང་ = hold, ན་ཡང་ = even though, ལྕགས་ iron, གོང་ = lump, ཚུར་ལ་ = this side, འཛིན་ = hold, ནམ་ = a question mark, ཅི་ = what.

ངན་པས་གཞན་དོན་སྒྲུབ་བོ་ཞེས།
སྣད་བཏགས་ནས་ནི་སྡིག་ལ་སྦྱོར།
གཞན་དོན་ལྟར་སྣང་བསྒྲུབ་དོན་དུ།
མཁས་པ་སུ་ཞིག་རང་ཉིད་འཇོམས། ། ༨༧

47 “I act for the sake of others.” Speaking thus, a wicked person dissembles and finds a pretext for sin. But what wise people would destroy themselves pretending to be altruistic? [191]

ངན་པས་ = a wicked, གཞན་དོན་ = altruism, སྒྲུབ་བོ་ = practice, ཞེས་ = unquote, སྣད་བཏགས་ = pretended, ནས་ = like a comma, ནི་ = emphatic, སྡིག་ = evil, ལ་ = to, on, སྦྱོར་ = apply, གཞན་དོན་ = altruism, ལྟར་སྣང་ = false apperance, བསྒྲུབ་ = practice, དོན་དུ་ = for the sake, མཁས་པ་ = wise, སུ་ཞིག་ = who, རང་ཉིད་ = himself or herself, འཇོམས་ = destroy.

བུ་ལོན་ལྷག་མ་དགྲ་བོའི་ཐེད།
ཁྲིམས་ངན་རྣམས་དང་གཏམ་ངན་དང་།
རིགས་རྒྱུད་ངན་དང་སྤྱོད་ངན་རྣམས།
མ་སྤེལ་བ་ཡང་རང་ཉིད་འཕེལ། ། ༨༨

48 The of a loan, the hostilities of a foe, bad law, bad reputation, bad lineage, and bad conduct--these increase on their own. [191]

བུ་ལོན་ = a loan, ལྷག་མ་ = , དགྲ་བོའི་ = of enemy, ཐེད་ = ཁྲིམས་ = law, ངན་ = bad, རྣམས་ = sign of plural, དང་ = and, གཏམ་ངན་ = bad reputation, དང་ = and, རིགས་རྒྱུད་ = lineage, ངན་ = inferior, དང་ = and, སྤྱོད་ངན་ = bad conduct, རྣམས་ = sign of plural, མ་ = without, སྤེལ་བ་ = adding, ཡང་ = even, རང་ཉིད་ = themselves, འཕེལ་ = increase.

ལེགས་པར་བཤད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་ལས།
ངན་སྤྱོད་བརྟག་པ་སྟེ། རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ལྔ་པའོ། །

Fifth Chapter
Treasury of the Jewels of Good Sayings
Examination of Wrong Conduct

བདག་ཉིད་དཔོན་དུ་བསྐོས་གྱུར་ན།
དེ་ཡི་བྱ་བ་ཤེས་པ་དཀོན།
གཞན་ལ་ལྟ་བའི་མིག་ཡོད་ཀྱང་།
རང་ཉིད་ལྟ་ན་མེ་ལོང་དགོས། ། ༡

1 When you yourself become appointed to leadership, for you to understand your own responsibilities. Though you have eyes for observing others, you need a mirror to look at yourself. [193]

བདག་ཉིད་ = oneself, དཔོན་ = leader, དུ་ = as, བསྐོས་ = appointed, གྱུར་ = be, ན་ = when, if, དེ་ཡི་ = its, བྱ་བ་ = duty, ཤེས་པ་ = to know, དཀོན་ = rare, གཞན་ = other, ལ་ = to, ལྟ་བའི་ = of looking, མིག་ = eye, ཡོད་ = exist, ཀྱང་ = but, even, རང་ཉིད་ = self, ལྟ་ = to look, ན་ = if, when, མེ་ལོང་ = mirror, དགོས་ = need.

ཤེས་རབ་ཕྱོགས་གཅིག་ལྡན་པས་ཀྱང་།
བྱ་བ་ཀུན་ལ་མཁས་པར་དཀའ།
ཤིན་ཏུ་གསལ་བའི་མིག་གིས་ཀྱང་།
སྒྲ་ལ་ཉན་པར་ནུས་མ་ཡིན། ། ༢

2 Though you may   in some respects, it's hard to be skilled at everything. Even the clearest eyes can't hear sounds. [194]

ཤེས་རབ་ = wisdom, ཕྱོགས་གཅིག་ = partial, ལྡན་པས་ = by endowing, ཀྱང་ = even, བྱ་བ་ = acts, ཀུན་ = all, ལ་ = about, མཁས་པར་ = to be skilled, དཀའ་ = hard, ཤིན་ཏུ་ = very, གསལ་བའི་ = of clear, མིག་ = eyes, གིས་ = through, ཀྱང་ = even, སྒྲ་ = sound, ལ་ = to, ཉན་པར་ = listening, ནུས་ = able, མ་ = not, ཡིན་ = is.

དྲང་པོར་སྨྲ་བ་སྐྱོན་བཅས་དང་།
འཁྱོག་སྨྲ་ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་སྲིད།
ལམ་དྲང་འགའ་ཞིག་ནོར་འཇིག་ལ།
དུང་དཀར་གཡས་འཁྱིལ་བཀྲ་ཤིས་བྱེད། ། ༣

3 Honest speech can have its flaws, and crooked speech its own merits. Some straight paths but a white conch with reversed whorls can bring auspiciousness. [195]

དྲང་པོར་ = honestly, སྨྲ་བ་ = speaking, སྐྱོན་ = flaws, བཅས་ = possess, དང་ = and, འཁྱོག་ = crooked, སྨྲ་ = speech, ཡོན་ཏན་ = virtue, ལྡན་པ་ = endowed, སྲིད་ = possible, ལམ་ = path, དྲང་ = straight, འགའ་ཞིག་ = some, ནོར་ = wealth, འཇིག་ = ruin, destroy, ལ་ = and, དུང་ = conch, དཀར་ = white, གཡས་འཁྱིལ་ = reversed whorls, བཀྲ་ཤིས་ = auspiciousness, བྱེད་ = make.

བསོད་ནམས་མེད་ན་ཡོན་ཏན་འགའ།
ཡོན་ཏན་ཉིད་ཀྱིས་རང་ཉིད་འཇོམས།
མུ་ཏིག་འཛིན་པའི་ཉ་ཕྱིས་རྣམས།
མུ་ཏིག་ཉིད་ཀྱིས་སྲོག་དང་འབྲལ། ། ༤

4 If you lack merit, then you can be destroyed because of . die because of the pearls they contain. 196]

བསོད་ནམས་ = merit, མེད་ = , ན་ = if, when, ཡོན་ཏན་ = virtue, འགའ་ = some, ཡོན་ཏན་ཉིད་ = the virtue itself, ཀྱིས་ = by, མུ་ཏིག་ = pearls, འཛིན་པའི་ = of bearing, ཉ་ཕྱིས་རྣམས་ = oysters, མུ་ཏིག་ = pearls, ཉིད་ = used for emphasis, ཀྱིས་ = by, སྲོག་ = life, དང་ = from, འབྲལ་ = separate.

ཡོན་ཏན་ལྡན་ཡང་བསྟེན་དྲགས་ན།
ཕལ་ཆེར་སྐྱོ་བ་སྐྱེ་བ་སྲིད།
བུར་ཤིང་ཤིན་ཏུ་ཞིམ་པ་ཡང་།
རྒྱུན་དུ་བསྟེན་ན་ཕལ་ཆེར་འདོར། ། ༥

5 If you have some excellent qualities but draw on them excessively, you will tire of them. Sugarcane is very delicious, but you get tired of it if you eat it too often. [197]

ཡོན་ཏན་ = good qualities, ལྡན་ = endowed, ཡང་ = even, བསྟེན་ = used, served, དྲགས་ = too, excessively, ན་ = if, ཕལ་ཆེར་ = mostly, སྐྱོ་བ་ = tire, weary, སྐྱེ་བ་ = arises, སྲིད་ = possible, བུར་ཤིང་ = sugar cane, ཤིན་ཏུ་ = very, ཞིམ་པ་ = delicious, sweet, ཡང་ = though, རྒྱུན་དུ་ = always, བསྟེན་ = served,ན་ = if, when, ཕལ་ཆེར་ = mostly. འདོར་ = give up.

རང་བཞིན་བཟང་པོ་རྣམས་ལའང་།
རྒྱུན་དུ་གཙེས་ན་གནོད་སེམས་སྐྱེ།
ཙནྡན་བསིལ་བ་ཡིན་མོད་ཀྱི།
གཙུབ་པར་གྱུར་ན་འབར་བར་འགྱུར།* ། ༦

6 Ill will arises even in good-natured people if harm is continually done to them. Although sandalwood is cool, it catches fire if you rub it.* [198]

རང་བཞིན་ = nature, བཟང་པོ་ = good, རྣམས་ = a plural sign, ལའང་ = even to them, རྒྱུན་དུ་ = always, གཙེས་ = harm, ན་ = if, when, གནོད་སེམས་ = ill will, སྐྱེ་ = arise, ཙནྡན་ = sandalwood, བསིལ་བ་ = cool, ཡིན་ = is, མོད་ = although, ཀྱི་ = a comma, གཙུབ་པར་ = rubbed, གྱུར་ = be, ན་ = if, when, འབར་བར་ = blaze, འགྱུར་ = to be.

རྒྱལ་པོ་ཤིན་ཏུ་མང་མོད་ཀྱི།
ཆོས་བཞིན་སྐྱོང་བ་ཤིན་ཏུ་ཉུང་།
མཁའ་ལ་ལྷ་གནས་མང་ན་ཡང་།
འོད་གསལ་ཉི་ཟླ་ལྟ་བུ་མེད། ། ༧

7 There are too many kings but too few who rule lawfully. The heavens hold many celestial places, yet none to compare to the clear light of the sun and moon. [199]

རྒྱལ་པོ་ = kings, ཤིན་ཏུ་ = too, མང་ = many, མོད་ = though, ཀྱི་ = a comma, ཆོས་ = law, བཞིན་ = according to, སྐྱོང་བ་ = to rule, ཤིན་ཏུ་ = very, ཉུང་ = few, མཁའ་ = the sky, ལ་ = in, ལྷ་གནས་ = celestial places, མང་ = many, ན་ཡང་ = even though, འོད་གསལ་ = clear light, ཉི་ = the sun, ཟླ་ = the moon, ལྟ་བུ་ = like, མེད་ = none.

གང་ཞིག་གནོད་པ་བྱེད་ནུས་པ་
དེ་ཡིས་ཕན་པ་བྱེད་པར་ནུས།
མགོ་བོ་གཅོད་པར་ནུས་པ་ཡི།
རྒྱལ་པོས་རྒྱལ་སྲིད་སྦྱིན་པར་ནུས། ། ༨

8 Those who have the power to harm you can also benefit you. A king who can cut off your head can also bestow a kingdom. [200]

གང་ཞིག་ = one who, གནོད་པ་ = harm, བྱེད་ = to do, ནུས་པ་ = able, དེ་ཡིས་ = he, ཕན་པ་ = benefit, བྱེད་པར་ = to do, ནུས་ = able, མགོ་བོ་ = head, གཅོད་པར་ = to cut, ནུས་པ་ = being able, ཡི་ = of, རྒྱལ་པོས་ = a king, རྒྱལ་སྲིད་ = kingdom, སྦྱིན་པར་ = to give, ནུས་ = able.

བློན་པོ་བློ་ལྡན་དྲང་པོ་ཡིས།
རྗེ་དང་འབངས་ཀྱི་དོན་ཀུན་འགྲུབ།
མདའ་དྲང་མཁས་པས་འཕངས་གྱུར་ན།
གང་ལ་གཏད་པར་འཕོག་པ་ཡིན། ། ༩

9 Wise and honest ministers achieve all the aims of lords and subjects. A straight arrow shot by a skilled archer strikes any chosen target. [201]

བློན་པོ་ = minister, བློ་ལྡན་ = intelligent, དྲང་པོ་ = honest, ཡིས་ = by, རྗེ་ = lord, master, དང་ = and, འབངས་ = subjects, ཀྱི་ = of, དོན་ = aims, goals, ཀུན་ = all, འགྲུབ་ = accomplish, མདའ་ = arrow, དྲང་ = straight, མཁས་པས་ = skillful one, འཕངས་ = shot, གྱུར་ = to be, ན་ = if, གང་ = whatever, ལ་ = at, གཏད་པར་ = to a target, འཕོག་པ་ = strikes, ཡིན་ = to be.

རྒྱལ་པོ་ཉིད་ཀྱིས་མ་བརྩིས་ན།
ཐམས་ཅད་ཤེས་པའང་བཀུར་མི་འགྱུར།
སྲོག་གི་དབང་པོས་མ་བཟུང་བའི།
མི་རོ་བཟང་ཡང་སུ་ཞིག་ལེན། ། ༡༠

10 If the king does not recognize them, even savants won't be respected. If it lacks the faculty of life, who would take even a first rate corpse? [202]

རྒྱལ་པོ་ཉིད་ = the king himself, ཀྱིས་ = by, མ་ = not, བརྩིས་ = recognized, ན་ = if, ཐམས་ཅད་ཤེས་པའང་ = even the all-knowing one, བཀུར་ = respected, མི་ = not, འགྱུར་ = to be, སྲོག་ = life, གི་ = of, དབང་པོས་ = by faculties, མ་ = not, བཟུང་བའི་ = possessed, མི་རོ་ = corpse, བཟང་ = good, ཡང་ = even, སུ་ཞིག་ = who, ལེན་ = does take it.

མང་པོ་གཅིག་ཏུ་བློ་མཐུན་ན།
ཉམ་ཆུང་གིས་ཀྱང་དོན་ཆེན་འགྲུབ།
སྲོག་ཆགས་གྲོག་མའི་ཚོགས་འདུས་པས།
སེངྒེའི་ཕྲུ་གུ་བསད་ཅེས་གྲག། ། ༡༡

11 If many are in agreement, even the weak can achieve great aims. Once a swarm of ants slew a lion's cub; it is said. [253]

མང་པོ་ = many, གཅིག་ཏུ་ = as one, བློ་མཐུན་ = agreement, ན་ = in, ཉམ་ཆུང་ = weak ones, གིས་ = by, ཀྱང་ = even, དོན་ཆེན་ = great aims, འགྲུབ་ = accomplish, achieve, སྲོག་ཆགས་ = living beings, གྲོག་མའི་ = of ants, ཚོགས་ = swarm, འདུས་པས་ = by gathering, སེངྒེའི་ = of lion, ཕྲུ་གུ་ = cub, བསད་ = killed, ཅེས་ = unquote, གྲག་ = say so.

ཞུམ་བཅས་རྩོལ་བ་དོར་བའི་མི།
མཐུ་སྟོབས་ལྡན་ཡང་ཉམ་པར་འགྱུར།
གླང་པོ་ཤིན་ཏུ་སྟོབས་ལྡན་ཡང་།
གླང་རྫི་ཆུང་ངུས་བྲན་བཞིན་འཁོལ། ། ༡༢

12 People who timidly abandon their efforts weaken even though they are strong. The elephant is exceedingly strong, but the small mahout enslaves it. [254]

ཞུམ་ = timid, བཅས་ = possessing, རྩོལ་བ་ = effort, དོར་བའི་ = of giving up, མི་ = a person, མཐུ་སྟོབས་ = power, ལྡན་ = endowed, ཡང་ = even, ཉམ་པར་ = weak, འགྱུར་ = become, གླང་པོ་ = elephant, ཤིན་ཏུ་ = very, སྟོབས་ལྡན་ = powerful, ཡང་ = even, གླང་རྫི་ = mahout, ཆུང་ངུས་ = small, བྲན་ = servant, enslave, བཞིན་ = like, འཁོལ་ = use.

ང་རྒྱལ་རྩོལ་བ་ཆེར་བསྐྱེད་ན།
ཆེན་པོ་རྣམས་ཀྱང་ཟིལ་གྱིས་གནོན།
དུང་དཀར་ཤིན་ཏུ་ལུས་ཆུང་ཡང་།
ཆུ་སྲིན་ཆེན་པོའི་གསོད་མ་ཡིན།* ། ༡༣

13 If self-respecting people exert themselves, they overcome even the powerful. The white conch has a tiny body, but it slays huge crocodiles.* [205]

ང་རྒྱལ་ = pride, self-respect, རྩོལ་བ་ = effort, exert, ཆེར་ = greatly, བསྐྱེད་ = generate, ན་ = if, when, ཆེན་པོ་རྣམས་ = the great ones, ཀྱང་ = even, ཟིལ་གྱིས་གནོན་ = overcome, outshine, དུང་ = the conch, དཀར་ = white, ཤིན་ཏུ་ = very, ལུས་ = body, ཆུང་ = small, ཡང་ = though, ཆུ་སྲིན་ = crocodile, ཆེན་པོའི་ = of great, གསོད་མ་ = killer, ཡིན་ = is.

ཆེན་པོས་ང་རྒྱལ་བྱ་མི་དགོས།
ངན་པས་ང་རྒྱལ་བྱས་ཅི་ཕན།
རིན་ཆེན་ཚིག་གིས་བསྒྲག་མི་དགོས།
མཆིང་བུ་བསྒྲགས་ཀྱང་སུ་ཞིག་ཉོ། ། ༡༤

14 The great don't need pride, and what good would it do wicked people to have it? You don't have to tout a jewel, and though you advertise a glass bangle, who would buy it? [206]

ཆེན་པོས་ = the great one, ང་རྒྱལ་ = pride, བྱ་ = do, མི་ = not, དགོས་ = need, ངན་པས་ = the wicked one, ང་རྒྱལ་ = pride, བྱས་ = done, ཅི་ = what, ཕན་ = benefit, རིན་ཆེན་ = a jewel, ཚིག་ = word, གིས་ = by, བསྒྲག་ = proclaim, tout, མི་ = not, དགོས་ = need, མཆིང་བུ་ = a glass bangle, བསྒྲགས་ = proclaimed, ཀྱང་ = even, སུ་ཞིག་ = who, ཉོ་ = buy.

བདག་ཉིད་ཆེན་པོའི་འབྱོར་པ་རྟག།
སྐྱེས་ངན་ཕུན་ཚོགས་རྒུད་ལ་ཉེ།
ཉི་མ་རྒྱུན་དུ་འོད་འབྱིན་ཏེ།
ཟླ་བ་ཉ་བར་གྱུར་ནས་འགྲི། ། ༡༥

15 The fortunes of great-hearted people are constant, but the prosperity of bad people tends to decline. The sun always shines, but the moon wanes once it waxes full. [207]

,འབྱོར་པ་ = fortunes, རྟག་ = constant, སྐྱེས་ངན་ = bad people, ཕུན་ཚོགས་ = prosperity, རྒུད་ = decline, ལ་ = to, ཉེ་ = close, ཉི་མ་ = the sun, རྒྱུན་དུ་ = always, འོད་ = light, འབྱིན་ = send out, ཏེ་ = like a comma, ཟླ་བ་ = the moon, ཉ་བར་ = full, གྱུར་ = has become, ནས་ = a comma, འགྲི་ = decline.

རྒྱལ་ངན་གོ་འཕང་བསྟོད་དྲགས་ན།
དེ་ཡི་མཐའ་མ་བརླག་པའི་རྒྱུ།
སྒོ་ང་མཁའ་ལ་འཕངས་གྱུར་ན།
ཆག་པ་ཉིད་ལས་གཞན་ཅི་འབྱུང་། ། ༡༦

16 When an evil king's position is overly praised, it is ultimately the cause of his undoing. When an egg is tossed into the sky, it will only break, but no good will happen. [208]

རྒྱལ་ངན་ = a evil king, གོ་འཕང་ = position, rank, བསྟོད་ = praised, དྲགས་ = overly, excessively, ན་ = if, when, དེ་ཡི་ = its, མཐའ་མ་ = in the end, བརླག་པའི་ = of being destroyed, རྒྱུ་ = cause, སྒོ་ང་ = an egg, མཁའ་ = the sky, ལ་ = to, འཕངས་ = thrown, གྱུར་ = would be, ན་ = if, when, ཆག་པ་ = broken, ཉིད་ = only, ལས་ = than, གཞན་ = other, ཅི་ = what, འབྱུང་ = happen.

སྐྱེ་བོ་ཕལ་ཆེར་རང་ཉིད་དང་།
མཐུན་པའི་རིགས་ཀྱིས་གནོད་པ་སྐྱེལ།
ཉི་མའི་འོད་ཟེར་ཤར་བ་ན།
འོད་ཟེར་གཞན་རྣམས་བརླག་པར་འགྱུར། ། ༡༧

17 Most people are harmed by people similar to themselves. When the sun sends forth its rays of light, other lights are diminished. [209]

སྐྱེ་བོ་ = people, ཕལ་ཆེར་ = mostly, རང་ཉིད་ = themselves, དང་ = to, མཐུན་པའི་ = of being similar, རིགས་ = kind, ཀྱིས་ = by, གནོད་པ་ = harm, སྐྱེལ་ = bring, apply, ཉི་མའི་ = of the sun, འོད་ཟེར་ = ray of light, ཤར་བ་ = rising, ན་ = when, འོད་ཟེར་ = ray of light, གཞན་ = other, རྣམས་ = plural sign, བརླག་པར་ = destroyed, diminished, འགྱུར་ = will be.

ཕན་བྱེད་དགྲ་བོ་ཡིན་ཡང་བསྟེན།
གཉེན་ཡང་གནོད་ན་སྤང་བར་བྱ།
རྒྱ་མཚོའི་ནོར་བུ་རིན་གྱིས་ཉོ།
ཁོང་པའི་ཟུག་དུ་སྨན་གྱིས་འབྱིན། ། ༡༨

18 Serve those who favour you, even though they be enemies; abandon even kinsmen if they harm you. Ocean gems are bought at any price; internal pains are expelled with medicine. [210]

ཕན་བྱེད་ = favour, useful,དགྲ་བོ་ = foes, ཡིན་ = are, ཡང་ = even, བསྟེན་ = serve,གཉེན་ = kinmen, ཡང་ = though, གནོད་ = harm, ན་ = if, when, སྤང་བར་བྱ་ = should abandon, རྒྱ་མཚོའི་ = of ocean, ནོར་བུ་ = a jewel, རིན་ = price, གྱིས་ = with, ཉོ་ = buy, ཁོང་པའི་ = internal, inside, ཟུག་དུ་ = pains, སྨན་ = medicine, གྱིས་ = by, with, འབྱིན་ = expel.

ནང་དུ་ཅུང་ཟད་འབྱོར་གྱུར་ན།
ཕྱི་རུ་དྲེགས་པའི་རྣམ་འགྱུར་སྟོན།
ཆུ་ཡིས་ཡོངས་སུ་གང་བའི་ཚེ།
སྤྲིན་རྣམས་གཡོ་ཞིང་འབྲུག་སྒྲ་སྒྲོགས། ། ༡༩

19 When people gain a little prosperity, they show it off with arrogance. Clouds [211]

ནང་དུ་ = inside, ཅུང་ཟད་ = a little, འབྱོར་ = a prosperity, གྱུར་ = be gained, ན་ = when, ཕྱི་རུ་ = outside, དྲེགས་པའི་ = of arrogance, རྣམ་འགྱུར་ = gesture, སྟོན་ = shows, ཆུ་ = water, ཡིས་ = with, ཡོངས་སུ་ = completely, གང་བའི་ = of being full, ཚེ་ = time, སྤྲིན་རྣམས་ = the clouds, གཡོ་ = move, ཞིང་ = and, འབྲུག་སྒྲ་ = thundering sound, སྒྲོགས་ = proclaim.

ཡོན་ཏན་ཀུན་ལྡན་དཀོན་པ་ལྟར།
ཡོན་ཏན་ཅི་ཡང་མེད་པ་དཀོན།
སྐྱོན་དང་ཡོན་ཏན་འདྲེས་པ་ལས།
ཡོན་ཏན་གཙོ་ཆེ་མཁས་པས་བསྟེན། ། ༣༠

20 People endowed with every good quality are rare, as are people with no good qualities at all. When faults and virtues are mingled, virtue is more important and is served by the wise. [212]

ཡོན་ཏན་ = good quality, virtue, ཀུན་ལྡན་ = possessing all, དཀོན་པ་ = rare, ལྟར་ = likewise, ་ཏན་ = virtue, good quality, ཅི་ཡང་ = any, མེད་པ་ = not having, དཀོན་ = rare, སྐྱོན་ = flaw, དང་ = and, ཡོན་ཏན་ = good quality, འདྲེས་པ་ = mixed, mingled, ལས་ = from, ཡོན་ཏན་ = good quality, གཙོ་ཆེ་ = more important, མཁས་པས་ = by the wise, བསྟེན་ = served it.

དང་པོ་ཉིད་ནས་དགྲ་བོ་དང་།
མཛའ་བོ་ཉིད་དུ་ངེས་པ་མེད།
ཁ་ཟས་མ་ཞུ་དུག་ཏུ་འགྱུར།
དུག་ཀྱང་ཤེས་ན་སྨན་དུ་འགྱུར། ། ༣༡

21 When you first meet someone, you can't whether that person will be your enemy or your friend. Food can become poison if it's undigested, but even poison can become medicine if you know how to use it. [213]

དང་པོ་ = first, ཉིད་ = emphatic, ནས་ = from, དགྲ་བོ་ = enemy, དང་ = and, མཛའ་བོ་ = friend, ཉིད་ = emphatic, དུ་ = as, ངེས་པ་ = certainty, མེད་ = not, ཁ་ཟས་ = food, མ་ཞུ་ = undigested, དུག་ = poison, ཏུ་ = as, འགྱུར་ = become, དུག་ = poison, ཀྱང་ = even, ཤེས་ན་ = if one knows it, སྨན་ = medicine, དུ་ = as, འགྱུར་ = become.

གང་ན་ལས་མཐུན་ཡོད་དེར་འབྱོར།
ལས་ཀྱི་འདུ་འཕྲོད་མེད་དེར་རྒུད།
ཁྱིམ་དུ་བཟུང་ཡང་མི་ཆགས་པའི།
ངང་པ་མཚོ་ལས་བསྐྲད་ཀྱང་འཁོར། ། ༣༣

22 You prosper where you have harmonious karma; you become poor where you have no karmic connections. Even if you cage a swan in your house, it will not settle there, , it will fly back to it. [214]

གང་ན་ = wherever, ལས་ = karma, མཐུན་ = harmonious, ཡོད་ = exist, དེར་ = there, འབྱོར་ = prosper, ལས་ = karma, ཀྱི་ = of, འདུ་ = connections, འཕྲོད་ = fitting, མེད་ = not, དེར་ = there, རྒུད་ = decline, ཁྱིམ་ = house, དུ་ = in, བཟུང་ = caged, ཡང་ = even, མི་ = not, ཆགས་པའི་ = of being settled, ངང་པ་ = swan, མཚོ་ = a lake, ལས་ = from བསྐྲད་ = expelled, ཀྱང་ = though, འཁོར་ = return.

མཁས་རྣམས་རིག་པ་ཡོན་གྱིས་སློབ།
བླུན་པོ་རིག་པ་བསླབས་ཀྱང་སྤོང་།
ཕལ་ཆེར་ན་བ་སྨན་ཟ་ཡང་།
ལ་ལ་གསོན་པོར་ལྷིབ་པ་ཡོད། ། ༢༣

23 Wise people learn the sciences by offering fees, but fools forsake knowledge taught freely. Most ill people take medicine, but some who are commit suicide. [215]

མཁས་རྣམས་ = the wise ones, རིག་པ་ = the sciences, ཡོན་ = , fee, གྱིས་ = by, སློབ་ = learn, བླུན་པོ་ = the fools, རིག་པ་ = knowledge, བསླབས་ = taught, ཀྱང་ = even, སྤོང་ = forsake, ཕལ་ཆེར་ = most, ན་བ་ = ill ones, སྨན་ = medicine, ཟ་ = eat, take, ཡང་ = though, ལ་ལ་ = some, གསོན་པོར་ = as alive, , ལྷིབ་པ་ = commit suicide, ཡོད་ = there is.

རང་དབང་ཐམས་ཅད་བདེ་བ་སྟེ།
གཞན་དབང་ཐམས་ཅད་སྡུག་བསྔལ་ཡིན།
ཐུན་མོང་བ་ནི་རྩོད་གཞི་སྟེ།
དམ་བཅས་པ་ནི་འཆིང་བའི་རྒྱུ། ། ༢༤

24 All independence is happiness, all dependence on others is sorrow. Common property sparks quarrels, but a pledge is a cause of bonding. [216]

རང་དབང་ = independence, ཐམས་ཅད་ = all, བདེ་བ་ = happiness, སྟེ་ = like a comma, གཞན་དབང་ = dependence on others, ཐམས་ཅད་ = all, སྡུག་བསྔལ་ = suffering, ཡིན་ = is, are, ཐུན་མོང་བ་ = common, ནི་ = used for emphasis, རྩོད་ = quarrels, གཞི་ = basis, cause, སྟེ་ = like a comma, དམ་བཅས་པ་ = pledge, promise, ནི་ = emphasis, འཆིང་བའི་ = of bonding, རྒྱུ་ = cause.

ནང་ན་ཡོན་ཏན་ཀུན་ལྡན་ཡང་།
ཆ་ལུགས་ངན་ན་ཀུན་གྱིས་བརྙས།
པགས་བྱིའུ་མཁས་ཀྱང་སྤུ་མེད་པས།
འདབ་ཆགས་ཀུན་གྱིས་སྤང་ཞེས་གྲག།* ། ༢༥

25 Though people are very virtuous within, they are despised by all if they look bad on the outside. It is said that the bat, though skilled [at flying], was rejected by all the birds because it lacked feathers.* [217]

ནང་ན་ = within, ཡོན་ཏན་ = good qualities, ཀུན་ལྡན་ = endowed with all, ཡང་ = even, ཆ་ལུགས་ = costume, manner, ངན་ = bad, ན་ = if, when, ཀུན་ = all, གྱིས་ = by, བརྙས་ = despised, པགས་བྱིའུ་ = the bat, མཁས་ = skilled, ཀྱང་ = though, སྤུ་ = feathers, མེད་པས་ = because of being without, འདབ་ཆགས་ = birds, ཀུན་ = all, གྱིས་ = by, སྤང་ = abandoned, ཞེས་ = unquote, གྲག་ = it is said.

གནས་མིན་ཧ་ཅང་དྲང་པོ་ཡང་།
རང་གཞན་གཉིས་ཀ་བརླག་པ་ཡོད།
མདའ་ཡིས་ཕ་རོལ་གསོད་པའམ།
ཡང་ན་རང་ཉིད་འཆག་པར་འགྱུར། ། ༢༦

26 In the wrong place, too much honesty can bring ruin for both yourself and others. The arrow either slays others or is itself broken. [218]

གནས་མིན་ = wrong place, ཧ་ཅང་ = too much, excessive, དྲང་པོ་ = honest, straightforwardness, ཡང་ = though, རང་ = self, གཞན་ = other, གཉིས་ཀ་ = both, བརླག་པ་ = a ruin, ཡོད་ = there is, མདའ་ = an arrow, ཡིས་ = by, ཕ་རོལ་ = other, opponent, གསོད་པའམ་ = kill or, ཡང་ན་ = whether, རང་ཉིད་ = itself, འཆག་པར་ = broken, འགྱུར་ = will be.

ཆར་དང་ཆུ་བོ་རྒྱ་མཚོར་འབབ།
བློ་དང་རིག་པ་མཁས་ལ་འགོ།
ནོར་དང་སྐྱེ་བོ་རྒྱལ་པོས་སྡུད།
དྲོ་ཞིང་བརླན་སར་ནགས་ཚལ་སྐྱེ། ། ༢༧

27 Rains and rivers flow to the ocean, and understanding and knowledge accrue to the wise. Kings accumulate riches and subjects, and jungles grow in lands warm and moist. [219]

ཆར་ = rains, དང་ = and, ཆུ་བོ་ = rivers, རྒྱ་མཚོར་ = to the ocean, འབབ་ = flow, བློ་ = understanding, དང་ = and རིག་པ་ = knowledge, མཁས་ = the wise, ལ་ = to, འགོ་ = accrue, ནོར་ = wealth, དང་ = and, སྐྱེ་བོ་ = subjects, རྒྱལ་པོས་ = by the king, སྡུད་ = accumulated, དྲོ་ = warm, ཞིང་ = and, བརླན་ = moist, སར་ = in the place, ནགས་ཚལ་ = jungles, སྐྱེ་ = grow.

དབྱར་གྱི་ཆུ་མིག་རྩྭ་ཡི་མེ།
སྤྲིན་བར་ཉི་མ་ཟླ་བ་ཉ།
བློ་ངན་རིག་པ་ངན་དང་མཇལ།
དགོས་ཆེ་འབྱུང་བའི་ངེས་པ་མེད། ། ༢༨

28 No certainty is there in a rainy season fountain, a grass fire, the sun among the clouds, the moon that has waxed full, the knowledge of a forgetful one, and the friendship of the selfish in time of need. [220]

དབྱར་ = rainy season, གྱི་ = of, ཆུ་མིག་ = fountain, spring, རྩྭ་ = grass, ཡི་ = of, མེ་ = fire, སྤྲིན་ = the clouds, བར་ = between, ཉི་མ་ = the sun, □་བ་ཉ་ = the full moon, བློ་ངན་ = bad minded, རིག་པ་ = knowledge, ངན་ = the bad, དང་ = and, མཇལ་ = friendship, དགོས་ = needed, ཆེ་ = when, འབྱུང་བའི་ = to occur, ངེས་པ་ = certainty, མེད་ = there is not.

བླུན་པོ་སྨྲ་ཉུང་ན་མཛེས།
རྒྱལ་པོ་ སྐོག་ཏུ་འདུག་ན་མཛེས།
སྒྱུ་མ་བརྒྱ་ལམ་མཐོང་ན་མཛེས།
ནོར་ཆེན་དཀོན་ན་རིན་ཐང་ཆེ།* ། ༢༩

29 Fools look good if they say little; a king if he stays concealed. A magical illusion looks good if it's rarely seen; .* [221]

བླུན་པོ་ = fools, སྨྲ་བ་ = speaking, ཉུང་ = a little, ན་ = if, when, མཛེས་ = looks good, རྒྱལ་པོ་ = a king, སྐོག་ཏུ་ = as concealed, འདུག་ = stays, ན་ = if, when, མཛེས་ = , སྒྱུ་མ་ = magical illusion, བརྒྱ་ལམ་ = once in hundreds, མཐོང་ = seen, ན་ = if, when, མཛེས་ = , ནོར་ཆེན་ = a wealth of great value, དཀོན་ = rare, ན་ = if, when, རིན་ཐང་ཆེ་ = greater is value.

ཧ་ཅང་བྱམས་པ་ཆེ་དྲགས་ན།
དེ་ཉིད་འཁོན་པའི་རྒྱུ་རུ་འགྱུར།
འཇིག་རྟེན་རྩོད་པ་ཕལ་ཆེར་ནི།
འབྲེལ་པ་ཉིད་ལས་འབྱུང་བ་མང་། ། ༣༠

30 Excessive affection can become cause enmity. Most disputes arise f relationships. [222]

ཧ་ཅང་ = too much, བྱམས་པ་ = love, ཆེ་དྲགས་ = excessively big, ན་ = if, when, དེ་ཉིད་ = that very, འཁོན་པའི་ = of enmity, རྒྱུ་ = cause, རུ་ = as, འགྱུར་ = to become, འཇིག་རྟེན་ = , རྩོད་པ་ = disputes, ཕལ་ཆེར་ = mostly, ནི་ = emphatic, འབྲེལ་པ་ = relationship, ཉིད་ = very, ལས་ = from, འབྱུང་བ་ = arise, མང་ = many.

ཤིན་ཏུ་རྩོད་པ་ཆེན་པོ་ཡང་།
ལྷག་པར་མཛའ་བའི་རྒྱུར་སྲིད་དེ།
རྩོད་པ་བྱུང་བའི་མཐའ་ཕལ་ཆེར།
འདུམ་པར་གྱུར་བ་མང་བར་མཐོང་། ། ༣༡

31 Even very great disagreements can create special friendships; at the end of most quarrels, many become reconciled. [223]

ཤིན་ཏུ་ = very, རྩོད་པ་ = dispute, ཆེན་པོ་ = great, ཡང་ = even, ལྷག་པར་ = special, མཛའ་བའི་ = of friendship, རྒྱུར་ = as cause, སྲིད་ = possible, དེ = like a comma, རྩོད་པ་ = quarrels, བྱུང་བའི་ = of happening, མཐའ་ = the end, ཕལ་ཆེར་ = most, འདུམ་པར་ = reconciled, གྱུར་བ་ = become, མང་བར་ = as many, མཐོང་ = seen.

སེར་སྣ་ཅན་གྱི་ནོར་རྣམས་དང་།
ཕྲག་དོག་ཅན་གྱི་གྲོགས་པོ་དང་།
བློ་ངན་གྱི་ནི་རིག་པ་རྣམས།
ཡོད་ཀྱང་དགའ་བ་བསྐྱེད་མི་ནུས། ། ༣༢

32 A miser's wealth, a jealous friend, knowledge in a bad mind—though they exist they cannot bring joy. [224]

སེར་སྣ་ཅན་ = miser, གྱི་ = of, ནོར་རྣམས་ = wealth, དང་ = and, ཕྲག་དོག་ཅན་ = jealous, གྱི་ = of, གྲོགས་པོ་ = friend, དང་ = and, བློ་ངན་ = bad mind, གྱི་ = of, ནི་ = used for emphasis, རིག་པ་ = knowledge, རྣམས་ = sign of plural, ཡོད་ = existing, ཀྱང་ = even though, དགའ་བ་ = joy, བསྐྱེད་ = produce, མི་ = not, ནུས་ = able.

བརྐམ་ཆགས་ཅན་ནི་ནོར་གྱིས་དགའ།
ང་རྒྱལ་ཅན་ནི་བསྟོད་པས་མགུ།
བླུན་པོ་རང་དང་མཐུན་པས་དགའ།
དམ་པ་བདེན་པར་སྨྲ་བས་མགུ ། ༣༣

33 The greedy are satisfied by riches, the proud are pleased by praise, fools are content with their own kind, but the virtuous rejoice in true speech. [225]

བརྐམ་ཆགས་ཅན་ = the greedy, ནི་ = emphatic, ནོར་ = wealth, riches, གྱིས་ = with, by, དགའ་ = satisfied, joyous, ང་རྒྱལ་ཅན་ = the proud, ནི་ = emphasis, བསྟོད་པས་ = by praising, མགུ་ = be happy, བླུན་པོ་ = the fools, རང་ = self, དང་ = with, མཐུན་པས་ = by their own kind, དགའ་ = content, དམ་པ་ = the virtuous, བདེན་པར་ = the truth, སྨྲ་བས་ = by speaking, མགུ་ = rejoiced.

སྐྱེ་བོ་ངན་པའི་ཡོན་ཏན་དང་།
སྨྲ་སྤྲོབས་ཞན་པའི་རིག་པ་དང་།
རྗེ་དཔོན་ངན་པའི་བཀའ་དྲིན་རྣམས།
གཞན་ལ་ཕན་པའི་གོ་སྐབས་དཀའ། ། ༣༤

34 The good qualities of bad people, the knowledge of a speaker lacking eloquence, the favours of a corrupt ruler—it's hard for these to find opportunities to benefit others. [226]

སྐྱེ་བོ་ = people, ངན་པའི་ = of the bad, ཡོན་ཏན་ = good qualities, དང་ = and, སྨྲ་ = to speak, སྤྲོབས་ = eloquence, ཞན་པའི་ = of lacking, རིག་པ་ = knowledge, དང་ = and, རྗེ་དཔོན་ = a ruler, ངན་པའི་ = corrupt, བཀའ་དྲིན་རྣམས་ = the favours, གཞན་ = others, ལ་ = for, ཕན་པའི་ = of benefit, གོ་སྐབས་ = chance, དཀའ་ = hard.

གང་ལ་ནོར་ཡོད་སྨྲ་བ་མཛེས།
ནོར་མེད་སྨྲ་བ་བདེན་ཡང་སྤོང་།
མ་ལ་ཡ་ལས་བྱུང་གྱུར་ན།
སྡོང་དུམ་ཕལ་ལའང་རིན་ཐང་ཆེ། ། ༣༥

35 What rich people say is considered wonderful, but what poor people say is discounted, even though it be true. When it comes from Mount Malaya, even a common tree stump is greatly valued. [227]

གང་ལ་ = one who, ནོར་ = wealth, ཡོད་ = has, have, སྨྲ་བ་ = speaking, མཛེས་ = wonderful, ནོར་མེད་ = poor, སྨྲ་བ་ = speaking, བདེན་ = true, ཡང་ = even, སྤོང་ = discounted, abandoned, མ་ལ་ཡ་ = the Malaya mountain, ལས་ = from, བྱུང་གྱུར་ = originated, ན་ = if, སྡོང་དུམ་ = a tree stump, ཕལ་ = common, ལའང་ = even for, རིན་ཐང་ = value, ཆེ་ = great.

སྨྲ་མང་ཉེས་པ་འཛིན་པའི་རྒྱུ།
མི་སྨྲ་ཉེས་པ་སྤོང་བའི་གཞི།
ནེ་ཙོ་སྨྲ་བས་གཞེབ་དུ་བཅུག།
འདབ་ཆགས་ལྐུགས་པ་བདེ་བར་རྒྱུ། ། ༣༦

36 Much talk engenders flaws, but silence lets you be rid of them. Because it can talk, the parrot is caged, while dumb birds wander happily. [228]

སྨྲ་ = speaking, མང་ = too much, ཉེས་པ་ = flaws, འཛིན་པའི་ = of holding, རྒྱུ་ = cause, མི་ = not, སྨྲ་ = speaking, ཉེས་པ་ = flaws, སྤོང་བའི་ = rid of, གཞི་ = basis, ནེ་ཙོ་ = the parrot, སྨྲ་བས་ = because of speaking, གཞེབ་ = cage, དུ་ = in, བཅུག་ = entrapped, འདབ་ཆགས་ = the bird, ལྐུགས་པ་ = dumb, བདེ་བར་ = happily, རྒྱུ་ = move.

མི་གང་དགྲ་ལ་གཡོ་མེད་པས།
རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་ཕན་བཏགས་ན།
དགྲ་ཡང་དེ་ལ་གཡོ་མེད་པས།
འདུད་པ་དངོས་པོའི་ཆེ་བ་ཡིན། ། ༣༧

37 If people purely benefit their foes, their enemies also purely respond by coming to bow to them. This is the great truth. [229]

མི་གང་ = a person who, དགྲ་ = foes, ལ་ = for, གཡོ་མེད་པས་ = without cunning, རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་ = always, ཕན་བཏགས་ = benefit, ན་ = if, when, དགྲ་ཡང་ = the foe too, དེ་ལ་ = towards him, གཡོ་མེད་པས་ = purely, འདུད་པ་ = bowing down, དངོས་པོའི་ = of the truth, ཆེ་བ་ = greatness, ཡིན་ = is.

སྟོབས་བྲལ་མི་ཡིས་ཁྲོས་ཅི་ཕན།
སྟོབས་ལྡན་དོན་ལ་ཁྲོ་ཅི་དགོས།
དེས་ན་བྱ་བ་སྒྲུབ་པ་ལ།
ཁྲོ་བ་དོན་མེད་རང་སྲེག་ཡིན། ། ༣༨

38 What use is anger to the powerless? What need of anger do the powerful have? For accomplishing things, anger is just burning yourself senselessly. [230]

སྟོབས་ = strength, བྲལ་ = lacking, མི་ཡིས་ = by the human, ཁྲོས་ = to be wrath, ཅི་ = what, ཕན་ = use, benefit, སྟོབས་ལྡན་ = the powerful one, དོན་ལ་ = for the aims, things, ཁྲོ་ = anger, ཅི་ = what, དགོས་ = need, དེས་ན་ = therefore, བྱ་བ་ = an aim, goal, སྒྲུབ་པ་ = to make, ལ་ = for, ཁྲོ་བ་ = anger, དོན་མེད་ = useless, senseless, རང་ = self, སྲེག་ = burning, ཡིན་ = is.

སྦྱིན་པས་བསྡུས་ན་དགྲ་ཡང་འདུ།
སྦྱིན་མེད་གཉེན་ཡང་རིང་དུ་སྤོང་།
བ་ཡི་འོ་མ་ཟད་པ་ན།
བེའུ་བཟུང་ཡང་འཆོར་བར་འགྱུར། ། ༣༩

39 People are brought together by giving, and even enemies are attracted at the same time. Without gifts, even kin forsake you and stay distant; when the cow runs out of milk, even a tethered calf will run away. [231]

སྦྱིན་པས་ = by giving, བསྡུས་ = unified, ན་ = if, when, དགྲ་ = enemy, foe, ཡང་ = even, འདུ་ = gathered, སྦྱིན་མེད་ = without gift, གཉེན་ = kinsman,ཡང་ = even, རིང་དུ་ = to distant, སྤོང་ = abandon, བ་ = cow, ཡི་ = of འོ་མ་ = milk, ཟད་པ་ = exausts, runs out, ན་ = when,བེའུ་ = the calf, བཟུང་ = tethered, ཡང་ = even, འཆོར་བར་ = escape, run away, འགྱུར་ = will be.

བྱ་བ་འགའ་ལ་མཁས་པ་ཡིས།
གཞན་དག་ཤེས་པའི་ངེས་པ་མེད།
ཆུ་ལས་འོ་མ་འབྱེད་ཤེས་པའི།
ངང་པས་གཟུགས་བརྙན་ཟས་སུ་སྙོམ།* ། ༤༠

40 Though you can accomplish some feats with skill, your talents in other areas may be uncertain. A swan knows how to separate milk from water, but it's deceived by its own reflection, mistaking it for food.* [232]

བྱ་བ་ = actions, feats, འགའ་ = some, ལ་ = in, for, to, མཁས་པ་ = skillful, ཡིས་ = with, by, གཞན་དག་ = others, ཤེས་པའི་ = of knowing, ངེས་པ་ = certainty, མེད་ = no, ཆུ་ = water, ལས་ = from, འོ་མ་ = milk, འབྱེད་ = separate, ཤེས་པའི་ = of knowing, ངང་པས་ = the swan, གཟུགས་བརྙན་ = reflection, ཟས་ = food, སུ་ = as, སྙོམ་ = think again and again.

རྟག་ཏུ་བྱམས་པས་སྐྱོང་བ་ཡི།
རྗེ་བོས་བྲན་གཡོག་རྙེད་པ་སླ།
པདྨའི་མཚོ་ལ་ངང་པ་དག།
མ་བསྡུས་པ་ཡང་རང་ཉིད་འདུ། ། ༤༡

41 Servants are easily found by a master who always cherishes them with love. Even without being gathered, swans flock together on their own at a lotus-covered lake.[233]

རྟག་ཏུ་ = always, བྱམས་པས་ = by love, སྐྱོང་བ་ = cherish, ཡི་ = of, རྗེ་བོས་ = by the master, བྲན་གཡོག་ = servant, རྙེད་པ་ = to find, སླ་ = easy, པདྨའི་ = of lotus, མཚོ་ = a lake, ལ་ = in, ངང་པ་ = the swans, དག་ = sign of plural, མ་ = without, བསྡུས་པ་ = being gathered, ཡང་ = even, རང་ཉིད་ = themselves, འདུ་ = gather.

ལོངས་སྤྱོད་ལྡན་པས་སྤྱོད་པ་དང་།
མཁས་པར་གྱུར་ནས་དུལ་བ་དང་།
ཆེན་པོས་དམན་པ་ལེགས་སྐྱོང་བ།
གསུམ་པོ་གཞན་བདེ་རང་ལ་ཕན། ། ༤༣

42 Those who have plenty use it freely, those who become wise are disciplined, and those who are great protect the lowly—all three bring benefits to themselves and happiness to others. [234]

ལོངས་སྤྱོད་ལྡན་པས་ = by possessing posessions, སྤྱོད་པ་ = use, དང་ = and, མཁས་པར་ = wise, གྱུར་ནས་ = having become, དུལ་བ་ = disciplined, དང་ = and, ཆེན་པོས་ = by the great, དམན་པ་ = the lower one, ལེགས་ = well, སྐྱོང་བ་ = protect, གསུམ་པོ་ = all three, གཞན་ = others, བདེ་ = happy, རང་ = self, ལ་ = for, ཕན་ = benefit.

བསོད་ནམས་ཤུགས་ཀྱིས་དོན་བསྒྲུབ་པ།
ཉི་མའི་འོད་བཞིན་ལྟོས་པ་མེད།
འབད་པའི་ཤུགས་ཀྱིས་དོན་བསྒྲུབ་པ།
མར་མེའི་འོད་བཞིན་ཀུན་ལ་ལྟོས། ། ༤༣

43 Success attained by the strength of virtue requires no attention, like the light of the sun; success achieved by the force of effort must be dependent on all [the causes and conditions], like the light of a lamp. [235]

བསོད་ནམས་ = merit, ཤུགས་ = strength, ཀྱིས་ = by, དོན་ = goal, བསྒྲུབ་པ་ = to succeed, ཉི་མའི་ = of the sun, འོད་ = light, བཞིན་ = like, ལྟོས་པ་ = dependent on, མེད་ = not, འབད་པའི་ = of effort, ཤུགས་ = force, ཀྱིས་ = by, དོན་ = the goal, བསྒྲུབ་པ་ = to be accomplished, མར་མེའི་ = of the lamp, འོད་ = light, བཞིན་ = like, ཀུན་ = all, ལ་ = on, ལྟོས་ = dependent.

ཆེན་པོ་རྣམས་ལ་རྟེན་བཅས་ན།
དམན་པ་རྣམས་ཀྱང་ཆེན་པོ་ཐོབ།
ལྗོན་ཤིང་ཆེ་ལ་བརྟེན་པ་ཡིས།
འཁྲི་ཤིང་རྩེ་མོར་ཕྱིན་ལ་ལྟོས། ། ༤༤

44 If they rely on the great, the lowly also attain greatness. Observe how the creeping vine that leans on a big tree reaches the topmost heights. [236]

ཆེན་པོ་རྣམས་ = the great ones, ལ་ = on, རྟེན་ = relying, བཅས་ = have, possess, ན་ = if, when, དམན་པ་རྣམས་ = the low ones, ཀྱང་ = even, ཆེན་པོ་ = greatness, ཐོབ་ = attain, ལྗོན་ཤིང་ = a tree, ཆེ་ = great, ལ་ = on, བརྟེན་པ་ = depending, ཡིས་ = by, འཁྲི་ཤིང་ = the creeping vine, རྩེ་མོར་ = the top, ཕྱིན་ = reached, ལ་ = on, ལྟོས་ = observe, look.

ཡོན་ཏན་ལྡན་ལ་སྐྱོན་ཡོད་ཀྱང་།
ཡོན་ཏན་དགའ་རྣམས་ཉེ་བར་བསྟེན།
ཆར་གྱིས་མཁར་ལ་གནོད་ན་ཡང་།
འཇིག་རྟེན་པ་རྣམས་དགའ་བ་སྐྱེད། ། ༤༥

45 Though people with learning have their faults, those who like learning serve them. Even if rain does harm to the palace, people are still gladdened by it. [237]

ཡོན་ཏན་ལྡན་ = the learned one, ལ་ = in, སྐྱོན་ = faults, ཡོད་ = exist, ཀྱང་ = though, ཡོན་ཏན་དགའ་རྣམས་ = those who like learning, ཉེ་བར་བསྟེན་ = serve well, ཆར་ = the rains, གྱིས་ = by, མཁར་ = the palace, ལ་ = to, གནོད་ = harm, ན་ཡང་ = even though, འཇིག་རྟེན་པ་རྣམས་ = people, དགའ་བ་ = delight, སྐྱེད་ = produce, generate.

ཡོན་ཏན་མེད་ན་ཆ་ལུགས་ཀྱིས།
མཁས་རྣམས་དགའ་བ་བསྐྱེད་མི་ནུས།
རྟ་མཆོག་འགྲོས་དང་མི་ལྡན་ན།
ཤིན་ཏུ་བརླིང་ཡང་རིན་ཐང་ཆུང་། ། ༤༦

46 If you have no good qualities, you can't please wise people just by dressing well. A horse without a smooth gait, though very steadfast, has little value. [238]

ཡོན་ཏན་ = good quality, མེད་ = not ན་ = if, when, ཆ་ལུགས་ = costume, dress, ཀྱིས་ = by, མཁས་རྣམས་ = the wise, དགའ་བ་ = delight, བསྐྱེད་ = to be produced, generated, མི་ = not, ནུས་ = able, རྟ་ = horse, མཆོག་ = good, འགྲོས་ = smooth gait, དང་ = with, མི་ = not, ལྡན་ = endowed, ན་ = if, when, ཤིན་ཏུ་ = very, བརླིང་ = steadfast, ཡང་ = even, རིན་ཐང་ = value, ཆུང་ = small.

ནོར་ལྡན་བླུན་པོའི་ནང་ན་མང་།
དཔའ་བོ་གཅན་གཟན་ཁྲོད་ན་མོད།
ལེགས་བཤད་མཁས་པའི་ཁྲོད་འདྲེན་པ།
དམ་པ་འཇིག་རྟེན་འདི་ན་དཀོན། ། ༤༧

47 There are many wealthy people among the foolish, and there are many heroes among wild beasts. But rare in this world is a person of virtue who speaks good sayings among the wise. [239]

ནོར་ལྡན་ = wealthy, བླུན་པོའི་ནང་ན་ = among the foolish, མང་ = many, དཔའ་བོ་ = heroes, གཅན་གཟན་ = wild beasts, ཁྲོད་ན་ = among, མོད་ = plenty, ལེགས་བཤད་ = good saying, མཁས་པའི་ཁྲོད་ = among the wise, འདྲེན་པ་ = speak, provide, དམ་པ་ = of virtue, འཇིག་རྟེན་ = world, འདི་ན་ = in this, དཀོན་ = rare.

གང་དང་གང་ལ་དེ་ཡོད་པ།
དེ་ཡིས་དེ་ཡི་གྲགས་པ་ཐོབ།
མཁས་པའི་གྲགས་པ་མཁས་པ་དང་།
དཔའ་བོས་དཔའ་བོ་ཐོས་པ་བཞིན། ། ༤༨

48 Depending on what good qualities you have, you can gain fame. Wise people hear of the fame of the wise, and heroes hear of other heroes. [240]

གང་དང་གང་ = whom and whom, ལ་ = in, དེ་ = that one, ཡོད་པ་ = exist, དེ་ཡིས་ = by that, དེ་ཡི་ = of that, གྲགས་པ་ = fame, ཐོབ་ = gain, མཁས་པའི་ = of wise, གྲགས་པ་ = fame, མཁས་པ་ = the wise, དང་ = and, དཔའ་བོས་ = by the hero, དཔའ་བོ་ = hero, ཐོས་པ་ = hearing, བཞིན་ = like.

ཆེན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་མཆོད་བྱ་བ།
དམན་པ་རྣམས་ཀྱིས་བརྙས་པར་འགྱུར།
དབང་ཕྱུག་ཆེན་པོའི་སྤྱི་བོའི་རྒྱན།
ཟླ་བ་ལྷ་མིན་ཟས་སུ་བྱེད། ། ༤༩

49 What great ones worship is despised by the base. The *asura* demon uses the moon in Maheśvara's crown ornament as food. [241]

ཆེན་པོ་རྣམས་ = the great ones, ཀྱིས་ = by, མཆོད་བྱ་བ་ = to be worshipped, དམན་པ་རྣམས་ = the base ones, ཀྱིས་ = by, བརྙས་པར་ = despised, འགྱུར་ = to be, དབང་ཕྱུག་ཆེན་པོའི་ = Maheśvara's, སྤྱི་བོའི་ = of crown, རྒྱན་ = ornament, □་བ་ = the moon, ལྷ་མིན་ = *asura* demon, ཟས་ = food, སུ་ = as, བྱེད་ = make.

རིག་པ་གླེགས་བམ་ལ་གནས་དང་།
མ་བསྒྲུབས་པ་ཡི་གསང་སྔགས་དང་།
བརྗེད་ངས་ཅན་གྱིས་བསླབ་པ་རྣམས།
དགོས་པའི་ཆེ་ན་སླུ་བ་མང་། ། ༥༠

50 Knowledge that stays in books, secret mantras that are not practised, and the studies of a forgetful person—many, in times of need, have been deceived by these. [242]

རིག་པ་ = knowledge, གླེགས་བམ་ = book, ལ་ = in, གནས་ = stays, དང་ = and, མ་ = not, བསྒྲུབས་པ་ = succeeded, ཡི་ = of, གསང་ = secret, སྔགས་ = mantra, དང་ = and, བརྗེད་ངས་ཅན་ = forgetful one, གྱིས་ = by, བསླབ་པ་རྣམས་ = studies, དགོས་པའི་ = of need, ཆེ་ན་ = in the time, སླུ་བ་ = deceiving, མང་ = many.

བློ་དང་ནོར་གྱིས་འགྱུར་ན་ཡང་།
ལེ་ལོ་ཅན་ལ་མཐོན་པོ་དཀའ།
རྣ་བ་ཐོག་མར་སྐྱེས་ན་ཡང་།
རྭ་རྩེ་མཐོ་བ་མ་མཐོང་ངམ། ༥༡

51 You may want learning and wealth, but if you are lazy, developing them will be difficult. Ears grow before horns do, but the horns eventually grow higher. [243]

བློ་ = knowledge, དང་ = and, ནོར་ = wealth, གྱིས་ = by, འགྱུར་ = gaining, ན་ཡང་ = but, even though, ལེ་ལོ་ཅན་ = lazy one, ལ་ = to, for, མཐོན་པོ་ = developing, དཀའ་ = difficult, རྣ་བ་ = the ears, ཐོག་མར་ = before, སྐྱེས་ = grow, ན་ཡང་ = but, རྭ་རྩེ་ = horn top, མཐོ་བ་ = higher, མ་ = not, མཐོང་ = seen, ངམ་ = question mark.

ཁྱི་ཕག་རྣམས་ལ་དྲི་ཞིམ་དང་།
དམུས་ལོང་བ་ལ་སྒྲོན་མེ་དང་།
མ་ཞུ་བ་ལ་ཁ་ཟས་དང་།
གླེན་པོ་རྣམས་ལ་ཆོས་ཅི་དགོས། ། ༥༢

52 What need have dogs and pigs for delightful scents, blind people for lamps, people with indigestion for food, and fools for teaching? [244]

ཁྱི་ = dogs, ཕག་ = pigs, རྣམས་ = plural sign, ལ་ = for, དྲི་ = smell, ཞིམ་ = sweet, དང་ = and, དམུས་ལོང་བ་ = a blind, ལ་ = for, to, སྒྲོན་མེ་ = lamp, དང་ = and, མ་ = not, ཞུ་བ་ = digest, ལ་ = to, for, ཁ་ཟས་ = food, དང་ = and, གླེན་པོ་ = the fools, རྣམས་ = plural sign, ལ་ = to, for, ཆོས་ = teaching, ཅི་ = what, དགོས་ = need.

ཡོན་ཏན་ཅན་དང་གསེར་བཟང་པོ།
གཡུལ་ངོར་དཔའ་དང་རྟ་བཟང་པོ།
སྨན་པ་མཁས་དང་རྒྱན་བཟང་པོ།
གང་དུ་ཕྱིན་པ་དེ་རུ་བྲིན། ། ༥༣

53 A learned person, excellent gold, a hero on the battlefield, a splendid horse, a skilled physician, and a fine ornament—wherever they go, they are in demand. [245]

ཡོན་ཏན་ཅན་ = a learned one, དང་ = and, གསེར་ = gold, བཟང་པོ་ = good, གཡུལ་ངོར་ = on the battlefield, དཔའ་ = hero, དང་ = and, རྟ་ = horse, བཟང་པོ་ = splendid, སྨན་པ་ = physician, མཁས་ = a skilled, དང་ = and, རྒྱན་ = ornament, བཟང་པོ་ = a fine, གང་དུ་ = wherever, ཕྱིན་པ་ = arrived, gone, དེ་རུ་ = there,
བྲིན་ = are in demand.

བློ་དང་བརྩོན་འགྲུས་ཡོད་གྱུར་པ།
དེ་ཡི་བསྒྲུབ་པར་མི་ནུས་གང་།
སྒྲ་ངན་དཔུང་ཚོགས་བཅུ་གཉིས་པོ།
སྐྱ་བསེང་བུ་ཡིས་བཅོམ་ཞེས་ཐོས།* ། ༥༤

54 What are people endowed with wisdom and effort not able to accomplish? Thus it is told how the Pāṇḍava brothers overwhelmed the twelve armies of the Kaurava king.* [246]

བློ་ = wisdom, དང་ = and, བརྩོན་འགྲུས་ = effort, ཡོད་ = exist, གྱུར་པ་ = be, དེ་ཡིས་ = by that, བསྒྲུབ་པར་ = to be accomplished, མི་ = not, ནུས་ = able, གང་ = what, སྒྲ་ངན་ = Kaurava (Bad Sound), དཔུང་ཚོགས་ = the army divisions, བཅུ་གཉིས་པོ་ = the twelve, སྐྱ་བསེང་བུ་ = Pandava (white Grey), ཡིས་ = by, བཅོམ་ = destroyed, ཞེས་ = unquote, ཐོས་ = heard.

ཕལ་ཆེར་བུ་ཚའི་སྤྱོད་པ་ནི།
རིགས་རྒྱུད་སྔ་མའི་རྗེས་སུ་འབྲང་།
ཁུ་བྱུག་ཕྲུ་གུ་བྱིའུ་ཁྲ་རུ།
འགྲོ་བ་བརྒྱ་ལམ་སྲིད་པ་ཙམ། ། ༥༥

52 The conduct of most children follows after the pattern of their ancestral lineage. Very, very rarely does a cuckoo's young turn out to be variegated. [247]

ཕལ་ཆེར་ = most, བུ་ཚའི་ = of the son, སྤྱོད་པ་ = conduct, ནི་ = emphatic, རིགས་རྒྱུད་ = lineage, སྔ་མའི་ = former, རྗེས་སུ་འབྲང་ = follow, ཁུ་བྱུག་ = cuckoo, ཕྲུ་གུ་ = young, fledgling, བྱིའུ་ = a small bird, ཁྲ་རུ་ = as multicoloured, variegated, འགྲོ་བ་ = turn into, go, བརྒྱ་ལམ་ = one in a hundred, སྲིད་པ་ = possibility, ཙམ་ = only.

རི་དང་ཆུ་བོ་གླང་པོ་རྟ།
ཤིང་དང་འོད་ཟེར་ནོར་བུ་རྡོ།
སྐྱེས་པ་བུད་མེད་རིགས་གཅིག་ཀྱང་།
མཆོག་དང་དམན་པའི་ཁྱད་པར་ཡོད། ། ༥༦

56 Of mountains, rivers, elephants, horses, trees, light-rays, precious stones, and men and women—even within the same category differences are found between superior and inferior. [248]

རི་ = mountains,དང་ = and, ཆུ་བོ་ = rivers, གླང་པོ་ = elephants, རྟ་ = horses, ཤིང་ = trees, དང་ = and, འོད་ཟེར་ = light-rays, ནོར་བུ་རྡོ་ = precious stones, སྐྱེས་པ་ = men, བུད་མེད་ = women, རིགས་ = kind, category, གཅིག་ = same, ཀྱང་ = even, མཆོག་ = superior, དང་ = and དམན་པའི་ = of inferior, ཁྱད་པར་ = differences, ཡོད་ = there are.

བསོད་ནམས་ལྡན་པའི་ཚིག་ཙམ་ཡང་།
ཉམ་ཆུང་རྣམས་ཀྱིས་བཟོད་པར་དཀའ།
གོ་ཊའི་རྒྱལ་པོའི་ཚིག་ཙམ་གྱིས།
རྒྱ་མཚོའི་རྒྱལ་པོ་བཅིངས་ཞེས་གྲག།* | ༥༧

57 Even the words of a meritorious person are difficult for ordinary people to endure. It is said that the monarch of the ocean was bound up just by the words of the Gauḍa king.* [249]

བསོད་ནམས་ = merit, ལྡན་པའི་ = of endowed with, ཚིག་ = a word, ཙམ་ = only, ཡང་ = even, ཉམ་ཆུང་རྣམས་ = the weak ones, ཀྱིས་ = by, བཟོད་པར་ = to endure, དཀའ = difficult, གོ་ཊའི་ = Gauḍa, a name of country, རྒྱལ་པོའི་ = of the king, ཚིག་ = word, ཙམ་ = only, གྱིས་ = by, རྒྱ་མཚོའི་ = of the ocean, རྒྱལ་པོ་ = a ruler, བཅིངས་ = bound, ཞེས་ = unquote, གྲག་ = it is said.

བྱ་བ་འབད་ནས་ཀུན་བསྒྲུབས་ཀྱང་།
འགྲུབ་པ་བསོད་ནམས་ཤུགས་ལ་རག།
ཚོང་པས་རྒྱ་མཚོར་མ་རྙེད་པའི།
ནོར་བུ་རྒྱལ་པོའི་མཛོད་ན་སྤྱོད། | ༥༨

58 Though all works are performed by effort, success depends on the strength of merit; jewels that merchants cannot find in the ocean are used in the king's treasury. [250]

བྱ་བ་ = works, འབད་ནས་ = by effort, ཀུན་ = all, བསྒྲུབས་ = performed, ཀྱང་ = though, འགྲུབ་པ་ = success, བསོད་ནམས་ = merit, ཤུགས་ = the strength, ལ་ = on, རག་ = depend, ཚོང་པས་ = by the merchants, རྒྱ་མཚོར་ = in the ocean, མ་ = not, རྙེད་པའི་ = of being found, ནོར་བུ་ = the jewel, རྒྱལ་པོའི་ = the king's, མཛོད་ = treasury, ན་ = in, སྤྱོད་ = used.

བླུན་པོའི་བྱམས་སྡང་རྟགས་ཀྱིས་གོ།
སྒྲིན་པོའི་བྱམས་སྡང་ལོག་པར་སྟོན།
ཁྱི་རྒན་འཛུམ་ན་རྨུག་རྟགས་ཏེ།
གཤིན་རྗེ་འཛུམ་ན་གསོད་པའི་རྟགས།* | ༥༩

59 Fools' love and hate are understood by their gestures, but clever people show the opposite of their feelings of love and hate. When an old dog snarls, it means he will bite, but when the Lord of Death smiles, it means he will kill.* [251]

བླུན་པོའི་ = the fools', བྱམས་ = love, སྡང་ = hatred, རྟགས་ = gestures, ཀྱིས་ = by, གོ་ = understood, སྒྲིན་པོའི་ = of the clever, བྱམས་ = love, སྡང་ = hate, ལོག་པར་ = oppositely, སྟོན་ = show, ཁྱི་ = dog, རྒན་ = old,འཛུམ་ = snarl, ན་ = if, when, རྨུག་ = bite, རྟགས་ = sign, གཤིན་རྗེ་ = the Lord of Death, འཛུམ་ = smiles, ན་ = if, when, གསོད་པའི་ = of killing, རྟགས་ = sign.

ནོར་གྱི་མཆོག་ནི་སྦྱིན་པ་སྟེ།
བདེ་བའི་མཆོག་ནི་སེམས་སྐྱིད་པ།
རྒྱན་གྱི་མཆོག་ནི་ཐོས་པ་སྟེ།
གྲོགས་པོའི་མཆོག་ནི་མི་སླུ་བའོ།* | ༦༠

60 The most excellent wealth is giving, the greatest happiness is joy of mind, the choicest ornament is learning, and the best friend is one who does not deceive.* [252]

ནོར་ = the wealth, གྱི་ = of, མཆོག་ = the best, སྦྱིན་པ་ = giving, སྟེ་ = like a comma, བདེ་བའི་ = of the happiness, joys, མཆོག་ = the best,སེམས་ = mind, སྐྱིད་པ་ = joy, རྒྱན་ = ornaments, མཆོག་ = the best, ཐོས་པ་ = learning, གྲོགས་པོའི་ = of the friends, མཆོག་ = the best, མི་ = not, སླུ་བ = deceiving, འོ་ = a sign of ending.

བྲན་གཡོག་ང་རྒྱལ་ཆེ་བ་དང་།
དཀའ་ཐུབ་ལྡན་པ་ཆས་གཟབ་དང་།
རྒྱལ་པོ་ཆོས་བཞིན་མི་སྤྱོད་པ།
གསུམ་པོ་ཚུལ་མིན་ཞུགས་པ་ཡིན། ། ༡

1 A very proud servant, a well-dressed hermit, and a king who does not act in accord with the law— these three have adopted incorrect behaviour. [257]

བྲན་གཡོག་ = servant, ང་རྒྱལ་ = proud, ཆེ་བ་ = big, དང་ = and, དཀའ་ཐུབ་ = hermitage, ལྡན་པ་ = endowed, ཆས་ = dress, གཟབ་ = adorned, དང་ = and, རྒྱལ་པོ་ = a king, ཆོས་ = law, བཞིན་ = according to, མི་ = not, སྤྱོད་པ་ = conducting, གསུམ་པོ་ = all the three, ཚུལ་མིན་ = improperly, ཞུགས་པ་ = engaged, ཡིན་ = are.

མི་ལྕོགས་བྱ་བ་རྩོམ་པ་དང་།
མང་དང་འཁོན་ཞིང་སྟོབས་ལྡན་རྩོད།
བུད་མེད་ཡིད་རྟོན་ངན་དང་མཛའ།
ལྔ་པོ་མྱུར་དུ་བརླག་པའི་རྒྱུ། ། ༢

2 Starting a job you can’t complete, bearing ill will towards many, disputing with a powerful person, becoming infatuated for someone of the opposite sex, and befriending a villain—these five are causes of speedy destruction. [258]

མི་ལྕོགས་ = unable, བྱ་བ་ = a job, རྩོམ་པ་ = to undertake, start, དང་ = and, མང་ = many ones, དང་ = with, འཁོན་ = keep enmity, ཞིང་ = and, སྟོབས་ལྡན་ = powerful one, རྩོད་ = dispute, བུད་མེད་ = woman, ཡིད་རྟོན་ = infatuate, ངན་ = inferior one, དང་ = to, with, མཛའ་ = friendship, ལྔ་པོ་ = all these five, མྱུར་དུ་ = quickly, བརླག་པའི་ = of being destroyed, རྒྱུ་ = cause.

ནོར་མེད་ཟས་གོས་མཆོག་འདོད་དང་།
གཞན་ལ་སློང་ཞིང་ང་རྒྱལ་ཆེ།
བསྟན་བཅོས་མི་ཤེས་རྩོད་པར་འདོད།
གསུམ་པོ་འགྲོ་བའི་བཞད་གད་གནས། ། ༣

3 A penniless person who fancies choice food and clothes, one who begs from others yet bears great pride, and one who wants to debate without knowing the treatises—those three are objects of people’s ridicule. [259]

ནོར་མེད་ = a penniless one, ཟས་ = food, གོས་ = clothes, མཆོག་ = excellent, འདོད་ = fancy, desire, དང་ = and, གཞན་ = others, ལ་ = to, སློང་ = beg, ཞིང་ = and, ང་རྒྱལ་ = proud, ཆེ་ = big, བསྟན་བཅོས་ = treatises, མི་ = not, ཤེས་ = knowing, རྩོད་པར་ = to debate, འདོད་ = desire, གསུམ་པོ་ = all these three, འགྲོ་བའི་ = of the world, བཞད་གད་ = ridicule, གནས་ = state.

ཡུལ་བཟང་ཡོད་བཞིན་ཡུལ་ངན་ལ།
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་ཕོངས་ཤིང་ཆགས།
ཀིང་ཤུའི་མེ་ཏོག་ཤ་ཡིན་ཞེས།
ཅེ་སྤྱང་ལས་གཞན་སུ་ཞིག་རེ།* ། ༤

4 Though possessing some good thing, a destitute bad person desires some bad thing instead. Who but the jackal imagines the kimshuka’s red flower to be meat?* [260]

ཡུལ་ = object, བཟང་ = good, ཡོད་བཞིན་ = existing, ཡུལ་ངན་ = bad object, ལ་ = to, སྐྱེ་བོ་ = people, ངན་པ་ = bad, ཕོངས་ = destitute, ཤིང་ = and, ཆགས་ = desire, ཀིང་ཤུ་ཀ་ = a green tree with red flower, resembling a parrot, so, kim = what, shuka = parrot, hence “is it a parrot?” མེ་ཏོག་ = flower, ཤ་ = meat, ཡིན་ = is, ཞེས་ = unquote, ཅེ་སྤྱང་ = a jackal, ལས་གཞན་ = other than, སུ་ཞིག་ = who, རེ་ = hope?

ཆེན་པོ་རྣམས་ལ་དགྲ་བས་ཀྱང་།
རང་གི་འཁོར་གྱིས་གནོད་པ་མང་།
སེང་གེ་ལུས་ཀྱི་འབུས་མིན་པ།
སྲོག་ཆགས་གཞན་གྱིས་ག་ལ་ཟ། ། ༥

5 Followers of the great may cause them more harm than their foes. Who could eat a lion, other than the bugs on its body. [261]

ཆེན་པོ་རྣམས་ = the great ones, ལ་ = to, དགྲ་ = foe, བས་ = than, ཀྱང་ = even, རང་གི་ = their own, འཁོར་ = retinue, attendant, གྱིས་ = by, གནོད་པ་ = harm, མང་ = more, སེང་གེ་ = lion, ལུས་ = body, ཀྱི་ = of, འབུས་ = by bugs, མིན་པ་ = apart from, སྲོག་ཆགས་ = beings, གཞན་ = other, གྱིས་ = by, ག་ལ་ = how, ཟ་ = eat.

རྗེ་བོས་བདག་ལ་གནོད་བྱེད་ན།
དེ་ལ་སྐྱོབ་པར་བྱེད་པ་སུ།
སྣང་བས་གཟུགས་ལ་སྒྲིབ་བྱེད་ན།
དེ་ལ་ལྟ་བའི་ཐབས་གཞན་མེད། ། ༦

6 If your master makes trouble for you, who will be your protector? If a shape is obscured by the light, there's no way to see it. [262]

རྗེ་བོས་ = the master, བདག་ = self, ལ་ = to, གནོད་ = harm, བྱེད་ = do, ན་ = if, when, དེ་ལ་ = for this, སྐྱོབ་པར་ = protect, བྱེད་པ་ = to do, སུ་ = who? སྣང་བས་ = by the light, གཟུགས་ = the form, ལ་ = to, on, སྒྲིབ་ = obscure, བྱེད་ = do, ན་ = if, when, དེ་ལ་ = to it, ལྟ་བའི་ = to see, ཐབས་ = method, means, གཞན་ = other, མེད་ = no.

ཆོས་སྤྱོད་ཞི་བར་གནས་པ་ལ།
འཚེ་བྱེད་ཤིན་ཏུ་ཐ་ཤལ་ཡིན།
རང་ལ་སྐྱབས་འོངས་བསད་པ་ལ།
དཔའ་བོ་ཡིན་ཞེས་སུ་ཞིག་སྒྲོགས། ། ༧

7 It is extremely base to persecute a religious practitioner that dwells in peace. Who would proclaim themselves heroes for slaying someone who came to them for refuge? [263]

ཆོས་སྤྱོད་ = religious practitioner, ཞི་བར་ = in peace, གནས་པ་ = dwells, ལ་ = to, འཚེ་ = harm, བྱེད་ = doing, ཤིན་ཏུ་ = very, ཐ་ཤལ་ = inferior, ཡིན་ = is, རང་ = oneself, ལ་ = to, སྐྱབས་ = refuge, འོངས་ = came, བསད་པ་ = killed, ལ་ = for, དཔའ་བོ་ = hero, ཡིན་ = is, ཞེས་ = unquote, སུ་ཞིག་ = who, སྒྲོགས་ = proclaim?

སྐྱེས་ངན་རང་ལ་མི་ཕན་ཡང་།
གཞན་ལ་གནོད་པར་བྱེད་པ་ཡོད།
སྦྲུལ་གདུག་ཟས་སུ་རླུང་ཟ་ཡང་།
ཕ་རོལ་མཐོང་ན་མི་གསོད་དམ།* ། ༨

8 Evil people, even without benefiting themselves, make trouble for others. Though a poisonous snake eats the wind for food, doesn't it strike other creatures dead when it sees them?* [264]

སྐྱེས་ངན་ = a bad person, རང་ = oneself, ལ་ = for, མི་ = not, ཕན་ = benefit, ཡང་ = though, གཞན་ = others, ལ་ = to, གནོད་པར་ = harming, བྱེད་པ་ = do, ཡོད་ = is, སྦྲུལ་ = snake, གདུག་ = poisonous, ཟས་ = food, སུ་ = as, རླུང་ = wind, air, ཟ་ = eat, ཡང་ = even, ཕ་རོལ་ = others, མཐོང་ = seen, ན་ = if, when, མི་ = not, གསོད་ = kill, དམ་ = ?

འདོད་པ་བདེའོ་སྙམ་སེམས་ཀྱང་།
དེ་སྤྱོད་སྡུག་བསྔལ་ཁོ་ནའི་རྒྱུ།
ཆང་འཐུང་བདེའོ་སྙམ་པ་དེ།
སྨྱོ་བ་བདེ་བར་བསྒོམ་པ་ཡིན། ། ༩

9 Though you may imagine sensual desires are happiness, their gratification is only a cause for misery. To think that drinking alcohol is pleasure is to mistake madness for bliss. [265]

འདོད་པ་ = sensual desire, བདེའོ་ = bliss, སྙམ་སེམས་ = think, ཀྱང་ = though, དེ་ = that, སྤྱོད་ = gratification, using, སྡུག་བསྔལ་ = suffering, ཁོ་ནའི་ = of only, རྒྱུ་ = cause, ཆང་ = alcohol, འཐུང་ = drinking, བདེའོ་ = is pleasure, སྙམ་པ་དེ་ = the thinking, སྨྱོ་བ་ = madness, བདེ་བར་ = as bliss, བསྒོམ་པ་ = infatuated with, ཡིན་ = is.

ཡོན་ཏན་ཅན་ལ་འཇིག་རྟེན་གུས།
ཡོན་ཏན་འབད་པའི་ཤུགས་ལ་གནས།
འབད་ནས་ཡོན་ཏན་མི་བསྒྲུབ་པར།
གཞན་ལ་ཁེངས་པས་ཅི་ཞིག་ཕན། ། ༡༠

10 People respect the learned, and learning comes through the strength of effort. You should strive for learning; why expect things from others? [266]

ཡོན་ཏན་ཅན་ = learned, ལ་ = to, for, འཇིག་རྟེན་ = people, གུས་ = respect, ཡོན་ཏན་ = the learning, འབད་པའི་ = of effort, ཤུགས་ = strength, ལ་ = in, གནས་ = depend, འབད་ནས་ = having made effort, ཡོན་ཏན་ = learning, མི་ = not, བསྒྲུབ་པར་ = making, གཞན་ = other, ལ་ = to, ཁེངས་པས་ = expecting, ཅི་ཞིག་ = what, ཕན་ = use, benefit.

མི་རྣམས་ཆེ་རིང་བ་ལ་སྨོན།
རྒས་པར་གྱུར་ལ་འཇིགས་པར་ལྟ།
རྒས་ལ་འཇིགས་ཤིང་ཆེ་རིང་བ།
འདོད་པ་བླུན་པོའི་ལོག་ལྟ་ཡིན། ། ༡༡

11 People pray for long life and look with fear on old age; to dread old age and to desire longevity is a perverted view of fools. [267]

མི་རྣམས་ = humans, ཆེ་རིང་བ་ = longevity, ལ་ = for, སྨོན་ = wish, རྒས་པར་ = to be old, གྱུར་ = to be, ལ་ = about, འཇིགས་པར་ = fear, ལྟ་ = consider, རྒས་ = old age, ལ་ = about, འཇིགས་ = fear, ཤིང་ = and ཆེ་རིང་བ་ = longevity, འདོད་པ་ = wanting, བླུན་པོའི་ = of fools, ལོག་ལྟ་ = wrong view, ཡིན་ = is.

གང་ཞིག་མཁས་པ་ཡོད་བཞིན་དུ།
དེ་ལས་ཡོན་ཏན་མི་སློབ་ན།
མི་དེ་གདོན་གྱིས་བཏབ་པའམ།
ཡང་ན་ལས་ཀྱིས་མནར་བ་ཡིན། ། ༡༢

12 Those who, even with wise people nearby, still learn nothing, are either possessed by demons or tormented because of previous deeds. [268]

གང་ཞིག་ = one who, མཁས་པ་ = a learned, wise, ཡོད་བཞིན་ = existing, དུ་ = in, དེ་ལས་ = from that one, ཡོན་ཏན་ = learning, not, སློབ་ = studies, ན་ = if, when, མི་དེ་ = that man, གདོན་ = a demon, གྱིས་ = by, བཏབ་པ = stricken, འམ་ = or, ཡང་ན་ = otherwise, ལས་ = karma, ཀྱིས་ = by, མནར་བ་ = tormented, ཡིན་ = is.

གང་ལ་ལོངས་སྤྱོད་ཡོད་བཞིན་དུ།
སྤྱོད་དམ་སྦྱིན་པར་མི་བྱེད་ན།
མི་དེ་ནད་ཀྱིས་བཏབ་པའམ།
ཡང་ན་ཡི་དྭགས་མངོན་སུམ་ཡིན། ། ༡༣

13 If one has abundance and neither enjoys it nor bestows it on others, he is either a victim of disease or else is actually a hungry ghost. [269]

གང་ལ་ = one who, ལོངས་སྤྱོད་ = possessions, ཡོད་བཞིན་དུ་ = having, སྤྱོད་ = use, དམ་ = or, སྦྱིན་པར་ = to give, མི་ = not, བྱེད་ = do, ན་ = if, མི་དེ་ = that man, ནད་ = disease, ཀྱིས་ = by, བཏབ་པ་ = stricken, འམ་ = or, ཡང་ན་ = otherwise, ཡི་དྭགས་ = a hungry ghost, མངོན་སུམ་ = openly perceived, ཡིན་ = is.

ཆོས་ལུགས་ཤེས་ཀྱང་མི་སྒྲུབ་ན།
དེ་ཡི་ཆོས་ཀྱིས་ཅི་ཞིག་བྱ།
ལོ་ཏོག་ཕུན་སུམ་ཚོགས་ན་ཡང་།
གཅན་གཟན་དགའ་བ་ག་ལ་སྐྱེ། ། ༡༤

14 If you know religious theory yet do not practice it, what use is your religion? Even if the harvest is perfectly bountiful, how can it nourish carnivorous animals? [270]

ཆོས་ལུགས་ = religious theory, ཤེས་ = know, ཀྱང་ = but, མི་ = not, སྒྲུབ་ = practice, ན་ = if, when, དེ་ཡི་ = his, ཆོས་ཀྱིས་ = by the Dharma, ཅི་ཞིག་ = what, བྱ་ = to be used, ལོ་ཏོག་ = crop, ཕུན་སུམ་ཚོགས་ = perfect, ན་ = when, if, ཡང་ = even, གཅན་གཟན་ = a carnivorous animal, དགའ་བ་ = enjoyed, ག་ལ་ = how, སྐྱེ་ = to arise.

ལས་ཀྱིས་མནར་བའི་སེམས་ཅན་ལ།
ལོངས་སྤྱོད་ཡོད་ཀྱང་སྤྱོད་མི་ནུས།
བྱ་རོག་ལྟོགས་ཀྱང་སྐུང་མོད་ཀྱི།
འགྲངས་པར་ཟ་བར་ག་ལ་ནུས། ། ༡༥

15 Living beings tortured by the effects of their former deeds are unable to enjoy abundance even if they have it. Hungry crows bury their food, so how can they eat till their stomachs are full? [271]

ལས་ཀྱིས་ = by karma, མནར་བའི་ = of being tortured, སེམས་ཅན་ = sentient being, ལ་ = in, on, ལོངས་སྤྱོད་ = possessions, ཡོད་ = exist, ཀྱང་ = even, སྤྱོད་ = use, enjoy, མི་ = not, ནུས་ = able, བྱ་རོག་ = the crow, ལྟོགས་ = hungry, ཀྱང་ = but, སྐུང་ = to hide, bury, མོད་ཀྱི་ = though, འགྲངས་པར་ = to fill the stomach, ཟ་བར་ = to eat, ག་ལ་ = how, ནུས་ = be able?

སྤྱོད་དམ་སྦྱིན་པར་མི་ནུས་པའི།
ནོར་དེས་ཕྱུག་པོར་བསྒོམ་ན་ནི།
རི་བོ་གསེར་དུ་བསྒོམས་པ་ཡིས།
ཕྱུག་པོ་བསྒྲུབ་པ་ཤིན་ཏུ་སླ། ༡༦

16 You don't use your wealth or share it with others, yet you still consider yourself wealthy. By imagining a mountain to be gold, it is as easy to make you rich. [272]

སྤྱོད་ = use, དམ་ = or, སྦྱིན་པར་ = to give, མི་ = not, ནུས་པའི་ = of being able, ནོར་ = wealth, དེས་ = by that, ཕྱུག་པོར་ = to become rich, བསྒོམ་ = considered, ན་ = if, when, ནི་ = filling the metric line, རི་བོ་ = mountain, གསེར་ = gold, དུ་ = as, བསྒོམས་པ་ = meditating, ཡིས་ = by, ཕྱུག་པོ་ = rich, བསྒྲུབ་པ་ = to be made, ཤིན་ཏུ་ = very, སླ་ = easy.

ཆོས་དང་ཆོས་མིན་སྨྲ་བ་ལ།
མཁས་པ་ཤིན་ཏུ་མང་ན་ཡང་།
དེ་ལྟར་ཤེས་ནས་ཉམས་ལེན་པ།
འཇིག་རྟེན་འདི་ན་ཤིན་ཏུ་དཀོན། ། ༡༧

17 Although there are many who are skilled at telling what is and what it is , those who have learned this and practice accordingly are extremely rare in this world. [273]

ཆོས་ = virtue, དང་ = and, ཆོས་མིན་ = nonvirtue, སྨྲ་བ་ = speaking, ལ་ = for, མཁས་པ་ = wise, ཤིན་ཏུ་ = very, མང་ = many, ན་ཡང་ = even though, དེ་ལྟར་ = in that way, ཤེས་ནས་ = having known, ཉམས་ལེན་པ་ = practicing, འཇིག་རྟེན་ = world, འདི་ན་ = in this, ཤིན་ཏུ་ = extremely, དཀོན་ = rare.

རིགས་གཟུགས་ལང་ཚོ་ལྡན་ན་ཡང་།
ཡོན་ཏན་མེད་ན་མཛེས་མ་ཡིན།
རྨ་བྱ་སྒྲོ་སྡུག་ཡིད་འོང་ཡང་།
ཆེན་པོའི་རྒྱན་དུ་འོས་སམ་ཅི། ། ༡༨

18 You may come from a good family and be good-looking and young, but you're not attractive if you lack virtue. A peacock's feather is gorgeously beautiful, but it is not a worthy ornament for great people. [274]

རིགས་ = family, clan, གཟུགས་ = form, ལང་ཚོ་ = youth, ལྡན་ = endowed, ན་ཡང་ = even though, ཡོན་ཏན་ = , མེད་ = without, ན་ = if, མཛེས་ = beauty, མ་ = not, ཡིན་ = is, རྨ་བྱ་ = peacock, སྒྲོ་ = feathers, སྡུག་ = beautiful, ཡིད་འོང་ = attractive, ཡང་ = even, ཆེན་པོའི་ = of the great, རྒྱན་ = ornament, དུ་ = as, འོས་ = worthy, སམ་ = a question mark, ཅི་ = what.

སྣ་ཡི་ཚབ་དང་ཉོས་པའི་བུ།
གཡར་པོའི་རྒྱན་དང་བརྐུས་པའི་ནོར།
སློབ་དཔོན་མེད་པའི་རིག་པ་རྣམས།
ཡོད་ཀྱང་གཞན་གྱིས་བརྩི་བ་མེད། ། ༡༩

19 A false nose, a purchased child, a borrowed ornament, wealth gotten through stealing, and knowledge gained without a —though you have such things, others do not regard these highly. [275]

སྣ་ = nose, ཡི་ = of, ཚབ་ = substitute, དང་ = and, ཉོས་པའི་ = of being bought, བུ་ = a son, གཡར་པོའི་ = of being borrowed, རྒྱན་ = ornament, དང་ = and, བརྐུས་པའི་ = made by stealing, ནོར་ = a wealth, སློབ་དཔོན་ = teacher, མེད་པའི་ = of with, རིག་པ་ = knowledge, རྣམས་ = sign of plural, ཡོད་ = existing, ཀྱང་ = even, གཞན་ = others, གྱིས་ = by, བརྩི་བ་ = noticed, མེད་ = not.

མི་གང་བྱས་པ་མི་གཟོ་བ།
དེ་ནི་གཞན་པས་རང་ལ་གནོད།
ལྟས་ངན་སྒྲུབ་པའི་ཉེས་པ་འགའ།
དགྲ་ཡི་ཐོག་མར་རང་ལ་འབྱུང་། ། ༣༠

20 People who are ungrateful for kindness harm themselves far more than those whom they neglect.

[276]

མི་ = a man, གང་ = who, བྱས་པ་ = favourably done, མི་ = not, གཟོ་བ་ = gratitude, དེ་ = that one, ནི་ = emphatic, གཞན་པས་ = more than others, རང་ = himself, ལ་ = to, གནོད་ = be harmful, ལྟས་ = omen, ངན་ = bad, སྒྲུབ་པའི་ = of being performed, ཉེས་པ་ = evils, འགའ་ same, དགྲ་ = enemy, ཐོག་མར་ = before, རང་ལ་ = to himself, འབྱུང་ = occur, happen.

ལོངས་སྤྱོད་འགྲུབ་པར་མཐོང་ན་ཡང་།
གནས་མ་ཡིན་ལས་སུ་ཞིག་ལེན།
ལུག་ཐུག་འཐབས་པའི་ཁྲག་ལྡགས་པས།
ཝ་སྐྱེས་མགོ་བོ་བཀས་ཞེས་ཐོས།* ། ༣༢

21 Even though pleasure could be so attained, who from an unseemly place? So it is told how a fox got its head split by licking up blood where rams were charging in battle.* [277]

ལོངས་སྤྱོད་ = enjoyment, འགྲུབ་པར་ = to accomplish, མཐོང་ = see, ན་ཡང་ = even though, གནས་མ་ཡིན་ = unseemly place, ལས་ = from, སུ་ཞིག་ = who, ལེན = will take, ལུག་ = ram, ཐུག་ = meeting, འཐབས་པའི་ = of being fought, ཁྲག་ = blood, ལྡགས་པས་ = by licking, ཝ་སྐྱེས་ = a fox, མགོ་བོ་ = head, བཀས་ = split, ཞེས་ = unquote, ཐོས་ = heard.

འབྲེལ་པ་འགའ་ཡི་ངོར་བྱས་ནས།
གཞན་ལ་སྙིས་ཀྱིས་དོར་མི་བྱ།
བརྒྱ་བྱིན་ཡིན་ཡང་འཁོར་འདབ་རྣམས།
ག་བུར་བཞིན་དུ་འབྲོས་པར་གྱུར།* ། ༣༣

22 You shouldn't be cunning towards others for any reason. Even the cunning Indra's followers evaporate like camphor.* [278]

འབྲེལ་པ་ = relationship, འགའ་ཡི་ = of some, ངོར་བྱས་ནས་ = according to, གཞན་ = others, ལ་ = to, སྙིས་ཀྱིས་ = by chance, དོར་མི་བྱ་ = one should not be shrewd, cunning, བརྒྱ་བྱིན་ = Indra, ཡིན་ = is, ཡང་ = also, འཁོར་འདབ་རྣམས་ = followers, ག་བུར་ = camphor, བཞིན་དུ་ = like, འབྲོས་པར་ = escape, evaporate, གྱུར་ = would.

རྒྱུན་དུ་འགྲོགས་པའི་གྲོགས་སྤངས་ནས།
གསར་བུ་འགའ་ལ་ཡིད་མི་རྟོན།
འུག་པའི་རྒྱལ་པོས་བྱ་རོག་གི།
བློན་པོ་བསྟེན་པས་ཕུང་ཞེས་གྲག* ། ༣༣

23 Do not forsake a constant friend place confidence in a new person. Once the owl king was destroyed by relying on the crows' minister.* [279]

རྒྱུན་དུ་ = constant, འགྲོགས་པའི་ = of being associated, གྲོགས་ = friend, སྤངས་ནས་ = having abandoned, གསར་བུ་ = new, འགའ་ = some, ལ་ = in, ཡིད་མི་རྟོན་ = should not trust, འུག་པའི་ = of owls, རྒྱལ་པོས་ = the king, བྱ་རོག་ = crows, གི་ = of, བློན་པོ་ = a minister, བསྟེན་པས་ = by relying upon, ཕུང་ = destroyed, ཞེས་ = unquote, གྲག་ = said so.

མི་ངན་འབད་པས་བསྟེན་བྱས་ཀྱང་།
རང་གི་མི་རུ་འགྲོ་བ་མེད།
ཆུ་ནི་ཇི་ལྟར་བསྐོལ་གྱུར་ཀྱང་།
མི་རུ་འབར་བ་མི་སྲིད་དོ། ། ༣༨

24 Though you serve evil people diligently, they don't become your own kind of person. However much you boil water, it's impossible for it to burn as fire. [280]

མི་ངན་ = an evil person, འབད་པས་ = diligently, བསྟེན་ = serve, བྱས་ = having done, ཀྱང་ = though, རང་གི་ = of one's own, མི་རུ་ = as person, འགྲོ་བ་ = to become, མེད་ = not, ཆུ་ = water, ནི་ = emphatic, ཇི་ལྟར་ = however, བསྐོལ་ = boiled, གྱུར་ = be, ཀྱང་ = though, མི་ = fire, རུ་ = as, འབར་བ་ = blazing, མི་སྲིད་ = impossible, དོ་ = like a period, full stop.

རྒྱུ་མཚན་བརྟགས་ནས་ཁྲོ་བ་ནི།
ཅུང་ཟད་རིགས་ཤིང་སེལ་བའང་ཤེས།
རྒྱུ་མེད་པར་ནི་གང་ཁྲོ་བ།
དེ་ཡི་བསལ་ཐབས་སུ་ཡིས་ཤེས། ། ༢༥

25 If you get angry for a reason, it is an understandable, and you can figure out how to remove the anger. When you get angry for no reason, how can you find a way to remove that? [281]

རྒྱུ་མཚན་ = reasons, བརྟགས་ནས་ = having examined, ཁྲོ་བ་ = get anger, ནི་ = emphatic, ཅུང་ཟད་ = a little, རིགས་ = logical, ཤིང་ = and, སེལ་བའང་ = also to remove it, ཤེས་ = to know, རྒྱུ་ = reason, མེད་པར་ = without, ནི་ = an emphatic, གང་ = whoever, ཁྲོ་བ་ = get angry, དེ་ཡི་ = its, བསལ་ = remove, ཐབས་ = a way, སུ་ཡིས་ = who, by whom, ཤེས་ = know.

དགྲ་བོའི་ནུས་པ་མ་བརྟགས་པར།
ཉམ་ཆུང་ན་ཡང་བརྙས་མི་བྱ།
ཊ་ཊི་བྷ་ལར་བརྙས་པ་ཡིས།
ནམ་མཁའ་ལྡིང་གིས་རྒྱ་མཚོ་བཅོམ།* ། ༢༦

26 Though your foes seem weak, without examination you should not have contempt for them. When the ocean despised Taḍibha, it was destroyed by Garuḍa.* [282]

དགྲ་བོའི་ = of an enemy, ནུས་པ་ = ability, མ་ = without, བརྟགས་པར་ = examined, ཉམ་ཆུང་ = weak, ན་ཡང་ = even though, བརྙས་ = despise, མི་བྱ་ = not be done, ཊ་ཊི་བྷ་ལར་ = to a Taḍibha, a small bird, བརྙས་པ་ = despise, ཡིས་ = by, ནམ་མཁའ་ལྡིང་ = a garuḍa = a large mythical bird, གིས་ = by, རྒྱ་མཚོ་ = the ocean, བཅོམ་ = destroyed.

བསོད་ནམས་འཛད་ན་ངན་སེམས་སྐྱེ།
རིགས་འཛད་པ་ན་བུ་ངན་སྐྱེ།
ནོར་འཛད་པ་ན་བཀྲམ་ཆགས་སྐྱེ།
ཚེ་འཛད་པ་ན་འཆི་ལྟས་འབྱུང་། ། ༢༧

27 When merit is exhausted, malicious thoughts arise; when a good lineage is exhausted, bad offsprings arise; when wealth is exhausted, craving arises; and when life is exhausted, the signs of death occur. [283]

བསོད་ནམས་ = merit, འཛད་ = exhaust, ན་ = if, when, ངན་ = malicious, སེམས་ = thought, སྐྱེ་ = to arise, རིགས་ = lineage, འཛད་པ་ = finish, ན་ = when, བུ་ = offspring, ངན་ = inferior, སྐྱེ་ = to be born, ནོར་ = wealth, འཛད་པ་ = to end, ན་ = if, when, བཀྲམ་ཆགས་ = desire, craving, སྐྱེ་ = arise, ཚེ་ = life, འཛད་པ་ = to finish, ན་ = when, འཆི་ = death, ལྟས་ = sign, omen, འབྱུང་ = to happen.

རང་གིས་ངན་སྤྱོད་མ་བྱས་ན།
བརྒྱ་བྱིན་གྱིས་ཀྱང་སྨད་མི་ནུས།
ཆུ་མིག་རང་ཉིད་མ་བསྐམས་ན།
ས་ཡིས་མནན་པས་ག་ལ་ཐུབ།* ། ༢༨

28 If you do not engage in misconduct, even Indra cannot condemn you. If a spring does not dry up by itself, how can it be stopped by filling it up with dirt?* [284]

རང་གིས་ = by oneself, ངན་སྤྱོད་ = evil conduct, མ་ = not, བྱས་ = commit, ན་ = when, བརྒྱ་བྱིན་ = Indra, གྱིས་ = by, ཀྱང་ = even, སྨད་ = condemn, blame, མི་ = not, ནུས་ = able, ཆུ་མིག་ = spring, fountain, རང་ཉིད་ = itself, མ་ = not, བསྐམས་ = dried, ན་ = if, ས་ = earth, dot, ཡིས་ = by, མནན་པས་ = by suppressing, ག་ལ་ = how, ཐུབ་ = can, able.

བྱ་བ་མི་འདྲ་བརྒྱ་ཕྲག་རྩོམ།
མཐར་ཕྱིན་བྱ་བ་གཅིག་ཀྱང་མེད།
བློ་རྒོད་ཕལ་ཆེར་གྲོང་དབར་གྱི།
ཁྱི་རྒན་འདྲ་བར་རྒྱུན་དུ་འཁྱམ། ། ༣༩

29 Though they may undertake a hundred different jobs, some do not finish even one. people mostly roam like old dogs down village streets. [285]

བྱ་བ་ = jobs, མི་ = not, འདྲ་ = same, བརྒྱ་ཕྲག་ = hundreds, རྩོམ་ = undertaking, མཐར་ཕྱིན་ = accomplished, བྱ་བ་ = a job, གཅིག་ = one, single, ཀྱང་ = even, མེད་ = not, བློ་ = mind, རྒོད་ = wild, ཕལ་ཆེར་ = mostly, གྲོང་ = village, དབར་ = in between, a street, གྱི་ = of, ཁྱི་ = dog, རྒན་ = old, འདྲ་བར་ = similarly, རྒྱུན་དུ་ = always, འཁྱམ་ = roam.

ལས་ཀྱི་ཤུགས་ཀྱིས་ཁྲིད་པ་ན།
བློ་ཆེན་ལོག་པའི་ལམ་ནས་འགྲོ།
མུ་སྟེགས་བྱེད་པའི་སྟོན་པ་མཆོག།
དབང་ཕྱུག་སྨྱོན་པའི་བརྟུལ་ཞུགས་འཛིན།* ། ༣༠

30 carried by the force of karma even the great minded go down wrong paths. The supreme lord of the popular heretical sect, Śiva [the Powerful One], engages in crazy practices.* [286]

ལས་ = karma, ཀྱི་ = of, ཤུགས་ = strength, force, ཀྱིས་ = by, ཁྲིད་པ་ = carried, ན་ = when, བློ་ཆེན་ = the great-minded, ལོག་པའི་ = of being wrong, ལམ་ = path, ནས་ = through, འགྲོ་ = go, goes, མུ་སྟེགས་བྱེད་པའི་ = of the heretical sect, སྟོན་པ་ = the first teacher of a doctrine, མཆོག་ = the popular, དབང་ཕྱུག་ = Powerful One, སྨྱོན་པའི་ = of crazy, བརྟུལ་ཞུགས་ = vow, འཛིན་ = hold.

མི་གང་ཁྲིམས་ལས་གང་འདའ་བ།
རེ་ཞིག་རྒྱལ་ཡང་ཕམ་པ་ཡིན།
ཚ་སྐྱུར་ཁྲིམས་ལས་འདས་པ་ཡིས།
ས་ཀུན་ཐོབ་ཀྱང་སེང་གེས་བསད།* ། ༣༡

31 People who transgress the law, even when they gain a victory, actually lose. Sārasa, , ultimately was slain by the Lion Headed.* [287]

མི་ = a man, གང་ = one who, ཁྲིམས་ = a law, ལས་ = from, གང་ = whatever, འདའ་བ་ = transgress, རེ་ཞིག་ = for a while, རྒྱལ་ = gain victory, ཡང་ = but, ཕམ་པ་ = defeated, lose, ཡིན་ = was, ཚ་སྐྱུར་ = Sārasa, ཁྲིམས་ = a law, ལས་ = from, འདས་པ་ = transgressed, ཡིས་ = by, ས་ཀུན་ = whole realm, ཐོབ་ = gained, ཀྱང་ = even though, སེང་གེས་ = by the Lion Headed, བསད་ = killed.

ཧ་ཅང་ཤེས་རབ་ཆེ་དྲགས་པས།
བྱ་བ་མང་ན་བདག་ཉིད་བརླག།
རྒྱལ་པོ་དྲན་རྒྱ་ཆེས་པ་ཡིས།
རྒྱལ་སྲིད་ཉམས་པ་ཤིན་ཏུ་མང་། ། ༣༣

32

.[288]

ཧ་ཅང་ = too much, ཤེས་རབ་ = wisdom, ཆེ་དྲགས་པས་ = by excessively big, བྱ་བ་ = activities, མང་ = too much, ན་ = when, བདག་ཉིད་ = oneself, བརླག་ = destroyed, རྒྱལ་པོ་ = a king, དྲན་ = thinking, རྒྱ་ཆེས་པ་ = excessively big, ཡིས་ = by, རྒྱལ་སྲིད་ = the kingdom, ཉམས་པ་ = lost, ཤིན་ཏུ་ = very, མང་ = many.

ཧ་ཅང་ལོངས་སྤྱོད་བསགས་དྲགས་པའི།
ནོར་ནི་རང་གི་གཤེད་མ་ཡིན།
ཕུང་ཁྲོལ་ཕལ་ཆེར་ཕྱུག་པོ་ལ།
འབྱུང་གི་སྤྲང་པོ་བདེ་བར་རྒྱུ། ། ༣༣

33 . Ruin befalls the rich, while the beggar happily roams. [290]

ཧ་ཅང་ = too much, many, ལོངས་སྤྱོད་ = possessions, བསགས་ = accumulated, དྲགས་པའི་ = of excessive, ནོར་ = wealth, ནི་ = emphasis, རང་གི་ = own, གཤེད་མ་ = enemy, ཡིན་ = is, are, ཕུང་ཁྲོལ་ = ruin, ཕལ་ཆེར་ = mostly, ཕྱུག་པོ་ = rich, wealthy, ལ་ = to, འབྱུང་ = happen, གི་ = a comma, སྤྲང་པོ་ = beggar, བདེ་བར་ = happily, རྒྱུ་ = move, roam.

ཧ་ཅང་མཐུ་རྩལ་ཆེ་དྲགས་ན།
ལྕེབ་པའི་སྔ་གོན་བྱེད་པ་ཡིན།
གཡུལ་དུ་བསད་པ་ཕལ་ཆེར་ནི།
མཐུ་རྩལ་ཅན་ལ་བྱུང་བ་མང་། ། ༣༤

34 Having altogether too much strength and skill are preparation for suicide. Most of the slaughter on the battlefield befalls the strong and skillful. [291]

ཧ་ཅང་ = too much, many, མཐུ་ = power, རྩལ་ = skill, ཆེ་ = great, དྲགས་ = excessive, ན་ = if, when, ལྕེབ་པའི་ = of suicide, སྔ་གོན་ = preparation, བྱེད་པ་ = doing, ཡིན་ = is, གཡུལ་ = a battlefield, དུ་ = in, at, བསད་པ་ = killed, ཕལ་ཆེར་ = most, ནི་ = emphasis, མཐུ་ = strong, རྩལ་ཅན་ = skillful, ལ་ = on, to, བྱུང་བ་ = happened, མང་ = many.

འབྱོར་དང་ཤེས་རབ་སྟོབས་ལ་སོགས།
བསོད་ནམས་ལྡན་ལ་གྲོགས་སུ་འགྱུར།
བསོད་ནམས་མེད་ན་དེ་དག་ཀུན།
བདག་ཉིད་བརླག་པའི་རྒྱུ་རུ་འགྱུར། ། ༣༥

35 Wealth, wisdom, strength, and so forth become helpful if you have merit, but if you lack merit, then all of these become the cause of your undoing. [291]

འབྱོར་ = wealth, དང་ = and, ཤེས་རབ་ = wisdom, སྟོབས་ = strength, ལ་སོགས་ = etc.,བསོད་ནམས་ལྡན་ = a meritorious one, ལ་ = for, to, གྲོགས་ = assistant, སུ་ = as, འགྱུར་ = to become, བསོད་ནམས་ = merit, མེད་ = nonexist, ན་ = if, when, དེ་དག་ = they, ཀུན་ = all, བདག་ཉིད་ = oneself, བརླག་པའི་ = of destroying, རྒྱུ་ = cause, རུ་ = as, འགྱུར་ = to become.

མཁས་པས་བྱ་བ་ཅི་བྱེད་ཀྱང་།
རང་གི་བསོད་ནམས་བརྟགས་ཏེ་བྱ།
རྩོད་དུས་བསོད་ནམས་ཕུན་ཚོགས་པ།
སྐྱེ་བོ་བརྒྱ་ཡི་ནང་ནའང་དཀོན། ། ༣༦

36 Whatever work wise people undertake should be done after weighing its merits. In this Age of Degeneration, very rare indeed will be that one person in a hundred with complete virtue. [292]

མཁས་པས་ = the wise, བྱ་བ་ = work, ཅི་ = whatever, བྱེད་ = do, ཀྱང་ = even, རང་གི་ = one's own, བསོད་ནམས་ = merit, བརྟགས་ཏེ་ = having examined, བྱ་ = should be done, རྩོད་ = quarreling, degeneration, དུས་ = age, time, རྩོད་དུས་ = Age of Degeneration, བསོད་ནམས་ = merit, ཕུན་ཚོགས་པ་ = perfected, སྐྱེ་བོ་ = a person, བརྒྱ་ཡི་ནང་ནའང་ = even one in a hundred, དཀོན་ = rare.

རྫིང་ངན་ཆུ་ཡིས་ཁེངས་པ་ན།
ཕྱོགས་གཅིག་ཅི་ནས་འཇིག་པ་ལྟར།
གང་ལ་ནོར་དང་ལྡན་གྱུར་པ།
དེ་ལ་རིགས་བརྒྱུད་ཤིན་ཏུ་དཀོན། ། ༣༧

37
Likewise, people who become wealthy very rarely have lineages that succeed them. [293]

རྫིང་ = a dam, ངན་ = weakened, ཆུ་ = water, ཡིས་ = with, ཁེངས་པ་ = filled up, ན་ = when, if, ཕྱོགས་གཅིག་ = one side, ཅི་ནས་ = at any case, འཇིག་པ་ = destroy, ལྟར་ = similar, གང་ = one who, ལ་ = in, ནོར་ = wealth, དང་ = with, ལྡན་ = endowed, གྱུར་པ་ = became, དེ་ལ་ = for him, རིགས་བརྒྱུད་ = lineage, ཤིན་ཏུ་ = very, དཀོན་ = rare.

བུ་དང་ལྡན་ལ་ནོར་ཆེན་དཀོན།
དེ་དང་ལྡན་ན་དགྲ་བོས་འཇོམས།
ཐམས་ཅད་ཕུན་སུམ་ཚོགས་གྱུར་ན།
མི་དེ་མྱུར་དུ་འཆི་བ་མང་།* ། ༣༨

38 . Even if they perfections, they may die early, as it has often happened.* [294]

བུ་དང་ལྡན་ = one who is endowed with offspring, ལ་ = for, ནོར་ = wealth, ཆེན་ = great, དཀོན་ = rare, དེ་དང་ = with that, ལྡན་ = endowed, ན་ = if, when, དགྲ་བོས་ = by enemy, འཇོམས་ = destroyed, ཐམས་ཅད་ = all, ཕུན་སུམ་ཚོགས་ = perfected, གྱུར་ = have become, ན་ = when, མི་དེ་ = that man, མྱུར་དུ་ = quickly, འཆི་བ་ = die, མང་ = many.

དེས་ན་མཁས་པས་བསོད་ནམས་བསག།
བསོད་ནམས་ཁོ་ན་བདེ་བའི་རྒྱུ།
སུ་ཞིག་གང་ན་ཕུན་ཚོགས་པ།
དེ་ནི་བསོད་ནམས་བསགས་པའི་རྟགས། ། ༣༩

39 The wise accumulate merit, for only merit is the cause for happiness. If someone is very fortunate, that is a sign of accumulated merit.[295]

དེས་ན་ = therefore, མཁས་པས་ = the wise, བསོད་ནམས་ = merit, བསག་ = should accumulate, བསོད་ནམས་ = merit, ཁོ་ན་ = only, བདེ་བའི་ = of happiness, རྒྱུ་ = cause, སུ་ཞིག་ = one who, གང་ན་ = where, ཕུན་ཚོགས་པ་ = perfected, fortunate, དེ་ = that one, ནི་ = emphatic, བསོད་ནམས་ = merit, བསགས་པའི་ = of being accumulated, རྟགས་ = sign.

བརྫུན་གྱིས་ཕ་རོལ་བསླུས་སོ་ཞེས།
སྙམ་ན་རང་ཉིད་བསླུས་པ་ཡིན།
ལན་གཅིག་བརྫུན་དུ་སྨྲས་པ་དེས།
བདེན་པར་སྨྲ་ཡང་དོགས་པ་སྐྱེ། ། ༤༠

40 "I can deceive someone else by lying." If you think that, you're only deceiving yourself. People who lie once make others doubt them, even when they speak the truth. [296]

བརྫུན་ = lying, གྱིས་ = by, ཕ་རོལ་ = the others, བསླུས་ = deceived, སོ་ = full stop, a period, ཞེས་ = unquote, སྙམ་ = think, ན་ = if, when, རང་ཉིད་ = oneself, བསླུས་པ་ = deceived, ཡིན་ = was, ལན་གཅིག་ = one time, once, བརྫུན་ = lying, དུ་ = as, སྨྲས་པ་ = told, དེས་ = by him, བདེན་པར་ = the truth, སྨྲ་ = speak, ཡང་ = even, དོགས་པ་ = doubt, སྐྱེ = arise.

ལེགས་ཉེས་རྣམ་པར་མི་དཔྱོད་པར།
ཁྲོས་ཤིང་ཕ་རོལ་གནོད་འབེབས་པ།
ཆུང་མ་བསད་པའི་ཕུ་བ་ལྟར།
གྲོགས་དང་བྲལ་བའི་མྱ་ངན་ཐོབ།* ། ༨༧

41. right and wrong those who are prone to get angry and wound others' feeling, are like the pigeon who, after killing his mate, found sorrow in being separated from his companion, .* [297]

ལེགས་ = good, ཉེས་ = bad, རྣམ་པར་མི་དཔྱོད་པར་ = without distinguish, ཁྲོས་ = get angery, ཤིང་ = and, ཕ་རོལ་ = the others, གནོད་འབེབས་པ་ = wound the feeling, ཆུང་མ་ = the wife, བསད་པའི་ = of being killed, ཕུ་བ་ = a pigeon, ལྟར་ = like, གྲོགས་ = a companion, དང་ = from, བྲལ་བའི་ = of being separated, མྱ་ངན་ = sorrow, ཐོབ་ = find.

མ་འོངས་པ་ལ་མི་དཔྱོད་པར།
བྱུང་བའི་ཚེ་ན་འབད་དེ་བཙལ།
ཆུ་དང་འཕྲད་ན་ལྷམ་འབུད་ཀྱི།
མ་འཕྲད་པ་ན་ག་ལ་འབུད། ། ༨༢

. Why take your shoes off before you come to the- water? [298]

མ་འོངས་པ་ = future, ལ་ = about, མི་ = without, དཔྱོད་པར་ = judging, བྱུང་བའི་ = of happening, ཚེ་ན་ = at the time when, འབད་དེ་ = having made effort, བཙལ་ = look for, ཆུ་ = river, དང་ = to, with, འཕྲད་ = contact, ན་ = if, when, ལྷམ་ = shoes, འབུད་ = take off, ཀྱི་ = like a comma, མ་ = without, འཕྲད་པ་ = contact, ན་ = when, if, ག་ལ་ = how, འབུད་ = take off.

ཕུགས་སུ་བསྒྲུབ་པར་མི་ནུས་པའི།
བྱ་བ་ལེགས་ཀྱང་འཛུག་མི་རུང་།
ཁོང་པའི་ནང་དུ་མི་འཇུ་བའི།
ཁ་ཟས་ཞིམ་ཡང་སུ་ཞིག་ཟ། ། ༨༣

43 You shouldn't start task, if you are not able to eventually finish it.

? [299]

ཕུགས་སུ་ = eventually, བསྒྲུབ་པར་ = to be accomplished, མི་ = not, ནུས་པའི་ = of being able, བྱ་བ་ = a job, ལེགས་ = good, virtuous, ཀྱང་ = even, འཛུག་ = enter, engage, མི་ = not, རུང་ = suitable, right, ཁོང་པའི་ = of the stomach, ནང་དུ་ = inside, མི་ = not, འཇུ་བའི་ = of not digesting, ཁ་ཟས་ = food, ཞིམ་ = delicious, ཡང་ = though, སུ་ཞིག་ = who, ཟ་ = eat.

རྩོལ་བ་དོར་ནས་འདུག་པ་ལ།
འདི་ཕྱི་གཉིས་ཀ་འགྲུབ་མི་འགྱུར།
འབད་པ་མེད་ན་ཞིང་བཟང་ཡང་།
ལོ་ཏོག་ཐོབ་པར་མི་འགྱུར་རོ། ། ༨༨

44

even from a good field. [300]

རྩོལ་བ་ = trying, effort, དོར་ནས་ = having give up, འདུག་པ་ = abide, ལ་ = for, to, འདི་ = this world, ཕྱི་ = next world, གཉིས་ཀ་ = the both, འགྲུབ་ = accomplished, མི་ = not, འགྱུར་ = will be, འབད་པ་ = striving for, མེད་ = without, ན་ = when, if, ཞིང་ = a field, བཟང་ = good, ཡང་ = even, ལོ་ཏོག་ = harvest, ཐོབ་པར་ = gained, མི་ = not, འགྱུར་ = will be, རོ་ = a full stop.

གནས་མ་ཡིན་པའི་དུལ་དྲགས་ན།
ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ནི་བཀོལ་བར་འགྱུར།
ཤིང་བལ་སྟན་དུ་བྱེད་མོད་ཀྱི།
ཡལ་ག་སུ་ཞིག་སྟན་དུ་འདིང་། ། ༤༥

45 If you're too humble under the wrong circumstances, everyone will treat you like a servant.
[301]

གནས་མ་ཡིན་པའི་ = of being an improper state, དུལ་ = humble, དྲགས་ན་ = if too much, ཐམས་ཅད་ = all, ཀྱིས་ = by, ནི་ = emphatic, བཀོལ་བར་ = used, འགྱུར་ = to be, ཤིང་བལ་ = cotton, སྟན་ = mat, དུ་ = as, བྱེད་ = make, do, མོད་ཀྱི་ = although, ཡལ་ག་ = tree branches, སུ་ཞིག་ = who, སྟན་དུ་ = as a mat, rug, འདིང་ = spread?

བྱ་བ་ངན་དང་མི་འགྲུབ་པ།
ཕ་རོལ་བསྒོ་ཡང་བྱེད་ན་གླེན།
སྦྱར་དུག་ཉོ་ལ་སུ་ཡིད་རྟོན།
ཐམས་ཅད་སྦྱིན་ཞེས་སུ་སྨྲ་ནུས། ། ༤༦

46 Bad activities, or things you can't accomplish—if someone asks you to do them and you agree, you are foolish. Who would buy food prepared with poison? Who could say, "Give away all you have"?

བྱ་བ་ = action, ངན་ = bad, དང་ = and, མི་ = not, འགྲུབ་པ་ = to accomplish, ཕ་རོལ་ = the others, བསྒོ་ = to be advised, ཡང་ = even, བྱེད་ = do, ན་ = if, when, གླེན་ = foolish, སྦྱར་ = prepared, དུག་ = poison, ཉོ་ལ་ = to buy, སུ་ = who, ཡིད་རྟོན་ = self-assured, ཐམས་ཅད་ = all, སྦྱིན་ = give away, ཞེས་ = unquote, སུ་ = who, སྨྲ་ = to speak, to say, ནུས་ = able.

ནོར་རྣམས་གསོག་ཅིང་མི་སྤྱོད་པ།
རང་སྲེག་བུད་ཤིང་གསོག་པ་ཡིན།
བུང་བ་སྦྲང་རྩི་མི་ཟ་བར།
གཞན་གྱིས་ཁྱེར་ན་ལྐྱིབ་པར་རྩོམ། ། ༤༧

47 To accumulate wealth without enjoying it is to gather fuel to burn yourself. Bees do not eat their own honey; yet when others carry it away, they begin to commit suicide . [303]

ནོར་ = wealth, རྣམས་ = a sign of plural, གསོག་ = accumulating, ཅིང་ = and, མི་ = not, སྤྱོད་པ་ = using, enjoying it, , བུད་ཤིང་ = fuel, གསོག་པ་ = gathering, ཡིན་ = is, བུང་བ་ = the bee, སྦྲང་རྩི་ = honey, མི་ = not, ཟ་བར་ = eating, གཞན་ = others, གྱིས་ = by, ཁྱེར་ = carrying away, ན་ = if, when, ལྐྱིབ་པར་ = to commit suicide, རྩོམ་ = to do, undertake, start.

ལེགས་པར་བཤད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་ལས།
མི་རིགས་པའི་ཚུལ་བརྟག་པ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བདུན་པའོ།

Seventh Chapter
Treasury of the Jewels of Good Sayings
Examination of Wrong Ways

བློ་ལྡན་བྱ་བ་ཆུང་ཟད་ཀྱང་།
རྒྱུན་དུ་གྲོས་ཀྱིས་བསྒྲུབ་པར་བྱ།
གྲུབ་པར་གྱུར་ན་ལྟ་ཅི་སྨོས།
མ་གྲུབ་ན་ཡང་མཛེས་པའི་རྒྱུ། ། ༡

1 Intelligent people should always perform even small tasks by consulting others. If they succeed, then
[that the counsel was worthwhile], and if they don't, then they have still been [by asking.] [304]

བློ་ལྡན་ = intelligent one, བྱ་བ་ = task, ཆུང་ཟད་ = small, ཀྱང་ = even, རྒྱུན་དུ་ = always, གྲོས་ = consulting, ཀྱིས་ = by, བསྒྲུབ་པར་ = performed, བྱ་ = to be, should, གྲུབ་པར་ = accomplished, succeeded, གྱུར་ = be, ན་ = if, when, ལྟ་ཅི་སྨོས་ = needless to say, མ་ = not, གྲུབ་ = accomplished, succeeded, ན་ཡང་ = even though, མཛེས་པའི་ = of being polite, རྒྱུ་ = cause.

སེམས་ཅན་མོས་པ་སྣ་ཚོགས་པ།
ཐམས་ཅད་མགུ་བ་སུས་ཀྱང་དཀའ།
རང་ཉིད་ཡོན་ཏན་ལྡན་བྱས་ན།
ཐམས་ཅད་དགའ་བ་དེ་ལ་ཉེ། ། ༢

2 Living beings have varying interests, and it is hard for anyone to satisfy them all. When you yourself have virtue, everyone will be happy to be near you. [305]

སེམས་ཅན་ = living beings, མོས་པ་ = interest, སྣ་ཚོགས་པ་ = various, ཐམས་ཅད་ = all, མགུ་བ་ = satisfy, happy, སུས་ = by any, ཀྱང་ = even, དཀའ་ = difficult, རང་ཉིད་ = one self, ཡོན་ཏན་ = good quality, ལྡན་ = endowed, བྱས་ = done, ན་ = when, ཐམས་ཅད་ = all, དགའ་བ་ = to be happy, དེ་ལ་ = to him, ཉེ་ = close, near.

ཤིན་ཏུ་རྒས་པར་གྱུར་ཆེ་ཡང་།
ཐོས་པ་མང་དུ་བསག་པར་བྱ།
ཕྱི་མར་ཐོས་པས་ཕན་པ་ཙམ།
སྦྱིན་པ་ཡིས་ཀྱང་ག་ལ་ཕན། ། ༣

3 Even when you have grown very old, you should still accumulate much learning. For the next life, how can giving be as beneficial as learning. [Therefore, learning is better than giving for the future.] [306]

ཤིན་ཏུ་ = very, རྒས་པར་ = old, གྱུར་ = to be, ཆེ་ = when, ཡང་ = even, ཐོས་པ་ = learning, མང་དུ་ = as much as, བསག་པར་ = accumulated, བྱ་ = to be, ཕྱི་མར་ = in the next life, ཐོས་པས་ = by learnings, ཕན་པ་ = benefit, ཙམ་ = how much, སྦྱིན་པ་ ཡིས་ = by giving, = ཀྱང་ = even, ག་ལ་ = how, ཕན་ = benefit?

ཡོན་ཏན་ཀུན་རྫོགས་སྐྱེ་བོ་བསྟེན།
ཡང་ན་ཐ་མལ་འགྲོགས་པ་བདེ།
བུམ་པ་ཆུ་ཡིས་གང་བའམ།
ཡང་ན་སྟོང་པ་འཁུར་བ་སླ། ། ༤

4 Serve someone whose learning is perfect, or else just associate with ordinary folk. A jug full of water or empty is easier to carry [than a half full one]. [307]

ཡོན་ཏན་ = good qualities, learnings, ཀུན་ = all, རྫོགས་ = perfect, སྐྱེ་བོ་ = people, བསྟེན་ = serve, ཡང་ན་ = or, ཐ་མལ་ = the ordinary one, འགྲོགས་པ་ = associate, བདེ་ = is happy, comfortable, བུམ་པ་ = a vase, ཆུ་ = water, ཡིས་ = with, གང་བ = filled up, འམ་ = or, ཡང་ན་ = otherwise, སྟོང་པ་ = empty, འཁུར་བ་ = to carry, སླ་ = is easy.

ཡོན་ཏན་ཅུང་ཟད་བསླབས་པའི་མི།
སུ་ཞིག་གིས་ནི་བསྟེན་པར་ནུས།
ཆུ་ཕྱེད་གང་བའི་བུམ་པ་དེ།
མགོ་ལ་འཁུར་བ་སུ་ཡིས་ནུས།* ། ༥

5 Who can serve someone who has little learning? Who can carry on their heads jugs only half filled with water?* [308]

ཡོན་ཏན་ = learning, ཅུང་ཟད་ = a little, བསླབས་པའི་ = studied, མི་ = a man, སུ་ཞིག་ = who, whom, གིས་ = by, ནི་ = emphatic, བསྟེན་པར་ = to serve, ནུས་ = able, ཆུ་ = water, ཕྱེད་ = half, གང་བའི་ = of being filled up, བུམ་པ་དེ་ = the vase, མགོ་ = the head, ལ་ = on, འཁུར་བ་ = to carry, སུ་ཡིས་ = who, by whom, ནུས་ = able.

མི་གང་སྐྱེ་བོ་དམ་པ་དང་།
དམན་པའི་ཁྱད་པར་ལེགས་ཤེས་ནས།
དེ་ཡི་བྱ་བ་བསྒྲུབ་ཤེས་པ།
ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་གཞི་ཆེན་ཡིན། ། ༦

6 Those who understand the distinction between superior and inferior people know how to accomplish their own task—this is the great foundation for perfection. [309]

མི་ = a person, གང་ = who, སྐྱེ་བོ་ = people, དམ་པ་ = the superior, དང་ = and, དམན་པའི་ = of the inferior, ཁྱད་པར་ = difference, ལེགས་ = well, ཤེས་ནས་ = having known, དེ་ཡི་ = his, her, བྱ་བ་ = tasks, བསྒྲུབ་ = to be accomplished, ཤེས་པ་ = knows, ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་ = of being perfected, གཞི་ = foundation, ཆེན་ = a great, ཡིན་ = is.

བློ་གྲོས་ལྡན་པས་ལེགས་བསྐྱངས་ན།
སྐྱེ་བོ་དམན་པའང་མཆོག་ཏུ་འགྱུར།
སློབ་ཤེས་དག་གིས་ནེ་ཙོ་ལ།
བསླབས་ན་འདོན་པ་ཤེས་པར་འགྱུར།* ། ༧

7 Well trained by a wise person, even a base person develops excellence. s give instructions to a parrot, it will learn how to recite.* [ ]

བློ་གྲོས་ལྡན་པས་ = by an intelligent one, ལེགས་ = well, བསྐྱངས་ = be protected, ན་ = if, when, སྐྱེ་བོ་ = a person, དམན་པ = inferior one, འང་ = even, མཆོག་ཏུ་ = as excellent, འགྱུར་ = would become, སློབ་ཤེས་ = skillful teachers, དག་ = sign of plural, གིས་ = by, ནེ་ཙོ་ = a parrot, ལ་ = to, བསླབས་ = taught, ན་ = when, if, འདོན་པ་ = recitation, ཤེས་པར་ = known, འགྱུར་ = to be.

ཉམས་སྟོབས་ཆུང་བའི་སྐྱེ་བོས་ཀྱང་།
ཆེན་པོ་གཞན་ལ་བརྟེན་ན་འགྲུབ།
ཆུ་ཡི་ཐིགས་པ་ཉམས་ཆུང་ཡང་།
མཚོ་དང་འདྲེས་ན་སྐམ་མི་ནུས། ། ༨

8 If you rely on others who are great, you will succeed even if you have little strength. Even a small drop of water will not dry up if it dissolves into a lake. [1]

ཉམས་ = state, སྟོབས་ = strength, ཆུང་བའི་ = of being small, སྐྱེ་བོས་ = the people, ཀྱང་ = even, ཆེན་པོ་ = a great གཞན་ = other, ལ་ = on, བརྟེན་ = relying, ན་ = if, when, འགྲུབ་ = accomplish, succeed, ཆུ་ = water, ཡི་ = of, ཐིགས་པ་ = drop, droplet, ཉམས་ཆུང་ = a small state, ཡང་ = even, མཚོ་ = a lake, དང་ = with, འདྲེས་ = mixed, ན་ = when if, སྐམ་ = dry up, མི་ = not, ནུས་ = able.

རང་ལ་བློ་གྲོས་མི་ལྡན་ན།
བློ་ཆེན་གཞན་ལ་ལེགས་པར་དྲིས།
ལག་པས་དགྲ་བོ་མི་གསོད་ན།
མཚོན་ཆ་ལེན་པར་མི་བྱེད་དམ། ། ༩

9 If you do not possess understanding, you should ask others with great wisdom. If cannot slay a foe with bare hands, take up weapons? [12]

རང་ལ་ = in oneself, བློ་གྲོས་ = intelligence མི་ = not, ལྡན་ = endowed, ན་ = when, if, བློ་ཆེན་ = a great intellignt, གཞན་ = other, ལ་ = to, ལེགས་པར་ = well, དྲིས་ = should ask, ལག་པས་ = by hand, དགྲ་བོ་ = an enemy, མི་ = not, གསོད་ = kill, ན་ = if, when, མཚོན་ཆ་ = a weapon, ལེན་པར་ = to take, མི་ = do not, བྱེད་ = do, དམ་ = ?

གནོད་པར་བྱེད་པའི་དགྲ་བོ་ཡང་།
ཐབས་དང་ལྡན་ན་གྲོགས་སུ་འགྱུར།
དུག་ཆེན་ལུས་ལ་གནོད་མོད་ཀྱི།
སྦྱོར་བ་ཤེས་ན་སྨན་དུ་འགྱུར། ། ༡༠

10 Even a harmful enemy can be turned into a friend if you have the means. Strong poison can ruin the body yet can also become medicine if you know how to prepare it. [13]

གནོད་པར་ = to harm, བྱེད་པའི་ = of doing, དགྲ་བོ་ = an enemy, ཡང་ = even, ཐབས་ = a skill, དང་ = with, ལྡན་ = endowed, ན་ = if, when, གྲོགས་ = a friend, སུ་ = as, འགྱུར་ = to become, དུག་ = poison, ཆེན་ = great, ལུས་ = a body, ལ་ = to, གནོད་ = harmful, མོད་ཀྱི་ = though, སྦྱོར་བ་ = preparation, ཤེས་ = knows, ན་ = if, སྨན་ = medicine, དུ་ = as, འགྱུར་ = to turn into.

རིགས་པས་རྙེད་པའི་ཟས་ནོར་བླང་།
མི་འོས་གཞན་ལ་ཧོམ་སེམས་སྤང་།
ཤིང་ཏོག་ཤིང་རྩེ་ལས་བླང་གི།
དེ་ལས་ཐལ་ན་ས་ལ་ལྷུང་། ། ༡༡

11 Accept food and wealth that are properly obtained, and give up inapproriate coveting. You may take the fruit from the top of a tree, but if you go farther up than that, you will fall to the ground. [314]

རིགས་པས་ = by logic, རྙེད་པའི་ = of finding, ཟས་ = food, ནོར་ = wealth, བླང་ = to be taken, མི་ = not, འོས་ = proper, གཞན་ = other, ལ་ = to, ཧོམ་སེམས་ = attachment, སྤང་ = to be abandoned, ཤིང་ཏོག་ = a fruit, ཤིང་རྩེ་ = the of tree, ལས་ = from, བླང་ = to be picked up, གི་ = like a comma, དེ་ལས་ = more than that, ཐལ་ = beyond it, transgressed, , ས་ = ground, ལ་ = on, ལྷུང་ = fallen.

མཁས་པས་སྒྲིམ་པར་མི་བྱེད་པ།
དེ་ཡི་བར་ལ་ཉེས་པ་འབྱུང་།
བློ་དང་ལྡན་པས་རབ་བསྒྲིམས་ན།
ཉེས་པ་འབྱུང་བའི་གོ་སྐབས་དཀའ། ། ༡༢

12 If a wise person is not careful, faults can arise. If an intelligent one is very careful, faults will rarely arise. [315]

མཁས་པས་ = the wise, སྒྲིམ་པར་ = to be careful, མི་ = not, བྱེད་པ་ = to do, དེ་ཡི་བར་ལ་ = in between of that, ཉེས་པ་ = flaws, འབྱུང་ = occur, བློ་ = intelligence, དང་ = with, ལྡན་པས་ = by being endowed, རབ་ = very, བསྒྲིམས་ = be careful, ན་ = when, ཉེས་པ་ = flaws, འབྱུང་བའི་ = of arising, གོ་སྐབས་ = opportunity, དཀའ་ = is difficult.

ཇི་སྲིད་རང་སྟོབས་མ་རྫོགས་པར།
དེ་ཡི་བར་དུ་དགྲ་རྣམས་བཀུར།
ནུས་པ་རྫོགས་ནས་གང་རིགས་པ།
བྱ་ཞེས་བསྟན་བཅོས་གཞན་དག་སྨྲ། ། ༡༣

13 "As long as your own strength is not perfected, you should respect your opponent. Having perfected your own power, do whatever is suitable." Thus say the scriptures of non-Buddhists. [316]

ཇི་སྲིད་ = as long as , རང་ = one's own, སྟོབས་ = strength, མ་ = not, རྫོགས་པར་ = ,དེ་ཡི་བར་དུ་ = up to that point, དགྲ་རྣམས་ = the enemies, བཀུར་ = respect, ནུས་པ་ = ability, རྫོགས་ནས་ = having perfected, གང་ = whatever, རིགས་པ་ = appropriate, བྱ་ = should be done, ཞེས་ = unquote, བསྟན་བཅོས་ = scriptures, གཞན་དག་ = the other, སྨྲ་ = speak.

དགྲ་བོས་སྙན་པར་སྨྲ་ན་ཡང་།
བློ་དང་ལྡན་པས་ཡིད་མི་རྟོན།
ཆུ་སྐྱར་བྱི་ལ་དེས་པ་ཡིས།
ཕ་རོལ་གསོད་ལ་རྟག་ཏུ་བརྩོན། ། ༡༤

14 Even if foes speak pleasantly, intelligent people do not trust them. Pretending to be good natured, the water fowl and cat always strive to kill others. [317]

དགྲ་བོས་་ = enemies, སྙན་པར་ = sweetly, སྨྲ་ = speak, ན་ཡང་ = even though, བློ་དང་ལྡན་པས་ = the wise one, ཡིད་མི་རྟོན་ = should not trust, ཆུ་སྐྱར་ = water fowl, བྱི་ལ་ = cat, དེས་པ་ = being good, ཡིས་ = by, ཕ་རོལ་ = others, གསོད་ = killing, ལ་ = for, རྟག་ཏུ་ = always, བརྩོན་ = strive.

ཡུལ་གྱི་བདག་པོ་ཞེ་སྡང་ཡང་།
དེ་ལ་དགའ་བས་བརྟེན་ཏེ་བསྡད།
ས་ལ་རྐང་པ་འདྲེད་གྱུར་ན།
ས་ཉིད་ལ་ནི་བརྟེན་པ་བཞིན། ། ༡༥

15 Even though the ruler of the country is angered, stay on and serve him voluntarily. It is like relying on the ground itself when one foot slips [318]

ཡུལ་ = a country, གྱི་ = of, བདག་པོ་ = master, ruler, ཞེ་སྡང་ = angered, ཡང་ = even, དེ་ལ་ = on him, དགའ་བས་ = voluntarily, བརྟེན་ཏེ་ = having relyed, བསྡད་ = should remain, ས་ = ལ་ = on, རྐང་པ་ = foot, འདྲེད་ = slipped, གྱུར་ = be, ན་ = when, ས་ཉིད་ལ་ = on the ground itself, ནི་ = emphatic, བརྟེན་པ་ = relied upon, བཞིན་ = just like.

ཧ་ཅང་འདོད་ལ་བརྐམས་པ་ཡིས།
སྐྱེ་བོ་མྱུར་དུ་བརླག་པར་འགྱུར།
མཆིལ་པའི་ཤ་ལ་ཆགས་པ་ཡིས།
ཉ་རྣམས་དེ་མ་ཐག་ཏུ་གསོད། ། ༡༦

16 Because of excessive cravings for desired objects, people are swiftly destroyed. Due to their craving for sparrow's flesh], fish are slain in an instant. [319]

ཧ་ཅང་ = very much, འདོད་ = a desired object, ལ་ = to, བརྐམས་པ་ = being attached, ཡིས་ = by, སྐྱེ་བོ་ = people, མྱུར་དུ་ = quickly, བརླག་པར་ = destroyed, འགྱུར་ = to be, མཆིལ་པའི་ = sparrow's, ཤ་ = meat, ལ་ = to, ཆགས་པ་ = greed, ཡིས་ = by, ཉ་རྣམས་ = fish, དེ་མ་ཐག་ཏུ་ = immediately, གསོད་ = kill.

མཆོད་འོས་པ་དང་འཁོར་རྣམས་ཀུང་།
རྟག་ཏུ་སྦྱིན་པས་བསྡུ་བར་བྱ།
མཆོད་གཏོར་ལ་ནི་ལྷ་རྣམས་དང་།
ཡི་དྭགས་བར་དུ་མགུ་བས་བསྲུང་། ། ༡༧

17 Those worthy of respect and their retinues are attracted by
.
[320]

མཆོད་འོས་པ་ = worthy of respect, དང་ = and, འཁོར་རྣམས་ = retinues, attendants, ཀུང་ = even, རྟག་ཏུ་ = always, སྦྱིན་པས་ = by y, བསྡུ་བར་ = gathered, བྱ་ = to be, མཆོད་གཏོར་ = offering cake, ལ་ = for, ནི་ = emphatic, ལྷ་རྣམས་ = gods, deities, དང་ = and, ཡི་དྭགས་ = hungry spirit, བར་དུ་ = up to, མགུ་བས་ = by being pleased, བསྲུང་ = would be protected.

ཆེན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་རྩེད་མོ་དང་།
བདེ་དང་ཟས་ལ་ཆགས་པ་སྤང་།
འདོད་ལ་ཆགས་པའི་ལེ་ལན་གྱིས།
འབོད་སྒྲོགས་ལངྐར་བསད་ཅེས་གྲག* ། ༡༨

18 The great ones abandon attachment to amusement, pleasure, and food. It is told how as a rebuke for attachment to his passions, Rāvaṇa was slain in Lanka.* [321]

ཆེན་པོ་རྣམས་ = the great ones, ཀྱིས་ = by, རྩེད་མོ་ = play, sport, དང་ = and, བདེ་ = comfort, དང་ = and, ཟས་ = food, ལ་ = to, ཆགས་པ་ = attachment, སྤང་ = be abandoned, འདོད་ = passion, ལ་ = to, ཆགས་པའི་ = by being attached, ལེ་ལན་ = rebuke, གྱིས་ = by, འབོད་སྒྲོགས་ = Rāvaṇa, ལངྐར་ = in Laṅkā, བསད་ = killed, ཅེས་ = unquote, གྲག་ = is said.

བྱམས་རྩོད་གཉིས་ཀ་ཆེན་པོ་དང་།
བྱ་ཡི་དམན་དང་ནམ་ཡང་མིན།
ཉོ་ཚོང་རིན་ཆེན་ལ་བྱ་ཡི།
སྦྱར་དུག་ལ་ནི་དེ་ལྟ་མིན། ། ༢༩

19 Both love the great and dispute with them, but never do so with low persons. You should buy and sell jewels, but never do so with poisons. [322]

བྱམས་ = love, རྩོད་ = dispute, གཉིས་ཀ་ = both, ཆེན་པོ་ = the great one, དང་ = with, བྱ་ = to be done, ཡི་ = like a comma, དམན་ = the low one, དང་ = with, ནམ་ཡང་མིན་ = never be, ཉོ་ = buy, ཚོང་ = sell, རིན་ཆེན་ = jewels, ལ་ = about, བྱ་ = to be done, ཡི་ = comma, སྦྱར་ = prepared, དུག་ = poisons, ལ་ = about, ནི་ = emphatic, དེ་ལྟ་ = like that, མིན་ = not be.

དཔྱ་བ་མང་ཕྱིར་རྒྱལ་པོའི་མཛོད།
ཧ་ཅང་མི་བསྡུ་ཉུང་ངུས་ཁེངས།
གྲོག་མཁར་སྦྲང་རྩི་ཡར་ངོ་ཡི།
ཟླ་བ་ཉུང་ངུ་ཉུང་ངུས་གང་། ། ༣༠

20 A king's t heavy taxes but rather little by little. An anthill, the honeycomb, and the moon are all made full little by little. [323]

དཔྱ་བ་ = taxes, མང་ = much, ཕྱིར་ = because, རྒྱལ་པོའི་ = king's, མཛོད་ = tresure, ཧ་ཅང་ = too much, མི་ = not, བསྡུ་ = be collected, ཉུང་ངུས་ = little by little, ཁེངས་ = be filled up, གྲོག་མཁར་ = anthill, སྦྲང་རྩི་ = honey, ཡར་ངོ་ = waxing, ཡི་ = of, ཟླ་བ་ = moon, ཉུང་ངུ་ཉུང་ངུས་ = little by little, གང་ = full.

རྗེ་བོས་འབངས་ལ་མི་གནོད་པར།
རིགས་པའི་ལམ་གྱིས་དཔྱ་རྣམས་བསྡུ།
སཱ་ལའི་ཤིང་ལས་སྤོས་ཀྱི་བཅུད།
ཟགས་པ་མང་ན་བསྐམ་པར་འགྱུར། ། ༣༡

21 Without hurting his subjects, a ruler should gather taxes in a suitable way. If too much incense sap drips away, the Sala tree goes dry. [324]

རྗེ་བོས་ = the ruler, འབངས་ = the subjects, ལ་ = to, མི་ = not, གནོད་པར་ = harming, རིགས་པའི་ = appropriate, ལམ་ = a path, གྱིས་ = through, by, དཔྱ་རྣམས་ = taxes, བསྡུ་ = to be collected, སཱ་ལའི་ཤིང་ = the Sala tree, ལས་ = from, སྤོས་ = insense sap, ཀྱི་ = of, བཅུད་ = essence, ཟགས་པ་ = drip, མང་ = much, ན་ = when, བསྐམ་པར་ = dried, འགྱུར་ = to be.

རྗེ་བོ་ལྷག་པར་དེས་པ་དགོས།
རྒྱུ་མཚན་ཆུང་ངུས་ཁྲོ་མི་རུང་།
སྦྲུལ་ལ་ནོར་བུ་ཡོད་ན་ཡང་།
སེམས་ཤེས་སུ་ཞིག་དྲུང་དུ་སྡོད། ། ༣༣

22 A master must be gentle, and not get angry over trifles. Though a snake possesses a jewel, what intelligent person would stay near it? [325]

རྗེ་བོ་ = a master, ལྷག་པར་ = especially, དེས་པ་ = gentle, དགོས་ = must, need, རྒྱུ་མཚན་ = reason, ཆུང་ངུས་ = by a small, ཁྲོ་ = get angry, མི་ = not, རུང་ = right, སྦྲུལ་ = a snake, ལ་ = in, ནོར་བུ་ = a jewel, ཡོད་ = there is, ན་ཡང་ = even though, སེམས་ཤེས་ = intelligent, སུ་ཞིག་ = who, དྲུང་དུ་ = near to, སྡོད་ = stay.

གང་ཞིག་ནོར་འདོད་སྐྱེ་བོས་ཀྱང་།
ཆོས་ཉིད་གཙོ་བོར་བསྲུང་བར་བྱ།
ཆོས་ལས་ཉམས་པའི་ནོར་ཙམ་ནི།
འཇིག་རྟེན་འདིར་ཡང་ག་ལ་རྟག ། ༣༣

23 A person who wants prosperity should mainly preserve the Dharma. How can wealth that corrupts the Dharma last n in this world? [326]

གང་ཞིག་ = one who, ནོར་ = wealth, འདོད་ = want, wish, སྐྱེ་བོས་ = people, ཀྱང་ = also, ཆོས་ཉིད་ = , གཙོ་བོར་ = mainly, བསྲུང་བར་ = protected, བྱ་ = should be, ཆོས་ = Dharma, the Law, ལས་ = from, ཉམས་པའི་ = broken, ནོར་ = wealth, ཙམ་ = only, ནི་ = emphatic, འཇིག་རྟེན་ = world, འདིར་ = in this, ཡང་ = even, ག་ལ་ = how, རྟག་ = to last.

ཧ་ཅང་བྱམས་ཐལ་གཉེན་ལའང་མིན།
ཤིན་ཏུ་གནོད་ཆེན་དགྲ་ལའང་མིན།
གཉེན་ལ་རེ་བ་འཁོན་གཞི་སྟེ།
གནོད་ལན་ཀུན་གྱིས་བསྒྲུབ་པར་སླ། ། ༣༤

24 Do not be overly loving toward your kin nor extremely injurious toward your foes; kin's expectations can be the grounds for quarreling, and revenge is easy for to carry out. [327]

ཧ་ཅང་ = too much, བྱམས་ = loving, ཐལ་ = beyond, གཉེན་ = kin, ལའང་ = for even, མིན་ = not, ཤིན་ཏུ་ = very much, གནོད་ = harming, ཆེན་ = great, དགྲ་ = foe, ལའང = to even, མིན་ = not, གཉེན་ = kinsman, ལ་ = for, རེ་བ་ = expectation, འཁོན་ = enmity, གཞི་ = ground, སྟེ་ = comma, གནོད་ལན་ = revenge, ཀུན་ = all, གྱིས་ = by, བསྒྲུབ་པར་ = to be done, སླ་ = is easy.

འཇམ་པོས་འཇམ་པོ་འཇོམས་བྱེད་ཅིང་།
འཇམ་པོས་རྩུབ་པོའང་འཇོམས་པར་བྱེད།
འཇམ་པོས་ཀུན་འགྲུབ་དེ་ཡི་ཕྱིར།
འཇམ་ཉིད་རྣོ་ཞེས་མཁས་རྣམས་སྨྲ། ༣༥

25 The gentle are conquered by gentleness; by gentleness, the rough are also overcome. Everything is attained by gentleness, and so the wise declare gentleness itself to be sharp. [328]

འཇམ་པོས་ = by gentleness, འཇམ་པོ་ = the gentle, འཇོམས་ = destroy, བྱེད་ = do, ཅིང་ = and, འཇམ་པོས་ = by gentle, རྩུབ་པོའང་ = the rough also, འཇོམས་པར་ = demolish, བྱེད་ = do, འཇམ་པོས་ = by gentleness, ཀུན་ = all, འགྲུབ་ = accomplish, succeed, དེ་ཡི་ཕྱིར་ = therefore, འཇམ་ཉིད་ = gentleness, རྣོ་ = sharp, ཞེས་ = unquote, མཁས་རྣམས་ = the wise ones, སྨྲ་ = say.

སུ་ཡང་བདག་གི་དགྲ་ཡིན་དང་།
འགའ་ཡང་བདག་ལ་མི་བྱམས་ཞེས།
མི་བྱམས་ན་ཡང་དེ་མི་བསྒྲག།
བསྒྲགས་ན་དེ་ཉིད་འབྱེད་པའི་སེལ། ༣༦

26 "That is my enemy,"and "They dislike me"—Do not announce this fact, even if there is no affection. When proclaimed, that in itself becomes the discord which separates. [329]

སུ་ཡང་ = anyone, བདག་གི་ = one's own, དགྲ་ = enemy, ཡིན་ = is, དང་ = and, འགའ་ཡང་ = whoever, བདག་ལ་ = to oneself, མི་ = not, བྱམས་ = loving, ཞེས་ = unquote, མི་ = not, བྱམས་ = love, ན་ཡང་ = even, དེ་ = that, མི་ = not, བསྒྲག་ = be proclaimed, བསྒྲགས་ = was proclaimed, ན་ = when, དེ་ཉིད་ = that very one, འབྱེད་པའི་ = of splitting, སེལ་ = dissension, discord.

ངོ་ཚ་ཁྲེལ་ལ་མི་ལྟ་ཞིང་།
མཆོད་དང་བརྙས་པའི་ཁྱད་མི་ཤེས།
ཟས་དང་ནོར་ལ་ཆགས་ལྡན་པ།
དེ་འདྲའི་གནས་སུ་བསྡད་མི་བྱ། ། ༢༧

27 You should not stay in places of people who take no heed of modesty and shame, who don't know the difference between respecting and despising, and who are attached to food and wealth. [330]

ངོ་ཚ་ = modesty, ཁྲེལ་ = shame, ལ་ = to, for, about, མི་ = not, ལྟ་ = consider, ཞིང་ = and, མཆོད་ = respecting, དང་ = and, བརྙས་པའི་ = despising, ཁྱད་ = difference, མི་ = not, ཤེས་ = know, ཟས་ = food, དང་ = and, ནོར་ = wealth, ལ་ = to, ཆགས་ལྡན་པ་ = attached, དེ་འདྲའི་ = of that kind, གནས་ = the place, སུ་ = in, བསྡད་ = to stay, མི་ = not, བྱ་ = should.

ཡུལ་གཞན་ལེགས་པར་མ་བརྟགས་པར།
སྔ་མའི་གནས་ནི་དོར་མི་བྱ།
རྐང་པ་ཡ་གཅིག་མ་ཚུགས་པར།
གཉིས་ཀ་བཏེག་ན་འགྱེལ་བའི་རྒྱུ། ། ༢༨

28 Without examining another place well, a previous home should not be abandoned. Take just one step at a time, for when you lift both feet at the same time you risk falling. [331]

ཡུལ་ = place, གཞན་ = other, ལེགས་པར་ = well, མ་ = not, བརྟགས་པར་ = be examined, སྔ་མའི་ = of the previous, གནས་ = place, ནི་ = emphatic, དོར་ = be abandoned, མི་ = not, བྱ་ = should, རྐང་པ་ = the feet, ཡ་གཅིག་ = one of, མ་ = not, ཚུགས་པར་ = established, གཉིས་ཀ་ = the both, བཏེག་ = lifted up, ན་ = if, when, འགྱེལ་བའི་ = of falling, རྒྱུ་ = cause.

རང་སྤྱོད་འབད་པས་སྦ་བར་བྱ།
ཕལ་ཆེར་གསལ་བར་བསྟན་པས་ཉམས།
སྤྲེའུས་ཟློས་གར་མི་བྱེད་ན།
མགུལ་དུ་ཐག་པ་ཅི་སྟེ་འདོགས། ། ༢༩

29 diligently conceal your own conduct, most of it will be destroyed if you demonstrate it openly. If the monkey didn't dance, would anyone put a rope around its neck? [332]

རང་སྤྱོད་ = own conduct, འབད་པས་ = by an effort, སྦ་བར་ = be hidden, བྱ་ = should, ཕལ་ཆེར་ = mostly, གསལ་བར་ = clearly, བསྟན་པས་ = by being shown, ཉམས་ = destroyed, སྤྲེའུས་ = by a monkey, ཟློས་གར་ = dance, མི་ = not, བྱེད་ = does, ན་ = if, when, མགུལ་ = the neck, དུ་ = on, to, ཐག་པ་ = a rope, ཅི་སྟེ་ = how, འདོགས་ = put.

ཉེས་པ་མངོན་སུམ་མཐོང་ན་ཡང་།
གནས་མ་ཡིན་ལ་སྨྲ་མི་བྱ།
ལྟས་ངན་མཐོང་ན་སྨྲ་བ་པོའི།
ཐོག་ཏུ་འབྱུང་ཞེས་འཇིག་རྟེན་སྒྲོགས། ། ༣༠

30 Even when faults are plainly seen, they should not be discussed in an improper place. People say that when a bad omen is seen, it falls upon the one who announces it to the world. [333]

ཉེས་པ་ = flaws, མངོན་སུམ་ = plainly, མཐོང་ = seen, ན་ཡང་ = even, གནས་ = place, མ་ཡིན་ = improper, ལ་ = to, སྨྲ་ = speak, མི་ = not, བྱ་ = should, ལྟས་ངན་ = a bad omen, མཐོང་ = seen, ན་ = if, when, སྨྲ་བ་པོའི་ = of the speaker, ཐོག་ཏུ་ = upon, འབྱུང་ = occur, ཞེས་ = unquote, འཇིག་རྟེན་ = the world, སྒྲོགས་ = proclaim.

གཞན་གྱིས་བརྙས་པར་འགྱུར་བ་ཡི།
ནོར་དང་ཟས་ཀྱིས་ཅི་ཞིག་བྱ།
ཁྱི་ཕག་མི་གཙང་ཟ་བ་ལ།
མཁས་པ་སུ་ཞིག་ཡིད་སྨོན་བྱེད། ། ༣༡

31 food and wealth despised by others.
n would want the unclean food that is eaten by dogs and pigs? [334]

གཞན་ = others, གྱིས་ = by, བརྙས་པར་ = despised, འགྱུར་བ་ = being, ཡི་ = of, ནོར་ = wealth, དང་ = and, ཟས་ = food, ཀྱིས་ = by, ཅི་ཞིག་ = what, བྱ་ = should do, ཁྱི་ = a dog, ཕག་ = a pig, མི་གཙང་ = impure, ཟ་བ་ = eating, ལ་ = for, མཁས་པ་ = a wise, སུ་ཞིག་ = who, ཡིད་སྨོན་ = wish, བྱེད་ = does.

ཕ་རོལ་གནད་དུ་འབེབས་པའི་ཚིག།
དགྲ་བོ་ལ་ཡང་སྨྲ་མི་བྱ།
བྲག་ཆ་བཞིན་དུ་རང་ཉིད་ལ།
དེ་མ་ཐག་ཏུ་ལེ་ལན་འབྱུང་། ། ༣༢

32 Words that pierce the hearts of others should not be spoken even to a foe. Like an echo, the rebuke instantly returns to oneself. [335]

ཕ་རོལ་ = others, གནད་ = vital part, དུ་ = to, འབེབས་པའི་ = of being fallen, ཚིག་ = word, དགྲ་བོ་ = the nenemy, ལ་ = to, ཡང་ = even, སྨྲ་ = speak, མི་ = not, བྱ་ = should, བྲག་ཆ་ = echo, བཞིན་དུ་ = like, རང་ཉིད་ = oneself, ལ་ = to, དེ་མ་ཐག་ཏུ་ = instantly, ལེ་ལན་ = revenge, rebuke, འབྱུང་ = occur, happen.

གལ་ཏེ་དགྲ་ལ་གནོད་འདོད་ན།
རང་ཉིད་ཡོན་ཏན་ལྡན་པར་བྱ།
དེ་ཡིས་དགྲ་ཡང་སེམས་སྲེག་ཅིང་།
རང་ཡང་བསོད་ནམས་འཕེལ་བར་འགྱུར། ། ༣༣

33 If you want to harm an enemy, just be virtuous. Your foe's mind is burned by that, and your own merits are increased. [336]

གལ་ཏེ་ = if, དགྲ་ = the, enemy, ལ་ = to, གནོད་ = harm, injure, འདོད་ = wish, ན་ = if, རང་ཉིད་ = oneself, ཡོན་ཏན་ = good quality, ལྡན་པར་ = endow, བྱ་ = should, དེ་ཡིས་ = by this, དགྲ་ = the foe, ཡང་ = also, སེམས་ = mind, སྲེག་ = burning, ཅིང་ = and, རང་ = oneself, ཡང་ = also, བསོད་ནམས་ = merit, འཕེལ་བར་ = increased, འགྱུར་ = to be.

མི་བསྲུན་འགྲོ་ལ་བྱམས་སེམས་སྐྱེད།
རྩུབ་སྤྱོད་ཁོ་ནས་གདུལ་བར་བྱ།
རང་གི་ལུས་ལ་ཕན་འདོད་རྣམས།
གཏར་དཔྱད་ཀྱིས་ནི་ནད་རྣམས་འདོན། ། ༣༤

34 While producing a loving mind towards wicked people, you should tame them only with rough conduct. Those who wish to benefit their own bodies can drive out disease by the letting of blood. [337]

མི་བསྲུན་ = wicked, འགྲོ་ = beings, ལ་ = for, བྱམས་ = loving, སེམས་ = mind, སྐྱེད་ = produce, རྩུབ་ = rough, སྤྱོད་ = conduct, ཁོ་ནས་ = by only, གདུལ་བར་ = tame, བྱ་ = should, རང་གི་ = of one own, ལུས་ = body, ལ་ = for, ཕན་ = benefit, འདོད་ = wish, རྣམས་ = plural sign, གཏར་དཔྱད་ = the letting of blood, ཀྱིས་ = by, ནི་ = emphatic, ནད་རྣམས་ = diseases, འདོན་ = take out.

གནོད་པར་བྱེད་པ་ཆུང་ངུ་ཡང་།
མྱུར་དུ་བསལ་ལ་འདུམ་པར་བྱ།
ཡུར་བ་ཆུང་ངུའི་རྗེས་ཞུགས་ནས།
འོད་པ་ཆེན་པོ་མ་མཐོང་ངམ། ། ༣༥

35 Even a small injury should quickly be cleared up and reconciliation made. Doesn't a great flood follow the course of a small water channel? [338]

གནོད་པར་ = harm, བྱེད་པ་ = to do, ཆུང་ངུ་ = small, ཡང་ = even, མྱུར་དུ་ = quickly, བསལ་ = dispelled, ལ་ = and, འདུམ་པར་ = reconcile, བྱ་ = should, ཡུར་བ་ = a water canal, ཆུང་ངུའི་ = of a small, རྗེས་ཞུགས་ནས་ = having followed, འོད་པ་ = flood, ཆེན་པོ་ = great, མ་ = not, མཐོང་ = seen, ངམ་ = a question mark.

མཁས་པས་བྱ་བ་མ་ཡིན་པའི།
བྱ་བ་ཤེས་ཀྱང་མི་བྱའོ།
གླང་པོས་དགྲ་སྡེ་བཅོམ་པ་ཡིས།
རྒྱུན་དུ་རྒྱལ་པོས་བཅིངས་ལ་ལྟོས།* ། ༣༦

36 a wise person knows how to perform unworthy acts, he or she should not perform them.

y.* [339]

མཁས་པས་ = the wise, བྱ་བ་མ་ཡིན་པའི་ = unworthy act, བྱ་བ་ = the act, ཤེས་ = know, ཀྱང་ = but, མི་བྱའོ་ = should not perform it, གླང་པོས་ = the elephants, དགྲ་ = enemy, སྡེ་ = group, བཅོམ་པ་ = destroyed, ཡིས་ = therefore, རྒྱུན་དུ་ = always, རྒྱལ་པོས་ = the king, བཅིངས་ = tied them, ལ་ = at, ལྟོས་ = look.

རང་ཕྱོགས་སྡང་ཡང་སྤང་མི་བྱ།
དགྲ་བོ་བྱམས་ཀྱང་མགུ་མི་བྱ།
བྱ་རོག་བྱ་རོག་གིས་འཆེ་ཡང་།
ཉིན་མོ་ལོང་བ་བསྟེན་ན་ཕུང་།* ། ༣༧

37 You should neither forsake your own kin though you dislike them, nor trust an enemy you love. Even though crows make mischief to harm other crows, they'll be destroyed if they rely on the daytime blind [owl].* [340]

རང་ཕྱོགས་ = one own side, སྡང་ = hate, ཡང་ = even, སྤང་ = abandon, མི་ = not, བྱ་ = should, དགྲ་བོ་ = an enemy, བྱམས་ = shows love, ཀྱང་ = but, མགུ་ = glad, མི་ = not བྱ་ = should, བྱ་རོག་ = a crow, བྱ་རོག་གིས་ = by another crow, འཆེ་ = harm, ཡང་ = but, ཉིན་མོ་ལོང་བ་ = the daytime blind [owl], བསྟེན་ = relying on, ན་ = when, ཕུང་ = was destroyed.

བྱ་བ་ཆེ་ཆུང་གང་བྱེད་ཀྱང་།
མཁས་པས་རྟག་ཏུ་བསྒྲིམས་ཏེ་བྱ།
སེང་གེས་རི་བོང་གླང་ཆེན་གཉིས།
གསོད་པའི་ཆེ་ན་སྒྲིམ་ལྷོད་མེད། ། ༣༨

38 In whatever jobs they do, large or small, wise people are always careful. When striking down either elephants or hares, the lion never relaxes his carefulness. [341]

བྱ་བ་ = an action, ཆེ་ཆུང་ = big or small, གང་ = whatever, བྱེད་ = do, ཀྱང་ = though, མཁས་པས་ = the wise, རྟག་ཏུ་ = always, བསྒྲིམས་ཏེ་ = having been careful, བྱ་ = should perform, སེང་གེས་ = the lion, རི་བོང་ = hare, གླང་ཆེན་ = elephant, གཉིས་ = the two, གསོད་པའི་ = of killing, ཆེ་ན་ = at the time, སྒྲིམ་ = carefulness, ལྷོད་ = relaxing, མེད་ = not exist.

ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་མི་བཀུར་བའི།
གནས་དེར་མཁས་པ་སུ་ཞིག་སྡོད།
ཆུ་ཤེལ་མེ་རྡོར་བྱེད་པ་ཡི།
ཡུལ་དེར་ཆུ་ཤེལ་འཚོང་ངམ་ཅི། ། ༣༩

39 What wise person remains in a place where virtuous people are not respected? Are moonstones sold in places where they are made into flint? [342]

ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་ = virtuous one, མི་ = not, བཀུར་བའི་ = of respecting, གནས་ = place, དེར་ = there, མཁས་པ་ = a wise, སུ་ཞིག་ = who, སྡོད་ = stay, ཆུ་ཤེལ་ = moonstones, མེ་རྡོར་ = into flint, བྱེད་པ་ཡི་ = of making, ཡུལ་དེར་ = in that country, ཆུ་ཤེལ་ = moon-stones, འཚོང་ངམ་ = is it sold, ཅི་ = what?

མཁས་པས་གཞན་ལ་བཤད་པའམ།
ཡང་ན་ཞི་བའི་ནགས་སུ་སྒྲུབ།
ནོར་བུ་གཙུག་རྒྱན་བྱེད་པའམ།
མིན་ན་རྒྱ་མཚོའི་གླིང་ན་གནས།* ། ༤༠

40 A wise person either teaches others or else practises [meditation] in a peaceful forest. A jewel is either used for crown ornaments or is left on an ocean island.* [343]

མཁས་པས་ = a wise, གཞན་ལ་ = to others, བཤད་པའམ་ = to explain, ཡང་ན་ = otherwise, ཞི་བའི་ = of peace, ནགས་ = forest, སུ་ = in, སྒྲུབ་ = practice, ནོར་བུ་ = a jewel, གཙུག་རྒྱན་ = a crown ornament, བྱེད་པའམ་ = to be made, མིན་ན་ = otherwise, རྒྱ་མཚོའི་ = of the ocean, གླིང་ = an island, ན་ = in, གནས་ = remains.

བདག་པས་མཐོ་བའི་དམ་པ་ལ།
བསྟེན་ན་བདག་ལ་ཕན་པ་འགྲུབ།
ལྷུན་པོའི་ངོས་ལ་གནས་པ་ཡི།
བྱ་རྣམས་གསེར་དུ་སྣང་བར་འགྱུར། ། ༤༡

41 If you serve a person of greater virtue than yourself, you benefit thereby. The birds dwelling on the slopes of Mount Sumeru
. [344]

བདག་པས་ = than oneself, མཐོ་བའི་ = higher, དམ་པ་ = a virtuous one, ལ་ = to, on, བསྟེན་ = to serve, rely, ན་ = if, when, བདག་ = oneself, ལ་ = to, ཕན་པ་ = benefit, འགྲུབ་ = accomplish, ལྷུན་པོའི་ = of Mount Sumeru, ངོས་ = side, ལ་ = on, གནས་པ་ = dwelling, ཡི་ = of, བྱ་རྣམས་ = the birds, གསེར་ = golden, དུ་ = as, སྣང་བར་ = appeared, འགྱུར་ =

ཆེན་པོ་ཕྲག་དོག་ལྡན་པ་ལ།
བརྟེན་ན་ཆེན་པོ་ཐོབ་མི་འགྱུར།
ཉི་མའི་འོད་ལ་ཉེ་བ་ཡིས།
ཟླ་བ་མར་ངོར་གྱུར་ལ་ལྟོས། ། ༤༣

42 on a great person who is jealous, you will not attain greatness. Observe the waning of the moon when it approaches the light of the sun. [345]

ཆེན་པོ་ = the great one, ཕྲག་དོག་ = jealousy, ལྡན་པ་ = endowed with, ལ་ = on, བརྟེན་ = , ན་ = if, when, ཆེན་པོ་ = greatness, ཐོབ་ = attain, མི་ = not, འགྱུར་ = will be, ཉི་མའི་ = of the sun, འོད་ = light, ལ་ = to, ཉེ་བ་ = closed, ཡིས་ = by, ཟླ་བ་ = the moon, མར་ངོར་ = the waning, གྱུར་ = turned into, ལ་ = at, ལྟོས་ = watch.

མི་གང་མཛའ་བ་མི་བརྟན་པ།
དེ་དང་འགྲོགས་པ་སུ་ཞིག་ནུས།
ནམ་མཁའི་འཇའ་ཚོན་མདོག་མཛེས་ཀྱང་།
རྒྱུན་དུ་རེ་བ་བླུན་པོ་འཁྲུལ།* ། ༨༣

43 Who can associate with someone whose friendship is unreliable? Though the rainbow in the sky is beautifully coloured, [
y.* [346]

མི་ = a person, གང་ = who, མཛའ་བ་ = a friendship, མི་ = not, བརྟན་པ་ = steadfast, དེ་ = him, her, དང་ = with, འགྲོགས་པ་ = associate, སུ་ཞིག་ = who, ནུས་ = can, able, ནམ་མཁའི་ = of sky, འཇའ་ཚོན་ = coloured rainbow, མདོག་ = colour, མཛེས་ = beautiful, ཀྱང་ = though, རྒྱུན་དུ་ = always, constantly, རེ་བ་ = expectation, hope, བླུན་པོ་ = fools, འཁྲུལ་ = mistake, deluded.

བདག་ཉིད་གང་ལ་མི་དགའ་བ།
གཞན་ལ་ཀུན་ཏུ་དེ་མི་བྱ།
གཞན་གྱིས་ཅུང་ཟད་གཙེས་པའི་ཚེ།
རང་ལ་བསམ་པ་ཅི་བྱུང་སོམས།* ། ༨༨

44 You should never do to others
. Reflect upon what comes into your mind when others cause even a little bit of harm to you.* [347]

བདག་ཉིད་ = oneself, གང་ = whatever, ལ་ = about, མི་ = not, དགའ་བ་ = like, གཞན་ = others, ལ་ = to, ཀུན་ཏུ་ = always, དེ་ = that one, མི་ = not, བྱ་ = should do, གཞན་ = others, གྱིས་ = by, ཅུང་ཟད་ = a little, གཙེས་པའི་ = of harming, ཚེ་ = in the time, རང་ = one's own, ལ་ = to, བསམ་པ་ = thought, ཅི་ = what, བྱུང་ = happened, སོམས་ = think.

གང་ཞིག་བདག་ཉིད་གང་དགའ་བ།
དེ་ཉིད་གཞན་ལ་སྦྱར་བྱས་ན།
གཞན་གྱིས་བདག་ལ་གང་དགའ་བ།
དེ་ཡི་ཚུལ་གྱིས་མཆོད་པར་འགྱུར། ། ༨༥

45 If you do to others what you would like to be done to you, then they will respect you in turn in a manner pleasing to you. [348]

གང་ཞིག་ = one who, བདག་ཉིད་ = self, གང་ = whatever, དགའ་བ་ = like, དེ་ཉིད་ = that very one, གཞན་ = others, ལ་ = to, སྦྱར་ = to be applied, བྱས་ = done, did, ན་ = when, if, གཞན་གྱིས་ = by others, བདག་ = oneself, ལ་ = to, གང་ = whatever, དགའ་བ་ = like, དེ་ཡི་ = of this, ཚུལ་གྱིས་ = way, མཆོད་པར་ = respected, འགྱུར་ = will be.

དམུ་རྒོད་རྣམས་དང་མཛའ་བ་དང་།
རྩོད་པ་གཉིས་ཀ་མཁས་པས་སྤང་།
འགྲས་པ་དང་ནི་འདྲིས་པའི་ཚུལ།
གཉིས་ཀ་སྟག་ལ་བྱར་མི་རུང་།* ། ༨༦

46 The wise person rejects both friendship and contention with wild people. It is inappropriate to be either intimate with or hostile to a tiger.* [349]

དམུ་རྒོད་ = the wild ones, རྣམས་ = plural sign, དང་ = with, མཛའ་བ་ = friendliness, དང་ = and རྩོད་པ་ = quarrelling, གཉིས་ཀ་ = both, མཁས་པས་ = by the wise, སྤང་ = abandoned, འགྲས་པ་ = hostility, དང་ = and ནི་ = emphatic, འདྲིས་པའི་ = intimacy, ཚུལ་ = the way, གཉིས་ཀ་ = both, སྟག་ = a tiger, ལ་ = to, བྱར་ = to done, མི་རུང་ = .

དམ་པ་དག་ལ་བསྟེན་པ་དང་།
མཁས་པ་དག་ལ་འདྲི་བ་དང་།
གཞུང་བཟང་བ་དང་འགྲོགས་པ་ནི།
སུ་ལ་ཡོད་པ་རྒྱུན་དུ་བདེ། ། ༤༧

47 Rely upon the virtuous, inquire of wise people, and associate with good-natured people—those who act thus are always happy. [350]

དམ་པ་དག་ = the virtuous ones, ལ་ = on, བསྟེན་པ་ = rely, དང་ = and, མཁས་པ་དག་ = the wise ones, ལ་ = to, འདྲི་བ་ = to ask, དང་ = and, གཞུང་ = nature, བཟང་བ་ = good, དང་ = with, འགྲོགས་པ་ = associate, ནི་ = emphatic, སུ་ = whoever, ལ་ = in, ཡོད་པ་ = exist, རྒྱུན་དུ་ = always, བདེ་ = is, are happy.

དུས་སུ་མ་བབ་པ་ཡི་གཏམ།
གང་སྨྲས་དེ་ལ་ཀུན་གྱིས་བརྙས།
མང་པོ་སྨྲ་བའི་གཏན་ཚིགས་ལས།
སྨྱོན་པར་རྗེས་སུ་མི་དཔོག་གམ། ། ༤༨

48 Everyone despises someone who   at the wrong time. Don't people think you're crazy when you talk too much? [351]

དུས་ = time, སུ་ = at, མ་ = not, བབ་པ་ = arrived, descended, ཡི་ = of, གཏམ་ = speech, གང་ = whatever, སྨྲས་ = spoken, དེ་ = him, her, ལ་ = to, ཀུན་ = all, གྱིས་ = by, བརྙས་ = despised, མང་པོ་ = to much, སྨྲ་བའི་ = of speaking, གཏན་ཚིགས་ = reason, ལས་ = through, by, སྨྱོན་པར་ = as a crazy, རྗེས་སུ་ = after, མི་ = not, དཔོག་ = infer, གམ་ = a question mark.

ཉམ་ཆུང་རྣམས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི།
སྨྲ་བ་ཐམས་ཅད་འཁྲུལ་བར་བསམ།
དེ་ལྟར་གོ་ནས་མི་སྨྲ་བའི།
མི་ལ་གཞན་ལས་བཀུར་བ་ཉེ། ། ༤༩

49 Those who are humble folk think everything they say is wrong. Thinking thus, the quiet person earns more respect than the talktive one. [352]

ཉམ་ཆུང་ = the weak ones, རྣམས་ = plural sign, ཀྱིས་ = by, རང་ཉིད་ = themselves, ཀྱི་ = of, སྨྲ་བ་ = saying, speaking, ཐམས་ཅད་ = all, འཁྲུལ་བར་ = to be mistaken, བསམ་ = think, དེ་ལྟར་ = in that way, གོ་ནས་ = having understood, མི་ = not, སྨྲ་བའི་ = of speaking, མི་ = a person, ལ་ = to, གཞན་ = others, ལས་ = than, བཀུར་བ་ = respect, ཉེ་ = is closer, near.

ཡུལ་དང་དུས་ལ་བབ་པའི་ཚེ།
རབ་ཏུ་བསྒྲིམས་ཏེ་ལན་འགའ་སྨྲ།
ལེགས་བཤད་ཡིན་ཡང་མང་གྱུར་ན།
ཚོང་ཟོང་ལྷག་བཞིན་བྲིན་མི་འགྱུར། ། ༥༠

50 Answer very carefully at the right time and place. When even good sayings are very plentiful, there is no demand for them, as with leftover goods. [353]

ཡུལ་ = a place, དང་ = and, དུས་ = time, ལ་ = to, on, at, བབ་པའི་ = time which descended, arrived, ཚེ་ = when, རབ་ཏུ་ = thoroughly, བསྒྲིམས་ཏེ་ = having concentrated, ལན་ = response, འགའ་ = some, སྨྲ་ = speak, ལེགས་བཤད་ = good saying, ཡིན་ = is, are, ཡང་ = even, མང་ = too much, གྱུར་ = be, ན་ = if, when, ཚོང་ཟོང = goods, merchandise, ལྷག་ = leftover, བཞིན་ = like, བྲིན་ = demand, need, མི་ = not, འགྱུར་ = will be.

རང་སྐྱོན་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་།
སྐྱོན་དུ་གོ་བ་ཤིན་ཏུ་དཀའ།
མང་པོས་བདག་ལ་དེ་སྒྲོགས་ན།
སྐྱོན་ཅན་ཡིན་པར་རྗེས་སུ་དཔག། ། ༥༡

51 It is very hard even for wise people to perceive their own flaws. When many people tell you, consider that you have the fault. [354]

རང་ = own, སྐྱོན་ = flaws, མཁས་པ་རྣམས་ = the wise ones, ཀྱིས་ = by, ཀྱང་ = even, སྐྱོན་ = faults, དུ་ = as, གོ་བ་ = understand, ཤིན་ཏུ་ = very, དཀའ་ = difficult, མང་པོས་ = many, བདག་ = self, ལ་ = to, དེ་ = that, སྒྲོགས་ = proclaim, say loudly, ན་ = if, when, སྐྱོན་ཅན་ = faulty, ཡིན་པར་ = as is, རྗེས་སུ་དཔག་ = infer.

གོ་ཡང་སྐྱོན་དེ་མི་འདོར་ན།
མི་དེ་གདོན་གྱིས་བཏབ་པ་ཡིན།
ད་དུང་གཉེན་པོ་མི་འཇུག་ན།
མི་ཡིན་སྙམ་དུ་མ་སེམས་ཤིག ། ༥༣

52 If you perceive a flaw and do not remove it, then you are caught by a demon. If you don't even apply an antidote, do not consider yourself to be a human being. [355]

གོ་ = understand, ཡང་ = even, སྐྱོན་ = a fault, a flaw, དེ་ = that, མི་ = not, འདོར་ = give up, ན་ = if, when, མི་ = human, དེ་ = the, གདོན་ = demon, གྱིས་ = by, བཏབ་པ་ = stricken, seized, ཡིན་ = is, are, ད་དུང་ = even now, གཉེན་པོ་ = andtidote, མི་ = not, འཇུག་ = apply, ན་ = if, when, མི་ = human, ཡིན་ = am, སྙམ་དུ་ = in that way, མ་ = not, སེམས་ཤིག་ = consider, think.

ཅུང་ཟད་བསམ་པ་ཡོད་རྣམས་ཀྱིས།
སྐྱོན་དེ་བརྟགས་ལ་གདོན་པར་བྱ།
དེ་ལྟར་གཉེན་པོ་སྤྱོད་པ་ཡི།
མི་དེ་གོང་ནས་གོང་དུ་འགྲོ། ། ༥༣

53 Those who are even a little thoughtful should get rid of a fault upon observing it. Someone who practises a remedy in this way progresses from one stage to the next. [356]

ཅུང་ཟད་ = a little, བསམ་པ་ = thought, ཡོད་ = have, རྣམས་ = a plural sign, ཀྱིས་ = by, སྐྱོན་ = fault, དེ་ = that, བརྟགས་ = observing, ལ་ = a comma, གདོན་པར་ = expel, བྱ་ = should, དེ་ལྟར་ = in that way, གཉེན་པོ་ = remedy, antidote, སྤྱོད་པ་ = pracitising, ཡི་ = of, མི་ = human, དེ་ = that, གོང་ནས་གོང་དུ་ = higher and higher, འགྲོ་ = to go.

བློ་དང་ལྡན་པའམ་བྱམས་ཀྱང་རུང་།
བསྒོ་བ་ཉན་པའམ་དཔའ་ཡང་རུང་།
གཞན་གྱི་བྱ་བ་མི་ཤེས་ཀྱང་།
དེ་དང་དེ་ཡི་སྤྱོད་པ་སྐྱོང་། ། ༥༤

54 W r you are intelligent or kind, whether you follow orders or are a leader, then even if you do not know other great activities, you would still carry out . [357]

བློ་དང་ལྡན་པ = intelligent, འམ་ = or, བྱམས་ = kind, love, ཀྱང་ = even, རུང་ = either, བསྒོ་བ་ = order, ཉན་པ = listen, humble, འམ་ = or, དཔའ་ = hero, ཡང་ = even, རུང་ = either, གཞན་ = other, གྱི་ = of, བྱ་བ་ = activity, མི་ = not, ཤེས་ = know, ཀྱང་ = even, དེ་ = that, དང་ = and, དེ་ = that, ཡི་ = of, སྤྱོད་པ་ = conduct, duty, practice, སྐྱོང་ = carry on, protect.

མི་བསྲུན་པ་ཡི་འབྲེལ་པ་དང་།
རིང་ནས་འགྲོགས་ཀྱང་སྤངས་ན་བདེ།
རྟག་ཏུ་འགུལ་བའི་སོ་བཟང་ཡང་།
བཏོན་ན་བདེ་ཞེས་རྒན་པོ་སྨྲ། ། ༥༥

55 Renouncing a connection with the wicked brings happiness, even though one has associated with them Thus the elderly say that they are happy to pull out even a good tooth that is constantly loose. [358]

མི་བསྲུན་པ་ = wicked, ཡི་ = of, འབྲེལ་པ་ = relationship, དང་ = and, རིང་ནས་ = from long time, འགྲོགས་ = association, ཀྱང་ = even, སྤངས་ = abandoned, ན་ = if, when, བདེ་ = be happy, རྟག་ཏུ་ = always, འགུལ་བའི་ = of shaking, loosening, སོ་ = tooth, བཟང་ = good, ཡང་ = even though, བཏོན་ = pull out, ན་ = if, when, བདེ་ = happy, ཞེས་ = unquote, རྒན་པོ་ = the elder, སྨྲ་ = say, speak.

རྒྱུན་དུ་འཁང་ཞིང་འཁོར་བའི་མི།
འབྲེལ་པ་ཅུང་ཟད་བྱིན་ལ་བསྐྲད།
སྦྲུལ་གྱིས་ཟིན་པའི་སོར་མོ་ནི།
གཅོད་མ་ནུས་ན་སྲོག་དང་འབྲལ། ། ༥༦

56 A person who goes around and offends should be given a little and then sent away. If you cannot immediately cut off a finger bitten by a snake, you will die. [359]

རྒྱུན་དུ་ = always, འཁང་ = offend, irritate, hurt, ཞིང་ = and འཁོར་བའི་ = , མི་ = a person, འབྲེལ་པ་ = a share, ཅུང་ཟད་ = a little, བྱིན་ = give, ལ་ = and, བསྐྲད་ = expel, སྦྲུལ་ = snake, གྱིས་ = by, ཟིན་པའི་ = of grasped, bitten, སོར་མོ་ = a finger, ནི་ = emphatic, གཅོད་ = cut, མ་ = not, ནུས་ = able, ན་ = if, when, སྲོག = life, དང་ = from, འབྲལ་ = separate.

གལ་ཏེ་ཆེན་པོ་ཐོབ་གྱུར་ན།
ཕྲན་ཚེགས་གཞན་ལ་སེར་སྣ་སྤང་།
ཡུལ་འཁོར་དབང་དུ་འདུ་བ་ན།
དབྱིག་ལ་སེར་སྣ་བྱེད་དམ་ཅི། ། ༥༧

57 If people attain greatness, they abandon their avarice for trifles. When you rule a kingdom, would you still be greedy for wealth? [360]

གལ་ཏེ་ = if, ཆེན་པོ་ = greatness, ཐོབ་ = attained, གྱུར་ = would be, ན་ = when, if, ཕྲན་ཚེགས་ = trifles, གཞན་ = other, ལ་ = about, for, སེར་སྣ་ = avarice, སྤང་ = should abandon, ཡུལ་འཁོར་ = a country, དབང་ = control, power, དུ་ = in, འདུ་བ་ = gather, put together, ན་ = if, when, དབྱིག་ = wealth, ལ་ = about, for, སེར་སྣ་ = miserly, བྱེད་ = do,དམ་ = question mark, ཅི་ = what,

མཁས་པ་ལོངས་སྤྱོད་གསོག་འདོད་ན།
ཆ་ཤས་སྦྱིན་པ་སྲུང་བའི་མཆོག།
ཁྲོན་པའི་ཆུ་ནི་འཕེལ་འདོད་ན།
འཆུ་བ་ཉིད་ནི་གདམས་ངག་ཡིན། ། ༥༨

58 When wise people want to accumulate possessions, giving some of them away is the best way to safeguard them. If you want to increase the water in a well, it is good advice to draw some water from it. [361]

མཁས་པ་ = a wise one, ལོངས་སྤྱོད་ = possessions, གསོག་ = to accumulate, འདོད་ = wishes, ན་ = if, ཆ་ཤས་ = a part, སྦྱིན་པ་ = giving, སྲུང་བའི་ = of being protected, མཆོག་ = the best, ཁྲོན་པའི་ = of a well, ཆུ་ = water, ནི་ = emphatic, འཕེལ་ = to increase, འདོད་ = desire, ན་ = if, when, འཆུ་བ་ = to draw, to scoop, ཉིད་ནི་ = emphatic, གདམས་ངག་ = instruction, ཡིན་ = is.

གང་ཞིག་ཕུན་སུམ་ཚོགས་འདོད་ན།
དེ་ཡིས་འདུ་འགོད་མང་དུ་བྱ།
འདུ་འཛི་སྡུག་བསྔལ་རྒྱུར་མཐོང་ན།
ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་རེ་བ་ཐོང་ས།* ། ༥༩

59 When you want worldly perfection, you should accumulate and spend in many ways. But if you see the hustle and bustle of worldly affairs as a cause of misery, then give up the hopes for worldly .* [362]

གང་ཞིག་ = one who, ཕུན་སུམ་ཚོགས་ = perfection, འདོད་ = wish, ན་ = when, དེ་ཡིས་ = by him, her, འདུ་ = gathering, འགོད་ = spending, མང་དུ་ = many ways, བྱ་ = should do, འདུ་འཛི་ = hustle and bustle, སྡུག་བསྔལ་ = suffering, རྒྱུར་ = as cause, མཐོང་ = see, ན་ = if, when, ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་ = of perfecting, རེ་བ་ = hope, ཐོངས་ = give up, abandon.

བྱ་བ་གང་ཞིག་བསྒྲུབ་ན་ཡང་།
སྐྱོན་དང་ཡོན་ཏན་གཉིས་གཉིས་སོམས།
གཉིས་ཀ་མཉམ་ཡང་སྤང་དགོས་ན།
ཉེས་པ་ཤས་ཆེ་སྨོས་ཅི་དགོས། ། ༦༠

60 In whatever task you do, realize that the result shall have both flaws and perfections.

[363]

བྱ་བ་ = an action, གང་ཞིག་ = whatever, བསྒྲུབ་ = perform, ན་ཡང་ = even though, སྐྱོན་ = flaws, དང་ = and, ཡོན་ཏན་ = perfection, གཉིས་གཉིས་ = in each there are two, སོམས་ = think, གཉིས་ཀ་ = both, མཉམ་ = equal, ཡང = even, སྤང་ = abandon, དགོས་ = needed, ན་ = if, ཉེས་པ་ = flaws, ཤས་ཆེ་ = more quantity, སྨོས་ཅི་དགོས་ = what need to be said, needless to say.

མཁས་པ་དྲང་པོ་གུས་པས་བསྟེན།
མཁས་པ་གཡོ་ཅན་ཤེས་ན་གཟབ།
རྨོངས་པ་དྲང་པོ་བྱམས་པས་བསྐྱང་།
རྨོངས་པ་གཡོ་ཅན་མྱུར་དུ་སྤང་། ། ༦༡

61 Serve an honest learned person with devotion, but be cautious if you encounter a cunning learned person. Care for an honest ignorant person with love, but quickly abandon a cunning ignorant person. [364]

མཁས་པ་ = learned, དྲང་པོ་ = an honest, གུས་པས་ = with devotion, བསྟེན་ = serve, མཁས་པ་ = wise, གཡོ་ཅན་ = cunning, ཤེས་ = know, ན་ = if, when, གཟབ་ = be cautious, རྨོངས་པ་ = ignorant, དྲང་པོ་ = honest, བྱམས་པས་ = with love, བསྐྱང་ = to be protected, རྨོངས་པ་ = stupid, གཡོ་ཅན་ = crafty, མྱུར་དུ་ = quickly, སྤང་ = to abandoned.

ནོར་དང་གཡོག་འཁོར་མེད་ན་ཡང་།
མཛའ་བོ་བློ་ལྡན་གྲོགས་ཡོད་ན།
དུད་འགྲོས་ཀྱང་ནི་དོན་འགྲུབ་སྟེ།
མི་ཡི་འགྲོ་བ་སྨོས་ཅི་དགོས། ། ༦༣

62 Though they lack wealth and servants, even animals can achieve their goals when they have wise friends to help them, needless to say human beings. [365]

ནོར་ = wealth, དང་ = and, གཡོག་འཁོར་ = servants, མེད་ = lack, ན་ཡང་ = but, མཛའ་བོ་ = friends, བློ་ལྡན་ = wise, གྲོགས་ = companion, ཡོད་ = have, has, ན་ = if, when, དུད་འགྲོས་ = animal, ཀྱང་ = even, ནི་ = emphatic, དོན་འགྲུབ་ = achieve goal, སྟེ་ = comma, མི་ = a human, ཡི་ = of, འགྲོ་བ་ = being, སྨོས་ = to say, ཅི་ = what, དགོས་ = need?

གང་ཞིག་ཤེས་པའི་བྱ་བ་བསྒོ།
མི་ནུས་པ་ལ་འགའ་མི་སྦྱར།
ཆུ་ལ་ཤིང་རྟས་མི་བགྲོད་དེ།
ཐང་ལ་གྲུ་ཡིས་ཇི་ལྟར་བགྲོད། ། ༦༣

63 Assign a task to someone who knows the job. Don't employ an incompetent. A cart can't move on water. How can a boat move in a field? [366]

གང་ཞིག་ = one who, ཤེས་པའི་ = of knowing, བྱ་བ་ = work, བསྒོ་ = ask, instruct, མི་ནུས་པ་ = unable, ལ་ = to, འགའ་ = any, མི་ = not, སྦྱར་ = apply, ཆུ་ = water, ལ་ = on, ཤིང་རྟས་ = by a cart, མི་ = not, བགྲོད་ = moving, དེ་ = a comma, ཐང་ = plain, steppe, ལ་ = on, གྲུ་ = boat, ཡིས་ = by, ཇི་ལྟར་ = how, བགྲོད་ = moving.

ཡུན་རིང་འཁོན་པའི་དགྲ་བོ་དང་། །
མཛའ་བ་བྱེད་ཀྱང་བསྲེ་མི་བྱ།
ཤིན་ཏུ་ཁོལ་བའི་ཆུ་ཡིས་ཀྱང་། །
མི་དང་འཕྲད་ན་མི་གསོད་དམ། ། ༦༤

64 You shouldn't mix with longstanding foes, even though they try to become friends. Doesn't even well-boiled water extinguish the fire it falls on? [367]

ཡུན་རིང་ = long time, འཁོན་པའི་ = hostile, དགྲ་བོ་ = enemy, དང་ = with, མཛའ་བ་ = friendliness, བྱེད་ = make, ཀྱང་ = though, བསྲེ་ = be mingled, མི་ = not, བྱ་ = should, ཤིན་ཏུ་ = very much, ཁོལ་བའི་ = of boiling, ཆུ་ = water, ཡིས་ = by, ཀྱང་ = even, མི་ = fire, དང་ = to, with, འཕྲད་ = encounter, ན་ = if, when, མི་ = not, གསོད་ = extinguish,དམ་ = a question mark.

གཞུང་བཟང་ངོ་ཚ་ཁྲེལ་ཡོད་ན།
དགྲ་བོ་ལ་ཡང་ཡིད་བརྟན་རུང་། །
གཞུང་བཟང་དགྲ་ལ་སྐྱབས་སོང་བས།
སྲོག་གི་བར་དུ་བསྐྱབས་པ་ཐོས། ། ༦༥

65 Those who are good natured, modest, and humble can be trusted even though they may be enemies. It is said that you can be protected through life by taking refuge in a good-natured enemy. [368]

གཞུང་ = nature, བཟང་ = good, ངོ་ཚ་ = modesty, ཁྲེལ་ = humble, ཡོད་ = has, have, ན་ = if, when, དགྲ་བོ་ = enemy, ལ་ = in, ཡང་ = even, ཡིད་བརྟན་ = trust, རུང་ = worthy, གཞུང་བཟང་ = good natured, དགྲ་ = foe, ལ་ = to, སྐྱབས་ = refuge, སོང་བས་ = by taking, སྲོག་ = life, གི་ = of, བར་དུ་ = up to, བསྐྱབས་པ་ = protected, ཐོས་ = heard.

རང་ལ་ངན་སེམས་མེད་ཅེས་དེ།
ཕལ་པ་ཀུན་ལ་ཡིད་མི་བརྟན།
རི་དྭགས་རྒྱུན་དུ་སེམས་བཟང་ཡང་། །
མཆེ་བ་ཅན་རྣམས་ཟས་སུ་བསྒོམ། ། ༦༦

66 You say, "I myself have no bad motives." Even so, don't just trust anyone. The deer is always good hearted, but fanged creatures consider it to be food. [369]

རང་ལ་ = in one self, ངན་སེམས་ = evil mind, མེད་ = not have, ཅེས་ = unquote, དེ་ = comma, ཕལ་པ་ = ordinary, ཀུན་ = all, ལ་ = in, ཡིད་མི་བརྟན་ = do not trust, རི་དྭགས་ = a deer, རྒྱུན་དུ་ = always, སེམས་བཟང་ = good minded, ཡང་ = though, མཆེ་བ་ཅན་རྣམས་ = fanged ones, ཟས་ = food, སུ་ = as, བསྒོམ་ = consider, think.

བླུན་པོ་ལོག་པའི་ལམ་འགྲོ་ན།
བླུན་པོ་ཉིད་དུ་གོ་བས་ཆོག།
མཁས་པ་ལོག་པའི་ལམ་འགྲོ་ན།
རྒྱུ་མཚན་གང་ཞིག་དཔྱད་དགོས་སོ། ། ༦༧

67 It is understandable when fools go the wrong way, since they are merely fools. But if wise people follow wrong paths, then look for some other reason. [370]

བླུན་པོ་ = fools, ལོག་པའི་ = of the wrong, ལམ་ = path, འགྲོ་ = go, ན་ = if, when, བླུན་པོ་ཉིད་དུ་ = as merely fools, གོ་བས་ = by understanding, ཆོག་ = all correct, མཁས་པ་ = wise, ལོག་པའི་ལམ་ = wrong path, འགྲོ་ = moving, ན་ = if, when, རྒྱུ་མཚན་ = reason, གང་ཞིག་ = whatever, དཔྱད་ = དགོས་ = need, སོ་ = full stop.

མཁས་པས་ལོངས་སྤྱོད་ལྷག་སར་སྡོད།
མི་སྦྱིར་ན་ཡང་འཕྲོག་པ་མེད།
ལོངས་སྤྱོད་ཉམས་པའི་ས་ཕྱོགས་སུ།
མི་འཕྲོག་ན་ཡང་བརྙ་སྐྱིས་འཇོམས། ། ༦༨

68 A wise person who lives in a land of where, even if he does not give sustenance, he will not be robbed. But [if he lives] in lands whose fortunes are in decline, even though he is not robbed, he will be ruined by others' borrowing. [371]

མཁས་པས་ = a wise one, ལོངས་སྤྱོད་ = possessions, ལྷག་ = surplus, plenty སར་ = in the land, སྡོད་ = stay, མི་ = not, སྦྱིར་ = give, ན་ཡང་ = but, འཕྲོག་པ་ = robbing, མེད་ = not exist, ལོངས་སྤྱོད་ = possessions, ཉམས་པའི་ = of declined, ས་ཕྱོགས་ = a region, སུ་ = in, མི་ = not, འཕྲོག་ = steal, ན་ཡང་ = but, བརྙ་སྐྱིས་ = borrowing, འཇོམས་ = to be destroyed.

རང་གིས་ལེགས་པར་ཤེས་ན་ཡང་།
བྱ་བ་ཐམས་ཅད་གྲོས་ཀྱིས་སྒྲུབས།
མི་གང་གྲོས་ལ་མི་དགའ་བ།
འགྱོད་པ་རིན་གྱིས་ཉོ་བ་ཡིན། ། ༦༩

69 You should do by consulting with others even though you know very well how to perform these deeds . People who dislike consultation buy regret at their own cost. [372]

རང་གིས་ = by oneself, ལེགས་པར་ = well, ཤེས་ = know, ན་ཡང་ = even though, བྱ་བ་ = important plan, work, ཐམས་ཅད་ = all, གྲོས་ = consulting, ཀྱིས་ = by, སྒྲུབས་ = do, perform, མི་ = a person, གང་ = who, གྲོས་ = consulting, ལ་ = in, མི་ = not དགའ་བ་ = interested, འགྱོད་པ་ = a remorse, རིན་ = cost, price, value, གྱིས་ = by, with, ཉོ་བ་ = buy, ཡིན་ = is, are.

ཉམ་ངའི་གྲོས་དག་བྱེད་པ་ན།
མཛའ་ཡང་གསུམ་དུ་གྲོས་མི་བྱ།
རོ་ལངས་སྒྲུབ་པའི་གྲོགས་ངན་ན།
ཐོག་མར་སྒྲུབ་པོ་ཟ་བར་གྱུར།* ། ༧༠

70 Grave consultation, although friendly with the others, should not involve even three people; when one has a bad companion in the practice of raising a corpse, the performer will be eaten first.* [373]

ཉམ་ངའི་ = strategic, གྲོས་ = consultations, དག་ = plural sign, བྱེད་པ་ = making, ན་ = if, when, མཛའ་ = friendly, ཡང་ = even, གསུམ་ = three, དུ་ = in, གྲོས་ = consult, མི་ = not, བྱ་ = should, རོ་ལངས་ = corpse raising, སྒྲུབ་པའི་ = of practising, གྲོགས་ = companion, ངན་ = bad, ན་ = if, when, ཐོག་མར་ = first, སྒྲུབ་པོ་ = the performer, ཟ་བར་ = eaten, གྱུར་ = be.

ལེན་ཤེས་སྙོམས་པར་གཏོང་ལ་མཁས།
དུལ་ཞིང་ཀུན་གྱི་ངོ་བསྲུང་བ།
འཇིགས་མེད་བྱས་པ་ཆུད་མི་གསོན།
མི་དེས་འདོད་ན་ས་ཀུན་ཐོབ། ། ༧༡

71 People who are equally skilled in giving and receiving, who are disciplined, who respect everyone's feeling, and who never forget a favor, can gain the whole earth, if they desire. [374]

ལེན་ = to take, ཤེས་ = know, སྙོམས་པར་ = equally, གཏོང་ = to give, ལ་ = in, མཁས་ = skillful, དུལ་ = humble, ཞིང་ = and, ཀུན་ = all, གྱི་ = of, ངོ་ = face, countenance, བསྲུང་བ་ = protecting, འཇིགས་མེད་ = fearless, བྱས་པ་ = favour, ཆུད་མི་གསོན་ = not waste, མི་ = a person, དེས་ = by him, her, འདོད་ = wish, ན་ = if, when, ས་ = earth, ཀུན་ = whole, ཐོབ་ = gain.

གལ་ཏེ་དགྲ་བོ་སྐྱབས་འོངས་ན།
དེ་ལ་མཆོད་ནས་སྙན་པ་བརྗོད།
ཁྭ་ཏས་བྱི་བ་ལ་བརྟེན་པས།
བདེ་བ་ཐོབ་ཅེས་སྔོན་རབས་སྨྲ།* ། ༧༢

72 If enemies come for refuge, show them respect and speak pleasantly to them. By serving a mouse, a crow found happiness, so the ancient story tells.* [375]

གལ་ཏེ་ = if, དགྲ་བོ་ = enemy, སྐྱབས་ = refuge, འོངས་ = come, arrived, ན་ = when, if, དེ་ = that, ལ་ = to, for, མཆོད་ནས་ = having worshipped, སྙན་པ་ = pleasantly, བརྗོད་ = speak, ཁྭ་ཏས་ = a crow, བྱི་བ་ = a mouse, rat, rodent, ལ་ = on, བརྟེན་པས་ = by relying, བདེ་བ་ = bliss, comfort, ཐོབ་ = gained, ཅེས་ = unquote, སྔོན་རབས་ = ancient fable, སྨྲ་ = tell, speak.

གྲོགས་པོ་ངན་དང་ཐོས་པ་ངན།
རྟོག་པ་ངན་དང་བྱ་བ་ངན།
མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་མི་བྱ་སྟེ།
བྱེད་ན་བླུན་པོ་གུད་ན་མེད། ། ༧༣

73 Wise people should not make bad friends, have bad study habits, or indulge in bad thoughts or bad behaviour. Those who do are none other than fools. [376]

གྲོགས་པོ་ = companion, friend, ངན་ = bad, དང་ = and, ཐོས་པ་ = study, ངན་ = inferior, རྟོག་པ་ = thought, ངན་ = evil, དང་ = and, བྱ་བ་ = act, performance, ངན་ = ugly, མཁས་པ་རྣམས་ = the wise ones, ཀྱིས་ = by, མི་ = not, བྱ་ = should, སྟེ་ = comma, བྱེད་ = do, ན་ = if, when, བླུན་པོ་ = stupid, fools, གུད་ན་ = separately, མེད་ = not exist.

ལེགས་པར་བརྟགས་ནས་བྱེད་པ་ལ།
བྱ་བ་ཉམས་པ་ག་ལ་སྲིད།
མིག་ལྡན་བརྟགས་ནས་འགྲོ་བ་ན།
གཡང་སར་གོམ་པ་འདོར་རམ་ཅི། ། ༧༤

74 How can you fail in a job which has been well planned? Does anyone who has eyes to see the way ahead, step off a cliff? [377]

ལེགས་པར་ = well, བརྟགས་ནས་ = having examined, བྱེད་པ་ = doing, ལ་ = in, to, for, བྱ་བ་ = action, ཉམས་པ་ = decrease, ག་ལ་ = how, སྲིད་ = possible, མིག་ལྡན་ = one endowed with eyes, བརྟགས་ནས་ = having watched out, འགྲོ་བ་ = going, ན་ = when, གཡང་སར་ = toward a cliff, a precipice, གོམ་པ་ = a step, འདོར་ = give away, put away, རམ་ = question mark, ཅི་ = what?

རང་གཞན་གཉིས་ཀ་འཕེལ་འགྱུར་བའི།
ཡོན་ཏན་སློབ་ན་མཁས་པའི་རྟགས།
རིག་པ་འགའ་ཞིག་མདའ་མཁན་ལྟར།
ཤེས་པ་ཉིད་ན་ཆོ་འབྲང་འཇིག ། ༧༥

75 You can tell wise people because they study things that improve both themselves and others. If people only know some specialised knowledge, such as archery, then their lineage comes to destruction. [378]

རང་ = self, གཞན་ = other, གཉིས་ཀ་ = the both, འཕེལ་ = increased, འགྱུར་བའི་ = of being, ཡོན་ཏན་ = learning, སློབ་ = study, ན་ = if, when, མཁས་པའི་ = of the wise, རྟགས་ = sign, རིག་པ་ = knowledge, འགའ་ཞིག་ = some, མདའ་མཁན་ = archery, ལྟར་ = like, ཤེས་པ་ = knowing, ཉིད་ = that very, ན་ = when, ཆོ་འབྲང་ = lineage, འཇིག་ = destroy.

རང་ཉིད་ཅིས་ཀྱང་མཐོ་འདོད་ན།
གཞན་ལ་ཕན་པ་འབའ་ཞིག་གྱིས།
བྱད་ལ་བྱི་དོར་བྱེད་པ་རྣམས།
སྔོན་དུ་མེ་ལོང་མི་འཕྱི་འམ། ། ༧༦

76 People who aspire to elevate themselves should first benefit others. When you want to wash your own face, don’t you clean the mirror first? [379]

རང་ཉིད་ = oneself, ཅིས་ཀྱང་ = in any case, མཐོ་ = high, འདོད་ = wish, ན་ = if, when, གཞན་ = others, ལ་ = for, ཕན་པ་ = benefit, འབའ་ཞིག་ = only, གྱིས་ = do, བྱད་ = face, form, ལ་ = to, བྱི་དོར་ = cleaning, བྱེད་པ་རྣམས་ = the doers, སྔོན་དུ་ = before, first, མེ་ལོང་ = the mirror, མི་ = not, འཕྱི་ = clean, འམ་ = ?

ཕ་རོལ་ཅི་ནས་གཞོམ་འདོད་ན།
རང་གི་ཡོན་ཏན་འབད་པས་བསྒྲུབ།
དགྲ་བོ་གསོད་པར་འདོད་པ་རྣམས།
མཚོན་ཆ་འབད་ནས་བསྒྲུབ་ལ་ལྟོས། ། ༧༧

77 If you want to overcome others, diligently develop your own virtues. Consider how those who want to slay their enemies first devote themselves to making weapons. [380]

ཕ་རོལ་ = the other, ཅི་ནས་ = in any case, གཞོམ་ = to be destroyed, འདོད་ = want, ན་ = if, when, རང་གི་ = one own, ཡོན་ཏན་ = good quality, འབད་པས་ = by diligence, བསྒྲུབ་ = to be made, དགྲ་བོ་ = an enemy, གསོད་པར་ = to kill, འདོད་པ་རྣམས་ = those who wish, མཚོན་ཆ་ = weapon, འབད་ནས་ = with endeavour, བསྒྲུབ་ = to be made, ལ་ = at, ལྟོས་ = look.

གཡོ་ཅན་ཚིག་ལ་དྲོན་འཛུག་པས།
དྲང་པོས་དེ་ལ་བརྟག་དཔྱད་དགོས།
བསླུས་རྗེས་ཁོ་བོ་དྲང་ངོ་ཞེས།
རང་ལ་བསྟོད་པས་ཅི་ཞིག་ཕན། ། ༧༨

78 Honest people should carefully watch how cunning people speak with gentle warmth. After you have been deceived, what is the good of praising oneself by saying “I am honest”? [381]

གཡོ་ཅན་ = a cunning one, ཚིག་ = word, ལ་ = into, to, དྲོན་ = warmth, འཛུག་པས་ = by applying, དྲང་པོས་ = by the honest one, དེ་ལ་ = about him, བརྟག་དཔྱད་ = watch out, examine, དགོས་ = need, བསླུས་ = deceiving, རྗེས་ = after, ཁོ་བོ་ = I myself, དྲང་ངོ་ = honest, ཞེས་ = unquote, རང་ལ་ = to oneself, བསྟོད་པས་ = by praising, ཅི་ཞིག་ = what a, ཕན་ = benefit.

གཡོ་ཅན་སོགས་ལ་གཡོ་སོགས་དང་།
དྲང་པོ་སོགས་ལ་དྲང་པོ་སྟེ།
མི་བརྟན་པ་ལ་བརྟན་དགོས་ཞེས།
བྱ་བ་སྔོན་གྱི་ཡིག་ཚང་ཡིན། ། ༧༩

79 Be cunning toward cunning people, be honest toward honest, but be steady around unsteady people. Thus say the ancient records. [382]

གཡོ་ཅན་ = a cunning one, སོགས་ = etc., ལ་ = towards, གཡོ་ = cunning, སོགས་ = and so forth, དང་ = and, དྲང་པོ་ = an honest one, སོགས་ = etc.,ལ་ = toward, དྲང་པོ་ = straightforward one, སྟེ་ = comma, མི་བརྟན་པ་ = unsteady one, ལ་ = toward, བརྟན་ = be steady, དགོས་ = need, ཞེས་བྱ་བ་ = = unquote, སྔོན་ = ancient, གྱི་ = of, ཡིག་ཚང་ = records, ཡིན་ = is, are.

མཁས་པས་རྟག་ཏུ་དགྲ་ལ་ཡང་།
མཉེན་དེས་ཅན་དུ་བྱས་ན་ལེགས།
དེ་ཡིས་འདུམ་ལ་མི་ཕན་ཡང་།
ངེས་པར་གནོད་སེམས་འཛིལ་བའི་སྨན།* ། ༨༠

80 It is a good idea when the wise always acts with gentleness and goodness even towards an enemy. Even if that reconciliation doesn't benefit you, it is surely a medicine for removing ill-will.* [383]

མཁས་པས་ = the wise one, རྟག་ཏུ་ = always, དགྲ་ = enemy, ལ་ = toward, ཡང་ = also, even, མཉེན་ = gentleness, དེས་ཅན་ = goodness, དུ་ = as, བྱས་ = having done, ན་ = when, ལེགས་ = good, དེ་ཡིས་ = by that, འདུམ་ = reconciliation, ལ་ = for,, མི་ = not, ཕན་ = benefit, ཡང་ = but, ངེས་པར་ = certainly, གནོད་སེམས་ = ill will, འཛིལ་བའི་ = of being destroyed, སྨན་ = medicine.

ཚིག་ངན་བརྗོད་པས་འཇིག་རྟེན་ན།
འདོད་པ་འགྲུབ་པ་མི་སྲིད་ཀྱི།
ཡིད་ལ་རང་དོན་བསྒྲུབ་ན་ཡང་།
ངག་གིས་ཀུན་དང་མཐུན་པར་གྱིས། ། ༨༡

81 In this world, it is impossible to get what you want by speaking harshly. Make your own plans, but verbally agree with others. [384]

ཚིག་ = a word, ངན་ = bad, བརྗོད་པས་ = by expressing, འཇིག་རྟེན་ = world, ན་ = in, འདོད་པ་ = wish, བསྒྲུབ་པ་ = to succeed, accomplish, མི་ = not, སྲིད་ = possible, ཀྱི་ = comma, ཡིད་ = mind, ལ་ = in, རང་དོན་ = one's own plan, བསྒྲུབ་ = to be made, ན་ཡང་ = even though, ངག་ = speech, གིས་ = by, ཀུན་ = all, དང་ = with, to, མཐུན་པར་ = agreeably, harmoniously, གྱིས་ = do.

རང་དང་གཞན་གྱི་དོན་གྲུབ་ན།
འཇམ་རྩུབ་ཇི་ལྟར་བྱས་ཀྱང་རུང་།
ཐབས་ལ་མཁས་པའི་སྤྱོད་པ་ལ།
གཡོ་སྒྱུར་ཐུབ་པས་མ་གསུངས་སོ། ། ༨༢

82 You can be either gentle or rough, provided it brings benefit to yourself or others. The conduct of one skilled in compassionate means is not condemned as duplicitous by the Sage. [385]

རང་ = self, དང་ = and, གཞན་ = others, གྱི་ = of, དོན་ = benefit, གྲུབ་ = be accomplished, succeeded, ན་ = if, when, འཇམ་ = gentle, རྩུབ་ = rough, ཇི་ལྟར་ = whatever, བྱས་ = be done, ཀྱང་རུང་ = either, ཐབས་ = method, ལ་ = in, མཁས་པའི་ = of being skilled, སྤྱོད་པ་ = conduct, ལ་ = about, གཡོ་སྒྱུར་ = as cunning, duplicitious, ཐུབ་པས་ = by the Sage, Buddha, མ་ = not, གསུངས་སོ་ = stated.

ཐ་མར་ཤིན་ཏུ་ཕན་པའི་གྲོས།
འཕྲལ་ལ་སྡུག་ཀྱང་མཁས་པས་བསྟེན།
བཀལ་ཞིང་བརྡུངས་ནས་ཡོན་ཏན་རྣམས།
བུ་གཅིག་པ་ལ་མཁས་རྣམས་སློབ། ། ༨༣

83 Wise people follow advice that is of great benefit in the end, even though they meet with trouble in the interim. Wise people teach good qualities to an only child even with threats and beatings. [386]

ཐ་མར་ = eventually, ཤིན་ཏུ་ = very, ཕན་པའི་ = of being benefited, གྲོས་ = advice, འཕྲལ་ = meanwhile, ལ་ = for, སྡུག་ = trouble, ཀྱང་ = even, མཁས་པས་ = the wise one, བསྟེན་ = use, serve, བཀལ་ = threats, ཞིང་ = and, བརྡུངས་ནས་ = beatings, ཡོན་ཏན་རྣམས་ = good qualities, བུ་གཅིག་པ་ = a single son, ལ་ = to, for, མཁས་རྣམས་ = the wise ones, སློབ་ = teach.

ལོངས་སྤྱོད་ཧ་ཅང་སྤེལ་དྲགས་ན།
དེ་ལ་རྒུད་པ་ཤིན་ཏུ་ཉེ།
ཆུ་ཡིས་ཡོངས་སུ་གང་བ་ཡི།
རྫིང་བུ་སྟོང་ངམ་ཡང་ན་འདྲལ། ། ༨༤

84 People who increase their wealth excessively are very close to declining. A dam overfilled with water either becomes empty or breaks its banks. [387]

ལོངས་སྤྱོད་ = wealth, ཧ་ཅང་ = too much, སྤེལ་ = increased, དྲགས་ = excessively, ན་ = if, when, དེ་ = that, ལ་ = to, རྒུད་པ་ = declining, ཤིན་ཏུ་ = very, ཉེ་ = close, near, ཆུ་ = water, ཡིས་ = with, ཡོངས་སུ་ = completely, གང་བ་ = being filled, ཡི་ = of, རྫིང་བུ་ = a dam, སྟོང་ = be empty, ངམ་ = or, ཡང་ན་ = either, འདྲལ་ = to be broken.

སྐྱེ་བོ་འགའ་ལ་ཕན་པའི་ལས།
དེ་ལ་ལ་ལས་འཇུག་མི་རུང་།
སྒོག་སྐྱ་རླུང་ལ་ཕན་མོད་ཀྱི།
མཁྲིས་པའི་ནད་ལ་དུག་ཏུ་འགྱུར།* ། ༨༥

85 Works that are beneficial to some cannot be engaged in by others. White garlic is helpful for wind ailments but is poisonous for diseases of the bile.* [388]

སྐྱེ་བོ་ = people, འགའ་ = some, ལ་ = for, ཕན་པའི་ = of benefiting, ལས་ = work, action, དེ་ལ་ = to that, ལ་ལས་ = some, འཇུག་ = engaging, doing, མི་ = not, རུང་ = right, སྒོག་སྐྱ་ = white garlic, རླུང་ = wind diseases, ལ་ = for, ཕན་ = beneficial, མོད་ = true, ཀྱི་ = but, མཁྲིས་པའི་ = of the bile, ནད་ = disease, ལ་ = to, དུག་ = poison, ཏུ་ = as, འགྱུར་ = to turn into.

ཉམ་ཆུང་རྟག་ཏུ་བསྲུང་དགོས་དང་།
འགྲོགས་ན་ཆེན་པོ་ཉམས་དོགས་ཡོད།
ཞུན་མར་སྣོད་དུ་བཞག་གྱུར་ན།
སྣོད་ལ་བྱི་བས་མི་རྨུག་གམ། ། ༨༦

86 If you associate with timid people who forever need protection, then even if you're powerful, there will be a risk of you yourself declining. When you put ghee in a vessel, won't mice bite into it? [Of course mice will bite into it.] [389]

ཉམ་ཆུང་ = timid, རྟག་ཏུ་ = always, བསྲུང་ = to be protected, དགོས་ = need, དང་ = with, འགྲོགས་ = associate, ན་ = if, when, ཆེན་པོ་ = a great one, ཉམས་ = to decline, དོགས་ = a risk, a fear, ཡོད་ = there is, ཞུན་མར་ = ghee, སྣོད་ = a vessel, དུ་ = in, བཞག་ = placed, གྱུར་ = be, ན་ = if, when, སྣོད་ = the pot, ལ་ = to, བྱི་བས་ = by the mice, མི་ = not, རྨུག་ = bit, གམ་ = a question mark.

ངན་པ་རྣམས་ལ་བརྟེན་བྱས་ན།
ངན་པའི་ཤན་གྱིས་རང་ལ་གནོད།
ཡུར་བའི་ཆུ་ལ་བརྟེན་པ་ཡི།
ཉ་རྣམས་ཞིང་ལ་འགྲིམས་ལ་ལྟོས། ། ༨༧

87 When you rely on the wicked, then you yourself will get harmed by the evil association. See how fish get swept up onto dry land by associating with the water of an irrigation canal. [390]

ངན་པ་ = wicked ones, རྣམས་ = plural, ལ་ = on, བརྟེན་ = relying, བྱས་ = done, ན་ = if, when, ངན་པའི་ = of the wicked one, ཤན་ = company, གྱིས་ = by, རང་ = oneself, ལ་ = to, གནོད་ = harm, ཡུར་བའི་ = of a canal, ཆུ་ = water, ལ་ = on, བརྟེན་པ་ = relyed, ཡི་ = of, ཉ་རྣམས་ = fishes, ཞིང་ = a field, ལ་ = on, to, འགྲིམས་ = spread, ལ་ = at, ལྟོས་ = watch, look.

གཞུང་ངན་བདག་ལ་བརྟེན་འཆའ་ན།
དེ་ལ་ཅུང་ཟད་བྱིན་ཏེ་བསྐྲད།
ཁྱིམ་དུ་ལྟས་ངན་བྱུང་གྱུར་ན།
ནོར་ལས་ཕྲིས་ཏེ་བཟློག་པ་དགོས། ། ༨༨

88 When bad-natured people come around, give them a little something and send them away. If a bad omen befalls the house, remove it through diminishing your wealth. [391]

གཞུང་ = nature, ངན་ = bad, བདག་ = one self, ལ་ = on, བརྟེན་ = relying, འཆའ་ = do, ན་ = if, when, དེ་ = that ལ་ = to, ཅུང་ཟད་ = a little, བྱིན་ཏེ་ = given, བསྐྲད་ = to be expelled, ཁྱིམ་ = a house, དུ་ = in, ལྟས་ = omen, ངན་ = a bad, བྱུང་ = happened, གྱུར་ = be, ན་ = if, when, ནོར་ = wealth, ལས་ = from, ཕྲིས་ཏེ་ = having diminished, བཟློག་པ་ = to be removed, དགོས་ = necessity.

དམ་པ་གཞན་དུ་འགྲོ་ན་ཡང་།
བསྙེན་བཀུར་བྱས་ཏེ་ཉེ་བར་བཞག།
ནོར་བུ་རིན་ཆེན་རྟག་མཆོད་ན།
བཀྲ་ཤིས་པ་དང་བསམ་པ་འགྲུབ།* ། ༨༩

89 When virtuous people come to you, honor them and keep them near you. By always venerating a precious jewel, you gain blessings and accomplish your intentions. * [392]

དམ་པ་ = a virtuous one, གཞན་ = other, དུ་ = to, འགྲོ་ = goes, ན་ = if, ཡང་ = even, བསྙེན་བཀུར་ = respect, བྱས་ཏེ་ = having done, ཉེ་བར་བཞག་ = placed near, ནོར་བུ་ = a jewel, རིན་ཆེན་ = precious, རྟག་ = always, མཆོད་ = worship, venerate, ན་ = if, བཀྲ་ཤིས་པ་ = to be auspicious, དང་ = and, བསམ་པ་ = wish, འགྲུབ་ = accomplish.

དམན་པའི་སྐྱེ་བོ་བསྟོད་དྲགས་ན།
ཕྱི་ནས་དེ་ཉིད་ཁྱད་དུ་གསོད།
མཁའ་ལ་མི་གཙང་གཏོར་གྱུར་ན།
འཐོར་བ་པོ་ཡི་སྤྱི་བོར་འབབ། ། ༩༠

90 When wicked people are praised too much, eventually they'll despise you. If you throw filth up into the sky, it'll just fall back down on your head. [393]

དམན་པའི་ = wicked, སྐྱེ་བོ་ = people, བསྟོད་ = praised, དྲགས་ = too much, ན་ = if, ཕྱི་ནས་ = later, དེ་ཉིད་ = he, she, ཁྱད་དུ་གསོད་ = will despise, neglect, མཁའ་ = sky, ལ་ = toward, མི་གཙང་ = impurity, གཏོར་ = scattered, གྱུར་ = to be, ན་ = when, འཐོར་བ་པོ་ = the scatterer, ཡི་ = of, སྤྱི་བོར་ = on the head, འབབ་ = fall down.

སྐྱེ་བོ་བློ་ལྡན་མགོ་སྨད་ན།
སྨོད་བྱེད་ཉིད་ལ་ཉེས་པ་འཕོག།
མར་མེ་ཐུར་དུ་ཁ་བསྟན་ན།
སྟོན་པ་པོ་ཡི་ལག་པ་སྲེག ། ༩༡

91 If wise people are slandered, blame falls only on the slanderer. The mouth of a lamp pointed downward burns the hand of the person holding it. [394]

སྐྱེ་བོ་ = a person, བློ་ལྡན་ = a wise, མགོ་ = head, སྨད་ = humiliate, demeaned, ན་ = if, when, སྨོད་བྱེད་ = the slanderer, ཉིད་ = self, ལ་ = to, ཉེས་པ་ = the blame, འཕོག་ = strike, མར་མེ་ = a burning lamp, ཐུར་དུ་ = to downward, ཁ་ = mouth, བསྟན་ = be pointed, ན་ = when, སྟོན་པ་པོ་ = the one who points, ཡི་ = of, ལག་པ་ = hand, སྲེག་ = burn.

གང་དང་གང་གི་གནས་ཡིན་པ།
དེ་དང་དེ་ཡི་གནས་སུ་བཞག།
གཙུག་རྒྱན་རྐང་པར་མི་གདགས་ཏེ།
རྐང་པའི་རྒྱན་ནི་སྤྱི་གཙུག་མིན། ། ༩༢

92 Consider where things appropriately belong, and keep things in their proper places. Don't put crown ornaments on your feet, or foot bangles on the top of your head. [395]

གང་ = whatever, དང་ = and, གང་ = whom, གི་ = of, གནས་ = a place, position, ཡིན་པ་ = to be, དེ་ = that one, དང་ = and, དེ་ = that, ཡི་ = of, གནས་ = a place, position, སུ་ = in, on, to, བཞག་ = to be put, གཙུག་རྒྱན་ = crown ornament, རྐང་པར་ = to the foot, མི་ = not, གདགས་ = to be put, worn, ཏེ་ = comma, རྐང་པའི་ = of the foot, རྒྱན་ = ornament, ནི་ = emphatic, སྤྱི་གཙུག་ = on the crown, མིན་ = not.

བྱ་བ་ཆེན་པོ་སྒྲུབ་པའི་ཚེ།
འབད་པ་ཡིས་ནི་གྲོགས་བཟང་བསྟེན།
ནགས་ཚལ་ཆེན་པོ་མེས་བསྲེག་ན།
རླུང་ཞིག་ཅི་ནས་གྲོགས་སུ་དགོས། ། ༩༣

93 When involved in a major project, you must rely on good helpers. When a fire burns down a great forest, it still needs the wind to help it. [396]

བྱ་བ་ = project, ཆེན་པོ་ = a major, སྒྲུབ་པའི་ = of accomplishing, ཚེ = at the time, འབད་པ་ཡིས་ = by an endeavour, ནི་ = emphatic, གྲོགས་ = assistence, བཟང་ = good, བསྟེན་ = rely on, ནགས་ཚལ་ = forest, ཆེན་པོ་ = big, མེས་ = by fire, བསྲེག་ = to be burned, ན་ = when, if, རླུང་ = wind, ཞིག་ = some, ཅི་ནས་ = inevitably, གྲོགས་ = assistance, སུ་ = as, དགོས་ = need.

བྱམས་པས་ཁྱབ་པའི་ཚིག་སྨྲ་བ།
བསྒྲུབ་སླ་གཞན་དགའ་སྡུད་པའི་མཆོག།
ནོར་གྱིས་མགུ་བར་སུ་ཡིས་ནུས།
ལུས་སྲོག་བཏང་ཡང་ཕྱེད་མི་ཚིམ། ། ༩༤

94 It is easy to accomplish things by speaking kind words; this is the best way to attract people who will rejoice with you. But one who is more pleased by riches would not be slightly satisfied were you even to sacrifice your body or your spirit. [397]

བྱམས་པས་ = by love, ཁྱབ་པའི་ = of spreading, ཚིག་ = words, སྨྲ་བ་ = speaking, བསྒྲུབ་ = to succeed, སླ་ = easy, གཞན་ = others, དགའ་ = rejoice, སྡུད་པའི་ = of gathering, མཆོག་ = best, ནོར་གྱིས་ = by wealth, མགུ་བར་ = to be pleased, སུ་ = who, ཡིས་ = by, ནུས་ = able, ལུས་ = body, སྲོག་ = life, བཏང་ = given, ཡང་ = even, ཕྱེད་ = half, མི་ = not, ཚིམ་ = satisfied.

ཕོངས་ཀྱང་གདུང་བར་མི་བྱ་སྟེ།
འབྱོར་ཡང་དགའ་བས་དྲེགས་མི་བྱ།
ལས་ཀྱི་འཕེན་པ་རྒྱང་རིང་བས།
སྐྱིད་སྡུག་སྣ་ཚོགས་ད་གདོད་འབྱུང་། ། ༩༥

95 Don't be distressed even though you're destitute, and don't be gleefully proud even though you're wealthy. For various conditions of pleasure and sorrow will arise now and then, because the process of karma travels a long distance. [398]

ཕོངས་ = destitute, ཀྱང་ = even, གདུང་བར་ = distressed, མི་ = not, བྱ་ = should, སྟེ་ = comma, འབྱོར་ = wealthy, ཡང་ = even དགའ་བས་ = with, joy, དྲེགས་ = proud, མི་ = not, བྱ་ = should be, ལས་ = karma, ཀྱི་ = of, འཕེན་པ་ = process, རྒྱང་ = distance, རིང་བས་ = by being long, སྐྱིད་ = pleasure, སྡུག་ = sorrow, སྣ་ཚོགས་ = various, ད་གདོད་ = now and then, འབྱུང་ = to occur, happen.

ལེགས་པར་བཤད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་ལས།
བྱ་བ་བརྟག་པ་སྟེ་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བརྒྱད་པའོ།

Eighth Chapter
Treasury of the Jewels of Good Sayings
Examination of Works

འགྲོ་མགོན་སངས་རྒྱས་བཞུགས་བཞིན་དུ།
སྟོན་པ་གཞན་ལ་གུས་བྱེད་པ།
ཡན་ལག་བརྒྱད་ལྡན་ཆུ་འགྲམ་དུ།
བ་ཚྭའི་ཁྲོན་པ་བརྐོ་བ་ཡིན།* ། ༡།

1 To be devoted to another teacher while the protector of living beings, the Enlightened One, is present, is to dig a saltwater well while near a river possessing the eightfold qualities.* [399]

འགྲོ་མགོན་ = the Lord of the World, སངས་རྒྱས་ = the Buddha, བཞུགས་བཞིན་དུ = living, སྟོན་པ་ = a teacher, གཞན་ = another, ལ་ = to, for, གུས་ = respect, བྱེད་པ་ = paying, doing, making, ཡན་ལག་ = qualities, བརྒྱད་ལྡན་ = possessing eight, ཆུ་ = water, འགྲམ་ = bank, དུ་ = at, བ་ཚྭའི་ = a salty, ཁྲོན་པ་ = well, བརྐོ་བ་ = be dug, ཡིན་ = is.

དངོས་པོ་གང་དང་གང་ལ་ཡང་།
གོམས་ན་དཀའ་བ་ཅི་ཡང་མེད།
བཟོ་ཡི་རིག་བྱེད་སྦྱངས་པ་ལྟར།
དམ་ཆོས་དཀའ་བ་མེད་པར་འགྲུབ། ། ༢

2 If you apply yourself to something, sooner or later it becomes easy. Just as a handicraft can be learned by training, the holy Teaching can be learned without difficulty. [400]

དངོས་པོ་ = a thing, state, གང་དང་གང་ = whatever, ལ་ཡང་ = about, གོམས་ = be familiarized, ན་ = when, དཀའ་བ་ = difficulty, ཅི་ཡང་ = any, མེད་ = not exist, བཟོ་ = art work, ཡི་ = of, རིག་བྱེད་ = science, སྦྱངས་པ = study, ལྟར་ = like, དམ་ཆོས་ = the holy Teaching, དཀའ་བ་ = difficulty, མེད་པར་ = without, འགྲུབ་ = be accomplished.

གང་ཞིག་ཉུང་ངུས་ཆོག་ཤེས་པ།
དེ་ཡི་ལོངས་སྤྱོད་ཟད་མི་ཤེས།
ཆོག་ཤེས་མེད་པར་ཚོལ་བ་ལ།
སྡུག་བསྔལ་ཆར་བཞིན་རྒྱུན་དུ་འབབ། ། ༣།

3 Those content with a little never exhaust their experience of enjoyment. But for those searching about without contentment, suffering always falls like rain. [401]

གང་ཞིག་ = one who, ཉུང་ངུས་ = with a little, ཆོག་ཤེས་པ་ = content, དེ་ཡི་ = his, her, ལོངས་སྤྱོད་ = enjoyment, ཟད་ = exhaustion, མི་ = not, ཤེས་ = known, ཆོག་ཤེས་ = contentment, མེད་པར་ = without, ཚོལ་བ་ = searching, ལ་ = for, in, to, སྡུག་བསྔལ་ = suffering, ཆར་ = rain, བཞིན་ = like, རྒྱུན་དུ་ = always, འབབ་ = fall.

ནམ་དགོས་ཆེ་ན་ལེན་པ་ཡི།
ནོར་ནི་སྦྱིན་པར་ཐུབ་པས་གསུངས།
བསགས་པའི་ནོར་ནི་སྦྲང་རྩི་ལྟར།
ནམ་ཞིག་གཞན་གྱིས་སྤྱོད་པར་འགྱུར། ། ༤

4 When you give, you gain wealth at a future time of need, the Sage declared. But hoarded wealth, like the bee's honey, will at some time be enjoyed by others [and not by you]. [402]

ནམ་ = whenever, དགོས་ = need, ཆེ་ན་ = at time, ལེན་པ་ = receiving, taking, ཡི་ = of, ནོར་ = wealth, ནི་ = emphatic, སྦྱིན་པར་ = giving, ཐུབ་པས་ = the Sage, གསུངས་ = said, stated, བསགས་པའི་ = of being accumulated, ནོར་ = property, ནི་ = emphatic, སྦྲང་རྩི་ = honey, ལྟར་ = like, ནམ་ཞིག་ = some time, གཞན་ = others, གྱིས་ = by, སྤྱོད་པར་ = be used, འགྱུར་ = to be.

འཇིག་རྟེན་འདི་ན་བུན་བཏང་བའི།
དངོས་པོ་ཐོབ་པའི་ངེས་པ་མེད།
སློང་ལ་བྱིན་ན་འབད་མེད་པར།
ཆུང་ཡང་བརྒྱ་འགྱུར་ཐོབ་པ་ཡིན། ། ༥

5 In this world, it is uncertain whether something loaned will be returned. But-by giving even a little to a beggar you will gain effortlessly a hundredfold. [403]

འཇིག་རྟེན་ = word, འདི་ན་ = in this, བུན་ = loan, བཏང་བའི་ = of being given, དངོས་པོ་ = a thing, ཐོབ་པའི་ = of getting, ངེས་པ་ = certainty, མེད་ = no, སློང་ = a beggar, ལ་ = to, བྱིན་ = given, ན་ = if, when, འབད་ = effort, མེད་པར་ = without, ཆུང་ = small, ཡང་ = though, བརྒྱ་འགྱུར་ = hundred times more, ཐོབ་པ་ = achieved, ཡིན་ = to be.

འཇུངས་ལ་ཕྱུག་པོ་མི་སྲིད་ཅིང་།
གཏོང་ལ་དབུལ་པོ་མི་སྲིད་པས།
འཇུངས་པ་ནོར་དད་ཆུང་བ་དང་།
གཏོང་བ་ནོར་ལ་ཇམ་པ་འདྲ། ། ༦

6 Since it is impossible to become wealthy through miserliness and it is impossible to become destitute by giving, a miser is like someone who disdains riches and a charitable person is like someone who is greedy for gain. [404]

འཇུངས་ = miserliness, ལ་ = for, ཕྱུག་པོ་ = rich, མི་ = not, སྲིད་ = possible, ཅིང་ = and, གཏོང་ = giving, ལ་ = for, དབུལ་པོ་ = poor, མི་ = not, སྲིད་པས་ = by being possible, འཇུངས་པ་ = a miser, ནོར་ = wealth, དད་ = interested, ཆུང་བ་ = little, དང་ = and, གཏོང་བ་ = generous one, ནོར་ = wealth, ལ་ = for, ཇམ་པ་ = interest, covet, འདྲ་ = looks like.

བྱིན་ན་དབུལ་འགྱུར་དོགས་པ་ཡིས།
འཇུངས་པ་སྦྱིན་པ་མི་གཏོང་ལ།
སེར་སྣས་ངེས་པར་ཕོངས་འགྱུར་བས།
བློ་ལྡན་ཅུང་ཟད་རྙེད་པའང་གཏོང་། ། ༧

7 Misers don't give gifts, fearing that they'll become poor if they give things away; but because miserliness will surely make you destitute, the wise give away even small acquisitions. [405]

བྱིན་ = given, ན་ = if, when, དབུལ་ = poor, འགྱུར་ = will be, དོགས་པ་ = fearing, ཡིས་ = by, འཇུངས་པ་ = a miser, སྦྱིན་པ་ = a gift, མི་ = not, གཏོང་ = to give, ལ་ = and, སེར་སྣས་ = by miserliness, ངེས་པར་ = certainly, ཕོངས་ = destitute, འགྱུར་བས་ = by becoming, བློ་ལྡན་ = the wise one, ཅུང་ཟད་ = a little, རྙེད་པའང་ = gained also, གཏོང = give.

བཞག་ན་ནོར་བསྐྱེད་མི་འཕེལ་བས།
ཚོང་པ་ཟོང་རྣམས་འགྲེམས་པ་ལྟར།
བསགས་ན་དཔང་ཕྱུག་མི་ཐོབ་པས།
མཁས་པས་ཚོང་བཞིན་ཕྱོགས་བཅུར་སྟེར། ། ༨

8 Traders display their wares because their wealth won't grow if they keep them. Since there is no glory in hoarding, wise people, like traders, give to the ten directions. [406]

བཞག་ = kept, ན་ = when, ནོར་ = wealth, བསྐྱེད་ = grow, མི་ = not, འཕེལ་བས་ = by increasing, ཚོང་པ་ = trader, ཟོང་རྣམས་ = wares, འགྲེམས་པ་ = spreading, ལྟར་ = like, བསགས་ = gathered, ན་ = when, if, དཔང་ཕྱུག་ = glory, མི་ = not, ཐོབ་པས་ = by obtaining, མཁས་པས་ = the wise one, ཚོང་ = trade, བཞིན་ = like, ཕྱོགས་ = directions, བཅུར་ = in the ten, སྟེར་ = bestow, give.

བྱེ་བ་སྟོང་ཕྲག་གཏེར་ཡོད་ཀྱང་།
སུ་ཞིག་ལ་ཡང་གཏོང་མི་བྱེད།
དེ་དག་འཇིག་རྟེན་འདིར་དབུལ་ཞེས།
ཐོས་མང་རྣམས་ཀྱིས་དེ་སྐད་བཤད། ། ༩

9 It is those that possess billions of treasures and yet give nothing to anyone, who are the truly poor of this world, as has been explained by the wise. [407]

བྱེ་བ་ = millions, སྟོང་ཕྲག་ = thousands, གཏེར་ = treasury, ཡོད་ = has, have, ཀྱང་ = even, སུ་ཞིག་ = anyone, ལ་ = for, to, ཡང་ = even, གཏོང་ = to give, མི་ = not, བྱེད་ = do, དེ་དག་ = they, འཇིག་རྟེན་ = world, འདིར་ = in this, དབུལ་ = poor, ཞེས་ = unquote, ཐོས་མང་རྣམས་ = the learned ones, ཀྱིས་ = by, དེ་སྐད་ = that way, བཤད་ = said, explained.

རིགས་བརྒྱུད་རྒུད་ཀྱི་དོགས་པ་ཡིས།
བློ་ཆུང་ཅུང་ཟད་རྙེད་པའང་གསོག
མཁས་པས་རིགས་བརྒྱུད་མཐོ་ཐོབ་ཕྱིར།
གསུག་བཞིན་གཞན་ལ་སྦྱིན་པ་གཏོང་། ། ༡༠

10 Because they fear their family may decline, small-minded people hoard even small things. But in order to elevate their clan, wise people dole out gifts to others like bribes. [408]

རིགས་བརྒྱུད་ = family lineage, རྒུད་ = decline, ཀྱི་ = of, དོགས་པ་ = fear, ཡིས་ = by, བློ་ཆུང་ = the small-minded, ཅུང་ཟད་ = a little, རྙེད་པའང་ = gained too, གསོག་ = accumulate, མཁས་པས་ = the wise ones, རིགས་བརྒྱུད་ = family lineage, མཐོ་ = a high, ཐོབ་ = achieve, ཕྱིར་ = for, གསུག་ = a bribe, བཞིན་ = like, གཞན་ = others, ལ་ = to, སྦྱིན་པ་ = gift, གཏོང་ = give, dole out.

རིགས་བརྒྱུད་ཕྱུག་པར་བྱ་སྙམ་ནས།
རང་ཉིད་བཙོངས་ནས་བུ་ལ་སྦྱིར།
བུ་ངན་ཕ་ལ་རྙོལ་བཞིན་དུ།
ནོར་རྣམས་བརླག་ནས་ཁྱི་བཞིན་འཁྱམས། ། ༡༡

11 Trying to make their lineages prosperous, people sell even themselves and give the proceeds to their children. But bad children, having quarrelled with their parents, lose the property and roam about like dogs. [409]

རིགས་བརྒྱུད་ = family lineage, ཕྱུག་པར་ = as rich, wealthy, བྱ་ = should make, སྙམ་ནས་ = thinking, རང་ཉིད་ = oneself, བཙོངས་ནས་ = having sold, བུ་ = the son, ལ་ = to, སྦྱིར་ = give, བུ་ = son, ངན་ = bad, ཕ་ = a father, ལ་ = to, རྙོལ་བཞིན་དུ་ = qarrelling, ནོར་རྣམས་ = the wealth, བརླག་ནས་ = having lost, ཁྱི་བཞིན་ = like a dog, འཁྱམས་ = roam, wander.

ཇི་ལྟར་ཕ་མས་བུར་བྱམས་པ།
དེ་ལྟར་བུ་ཚས་ཕ་མར་མིན།
ཕ་མས་བུ་ཚ་བསྐྱངས་བསྐྱངས་ནས།
ཕ་མ་རྒས་ན་བུ་ཚས་བརྙས། ། ༡༢

12 Children do not love their parents in the same way that mothers and fathers love their children. Parents, who sheltered and nourished their children, are despised by their offsprings when they have grown old. [410]

ཇི་ལྟར་ = just as, ཕ་མས་ = the parents, བུར་ = for a son, བྱམས་པ་ = love, དེ་ལྟར་ = likewise, བུ་ཚས་ = the son, ཕ་མར་ = for the parents, མི་ = not, ཕ་མས་ = the parents, བུ་ཚ་ = the son, བསྐྱངས་བསྐྱངས་ ནས་ = having raised and raised = ཕ་མ་ = the parents, རྒས་ན་ = when old, བུ་ཚས་ = the son, བརྙས་ = despise.

ནོར་གསོག་འཇུངས་པའི་ཕྱུག་པོ་དང་།
དགོས་སར་གཏོང་བའི་ཕྱུག་པོ་གཉིས།
རང་དང་རིགས་བརྒྱུད་གཉིས་ཀ་ལ།
འཇིག་རྟེན་གཞན་གྱིས་བྱེ་བྲག་འབྱེད། ། ༡༣

13 People can tell the difference between the lineage of a miserly rich person who accumulates wealth and the lineage of a rich person who gives to those in need. [411]

ནོར་ = wealth, གསོག་ = accumulating, འཇུངས་པའི་ = of being miserly, ཕྱུག་པོ་ = rich, དང་ = and, དགོས་སར་ = where needed, གཏོང་བའི་ = of giving, ཕྱུག་པོ་ = the rich, གཉིས་ = these two, རང་ = the self, དང་ = and, རིགས་བརྒྱུད་ = family lineage, གཉིས་ཀ་ = the both, ལ་ = about, འཇིག་རྟེན་ = worldly, གཞན་ = others, གྱིས་ = by, བྱེ་བྲག་ = differentiate, འབྱེད་ = distinguish.

སྲིད་པའི་ཁོལ་པོར་གྱུར་པ་རྣམས།
སྲོག་དང་བསྡོས་ནས་ནོར་ཕྱིར་འབྲང་།
ཆོག་ཤེས་ཅན་གྱིས་ནོར་རྙེད་ཀྱང་།
དེས་པ་བཞིན་དུ་གཞན་ལ་སྦྱིར། ། ༡༤

14 People who are slaves to their cravings pursue wealth even at the cost of their own lives. But when contented people find wealth, they bestow it on others as noble people do. [412]

སྲིད་པའི་ = of worldly, ཁོལ་པོར་ = as servant, slave, གྱུར་པ་ = become, རྣམས་ = plural, སྲོག་ = life, དང་ = with, བསྡོས་ནས་ = having risked, ནོར་ = money, ཕྱིར་ = for, འབྲང་ = follow, ཆོག་ཤེས་ཅན་ = the content, གྱིས་ = by, ནོར་ = property, རྙེད་ = gained, ཀྱང་ = though, དེས་པ་ = noble, བཞིན་དུ་ = like, གཞན་ = other, ལ་ = for, to, སྦྱིར་ = bestow, give.

བདོག་པ་གཏང་བས་སྦྱིན་པ་རྫོགས།
དེ་ལ་ཁྲོ་ན་བཟོད་པ་འཕེལ།
ཆེམས་ན་རྗེས་སུ་ཡི་རང་བསྒོམ།
དེས་ན་སྦྱིན་པ་ཆོས་ཀྱི་མཆོག* ། ༡༥

15 Giving your possessions to others, you perfect the virtue of giving. If your giving angers others, be patient, and they become content. Givers bring rejoicing, and so giving is the best virtuous practice.* [413]

བདོག་པ་ = possessions, གཏང་བས་ = by giving, སྦྱིན་པ་ = give, རྫོགས་ = perfected, དེ་ལ་ = to him, her, ཁྲོ་ = get anger, ན་ = when, བཟོད་པ་ = patience, འཕེལ་ = increase, ཆེམས་ = content, ན་ = when, if, རྗེས་སུ་ཡི་རང་ = rejoice, བསྒོམ་ = cultivate, དེས་ན་ = therefore, སྦྱིན་པ་ = the giving, ཆོས་ཀྱི་ = of the Dharma, མཆོག་ = the superb, best.

སྡུག་བསྔལ་རྒྱ་མཚོའི་སྣོད་གྱུར་པ།
ལུས་འདི་དགྲ་དང་འདྲ་མོད་ཀྱི།
བློ་དང་ལྡན་པས་འཕོལ་ཤེས་ན།
འདི་ལ་བསོད་ནམས་རྟེན་དུ་རུང་།* ། ༡༦

16 This body becomes the receptacle of an ocean of sufferings and is like an enemy. But if wise people know how to regard the body, they can find a basis for virtue therein.* [414]

སྡུག་བསྔལ་ = suffering, རྒྱ་མཚོའི་ = of ocean, སྣོད་ = a vessel, གྱུར་པ་ = become, ལུས་ = body, འདི་ = this, དགྲ་ = enemy, དང་ = to, འདྲ་ = similar, མོད་ = true, ཀྱི་ = but, comma, བློ་དང་ལྡན་པས་ = a wise one, འཕོལ་ = to use, ཤེས་ = know, ན་ = if,when, འདི་ = this, ལ་ = on, བསོད་ནམས་ = merit, རྟེན་ དུ་རུང་ = appropriate to be relied on.

སྐད་ཅིག་འཇིག་པའི་ཚེ་ན་ཡང་།
དགེ་བའི་བག་ཆགས་རིང་དུ་འཁྱེར།
རླུང་གིས་བསྒོས་པའི་ཙནྡན་དྲི།
རིང་དུ་འཕྱུལ་ཡང་དགའ་བ་སྐྱེད། ། ༡༧

17 The body is destroyed in a moment's time, but a virtuous propensity still endures. The fragrance of sandalwood, carried by the wind, travels far, and even at a distance it still causes delight. [415]

སྐད་ཅིག་ = moment, འཇིག་པའི་ = of destroying, ཚེ་ན་ = in the time, ཡང་ = even, དགེ་བའི་ = of virtue, བག་ཆགས་ = habits, རིང་དུ་ = for a long distance, འཁྱེར་ = carry, རླུང་ = wind, གིས་ = by, བསྒོས་པའི་ = induced,ཙནྡན་ = sandalwood, དྲི་ = fragrance, རིང་དུ་ = to afar, འཕྱུལ་ = spread widely, ཡང་ = again, དགའ་བ་ = delight, སྐྱེད་ = cause.

ཡུན་རིང་བདེ་བ་སྤྱད་སྤྱད་ནས།
འབྲལ་བའི་སྡུག་བསྔལ་ལྷག་པར་ཆེ།
རང་དབང་མེད་པར་འཆི་དགོས་པ།
འདི་ལ་རྟག་འཛིན་དེ་དག་བརླག ། ༡༨

18 After enjoying the pleasures of this world for a long time, we suffer greatly upon departing from it. Because we lack independence, we all must die. Those who think this body is permanent are lost. [416]

ཡུན་རིང་ = for a long time, བདེ་བ་ = happiness, སྤྱད་སྤྱད་ནས་ = enjoyed again and again, འབྲལ་བའི་ = of being separated, སྡུག་བསྔལ་ = suffering, ལྷག་པར་ = especially, ཆེ་ = greatly, རང་དབང་ = independence, མེད་པར་ = without, འཆི་ = to die, དགོས་པ་ = need, འདི་ལ་ = about this, རྟག་འཛིན་ = holding as permanent, དེ་དག་ = they, བརླག་ = be destroyed.

གཉེན་བཤེས་ཀུན་གྱིས་མཐའ་སྐོར་དེ།
བཅོམ་བསྐུངས་མིག་རྩ་ཤིན་ཏུ་ཞན།
གང་ཕྱོགས་འགྲོ་བའི་གཏོལ་མེད་པ།
དེ་ཚེ་དགེ་བ་ཞན་རྣམས་ཕུང་། ། ༡༩

19 Surrounded by all your kin and friends, you speak in a low voice and your eye faculty is very dim. Not knowing what direction you're headed for, if you lack virtue at that time, you fail. [417]

གཉེན་བཤེས་ = kin, ཀུན་ = all, གྱིས་ = with, མཐའ་སྐོར་དེ་ = surrounded, བཅོམ་བསྐུངས་ = speak in a low voice, མིག་ = eye, རྩ་ = root, ཤིན་ཏུ་ = very , ཞན་ = dim, གང་ = which, ཕྱོགས་ = direction, འགྲོ་བའི་ = of going, གཏོལ་ = certainty, མེད་པ་ = without, དེ་ཚེ་ = at the time, དགེ་བ་ = virtue, ཞན་ = lacking, རྣམས་ = plural, ཕུང་ = fail, lost.

ངན་སོང་གསུམ་གྱི་ནད་རྣམས་ནི།
མ་བྱུང་བ་ནས་གསོ་བར་བྱ།
གནམ་ལྕགས་མགོ་ལ་བབ་པ་ལྟར།
ཐོག་ཏུ་བབ་ན་ཅི་བྱར་ཡོད།* ། ༢༠

20 The ills of the three realms of misery must be treated before they've arisen. If you wait until a meteor comes crashing down on your head, what will you do then?* [418]

ངན་སོང་ = realms, གསུམ་ = three, གྱི་ = of, ནད་རྣམས་ = diseases, ནི་ = emphatic, མ་ = not, བྱུང་བ་ནས་ = before it happens, གསོ་བར་ = be pre vented, བྱ་ = should, གནམ་ལྕགས་ = a meteor, མགོ་ = head, ལ་ = on, བབ་པ་ = fall, ལྟར་ = like, ཐོག་ཏུ་ = upon, བབ་ན་ = when fall, ཅི་ = what བྱར་ = to be done, ཡོད་ = exist.

མཛའ་བཤེས་ཀུན་དང་འབྲལ་བ་དང་།
ངེས་པར་འཆི་བ་ཤེས་བཞིན་དུ།
ད་དུང་བདེ་བར་གཉིད་ཐེབས་པ།
བདག་གི་སྙིང་ལ་ཅི་ཞིག་ཞུགས། ། ༢༡

21 Knowing that I shall part from all loved ones and am certain to experience death, I would have to be crazy to sleep happily. [419]

མཛའ་བཤེས་ = friends, ཀུན་ = all, དང་ = from, འབྲལ་བ་ = to be separate, དང་ = and, ངེས་པར་ = certainly, འཆི་བ་ = to die, ཤེས་བཞིན་དུ = knowingly, ད་དུང་ = even now, བདེ་བར་ = happily, གཉིད་ཐེབས་པ་ = sleeping, བདག་གི་ = my, སྙིང = heart, ལ་ = in, ཅི་ཞིག་ = what, ཞུགས་ = entered.

བདག་གིས་བརྩོན་པ་མི་ནུས་ཀྱང་།
ཅི་ནས་ངན་འགྲོར་མི་ལྷུང་བྱ།
དཔའ་བོས་དགྲ་སྡེ་མི་གསོད་ནའང་།
རང་ཕྱོགས་གསོད་པར་བྱེད་དམ་ཅི། ། ༢༢

22 Even if I cannot make the right effort, at any rate I must not fall into a miserable realm. Though brave people fail to slay the enemy hosts, do they then destroy their own side? [420]

བདག་ = I, གིས་ = by, བརྩོན་པ་ = to strive, མི་ = not, ནུས་ = able, ཀྱང་ = though, ཅི་ནས་ = whatever way, ངན་ = bad, འགྲོར་ = into the state, མི་ = not, ལྷུང་ = be fallen, བྱ་ = should do, དཔའ་བོས་ = a hero, དགྲ་ = enemy, སྡེ་ = group, མི་ = not, གསོད་ = kill, ནའང་ = though, རང་ཕྱོགས་ = his own side, གསོད་པར་ = to kill, བྱེད་ = does, དམ་ = question mark, ཅི = what.

འཕྲལ་དུ་ཅུང་ཟད་སྡུག་ན་ཡང་།
རྒྱུན་དུ་བདེ་བ་མཁས་པས་བསྟེན།
གཏར་བསྲེག་དག་གིས་ནད་འདོན་པ།
སྨན་པ་མཁས་པའི་གཞུང་ལུགས་ཡིན། ། ༣༣

23 Even though they suffer a little at present, the wise can always expect happiness. To cure disease by bleeding and cauterizing is the fixed rule of all skilled physicians. [421]

འཕྲལ་དུ་ = for a time being, ཅུང་ཟད་ = little, སྡུག་ = suffering, ན་ཡང་ = even though, རྒྱུན་དུ་ = always, བདེ་བ་ = happiness, མཁས་པས་ = a wise one, བསྟེན་ = serve, གཏར་ = bleeding, བསྲེག་ = cauterizing, དག་ = plural sign, གིས་ = by, ནད་ = sickness, འདོན་པ་ = putting out, སྨན་པ་ = physician, མཁས་པའི་ = of the skilled, གཞུང་ལུགས་ = doctrine, ཡིན་ = is.

གལ་ཏེ་གཞན་དག་ཕུན་ཚོགས་པ།
བདག་གི་ཡིད་ལ་མི་བཟོད་ན།
དེ་ཡིས་རང་འབྱོར་འཇོམས་པའི་ཕྱིར།
རང་ལ་ཕྲག་དོག་བྱེད་པར་ཟད། ། ༣༤

24 If you cannot tolerate the fact that others prosper, then your intolerance destroys your own prosperity. Therefore, you would simply be jealous of yourself. [422]

གལ་ཏེ་ = if, གཞན་དག་ = others, ཕུན་ཚོགས་པ་ = prosper, བདག་གི་ = your own, ཡིད་ = mind, ལ་ = in, མི་ = not, བཟོད་ = tolerate, ན་ = if, when, དེ་ཡིས་ = by this, རང་འབྱོར་ = one's own prosperity, འཇོམས་པའི་ = of being destroyed, ཕྱིར་ = therefore, རང་ལ་ = to oneself, ཕྲག་དོག་ = jealousy, བྱེད་པར་ = to do, ཟད་ = only.

གནོད་པར་བྱ་ཕྱིར་དགྲ་འཇོམས་ན།
ཁྱོད་ཀྱིས་ཁྲོ་བ་ཁོ་ན་ཚོམས།
ཁྲོ་བས་འཁོར་བ་ཐོག་མེད་ནས།
བདག་ལ་གནོད་པ་མཐའ་ལས་འདས།* ། ༣༥

25 If you would conquer a foe who harmed you, then you must conquer your own anger. From beginningless time in cyclic existence anger has harmed you more than anything else.* [423]

གནོད་པར་ = harm, བྱ་ = done, ཕྱིར་ = therefore, དགྲ་ = enemy, འཇོམས་ = conquer, destroy, ན་ = if, when, ཁྱོད་ = you, ཀྱིས་ = by, ཁྲོ་བ་ = anger, ཁོ་ན་ = alone, only, ཚོམས་ = destroy, ཁྲོ་བས་ = by anger, འཁོར་བ་ = cyclic existence, ཐོག་མེད་ = beginningless, ནས་ = from, བདག་ = myself, ལ་ = to, གནོད་པ་ = harm, མཐའ་ལས་འདས་ = beyond the limit.

གལ་ཏེ་དགྲ་ཀུན་བསྣུག་འདོད་ན།
བསད་པས་དེ་ཀུན་ག་ལ་འཛད།
རང་གི་ཁྲོ་བ་གཅིག་བཅོམ་པས།
དགྲ་ཀུན་གཅིག་ཅར་བསད་པ་ཡིན།* ། ༣༦

26 You may want to destroy every enemy, but how can you slay them all? By merely destroying your own anger, all your enemies are slain at once.* [424]

གལ་ཏེ་ = if, དགྲ་ = enemy, ཀུན་ = all, བསྣུག་ = to be destroyed, འདོད་ = desire, ན་ = if, when, བསད་པས་ = by killing, དེ་ཀུན་ = all of them, ག་ལ་ = how, འཛད་ = exhausted, རང་གི་ = one's own, ཁྲོ་བ་ = anger, གཅིག་ = alone, བཅོམ་པས་ = by destroying, དགྲ་ = foes, ཀུན་ = all, གཅིག་ཅར་ = simultaneously, བསད་པ་ = killed, ཡིན་ = are.

མཐུ་ཆེན་གཟུ་ལུམས་སྤྱོད་པ་ལ།
ཁྲོས་ན་རང་ལ་ལྷག་པར་གནོད།
དམ་པ་ཉེ་བར་ཞི་བ་ལ།
ཁྲོ་བར་བྱ་རྒྱུ་ག་ལ་ཡོད། ། ༢༧

27 If you get angry at a strong and stubborn person, you only make trouble for yourself. And how could you get angry at a peaceful, virtuous person? [Therefore, you don’t need anger at all.] [425]

མཐུ་ = powerful one, ཆེན་ = great, གཟུ་ལུམས་ = stubborn, སྤྱོད་པ = one who acts, ལ་ = at, ཁྲོས་ = get anger, ན་ = if, when, རང་ལ་ = to oneself, ལྷག་པར་ = especially, གནོད་ = harm, དམ་པ་ = virtuous one, ཉེ་བར་ = very, ཞི་བ་ = peaceful one, ལ་ = to, ཁྲོ་བར་ = to get anger, བྱ་རྒྱུ་ = to be acted, ག་ལ་ = how, ཡོད་ = exist.

སྡོང་བུ་གཅིག་ལས་སྐྱེས་པ་ཡི།
རྩྭ་རྣམས་རླུང་གིས་ཕྱོགས་བཅུར་འཐོར།
དེ་བཞིན་ལྷན་ཅིག་སྐྱེས་པ་ཡི།
སྐྱེ་བོ་ལས་ཀྱིས་སོ་སོར་འབྲལ། ། ༢༨

28 Grasses that grow from a single plant are scattered by the wind to the ten directions. In the same way, people born together get separated by the force of their actions from previous lives. [426]

སྡོང་བུ་ = a tree, གཅིག་ = single, ལས་ = from, སྐྱེས་པ་ = being grown, ཡི་ = of, རྩྭ་ = grasses, རྣམས་ = plural sign, རླུང་ = wind, གིས་ = by, ཕྱོགས་ = directions, བཅུར་ = in ten, འཐོར་ = scattered, དེ་བཞིན་ = likewise, ལྷན་ཅིག་ = simultaneously, སྐྱེས་པ་ = being born, ཡི་ = of, སྐྱེ་བོ་ = people, ལས་ = karma, ཀྱིས་ = by, སོ་སོར་ = individually, འབྲལ་ = separate.

སྔོན་ཆད་མ་མཐོང་འབྲེལ་པར་འཐམས།
དེ་ནས་སླར་ཡང་གཞན་འགྲོ་བའི།
མི་དེ་བདག་དང་ཅིས་འབྲེལ་ན།
ཤི་ནས་དེ་ཡི་མྱ་ངན་བྱེད། ། ༢༩

29 I cling to a previously unknown stranger, who then goes somewhere else. What relation with this person do I really have that after his or her death I should feel such sorrow? [427]

སྔོན་ཆད་ = before, མ་ = not, མཐོང་ = seen, འབྲེལ་པར་ = to related ones, འཐམས་ = hold, དེ་ནས་ = then, སླར་ཡང་ = again, གཞན་ = elsewhere, འགྲོ་བའི་ = of going, མི་དེ་ = that person, བདག་ = me དང་ = with, ཅིས་ = by what, འབྲེལ་ན་ = being related, ཤི་ནས་ = having died, དེ་ཡི་ = of its, མྱ་ངན་ = sorrow, བྱེད་ = do, feel, experience.

རང་དོན་འབད་པས་སྒྲུབ་འདོད་ན།
དེ་ཡིས་དང་པོར་གཞན་དོན་སྒྲུབས།
རང་དོན་ཁོ་ན་གཙོར་བྱེད་པ།
དེ་ཡི་རང་དོན་འགྲུབ་མི་སྲིད། ། ༣༠

30 If you want to diligently accomplish your aims, act for the sake of others. It is impossible for you to achieve your aims by placing your own goals first. [428]

རང་དོན་ = one’s own purpose, འབད་པས་ = by an effort, སྒྲུབ་ = to make, འདོད་ = wish, ན་ = if, when, དེ་ཡིས་ = that one, དང་པོར་ = first, གཞན་དོན་ = the sake of others, སྒྲུབས་ = make, do, རང་དོན་ = selfish, ཁོ་ན་ = only, གཙོར་ = mainly, paramount, བྱེད་པ་ = does, do, དེ་ཡི་ = his, her, རང་དོན་ = own aims, འགྲུབ་ = to accomplish, མི་སྲིད་ = impossible.

མི་གང་གཞན་དོན་གཙོར་བྱེད་ན།
གཡོ་ཅན་རང་དོན་སྒྲུབ་པ་འདྲ།
རང་དོན་འབའ་ཞིག་གཙོར་བྱེད་པ།
གཞན་མགོ་འདོན་བྱེད་བླུན་པོ་འདྲ། ། ༣༡

31 People who work primarily for the sake of others accomplish their own goals in the end, and therefore may seem to be cunning. But, people who work primarily for themselves end up making others more successful, and themselves seem simple minded. [429]

མི་ = a person, གང་ = who, གཞན་དོན་ = altruism, for the sake of others, གཙོར་ = mainly, བྱེད་ = does, ན་ = if, གཡོ་ཅན་ = a cunning, རང་དོན་ = one's own benefit, སྒྲུབ་པ་ = to make, འདྲ་ = seems, རང་དོན་ = selfishness, འབའ་ཞིག་ = only, གཙོར་ = mainly, བྱེད་པ་ = to do, གཞན་ = others, མགོ་འདོན་ = raising up, བྱེད་ = doing, making, བླུན་པོ་ = simple minded, འདྲ་ = looks like.

བློ་ལྡན་ཚེ་འདི་བསྒྲུབ་ན་ཡང་།
ཆོས་ཀྱིས་བསྒྲུབ་ན་བདེ་བར་འགྲུབ།
དམ་པ་རྣམས་དང་ཆོམ་རྐུན་གྱི།
ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་ཁྱད་པར་ལྟོས། ། ༣༣

32 Even if you strive for the sake of this present life, you will succeed happily if you act in accord with Dharma. Observe the difference between the prosperity of virtuous people and that of thieves. [430]

བློ་ལྡན་ = a wise one, ཚེ་འདི་ = this life, བསྒྲུབ་ = to be made, ན་ཡང་ = even though, ཆོས་ = dharma, ཀྱིས་ = by, བསྒྲུབ་ = to be made, ན་ = if, when, བདེ་བར་ = easily, happily, འགྲུབ་ = accomplish, དམ་པ་རྣམས་ = the holy ones, དང་ = and, ཆོམ་རྐུན་ = the thieves, གྱི་ = of, ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་ = of being perfected, ཁྱད་པར་ = difference, ལྟོས་ = look.

མི་རྣམས་ཚེ་ཐུང་དེ་ཡི་ཕྱེད།
མཚན་མོ་གཉིད་ལོག་ཤི་དང་འདྲ།
ན་རྒ་སྡུག་བསྔལ་སྣ་ཚོགས་ཀྱིས།
ཕྱེད་པོའང་བདེ་བར་སྤྱོད་དུ་མེད། ། ༣༣

33 Human life is short, and of that, half consists of sleeping at night as if dead, and half again is deprived of happiness because of disease, old age, and various afflictions. [431]

མི་རྣམས་ = people, ཚེ་ = life, ཐུང་ = short, དེ་ཡི་ = its, ཕྱེད་ = half, མཚན་མོ་ = night, གཉིད་ལོག་ = sleeping, ཤི་ = dead, དང་ = to, འདྲ་ = similar, ན་ = ill, རྒ་ = old age, སྡུག་བསྔལ་ = sufferings, སྣ་ཚོགས་ = various, ཀྱིས་ = by, ཕྱེད་པོའང་ = also half, བདེ་བར་ = happily, སྤྱོད་དུ་ = to use, to enjoy, མེད་ = do not have.

སྐྱེ་བོ་ཀུན་གྱི་དྲུང་སྡོད་པའི།
འཆི་བདག་གལ་ཏེ་མངོན་སུམ་མཐོང་།
བྱ་བ་གཞན་དག་ལྟ་ཅི་སྨོས།
ཟ་བ་དྲན་པའི་ནུས་པ་མེད། ། ༣༤

34 When you plainly see that the Lord of the Dead dwells among people, you will be unable to remember to eat, let alone do anything else! [432]

སྐྱེ་བོ་ = people, ཀུན་ = all, གྱི་ = of, དྲུང་ = nearness, presence, སྡོད་པའི་ = staying, sitting, འཆི་བདག་ = Lord of Death, གལ་ཏེ་ = if, མངོན་སུམ་ = openly, evidently, མཐོང་ = seen, བྱ་བ་ = works, གཞན་དག་ = other, ལྟ་ཅི་སྨོས་ = needless to say, ཟ་བ་ = eating, དྲན་པའི་ = of remembering, ནུས་པ་ = ability, མེད་ = there is no.

འཆི་བདག་
སྡོད་པར་
མི་འགྱུར་
གྱི།
ངེས་པར་བྱ་དགོས་ཡོད་ན་ནི།
དེ་རིང་ཉིད་དུ་བརྩོན་ལ་གྱིས། ། ༣༥

35 “Is your work finished?” The Lord of Dead doesn’t ask you that. If you have work you definitely want to finish. Finish it diligently this very day. [433]

ཁྱོད་ཀྱི་ = your, བྱ་བ་ = duty, ཟིན་ = finished, ནམ་ = a question mark, ཞེས་ = unquote, འཆི་བདག་ = Lord of Death, སྡོད་པར་ = to stay, མི་ = not, འགྱུར་ = will be, གྱི་ = comma, ངེས་པར་ = certainly, བྱ་ = to be done, དགོས་ = must, ཡོད་ = there is, ན་ = if, when, ནི་ = emphatic, དེ་རིང་ = today, ཉིད་དུ་ = just, བརྩོན་ལ་ = diligently, = གྱིས་ = do, perform.

བདག་གིས་བྱ་བ་མ་ཟིན་པས།
རེ་ཞིག་དེ་རིང་ཁྱོད་བཞུགས་ཞེས།
མཆི་མས་བརྣངས་ཏེ་གསོལ་བཏབ་ཀྱང་།
འཆི་བདག་བཙོས་སུ་ག་ལ་རུང་། ། ༣༦

36 “My work isn’t finished; please wait just one more day.” Though you entreat him, stifled by tears, how can you move the Lord of Death? [434]

བདག་ = I, གིས་ = by, བྱ་བ་ = work, མ་ = not, ཟིན་པས་ = finished, therefore, རེ་ཞིག་ = for a while, དེ་རིང་ = today, ཁྱོད་ = you, བཞུགས་ = stay, ཞེས་ = unquote, མཆི་མས་ = with tears, བརྣངས་ = stifled, ཏེ་ = comma, གསོལ་ = request, བཏབ་ = made, ཀྱང་ = though, འཆི་བདག་ = the Lord of Death, བཙོས་སུ་ = to be made, ག་ལ་ = how, རུང་ = possible.

འདུ་འཛི་སྤངས་པ་བདེ་བ་སྟེ།
མིན་ན་བཟང་པོ་རྣམས་དང་འགྲོགས།
དུག་སྦྲུལ་གསོ་བ་ག་ལ་ལེགས།
གསོ་ན་བཟླས་བརྗོད་བརྩོན་པར་བྱ།* ། ༣༧

37 By avoiding worldly hustle and bustle, you will be happy, but if you don't avoid them, at least keep company with good people. How could you cherish a poisonous snake? But if you decide to raise one, chant your mantras earnestly.* [435]

འདུ་འཛི་ = hustle and bustle, སྤངས་པ་ = abandoned, བདེ་བ་ = happy, སྟེ་ = comma, མིན་ན་ = otherwise, བཟང་པོ་རྣམས་ = the good ones, དང་ = with, འགྲོགས་ = associate, དུག་ = poison, སྦྲུལ་ = snake, གསོ་བ་ = to nourish, ག་ལ་ = how would be, ལེགས་ = good, གསོ་ = nourish it, ན་ = if, when, བཟླས་བརྗོད་ = recitation of mantra, བརྩོན་པར་ = strive for, བྱ་ = should.

སེམས་ནི་རྣམ་པར་གཡེངས་པ་ལ།
དམ་ཆོས་སྒྲུབ་པའི་གོ་སྐབས་མེད།
ཉེ་བར་ཞི་བས་གནས་པ་ལ།
སེམས་ནི་ལས་རུང་ཤིན་ཏུ་ཉེ། ། ༣༨

38 For a mind greatly agitated, there's no opportunity to practice the holy Teachings. In abiding peacefully, the mind is serviceable for meritorious practice. [436]

སེམས་ = mind, ནི་ = emphatic, རྣམ་པར་གཡེངས་པ་ = very agitated, ལ་ = for, to, དམ་ཆོས་ = holy Teaching, སྒྲུབ་པའི་ = of practicing, གོ་སྐབས་ = an opportunity, མེད་ = not, ཉེ་བར་ཞི་བས་ = through peacefully, གནས་པ་ = staying, ལ་ = for, སེམས་ = the mind, ནི་ = emphatic, ལས་རུང་ = fitting to work, ཤིན་ཏུ་ = very, ཉེ་ = close, near.

དམིགས་པ་ཀུན་ལ་རབ་མཁས་ཤིང་།
ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱིས་སེམས་དུལ་བ།
འཕགས་པའི་ཆོས་ལ་རབ་སྦྱངས་ནས།
ཡོན་ཏན་ཀུན་གྱི་ཞིང་ས་ཡིན། ། ༣༩

39 People well versed in all aspects of concentration, whose minds are well tamed through meditation, can be fields where all virtues may appear, if such people practice the Teaching rightly. [437]

དམིགས་པ་ = focusing, ཀུན་ = all, ལ་ = about, རབ་ = very, མཁས་ = skillful, ཤིང་ = and, ཏིང་ངེ་འཛིན་ = meditation, གྱིས་ = by, with, སེམས་ = the mind, དུལ་བ་ = tamed, འཕགས་པའི་ = of the noble, ཆོས་ = Teaching, virtue, ལ་ = in, རབ་ = very, སྦྱངས་ = studied, practiced, ནས་ = comma, ཡོན་ཏན་ = good qualities, ཀུན་ = all, གྱི་ = of, ཞིང་ས་ = a field, ཡིན་ = would be.

བླུན་པོ་སློབ་པ་ངོ་མཚར་འཛིན།
མཁས་རྣམས་མི་སློབ་ངོ་མཚར་འཛིན།
དེས་ན་མཁས་པ་རྒས་གྱུར་ཀྱང་།
ཕྱི་མའི་དོན་དུ་རིག་པ་སློབ། ། ༤༠

40 Fools think studying is peculiar, while the wise think not studying is peculiar. So even if wise people grow old, they still study for the sake of future lives. [438]

བླུན་པོ་ = fools, སློབ་པ་ = studying, ངོ་མཚར་ = as curious, འཛིན་ = hold, think, མཁས་རྣམས་ = the wise ones, མི་ = not, སློབ་ = learning, ངོ་མཚར་ = unbelievable, curious, འཛིན་ = hold, དེས་ན་ = therefore, མཁས་པ་ = the wise, རྒས་ = old, གྱུར་ = become, ཀྱང་ = even, ཕྱི་མའི་ = of the future, དོན་དུ་ = sake, རིག་པ་ = knowledge, སློབ་ = learn.

ཤེས་རབ་མེད་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས།
བླུན་པོ་ཡོན་ཏན་མི་སློབ་ལོ།
བརྟགས་ན་ཤེས་རབ་མེད་ཉིད་ཀྱིས།
བླུན་པོས་འབད་པ་ལྷག་པར་དགོས། ། ༤༡

41 Fools say the reason they don't study is because they lack wisdom. But think it over: It's because of that lack of wisdom that they should be especially diligent. [439]

ཤེས་རབ་ = wisdom, མེད་པའི་ = of not having, རྒྱུ་མཚན་ = reason, གྱིས་ = by, བླུན་པོ་ = fools, ཡོན་ཏན་ = learning, མི་ = not, སློབ་ = study, ལོ་ = said so, བརྟགས་ = examined, ན་ = if, when, ཤེས་རབ་ = knowledge, མེད་ཉིད་ = only lacking, ཀྱིས་ = by, བླུན་པོས་ = the fools, འབད་པ་ = striving, ལྷག་པར་ = especially, དགོས་ = need.

སྐྱེ་བ་སྔ་མར་མ་བསླབས་པས།
ཚེ་འདིར་བླུན་པོར་མཐོང་ནས་ནི།
ཕྱི་མར་བླུན་པོར་སྐྱེ་དོགས་པས།
ཚེ་འདིར་དཀའ་ཡང་འབད་དེ་མཉན། ། ༤༢

42 Seeing that you're a fool in this life because of not studying in previous lives, diligently listen to wise teachings now even though it's difficult, because you're afraid of being reborn as a fool in the future. [440]

སྐྱེ་བ་ = life, སྔ་མར་ = former, མ་ = not, བསླབས་པས་ = because of not studied, ཚེ་ = life, འདིར་ = in this, བླུན་པོར་ = as fools, མཐོང་ = seen, ནས་ = comma, ནི་ = filling the metrical line, ཕྱི་མར་ = in next life, བླུན་པོར་ = as fools, སྐྱེ་ = to be born, དོགས་པས་ = by fearing, ཚེ་ = life, འདིར་ = in this, དཀའ་ = difficult, ཡང་ = even, འབད་ = having strived for, དེ་ = comma, མཉན་ = listen.

བསྒོམ་ན་ཐོས་པ་མི་དགོས་ཞེས།
བླུན་པོ་བློ་རྒྱ་ཆུང་ངུ་སྨྲ།
ཐོས་པ་མེད་པར་བསྒོམ་པ་ཙམ།
འབད་ཀྱང་དུད་འགྲོའི་སྒྲུབ་ཐབས་ཡིན།* ། ༤༣

43 "You don't have to study if you only meditate." Thus speaks the small-minded fool. Even with much effort, mere meditation without learning is a good way to become a beast.* [441]

བསྒོམ་ = to meditate, ན་ = if, when, ཐོས་པ་ = study, མི་ = not, དགོས་ = need, ཞེས་ = unquote, བླུན་པོ་ = fools, བློ་ = minded, རྒྱ་ = state, ཆུང་ངུ་ = small, སྨྲ་ = speak, ཐོས་པ་ = studying, མེད་པར་ = without, བསྒོམ་པ་ = meditation, ཙམ་ = only, འབད་ = effort, ཀྱང་ = even, དུད་འགྲོའི་ = of animal, སྒྲུབ་ = practice, ཐབས་ = method, ཡིན་ = is.

རྒྱུ་འབྲས་བསླུ་བ་མེད་པ་འདི།
ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཡིན།
མ་བསླབ་པ་ལ་ཀུན་མཁྱེན་དུ།
འགྲོ་ན་རྒྱུ་འབྲས་ག་ལ་བདེན། ། ༤༤

44 This undeceiving doctrine of cause and result is the special teaching of the Omniscient One. If you could become all knowing without learning, how then could the principle of cause and result be true? [442]

རྒྱུ་ = cause, འབྲས་ = effect, བསླུ་བ་ = deceiving, མེད་པ་ = not, འདི་ = this, ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་ = of the Omniscient, ཁྱད་ཆོས་ = quality, ཡིན་ = is, མ་ = without, བསླབ་པ་ = study, ལ་ = in, ཀུན་མཁྱེན་ = All-Knowing One, དུ་ = as, འགྲོ་ན་ = to go, to become, རྒྱུ་འབྲས་ = causality, ག་ལ་ = how, བདེན་ = be true.

ཐོས་པ་མེད་པའི་བསྒོམ་པ་དེ།
རེ་ཞིག་གྲུབ་ཀྱང་མྱུར་དུ་འཇིག།
གསེར་དངུལ་ལེགས་པར་བཞུ་ན་ཡང་།
མེ་དང་བྲལ་ན་སྲ་བར་འགྱུར།* ། ༤༥

45 Though temporarily successful, meditation devoid of learning is quickly destroyed. Molten gold and silver soon harden when taken from the fire.* [443]

ཐོས་པ་ = study, མེད་པའི་ = of not having, བསྒོམ་པ་ = to be meditating, དེ་ = that one, རེ་ཞིག་ = for the time being, གྲུབ་ = succeeded, ཀྱང་ = though, མྱུར་དུ་ = quickly, འཇིག་ = destroy, གསེར་ = a gold, དངུལ་ = silver, ལེགས་པར་ = well, བཞུ་ = melted, ན་ཡང་ = even though, མེ་ = fire, དང་ = from, བྲལ་ = separated, ན་ = if, when, སྲ་བར་ = as solid, འགྱུར་ = turn into.

ཤེས་རབ་ཀྱིས་ནི་གཏིང་བརྟགས་ནས།
ཉེས་རྒྱུ་སྤོང་བ་བསྒོམ་པ་ཡིན།
ལུས་ཀྱི་དྲི་མ་བཀྲུས་པ་ལྟར།
བསྒོམས་ཀྱང་རིང་ཞིག་ལོན་ནས་ལོག* ། ༤༦

46 After examining, through wisdom, the depth of your afflictions, you eliminate their cause: that is meditation. If you do not eliminate their cause, then the afflictions will return, just as a fresh-bathed body will eventually become dirty again. [444]

ཤེས་རབ་ = wisdom, ཀྱིས་ = through, ནི་ = emphatic, གཏིང་ = depth, བརྟགས་ = examined, ནས་ = comma, ཉེས་ = flaw, རྒྱུ་ = cause, སྤོང་བ་ = abandonment, བསྒོམ་པ་ = to be meditating, ཡིན་ = is, are, ལུས་ = body, ཀྱི་ = of, དྲི་མ་ = stain, བཀྲུས་པ་ = washed, ལྟར་ = like, བསྒོམས་ = meditated, ཀྱང་ = but, though, རིང་ཞིག་ = some long time, ལོན་ = passed, ནས་ = comma, ལོག་ = turn.

རྒྱུ་འབྲས་ཕུན་སུམ་མ་ཚོགས་པར།
བདག་མེད་རྟོགས་ཀྱང་འཚང་མི་རྒྱ།
ཐབས་མཆོག་དག་གིས་མ་བསྒྲུབས་པའི།
བདེན་པ་མཐོང་ཡང་དགྲ་བཅོམ་མིན།* ། ༤༧

47 Without fulfilling the cause and effect [the six perfections], one cannot become enlightened even if one realized egolessness. Without superb skillful means, even those who have seen the truth cannot become Arhats.* [445]

རྒྱུ་འབྲས་ = cause and effect, ཕུན་སུམ་མ་ཚོགས་པར་ = not perfected, བདག་མེད་ = selflessness, རྟོགས་ = realized, ཀྱང་ = though, འཚང་མི་རྒྱ་ = would not be enlightened, ཐབས་ = methods, མཆོག་ = best, excellent, དག་ = plural sign, གིས་ = with, through, མ་ = not, བསྒྲུབས་པའི་ = of being practiced, བདེན་པ་ = truth, མཐོང་ = seen, ཡང་ = even, དགྲ་བཅོམ་ = Arhat, a saint, མིན་ = not.

དེས་ན་ཆོས་རྣམས་ལེགས་རྟོགས་ཏེ།
ཏིང་ངེ་འཛིན་ལ་སེམས་བཞག་ནས།
ཉེས་པ་བག་ཆགས་དང་བཅས་པ།
གང་གིས་སྤངས་པ་རྫོགས་སངས་རྒྱས། ། ༤༨

48 After having thoroughly understood the nature of all phenomena, applied one's mind to meditation, and abandoned afflictions and their propensities, one becomes a Perfect Enlightened One. [446]

དེས་ན་ = therefore, ཆོས་རྣམས་ = things, phenomena, ལེགས་ = well, རྟོགས་ = realized, ཏེ་ = comma, ཏིང་ངེ་འཛིན་ = meditation, ལ་ = on, in, སེམས་ = the mind, བཞག་ = placed, ནས་ = comma, ཉེས་པ་ = flaws, བག་ཆགས་ = propensity, དང་ = with, བཅས་པ་ = together, གང་གིས་ = one who, སྤངས་པ་ = abandoned, རྫོགས་སངས་རྒྱས་ = Perfect Enlightened One.

གང་ལ་བློ་གྲོས་མི་ལྡན་ན།
བསྟན་བཅོས་ལེགས་ཀྱང་སུ་ཞིག་ལེན།
ནོར་བུས་སྤྲས་པའི་གསེར་གྱི་རྒྱན།
མཛེས་ཀྱང་བ་གླང་ག་ལ་ལྟ། ། ༤༩

49 Who without knowledge would embrace the excellent scripture? How could oxen look with interest at a beautiful gold ornament adorned with jewels? [447]

གང་ལ་ = one who, བློ་གྲོས་ = knowledge, མི་ = not, ལྡན་ = endowed, ན་ = when, བསྟན་བཅོས་ = a scripture, a text, ལེགས་ = good, ཀྱང་ = though, སུ་ཞིག་ = who, ལེན་ = accept, take, ནོར་བུས་ = with jewels, སྤྲས་པའི་ = of being adorned, གསེར་གྱི་ = golden, རྒྱན་ = ornament, མཛེས་ = beautiful, ཀྱང་ = though, བ་གླང་ = an oxen, ག་ལ་ = how, ལྟ་ = looks for?

མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ལེགས་བཤད་ཀུན།
ཤིན་ཏུ་བདེན་པར་གོ་བཞིན་དུ།
དེ་དོན་ཉམས་སུ་མི་ལེན་ན།
བསྟན་བཅོས་ཤེས་ཀྱང་ཅི་ཞིག་བྱ། ། ༥༠

50 If intelligent people appreciate good sayings but do not apply them, what will those people make of scriptural knowledge? [448]

མཁས་པ་རྣམས་ = the wise ones, ཀྱིས་ = by, ལེགས་བཤད་ = good sayings, ཀུན་ = all, ཤིན་ཏུ་ = very, བདེན་པར་ = as truth, གོ་བཞིན་དུ་ = understanding, དེ་དོན་ = the meaning of this, ཉམས་སུ་མི་ལེན་ = not practiced, ན = if, when, ཉམས་སུ་ལེན་ = practice, བསྟན་བཅོས་ = a scripture, text, ཤེས་ = know, ཀྱང་ = though, ཅི་ཞིག་ = what, བྱ་ = to be used.

རང་ལ་དགོས་པའི་བསྟན་བཅོས་རྣམས།
ཉི་མ་རེ་རེར་ཚིག་རེ་བཟུང་།
གྲོག་མཁར་དང་ནི་སྦྲང་རྩི་ལྟར།
རིང་པོར་མི་ཐོགས་མཁས་པར་འགྱུར། ། ༥༡

51 Grasp a single word of the scriptures every day. Just as ants build anthills and bees build honeycombs, it won't take long before you become wise. [449]

རང་ = oneself, ལ་ = for, དགོས་པའི་ = of having need, བསྟན་བཅོས་རྣམས་ = the scriptures, ཉི་མ་ = day, རེ་རེར་ = each, ཚིག་རེ་ = a word, བཟུང་ = grasp, གྲོག་མཁར་ = anthills, དང་ = and, ནི་ = emphatic, སྦྲང་རྩི་ = honey, ལྟར་ = just as, རིང་པོར་ = for long, མི་ = not, ཐོགས་ = taking, མཁས་པར་ = wise, learned, འགྱུར་ = to become.

ལེགས་པར་སྤྱོད་ལ་འཇུག་འདོད་ན།
ཅི་ནས་དེ་ཡི་ཁ་བསླན་ཏེ།
རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་སྲན་བཙུགས་ནས།
སྲོག་ལ་བབས་ཀྱང་ལུགས་བཞིན་བསྲུང་། ། ༥༢

52 If you want to walk the paths of good conduct, no matter what, stick to the good sayings. Then, always being patient, guard your conduct rightly, even at the cost of your own life. [450]

ལེགས་པར་ = well, good, སྤྱོད་ = conduct, ལ་ = into, འཇུག་ = enter, engage, འདོད་ = wish, desire, ན་ = if, ཅི་ནས་ = whatever way, དེ་ཡི་ = its, ཁ་བསླན་ཏེ་ = having adhered to, རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་ = always, སྲན་ = endurance, patience, བཙུགས་ = established, ནས་ = comma, སྲོག་ = life, ལ་ = on, བབས་ = falling, ཀྱང་ = even, ལུགས་ = righteousness, བཞིན་ = according to, བསྲུང་ = to guard, be protected.

དེ་ལྟར་འབད་པས་གཞུང་ལུགས་ནས།
འབྱུང་བཞིན་གཉེན་པོས་བསྒྲུབ་ནུས་ན།
མཁས་རྣམས་བརྫུན་པ་མི་གསུང་གི།
འདི་ཡི་ཕན་ཡོན་ཕྱི་ནས་ལྟོས། ། ༥༣

53 Consider the benefits to be reaped when you diligently practice the antidotes for vices described in scriptures where wise people speak the truth. [451]

དེ་ལྟར་ = in that way, འབད་པས་ = with effort, གཞུང་ལུགས་ = doctrine, scripture, ནས་ = from, འབྱུང་ = emerging, བཞིན་ = according to, གཉེན་པོས = with antidote, བསྒྲུབ་ = to be practiced, ནུས་ = able, ན་ = if, when, མཁས་རྣམས་ = the sages, བརྫུན་པ་ = false, མི་ = not, གསུང་ = speak, གི་ = comma, འདི་ཡི་ = its, ཕན་ཡོན་ = good result, ཕྱི་ནས་ = later, ལྟོས་ = see, look.

སྔོན་ཡང་འདི་བཞིན་སྤྱད་རྣམས་འཕེལ།
ད་ལྟ་ན་ཡང་དེ་ལྟར་མཐོང་།
གཏན་ཚིགས་བཟང་པོ་འདི་ཡིས་ནི།
མ་འོངས་རྣམས་ཀྱང་ཕུན་ཚོགས་འཐོབ། ། ༥༤

54 Those improved by these wise proverbs in former lifetimes are now virtuous. By this same virtue they will increase their fortunes in the future also. [452]

སྔོན་ = former, ཡང་ = also, འདི་ = this, བཞིན་ = like, སྤྱད་རྣམས་ = those who practiced, འཕེལ་ = increased, ད་ལྟ་ = now, ན་ཡང་ = even, དེ་ལྟར་ = likewise, མཐོང་ = see, གཏན་ཚིགས་ = cause, བཟང་པོ་ = good, འདི་ = this, ཡིས་ = by, ནི་ = emphatic, མ་འོངས་ = the future, རྣམས་ = plural, ཀྱང་ = also, ཕུན་ཚོགས་ = perfect, འཐོབ་ = will be achieved.

བློ་ལྡན་རང་གིས་ཤེས་ན་ཡང་།
མཁས་པའི་གཞུང་ལུགས་གུས་པས་བལྟ།
རིན་ཆེན་ཤིན་ཏུ་བཟང་པོ་ཡང་།
མ་བཙོངས་བར་དུ་རིན་ཐང་ཆུང་།* ། ༥༥

55 Even when learned people understand on their own, they should look devotedly at the doctrines of the wise. So long as it is not sold, the value of even a very fine jewel is small.* [453]

བློ་ལྡན་ = the learned ones, རང་ = their own, གིས་ = by, ཤེས་ = know, ན་ཡང་ = even though, མཁས་པའི་ = of the wise, གཞུང་ལུགས་ = doctrine, གུས་པས་ = respectfully, བལྟ་ = should look, རིན་ཆེན་ = jewel, ཤིན་ཏུ་ = very, བཟང་པོ་ = fine, ཡང་ = even, མ་ = not, བཙོངས་ = sold, བར་དུ་ = up to, རིན་ཐང་ = a value, ཆུང་ = small.

ནགས་ཚལ་ཤིན་ཏུ་མང་ན་ཡང་།
ཙནྡན་ས་མཆོག་སྐྱེ་བ་ཉུང་།
དེ་བཞིན་མཁས་པ་མང་ན་ཡང་།
ལེགས་བཤད་འབྱུང་བ་ཤིན་ཏུ་དཀའ།* ། ༥༦

56 There are many forests, but few have the choice soil for growing sandalwood trees. Thus, too, even when there are many wise people, it is difficult for good sayings to appear.* [454]

ནགས་ཚལ་ = forests, ཤིན་ཏུ་ = very, མང་ = many, ན་ཡང་ = even though, ཙནྡན་ = sandalwood, ས་མཆོག་ = the good soil, སྐྱེ་བ་ = growing, ཉུང་ = a little, དེ་བཞིན་ = similarly, མཁས་པ་ = wise ones, མང་ = many, ན་ཡང་ = even though, ལེགས་བཤད་ = good saying, འབྱུང་བ་ = to emerge, ཤིན་ཏུ་ = very, དཀའ་ = difficult.

རྟ་མཆོག་འགྲོ་བའི་ཚེ་ན་ཤེས།
གསེར་དངུལ་བཞུ་ན་ཤེས་པར་འགྱུར།
གླང་ཆེན་གཡུལ་ངོར་ཤེས་འགྱུར་ཏེ།
མཁས་པ་ལེགས་བཤད་རྩོམ་ན་ཤེས།* ། ༥༧

57 A fine horse is distinguished by its speed, gold and silver are distinguished by their melting points, an elephant is distinguished by its conduct on the battlefild, and the wise are distinguished by the good sayings they compose.* [455]

རྟ་ = a horse, མཆོག་ = fine, འགྲོ་བའི་ = of going, moving, ཚེ་ན་ = at the time, ཤེས་ = know, གསེར་ = gold, དངུལ་ = silver, བཞུ་ = to melt, ན་ = when, if, ཤེས་པར་ = known, འགྱུར་ = to be, གླང་ཆེན་ = an elephant, གཡུལ་ངོར་ = in a battle, ཤེས་ = known, འགྱུར་ = will be, ཏེ་ = comma, མཁས་པ་ = a wise one, ལེགས་བཤད་ = good sayings, རྩོམ་ = compose, ན་ = if, when, ཤེས་ = known.

གང་ཞིག་འཇིག་རྟེན་ཐམས་ཅད་ཀྱིས།
རང་ལ་ཚད་མར་བྱེད་འདོད་ན།
དེ་ཡིས་གཞུང་འདི་ལེགས་བརྟགས་ཏེ།
གཉེན་པོ་བསྐྱེད་ལ་འབད་དེ་བསྒྲུབ། ། ༥༨

58 Those who want everyone to trust them as people trust those with proven good qualities, should, after examining this book well, diligently work to remedy their faults. [456]

གང་ཞིག་ = one who, འཇིག་རྟེན་ = people, ཐམས་ཅད་ = all, ཀྱིས་ = by, རང་ = self, ལ་ = to, in, ཚད་མར་ = as authentic, བྱེད་ = to make, འདོད་ = want, wish, ན་ = when, དེ་ཡིས་ = by that, གཞུང་ = book, doctrine, འདི་ = this, ལེགས་ = well, བརྟགས་ = examined, ཏེ་ = comma, གཉེན་པོ་ = remedy, antidote, བསྐྱེད་ = engender, ལ་ = and, འབད་ = having laboured, དེ་ = that one, བསྒྲུབ་ = to be performed.

འཚོ་བྱེད་ཟས་སུ་སྦྲོ་བཏགས་ནས།
སྨན་གྱིས་ནད་ཆེན་གསོ་བ་ལྟར།
འཇིག་རྟེན་ལུགས་ཀྱི་རྗེས་འབྲངས་ནས།
བདག་གིས་དམ་པའི་ཆོས་འདི་བསྟན།* ། ༡

1 Like the skilled physician Jivaka, who healed serious illnesses by pretending his medicine was food, I have demonstrated this holy Dharma of the Buddha in accord with the ways of the people.* [558]

འཚོ་བྱེད་ = Jīvaka, name of a physician, ཟས་ = food, སུ་ = as, སྦྲོ་བཏགས་ = pretending, ནས་ = comma, སྨན་ = medicine, གྱིས་ = by, with, ནད་ = sickness, ཆེན་ = serious, གསོ་བ་ = heal, ལྟར་ = likewise, འཇིག་རྟེན་ = worldly, ལུགས་ = system, ཀྱི་ = of, རྗེས་འབྲངས་ = having followed, ནས་ = comma, བདག་ = I, me, གིས་ = by, དམ་པའི་ཆོས་ = holy Dharma, འདི་ = this, བསྟན་ = demonstrated.

ཐོས་པ་རྒྱ་མཚོའི་གླིང་ནས་ལེགས་འཁྲུངས་ཤིང་།
བློ་གྲོས་ཀླུ་ཡི་དབང་པོས་ཡོངས་བཟུང་བ།
དཔལ་ལྡན་ལེགས་པར་བཤད་པའི་རིན་ཆེན་གཏེར།
བློ་གསལ་བློ་ཡི་བང་མཛོད་དགང་བ་དང་། ། ༢

2 Gloriously risen from the isles of the ocean of learning and well-kept by the Nāga King of Wisdom, this splendid *Treasury of the Jewels of Good Sayings* fills the stores of knowledge of clear-minded people. [559]

ཐོས་པ་ = hearing, study, རྒྱ་མཚོའི་ = of ocean, གླིང་ = island, ནས་ = from, ལེགས་ = well, འཁྲུངས་ = risen, ཤིང་ = and བློ་གྲོས་ = knowledge, ཀླུ་ = nāgas, ཡི་ = of, དབང་པོས་ = by the lord, ཡོངས་ = completely, བཟུང་བ་ = maintained, དཔལ་ལྡན་ = the Glorious, ལེགས་པར་བཤད་པའི་ = of Good Sayings, རིན་ཆེན་ = Jewels, གཏེར་ = Treasury, བློ་གསལ་ = clear-minded, བློ་ = knowledge, ཡི་ = of, བང་མཛོད་ = stores, དགང་བ་ = to be filled, དང་ = and.

མཁས་པ་རྣམས་ཀྱི་འདོད་དགུ་བསྒྲུབ་པའི་ཕྱིར།
ཤཱ་ཀྱའི་དགེ་སློང་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་དཔལ།
བཟང་པོས་དགེ་བའི་ཡིད་ཀྱིས་ལེགས་བརྟགས་ནས།
ཕྱོགས་རྣམས་གསལ་བར་བྱ་ཕྱིར་འདི་ཕྱེའོ།* ། ༣

3 To fulfill all the wishes of the wise, having discerned well with a virtuous mind, the Śākya mendicant, Kun dga’ rGyal mtshan dPal bzang po, I explained this to illumine all directions. [560]

མཁས་པ་རྣམས་ = the wise ones, ཀྱི་ = of, འདོད་དགུ་ = all wishes, བསྒྲུབ་པའི་ = accomplishment, ཕྱིར་ = for, ཤཱ་ཀྱའི་ = Śākya, དགེ་སློང་ = monk, ཀུན་དགའ་ = Kun dga’, རྒྱལ་མཚན་ = rGyal mtshan, དཔལ་ = glorious, བཟང་པོས་ = by goodness, དགེ་བའི་ = virtuous, ཡིད་ = mind, ཀྱིས་ = by, ལེགས་ = well, བརྟགས་ = having examined, ནས་ = comma, ཕྱོགས་རྣམས་ = directions, གསལ་བར་ = to be luminous, བྱ་ = making, ཕྱིར་ = for, འདི་ = this one, ཕྱེའོ་ = opened, explained.

དེ་ལས་བྱུང་བའི་དགེ་བ་དྲི་མ་མེད།
བསིལ་ཟེར་བྱེད་པའི་འོད་ལྟར་རབ་གསལ་བས།
སྐྱེ་བོ་སྙིང་གི་མུན་པ་ཕྱིར་བསལ་ཏེ།
བློ་གསལ་བློ་ཡི་ཀུ་མུད་རྒྱས་གྱུར་ཅིག* ། ༤

4 May the flawless virtue arising from it, radiant like the light of the moon, the Cool-Rayed One, thoroughly dispel darkness from the hearts of the people, and cause the waterlilies of pure-minded knowledge to blossom.* [561]

དེ་ = this, ལས་ = from, བྱུང་བའི་ = risen, དགེ་བ་ = virtue, དྲི་མ་མེད་ = stainless, བསིལ་ = cool, ཟེར་ = rays, བྱེད་པའི་ = making, བསིལ་ཟེར་བྱེད་པ་ = moon, འོད་ = light, ལྟར་ = like, རབ་ = very, གསལ་བས་ = by illuminating, སྐྱེ་བོ་ = people, སྙིང་ = heart, གི་ = of, མུན་པ་ = darkness, ཕྱིར་ = out, བསལ་ = dispelled, ཏེ་ = comma, བློ་གསལ་ = clear-minded, བློ་ = wisdom, ཡི་ = of, ཀུ་མུད་ = waterlily, རྒྱས་ = bloomed, གྱུར་ཅིག་ = may be.

ཤེས་བྱ་ཀུན་ལ་རབ་སྦྱངས་པས།
ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཐོབ་པའི་ཕྱིར།
དེས་ན་བདག་གིས་བསྟན་བཅོས་འདི།
རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཐོབ་ཕྱིར་བྱས།* ། ༥

5 Because thorough learning in every subject is the cause of gaining omniscience, I have made this composition so that I may attain Perfect Buddhahood. [562]

ཤེས་བྱ་ = subjects, ཀུན་ = all, ལ་ = about, རབ་ = throughly, སྦྱངས་པས་ = by studying, ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ = omniscience, ཐོབ་པའི་ཕྱིར་ = for the sake of obtaining, དེས་ན་ = therefore, བདག་ = I, me, གིས་ = by, བསྟན་བཅོས་ = treatise, འདི་ = this, རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ = Perfect Buddhahood, ཐོབ་ཕྱིར་ = for the achievement, བྱས་ = composed.

ལེགས་པར་བཤད་པ་རིན་པོ་ཆེའི་གཏེར་ཞེས་བྱ་བའི་བསྟན་བཅོས། ཡུལ་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱུད་ཁ་བ་ཅན་གྱི་ལྗོངས། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སྙིང་པོ་རྡོ་རྗེ་གདན་ལས་དཔག་ཚད་བརྒྱ་བགྲོད་པའི་གནས། གཙང་ལ་སྟོད་གྲོམ་པ་དཔལ་ས་སྐྱའི་གཙུག་ལག་ཁང་ན་གནས་པ། འཇམ་པའི་དབྱངས་ཀྱི་ཐུགས་ཀྱི་འོད་ཟེར་གྱིས་བློའི་པདྨའི་ཟེའུ་འབྲུ་ཅུང་ཟད་ཁ་བྱེ་བས། སྒྲ་དང་། ཚད་མ་དང་། སྙན་ངག་དང་། སྡེབ་སྦྱོར་དང་། ཚིག་གི་རྒྱན་དང་། བདེ་བར་གཤེགས་པའི་གསུང་རབ་ཀྱི་དོན་ཡོངས་སུ་གྲགས་པ་ཕལ་མོ་ཆེ་ཐོས་ཤིང་། རྟོགས་ནས་ཁོང་དུ་ཆུད་ཅིང་འདྲིས་པར་བྱས་པས། ལུང་དང་། རིགས་པ་དང་། མན་ངག་གི་གནད་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་བློ་གྲོས་ཀྱི་སྣང་བ་ཐོབ་པ། འཆད་པ་དང་། རྩོམ་པ་དང་། རྩོད་པ་ལ་སོགས་པའི་ཚུལ་ལ་སྦྱོབས་པ་དགེ་བ་ཅན། ཤཱཀྱའི་དགེ་སློང་རིགས་པ་སྨྲ་བ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་དཔལ་བཟང་པོ་ཞེས་བྱ་བས། དཔལ་ས་སྐྱའི་དགོན་པར་ལེགས་པར་སྦྱར་བ་རེ་ཞིག་རྫོགས་སོ། །

The *Treasury of the Jewels of Good Sayings* was composed by the truth speaker Śākya mendicant Kun dga' rGyal mtshan dPal bzang po and completed at the monastery of Śrī Sa skya. He was born on the northern slopes of the Land of Snows at a place situated one hundred leagues from Vajrāsana, the site of the Buddha's awakening, resided in the college of Śrī Sa skya, upper Grom pa in gTsang [a province in Tibet]. There the lotus-heart of his mind became slightly opened by the light-rays issuing from Mañjuśrī's heart, and vhe became greatly learned in grammar, logic, poetry, metre, and rhetoric. Having listened to and comprehended most of the widely known meanings of the Sugata's words, he attained the infallible view of wisdom concerning the essence of the spiritual teachings, commentaries, and instructions. He was virtuous and endowed with courage in the ways of teaching, composition, debate, and the other sciences.

ལེགས་པར་བཤད་པ་ = good sayings, རིན་པོ་ཆེའི་ = of jewels, གཏེར་ = treasury, ཞེས་བྱ་བའི་ = named, བསྟན་བཅོས་ = treatise, ཡུལ་ = country, བྱང་ = northern, ཕྱོགས་ = direction, ཀྱི་ = of, རྒྱུད་ = region, ཁ་བ་ = snow, ཅན་ = possessing, གྱི་ = of, ལྗོངས་ = valley, བྱང་ཆུབ་ = enlightenment, ཀྱི་ = of, སྙིང་པོ་ = essence, site, རྡོ་རྗེ་གདན་ = Vajrāsana, Bodhagayā, ལས་ = from, དཔག་ཚད་ = leagues, བརྒྱ་ = hundreds, བགྲོད་པའི་ = of traversing, གནས་ = place, གཙང་ = gTsang, name of province in Tibet, ལ་སྟོད་ = upper mountain pass, གྲོམ་པ་ = a place name in Sa skya, དཔལ་ = glorious, ས་སྐྱའི་ = of the Sa skya, གཙུག་ལག་ཁང་ = college, ན་ = in, གནས་པ་ = staying, འཇམ་པའི་དབྱངས་ = Mañjugoṣa, ཀྱི་ = of, ཐུགས་ = mind, ཀྱི་ = of, འོད་ཟེར་ = light ray, གྱིས་ = by, བློའི་ = of knowledge, པདྨོའི་ = of lotus, ཟེའུ་འབྲུ་ = the anther, ཅུང་ཟད་ = a little, ཁ་བྱེ་བས་ = by opening, སྒྲ་ = grammar, དང་ = and, ཚད་མ་ = logic, སྙན་ངག་ = poem, སྡེབ་སྦྱོར་ = composition, ཚིག་གི་རྒྱན་ = ornament of rhetoric, བདེ་བར་གཤེགས་པའི་ = of the Sugata, གསུང་རབ་ = holy words, ཀྱི་ = of, དོན་ = meanings, ཡོངས་སུ་གྲགས་པ་ = well known, ཕལ་མོ་ཆེ་ = most of them, ཐོས་ = heared, studied, ཤིང་ = and, རྟོགས་ནས་ = having realized, ཁོང་དུ་ཆུད་ = understand, ཅིང་ = and, འདྲིས་པར་ = familiarization, བྱས་པས་ = by doing, ལུང་ = scripture, རིགས་པ་ = logic, reasonings, མན་ངག་ = instruction, གི་ = of, གནད་ = key points, ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་ = unmistakenly, བློ་གྲོས་ = knowledge, ཀྱི་ = of, སྣང་བ་ = light, ཐོབ་པ་ = gained, achieved, འཆད་པ་ = to lecture, རྩོམ་པ་ = to compose, རྩོད་པ་ = to debate, ལ་སོགས་པའི་ = of etc., ཚུལ་ = way, manner, ལ་ = about, སྤོབས་པ་ = eloquence, དགེ་བ་ཅན་ = virtuous, ཤཱཀྱའི་ = of the Śākya, དགེ་སློང་ = a monk, རིགས་པར་སྨྲ་བ་ = logician, ཀུན་དགའ་ = Kun dga' རྒྱལ་མཚན་ = rGyal mtshan, དཔལ་ = glory, བཟང་པོ་ = good, ཞེས་བྱ་བ་ = named, དཔལ་ = of the glorious, ས་སྐྱའི་ = Sa skya, དགོན་པར་ = in the monastery, ལེགས་པར་ = well, སྦྱར་བ་ = composed, རེ་ཞིག་ = for the time being, རྫོགས་སོ་ = completed.

མ ངྒ ལཾ = བཀྲ་ཤིས་པར་གྱུར་ཅིག །
May this be auspicious.

ཕན་བདེ་འབྱུང་གནས་རྒྱལ་བསྟན་ཡོངས་འདུའི་ལྗོན།

རབ་རྒྱས་འགྲོ་ཀུན་ཐར་མཆོག་འབྲས་བཟང་ལ།

སྤྱོད་ཕྱིར་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་གྲུབ་ཆོས་གྲྭ་ཆེར།

ཆོས་སྦྱིན་འཛད་མེད་དལ་འགྲོའི་རྒྱུན་འདི་སྤེལ། །

In order to increase the divine tree of the Conqueror's Teaching, the source of benefit and happiness, and to enjoy the good fruit of the highest liberation of all living beings, this inexhaustible stream of the gift of the holy Teachings flow in the Dharma college of bKra shis lhun po.

༄རྗེ་དྷརྨ་བྷ་དྲས་ཞུས་དག་མས་སྟག་པར་གསར་བརྐོས་དགེ།

This text was edited by Lord Dharma Bhadra (1772–1851), and carved

onto birchwood blocks.

༄༅། །རྗེ་བཙུན་འཇམ་དཔལ་དབྱངས་དང་དབྱེར་མ་མཆིས་པ་ཆོས་ཀྱི་རྗེ་ས་པཎྜིཏ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་ཞབས་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ། །
ལེགས་པར་བཤད་པ་འདིའི་འགྲེལ་པ་དམར་སྟོན་ཆོས་རྒྱལ་ལམ། བཙུན་པ་རིན་ཆེན་དཔལ་གྱིས་མཛད་པ་ན་གསལ་བའི་གདམ་རྒྱུད་རྣམས་ལ་གཞིར་བཟུང་སྟེ་བསྡུས་པར་བཀོད་པ་དང་། ཚིགས་བཅད་འགའ་ཞིག་མཆན་བུ་གསར་དུ་ བཀོད་པ་གཤམ་གསལ།

ལེའུ་དང་པོ་

ཚིགས་བཅད་ ༡

ཚངས་པ་དང་བརྒྱ་བྱིན་ལ་སོགས་པའི་ལྷ་ཡི་གཙོ་བོ་རྣམས་དང་། དགའ་བོ་དང་ཉེར་དགའ་ལ་སོགས་པ་ཀླུ་ཡི་དབང་པོ་དུ་མ་དང་། སྲིན་གྱི་བཞིན་པ་ལ་སོགས་པའི་རིག་པ་འཛིན་པ་ཡོངས་དང་། རིག་བྱེད་པ་རྣམས་ཀྱི་སྟོན་པ་མ་ཧཱ་བྷཱ་ར་ཏ་ཞེས་པའི་གཞུང་རྩོམ་པ་པོ་དྲང་སྲོང་ཆེན་པོ་རྒྱས་པ་དང་། རྒྱ་གར་གྱི་ཐོག་མའི་སྙན་ངགས་པ་དྲང་སྲོང་གྲོག་མཁར་བ་དང་། རིགས་པ་ཅན་པའི་གཞུང་རྩོམ་པ་པོ་ཐུབ་པ་རྐང་མིག་པ་དང་། གནས་མཆོག་དང་རབ་དགའ་ལ་སོགས་པ་འཇིག་རྟེན་ན་མཁས་པར་གྲགས་པའི་ཆེན་པོ་རྣམས་ཀྱི་གཙུག་གི་ནོར་བུས་ཀྱང་ཐུབ་པ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཞབས་ལ་མཆོད་པ། འགྲོ་བ་ཀུན་གྱི་གཙོ་བོ་ཀུན་མཁྱེན་དེ་ལ་བདག་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་ཕྱག་འཚལ་ལོ་ཞེས་པའི་དོན་ཏོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣

རིགས་པས་དཔྱད་ན་ཆོས་ལུགས་མི་འགལ་ཞིང་ཞེས་པ་ནི། སྤྱིར་ཆོས་སྤྱོད་པ་དང་འཇིག་རྟེན་སྤྱོད་པ་གཉིས་འགལ་ཡང་། ལེགས་པར་བཤད་པ་འདི་ན་བཤད་པ་བཞིན་དུ་འཇིག་རྟེན་གྱི་བྱ་བ་བྱས་ན་ཆོས་ཀྱི་ལུགས་དང་མི་འགལ་ཞིང་། ཆོས་དང་མཐུན་པར་འགྱུར་རོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༨

སྐྱེ་བོ་ཡོན་ཏན་ཡོད་པ་མེད་པ་ཞིག་གི་སླང་བྱ་དགེ་བ་དང་། དོར་བྱ་མི་དགེ་བ་གང་བྱ ་འོས་པ་མི་ཤེས་པ་དེ་ལ་བློ་གྲོས་ལྡན་པའི་སྐྱེས་བུ་མཁས་པ་ཡིན་ནོ།

།དེ་ཡང་དཔེར་ན། སྔོན་རྒྱ་གར་ན་རྒྱལ་པོ་ཕྱུག་པོ་ཞིག་ལ་མི་ལྐུགས་པ་སྤྲེའུ་ལྟ་བུ་ཞིག་སྐྱ་སྐྱུང་ལ་ཡོད། དེ་ཡིས་རྒྱལ་པོའི་ལུས་ཀྱི་སྣང་ལ་སྦྲུལ་ཞིག་མཐོང་། དེ་ལ་རལ་གྲིས་རྒྱབ་པར་བརྩམས་པ་ཀུན་མ་ཞིག་གིས་མཐོང་། བདག་འདིར་ནོར་ཀུ་བ་ལ་འོངས་པ་ལ་ཆད་པ་ཅི་ཕོག་ཀྱང་བླ། ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་འདི་འཆི་བ་མི་རུང་ངོ་སྙམ་དུ་བསམས་ནས ལྐུགས་པའི་རལ་གྲི་ལ་འཐམས་པ་ན་ཀུ་ཅོ་ཤོར། རྒྱལ་པོ་གཉིད་སད། ཅི་ཡིན་དྲིས་པ་ཀུན་མས་རྒྱུ་མཚན་དྲང་པོར་ཞུས་པ་ན ། རྒྱལ་པོ་དེ་ལ་ཐུགས་མཉེས་ཏེ། བུ་དགའ་ལེགས་པར་སྩལ་ཏོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༥

རྣམ་རྟོག་གི་དབང་གིས་མི་རྣམས་ཀྱིས་མཚན་མོ་འབྱུང་པོ་དང་། ལྷ་འདྲེ་འོང་བར་སེམས། བྱ་འུག་པ་མཚན་མོར་བྱུང་བས། འུག་པ་ལ་འབྱུང་པོའི་བྱ་ཞེས ་མིང་བཏགས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༦

སྔོན་རྒྱལ་པོ་ཞིག་གིས་བློན་པོ་ལ་སྐྲོ་བར་འོས་པའི་མི་འཚོལ་བ་ན། སྨན་ཆེན་པོ་ཞེས་པའི་བུ་ཞིག་ཡོད་པའི་ཕ་དེ་ལ་དྲེའུ་ཞིག་གསོ་བ་ལ་བཏང་། རྒྱལ་པོས་ཐབས་བྱས་ཏེ་དྲེའུ་དེ་ཀུ་རུ་བཅུག། དེ་ནས་རྒྱལ་པོས་དྲེའུ་ལོག་ནས་དགོས་ཟེར་བ་ལ་རྒྱལ་པོ་རང་ཉིད་དེར་བྱོན་པ་ཐོས། དེ་ནས་སྨན་ཆེན་པོས་རང་གི་ཕ་ལ་བཞོན་ཏེ་རྡང་ཞིང་འདུག་པ་རྒྱལ་པོས་གཟིགས་། ཁྱོད་ཅི་བྱེད་པ་ཡིན་ཞེས་དྲིས་པ་ན། སྨན་ཆེན་པོས་བདག་གིས་ཕ་འདི་འདུལ་བ་ཡིན་ཟེར། རྒྱལ་པོས་འཇིག་རྟེན་ན་ཕ་ཉིད་བཀུར་བར་འོས་པ་ཡིན་ནོ་གསུངས་པ་ན། འོ་ན་བདག་འབའ་ཞིག་གི་ཕ་བཀུར་བར་བྱ་བ་ཡིན་ནམ། ཕ་གང་ཡིན་པ་ཐམས་ཅད་བཀུར་བར་བྱ་བ་ཡིན། ཞེས་དྲིས་པ་ན། རྒྱལ་པོས་ཕ་གང་ཡིན་པ་ཀུན་བཀུར་བྱ་བ་ཡིན་ནོ་ཞེས་གསུངས། དེ་ལྟར་ན། དྲེའུ་སྐོར་བ་དེ་ཡི་ཕ་འདི་ཡིན་ནོ། ཞེས་བོང་བུ་ཞིག་གཏད་པ་ན། རྒྱལ་པོ་དེ་ཡི་རིག་པ་ལ་དགའ། སྨན་ཆེན་པོ་བློན་པོར་བསྐོས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༧

སྔོན་ལ་པོ་རྒྱལ་པོ་ཞིག་གིས་ཉ་པ་ཞིག་བློན་པོར་བསྐོས་ཏེ་དབང་བྱིན་པ་ན།

དྲིན་ལ་མི་རྩི་བའི་མི་ངན་དེས་རྒྱལ་པོ་བཀྲོངས། རྒྱལ་སྲས་གཉིས་ཡོད་པ་མཐའ་ལ་སྤྲུགས། དེ་ན་བློན་པོ་མཁས་པ་ཞིག་ཡོད་པ་ལ་ཁྱོད་མི་གསད། ངའི་བློན་པོ་གྱིས་ཤིག་ཅེས་མི་ངན་དེས་ཟེར་བ་ན། ཁྱོད་རྒྱལ་པོ་གསོད་མཁན་གྱི་བློན་པོ་ངས་མི་བྱེད་ཟེར་བ་ན། མི་ངན་དེས་ཁོ་བཙོན་ལ་བཅུག་དཀའ་ངལ་སྟེར་ཀྱང་། སྔར་བཞིན་སླས་ཤིང་མ་མཉན་པ་ན། ཁྱོད་མཁས་པ་ཡིན་པས་གསད་དུ་འཕངས་ཟེར་ནས་དེ་ཡང་མཐའ་ལ་སྤྲུགས། དེ་ནས་བློན་པོ་ཡ་རབས་དེས་རྒྱལ་སྲས་གཉིས་བཙལ། རིང་ཞིག་ནས་བྱིས་པ་རྣམས་ཀྱི་ཁྲིད་ནས་རྙེད། རྒྱལ་སྲས་གཅན་པ་དེ་རང་གི་པང་སེང་གེའི་ཁྲི་རྣམ་པ་བྱས་པའི་སྟེང་དུ་བཞག་ནས། རྒྱལ་པོར་དབང་བསྐུར། ན་ཚོད་ཆེར་སོང་བ་དང་ཉ་པའི་རྒྱལ་པོ་དམག་གིས་ཕམ་པར་བྱས། རྒྱལ་སྲས་དེ་ཉིད་རྒྱལ་པོར་མངའ་གསོལ་ཏེ། རྒྱལ་སྲིད་ཆོས་བཞིན་དུ་བསྐྱངས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༡༣

རྒྱ་གར་གྱི་ཡུལ་འཕགས་རྒྱལ་ཞེས་པ་ན་བྲམ་ཟེ་བུ་དབུལ་པོ་ཞིག་མཆིས། དེའི་མིང་ལ་གཙུག་ཕུད་ཅན་ཟེར། དེ་ལ་མ་རྒན་མོ་ཞིག་མ་གཏོགས་གཉེན་སུ་ཡང་མེད། ནོར་ར་མ་གཅིག་མ་གཏོགས་ཅི་ཡང་མེད། ཁོའི་ཐག་ཉེ་བ་ན་ཀུན་མ་ཞིག་ཀྱང་ཡོད་། འདིའི་གདམ་རྒྱུད་རིང་མོ་ཞིག་དམར་སྟོན་འགྲེལ་པ་ན་ཡོད་པ་ལས་བཏུས་ཏེ་བཀོད་པ་ནི། ཁོས་ཀུན་མ་དེ་ལ་མགོ་བསྐོར་བཏང་སྟེ། ནོར་འཕྲོག་དགོས་བསམ་ནས། རང་ཉིད་ཕྱུག་པོར་བརྫུས། ཀུན་མ་མགོ་འཁོར་ཏེ། ཁོའི་རྩར་ཀུ་བ་ལ་སླེབས། ཁོས་ཀུན་མ་དེ་བཟུང་སྟེ་ཐག་པས་བསྡམས། ཀུན་མ་ནས་གསེར་གྱི་དོང་ཙེ་མང་པོ་བླངས། ཀུན་མ་ནས་རྙེད་པའི་གསེར་གྱི་སྒོར་མོ་རྣམས་ལོ་མས་བཏུམས་ཏེ་ར་མ་ལ་ཟ་རུ་བཅུག་སྟེ། ར་མ་དེ་ཁྲིད་དེ་བྱིས་ལ་ཞུགས། ལམ་ན་གྲོང་པ་ཕྱུག་པོ་ཞིག་ཡོད་པར་གནས་ཚང་གཡར། ར་མས་གསེར་གྱི་དོང་ཙེ་སྐྱུག་པ་གྲོང་པའི་བདག་པོས་མཐོང་། ང་ལ་ཚོང་དགོས། ཞེས་ནན་ཏན་གྱིས་པ་ན། བྲམ་ཟེ་དེས་ར་མ་དེ་ཁྱིམ་བདག་དེ་ལ་རིན་གོང་ཆེན་མོ་ལ་བཙོངས། ཤིང་ནགས་བརྒྱུད་དེ་འགྲོ་བ་ན་དོམ་གྱིས་འཛིངས་ཏེ། གསེར་གྱི་དོང་ཙེ་རྣམས་ས་ལ་བཀྲམ། དེར་རྒྱལ་པོའི་བུ་ཞིག་སྐྱོ་བསངས་ལ་སླེབས་པས་ཅི་བྱེད་ཅེས་དྲིས་པ་ན།

གཙུག་ཕུད་ཅན་གྱིས་ཁྱེད་ཀྱིས་ས་ལ་གསེར་གྱི་དོང་ཙེའི་ཆར་འབབས་པ་མ་མཐོང་ངམ། ངས་གནོད་སྦྱིན་དོམ་གཟུགས་མ་སྒྲུབ་བཞིན་ཡོད། ཁྱོད་ཀྱིས་ང་ལ་གནོད་པ་ཆེན་པོ་བསྐྱལ། ད་དུང་གསེར་གྱི་དོང་ཙེ་མང་པོ་སྒྲུབ་དགོས་པ་ཡོད་ཟེར་བ་ན། རྒྱལ་པོའི་བུ་ལ་འདོད་པ་སྐྱེས་ཏེ། ང་ལ་ནོར་སྒྲུབ་ཚུལ་སློབས། ངའི་རྟ་དང་ གོས། རྒྱན་དང་བཅས་པ་ཁྱེད་ལ་འབུལ་ཞེས་ཟེར། དེ་ལ་གཙུག་ཕུད་ཅན་དགའ་ཞིང་མགུ་སྟེ། གསེར་གྱི་དོང་ཙེ་ཚང་མ་བཏུས། རྟ་ལ་བཞོན། ནོར་ཙེ་ཡོད་ཚང་མ་ཁུར་ནས་ཨཱུ་ར་ཊ་སྟེར་སོང་བ་ན། སྔར་གྱི་ཕྱུག་པོ་ར་མ་ཉོ་མཁན་དེས་རྒྱལ་པོའི་དྲུང་དུ་འཁྲིད། ཁྲིམས་ལ་གཏུགས། རྒྱལ་པོས་ཕྱུག་པོ་ལ་དགྲ་ལན་བྱེད་པའི་ཕྱིར་དུ་དབང་སྤྲད། ཁྲིམ་བདག་ཕྱུག་པོ་དེས་གཙུག་ཕུད་ཅན་གསད་པའི་ཕྱིར་དུ་སྒམ་ཞིག་གི་ནང་དུ་བཙུག་སྟེ། ཆུ་བོ་གངྒ་ལ་སྐྱུར་བ་ལ་འཁྱེར་བ་ན། ལམ་དུ་བ་རྫི་ཞིག་ལ་བཙོལ་ཏེ། གྲོགས་ཆུ་འཐུང་བ་ལ་སོང་། བ་རྫི་དེས་སྒམ་ཕྱེ་སྟེ་དེ་ན་གཙུག་ཕུད་ཅན་ཡོད་པ་མཐོང་བ་དང་། གཙུག་ཕུད་ཅན་གྱིས་བ་རྫི་ལ་ང་རྒྱལ་པོའི་བུ་ཞིག་ཡིན། ཆོས་བྱེད་པར་དགོན་པར་འགྲོ་འདོད་པ་ཡིན་ཀྱང་། མི་འདི་ཀུན་གྱིས་རྒྱལ་པོ་བྱེད་དགོས་ཟེར་ནས་རྒྱལ་པོའི་ཁྲི་སྟེང་ལ་འཇོག་པ་ལ་འཁྱེར་བཞིན་པ་ཡིན། ཁྱོད་རྒྱལ་པོར་འགྱུར་འདོད་ན། སྒམ་འདིའི་ནང་དུ་ཞུགས། སྒམ་ཁ་མ་ཕྱེ་བར་ཁྲིའི་སྟེང་ལ་བསྐྱལ། སུ་ཁྲི་སྟེང་དུ་སླེབས་པ་དེ་རྒྱལ་པོར་འགྱུར་རོ་ཞེས་སྨྲས་པ་དང་། བ་རྫི་དེ་རྒྱལ་པོ་བྱེད་པར་འདོད་ནས་སྒམ་དུ་ཞུགས་པ་ཆུ་བོར་འཕངས་ཏེ་ཤི། གཙུག་ཕུད་ཅན་གྱིས་རང་བཀྲོངས་པའི་རྒྱལ་བུའི་ཆས་གོས་གྱོན་ཏེ། ཕྱུག་པོ་དེའི་འགྲམ་ལ་སོང་སྟེ། ཁྱེད་ང་ལ་བཀའ་དྲིན་ཅན་ཡིན། ང་ཀླུ་ཡུལ་ལ་སླེབས། ཀླུ་རྣམས་ཀྱིས་ནོར་ལོངས་སྤྱོད་མང་པོ་སྟེར། ད་ང་ཕྱུག་པོ་ཡིན། དེ་ནས་ཁྲིམ་བདག་ཕྱུག་པོ་དེ་ནོར་ལ་འདོད་པ་བྱས་ཏེ། ང་ཡང་ཀླུ་ཡུལ་ལ་འགྲོ་འདོད་པ་ཡིན་ཞེས་བཤད་པ་ན། འོ་ན་ལེགས། འགྲོ་ཚུལ་ནི། ང་རང་འགྲོ་བ་བཞིན་དགོས་ཟེར་ཏེ་ཁྲིམ་བདག་དེ་ཆུ་ལ་འཕངས། རིམ་བཞིན་གཡོ་ཐབས་ཀྱིས་ཨཱུ་ར་ཊ་སྟེའི་རྒྱལ་པོ་དེ་ཡང་བསད་དེ་གཙུག་ཕུད་ཅན་རང་ཉིད་ཡུལ་དེའི་རྒྱལ་པོ་བྱས་སོ། ། རྒྱས་པར་མཁྱེན་པར་འདོད་ན་དམར་སྟོན་འགྲེལ་པར་གཟིགས་ཤོག།

ཚིགས་བཅད་ ༢༩

གོས་སེར་ཅན་ནི་ཁྲབ་འཛུག་གི་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་སོ། །གོས་སེར་ཅན་དང་ནམ་མཁའ་ལྡིང་འཐབ་པས་གོས་སེར་ཅན་ཕམ། གོས་སེར་ཅན་གྱིས་ཐབས་ཀྱིས་ནམ་མཁའ་ལྡིང་བསླུ་བར་འདོད་ནས་བསྡུམས་བྱས། མི་འཐབ་པར་གནས་པ་ན། གོས་སེར་ཅན་ནམ་མཁའ་ལྡིང་གི་མདུན་དུ་ཕྱིན་ནས། ཀྭ་ཡེ་ཁྱོད་ཀྱིས་ཕ་རོལ་གནོན་པ་ལ་ཁོ་བོ་མགུ་ཡི། ཁྱེད་ཀྱིས་ང་ལས་མཆོག་སློངས་ཤོག་ཅེས་ཟེར། ནམ་མཁའ་ལྡིང་ང་རྒྱལ་གྱིས་ཆུང་བ་ལས་ཆེ་བས་མཆོག་ག་ལ་སློང་། ཁྱོད་ཀྱིས་ང་ལས་མཆོག་སློང་དགོས་ཟེར། གོས་སེར་ཅན་ན་རེ། འོ་ན་ཁྱོད་ངའི་བཞོན་པར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་སྨྲས་པ་ན། ནམ་མཁའ་ལྡིང་གོས་སེར་ཅན་གྱི་བཞོན་པར་གྱུར་ཏོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༠

རྒྱལ་བུ་ཟླ་བ་ནི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞིག་གོ །བློན་བཟང་ནི་ལས་ཀྱི་དབང་གིས་མི་ཤ་ཟ་མཁན་དུ་གྱུར་པའི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་གོ །གཏམ་བརྒྱུད་འདི་ནི་འདུལ་བ་དང་། མཛངས་བླུན། སྐྱེས་རབས་སོ་བཞི་པ། དམར་སྟོན་གྱི་ལེགས་བཤད་འདི་ཉིད་ཀྱི་འགྲེལ་པ་རྣམས་སུ་གསལ་སྟེ། དེ་ཡང་བློན་བཟང་གིས་ལོ་བཅུ་གཉིས་རིང་དུ་བྱིས་པ་ཆུང་ངུའི་ཤ་ཟོས། མཐར་མི་མང་སྐྱེ་དགུ་རྣམས་ཀྱིས་ཤེས་ཏེ་གསོད་པར་རྩོམ་པ་ན་ཁོ་ཁྲོས་ཤིང་སྟོབས་ཆེ་རུ་སོང་། དེར་མ་ཟད་རྒྱལ་པོ་ལྔ་བརྒྱ་བསད་དེ་ཁོ་རང་དང་གཞན་མི་ཤ་ཟ་མཁན་ཀུན་ཚོགས་ཏེ་མི་ཤ་ཟ་བའི་དགའ་སྟོན་བྱེད་པར་རྩོམ་པ་ན་གཅིག་མ་ལྡངས་པར་ཚོལ་བ་དང་། རྒྱལ་བུ་ཟླ་བ་གསོད་པར་བཟུང་བ་དང་། ཁོང་གིས་སྦྱིན་པ་གཏོང་བའི་ཆོས་བྱེད་པའི་བར་ཆད་བྱུང་བར་མི་དགའ་བའི་རྣམ་འགྱུར་བསྟན་པ་དང་། བློན་བཟང་གིས་རྒྱལ་པོ་ལ་ཁྱོད་གཞན་དང་མི་འདྲ་བའི་སྙིང་སྟོབས་ཅན་ཡིན་པར་ཐོས་ཀྱི། ད་ལྟ་མཐོང་དུས་སུ་གཞན་ལས་ཀྱང་སྙིང་སྟོབས་ཆུང་བ་ཡིན་འདུག་ཅེས་ཟེར་བ་ན། རྒྱལ་བུ་ཟླ་བས་ཟེར་པ། བདག་རང་ཁྱོད་ཀྱིས་གསོད་པ་ལ་འཇིགས་སྣང་མེད། འོན་ཀྱང་སློང་མཁན་ཞིག་ལ་སྦྱིན་པ་སྟེར་བའི་དམ་བཅའ་ཡོད་པ་དེ་མ་གྲུབ་པར་ཤི་ན། འགྲིག་མ་སོང་

བདུན་ཚང་སྟེ་རྒྱལ་པོ་དགའ་བའི་ངང་ནས་སླེབས་པ་མཐོང་། བྲན་བཟང་ཡ་མཚན་དུ་གྱུར། འཆི་བ་ལ་སེམས་ལ་དགའ་བ་དང་ལུས་ཀྱི་རྣམ་འགྱུར་ལེགས་པ་འདི་ཅི་ཡིན་ནམ་བསམ། འདི་ཡི་རྒྱུ་མཚན་དྲིས། རྒྱལ་པོས་དང་བསད་དེ་ཤ་ཟོ་ཞིག་གསུངས། བྲན་བཟང་ལྷག་པར་དུ་ཐེ་ཚོམ་དུ་གྱུར། ནན་ཏན་ཆེར་དྲིས་པ་ན། རྒྱལ་བུ་ཟླ་བས་བྲམཟེ་ལ་སྦྱིན་པ་ཕུལ་པ་དང་། ཆོས་ཐོས་པའི་ཕན་ཡོན་རྣམས་གསུངས་པས་བྲན་བཟང་སེམས་ཀྱི་རྣམ་པ་གྱུར་ཏེ། རྒྱལ་བུ་ཟླ་བ་ནས་ཆོས་ཞུས། སེམས་དུལ། དེར་མ་ཟད་སྐྱེ་བ་ཕྱི་མ་རྣམས་སུ་ཡང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས་རྗེས་སུ་བཟུང་། མཐར་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་པ་ན། བྲན་བཟང་སོར་མོའི་འཕྲེང་བར་གྱུར། ལས་ཀྱི་དབང་གིས་མི་མང་པོ་བསད་ཅིང་། རྣམ་པ་ར་སྨིན་པའི་སྡུག་བསྔལ་ཚད་མེད་པ་མྱོང་བའི་སྐབས་སུ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཆོས་གསུངས་ཏེ། སེམས་ལེགས་པར་དུལ། ཉོན་མོངས་པ་ཐམས་ཅད་སྤངས། དགྲ་བཅོམ་པའི་གོ་འཕང་ཐོབ་བོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༧

ཚིགས་བཅད་འདི་ཚིག་དོན་ཅུང་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ་རྒྱུད་ལྔ་པའི་བཤེས་གཉེན་རྙེད་པ་དང་། ཤེས་རབ་སྡོང་བུར་ཡང་བྱུང་ངོ་། །གང་ལྟར་ཡང་རི་བོང་བློ་དང་ལྡན་པ་ཞིག་རི་དྭགས་རྒྱལ་པོ་སེང་གེའི་ཟས་ཀྱི་ཕྱིར་འགྲོ་བ་ན་ལམ་དུ་ཁྲོན་པ་གཏིང་རིང་པོ་ཡོད་པ་ཞིག་མཐོང་། དེ་ལས་རིག་པ་རྙེད། སེང་གེ་གསོད་དགོས་བསམ་ནས་འགོར་ཏེ་སླེབས། སེང་གེ་ཁྲོས། རི་བོང་ལ་གཤེ་གཤེ་བཏང་། རི་བོང་གིས་དགོངས་དག་ཞུས། ལམ་དུ་སེང་གེ་གཞན་ཞིག་གིས་ང་འཛིན་བཟུང་བྱས། ནགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཡིན་ཟེར། ང་ལོག་ནས་འོང་བའི་ཆད་དོན་བྱས་པ་ཡིན་ཞེས་སྨྲས་པ་དང་། ཁོས་རང་ལས་ལྷག་པའི་རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཡོད་པ་ཐོས་ཏེ། ང་རྒྱལ་ཆེར་སྐྱེས། སེང་གེ་གཞན་དེ་གསོད་པར་སོང་། ཁྲོན་པའི་ནང་གི་རང་གི་གཟུགས་བརྙན་དེ་མཐོང་བ་དང་། སེང་གེ་གཞན་ཞིག་ཡིན་པར་བསམ། ཁོང་ཁྲོའི་དབང་གིས་ཁྲོན་པར་མཆོངས་ཏེ་ཤི་བ་ན། ནགས་ཚལ་གྱི་དུད་འགྲོ་རྣམས་སེང་གེ་འཇིགས་པ་ལས་ཐར་ཅིང་། བདེ་བ་དང་སྐྱིད་པའི་ངང་དུ་གནས་སོ། །

ལེའུ་གཉིས་པ་

ཚིགས་བཅད་ ༡༨

བྱ་ཞིག་གི་ཕ་འཆི་ཁར་ཁ་མཆིམས་བཤད་པ། ཁྱོད་ཀྱིས་བརྟེན་པ་དང་འགྲོགས་པ་གཉིས་རང་བཞིན་ངན་པ་ལ་བྱེད་ཀྱིན་འདུག། དེ་འདྲ་མ་ཡིན་པར་རང་བཞིན་བཟང་པོ་ལ་བརྟེན་པ་དང་འགྲོགས་པ་གྱིས་ཟེར་ནས་ཤིའོ། །བྱ་དེས་རང་གི་ཕའི་ངག་བདེན་རྫུན་བརྟག་པའི་ཕྱིར། རྒྱལ་པོ་ངན་པ་ཞིག་ལ་བརྟེན། གྲོགས་ཆུང་མ་ངན་པ་ཞིག་བླངས། ཉིན་གཅིག་རྒྱལ་པོ་དེ་དང་མཉམ་དུ་ནགས་སུ་སོང་། མི་ཤ་ཟ་མཁན་གྱི་སྟག་ཅིག་རྒྱལ་པོ་ལ་མཆོངས། རྒྱལ་པོ་བསད་པ་ལ་ཐུག །བྱ་དེས་རང་སྲོག་ལ་མ་ལྟ་བར་རྒྱལ་པོའི་སྲོག་བསྐྱབ་པའི་ཕྱིར་དུ་སྟག་ལ་འཛིངས་ཏེ་བསད། དེ་ལ་རྒྱལ་པོ་མགུ་སྟེ། ཁྱོད་ཀྱིས་ངའི་སྲོག་བསྐྱབས། ཁྱོད་དྲིན་ཆེ་ཟེར། དེ་ནས་སྐབས་ཤིག་ན་བྱ་དེས་རྒྱལ་པོའི་སྒོ་གྲོགས་བྱ་ཞིག་ཡོད་པ་བཀུས་ཏེ་སྦྲས། དེ་ནས་རྒྱལ་པོས་སུས་ངའི་བྱའི་སྒོར་ལ་གཏམ་བཤད་པ་ལ་བྱ་དགའ་སྟེར་ཟེར། བྱ་དེའི་ཆུང་མས་བྱ་དགའ་ལ་འདོད་པ་སྐྱེས་ཏེ། རང་གི་ཁྱོ་གས་བྱ་དེ་བཀུས་ནས་བསད་པའི་གཏམ་རྒྱལ་པོ་ལ་བཤད། རྒྱལ་པོས་བྱ་དེ་ལ་ཁྱོད་ང་ལ་བྱམས་པ་ཡིན་ན། ཅིའི་ཕྱིར། ངའི་བྱ་བསད་ཟེར་ཞིང་ཁྲོས་ཏེ་བྱ་དེ་ལ་ཆད་པ་གཅོད་པར་རྩོམ་པ་ན། བྱ་དེས་རྒྱལ་པོ་དེ་ལ་སྔར་གྱི་དྲིན་ཡོད་པ་བཤད། རྒྱལ་པོས་རང་གི་འབངས་ཀྱིས་རྗེའི་ཞབས་ཏོག་ཞུས་པ་དྲིན་དུ་ཅི་ལ་རྩི། འདི་གསོད་ཅིག་ཟེར་བ་ན། བྱ་དེས་མི་རང་བཞིན་བཟང་ངན་སུ་ཡིན་པ་ཤེས། རྒྱལ་པོ་ལ་ཁྱེད་ཀྱི་བྱ་བསད་མེད་ཟེར། བྱ་སྐྱོན་མེད་པ་རྒྱལ་པོ་ལ་ཕུལ། ཁྱིམ་ཐབ་མོ་དེ་ཡང་བོར། ཡུལ་གཞན་ཞིག་ཏུ་སོང་ངོ་། །རྒྱལ་པོ་བཟང་པོ་ཞིག་དང་། གྲོགས་ངན་པ་ཞིག་དང་ཕྲད། རྒྱལ་པོས་དེ་བློན་པོར་བསྐོས། རྒྱལ་པོ་དང་མཉམ་དུ་ན

གས་སུ་སྐྱོ་བསངས་ལ་སོང་། ཆུ་མེད་པས་རྒྱལ་པོ་ཁ་བསྐམས་ཏེ་ཤི་བ་ལ་ཐུག། བུ་བློན་པོ་དེས་རྒྱལ་པོ་ལ་སྐྱུ་རུ་ར་གསུམ་ཕུལ་བས་ངོམས་ཏེ་འཆི་བ་ལས་གསོས། དེ་ནས་ཁོས་རྒྱལ་པོའི་སྤྲས་སྤྲས། གྲོགས་ངན་པ་དེ་ལ་ངས་རྒྱལ་པོའི་སྤྲས་དེ་བསད་པ་ཡིན་ཞེས་བཤད། རྒྱལ་བུ་སྐྱོར་བའི་མྱུ་ངན་གྱིས་རྒྱལ་པོས་ངའི་སྤྲས་ལ་ཅི་སོང་བར་གཏམ་ཤོད་མཁན་སུ་ཡིན་པ་ལ་བུ་དགའ་སྟེར་ཞེས་སྒྲ་སྒྲོགས་པ་ན། གྲོགས་ངན་པ་དེས་བུ་དགའ་ལ་བརྣབས་སེམས་སྐྱེས་ཏེ། ཁྱེད་ཀྱི་བློན་པོས་རྒྱལ་སྤྲས་བསད་པ་ཡིན་འདུག་ཅེས་ཞུས། རྒྱལ་པོས་བློན་པོ་བོས་ཏེ་བདེན་ནམ་ཞེས་དྲིས་པ་ན། བདེན་པ་ཡིན་ཞུས། རྒྱལ་པོས་བློན་པོ་དེ་གསོད་པའི་བཀའ་སྩལ། བློན་པོས་རྒྱལ་པོ་ལ་ཁྱེད་ཀྱིས་ངའི་དྲིན་བརྗེད་དམ་ཞེས་ཞུས་པ་ན། རྒྱལ་པོས། བདེན། ཁྱོད་ཀྱི་དྲིན་ཡོད། ངའི་རྒྱལ་བུ་དེ་ཡང་འཕངས་པ་ཡིན། ཁྱོད་ཀྱིས་ང་ལ་སྐྱུ་རུ་ར་གསུམ་བྱིན་པ་ཡིན། ད་འོན་སྐྱུ་རུ་ར་གཅིག་གིས་ཁྱོད་ཀྱིས་ངའི་རྒྱལ་བུ་གསོད་པའི་སྡིག་ལན་དུ་ཁྱོད་གསོད་པ་ལས་ཐར་བར་བྱེད། སྐྱུ་རུ་ར་གཉིས་པའི་དྲིན་ལན་ལ་ངའི་བུ་མོ་ཁྱོད་ཀྱི་ཁྱིམ་ཐབ་ལ་སྟེར། གསུམ་པའི་ལན་དུ་ངའི་རྒྱལ་སྲིད་ཕྱེད་ཁྱོད་ལ་སྦྱིན་ནོ་ཞེས་གསུངས་པ་ན། ཁོས་རྒྱལ་པོ་རྟེན་ས་བཟང་པོ་དང་། གྲོགས་དེའི་རང་བཞིན་ངན་པ་ཡིན་པར་ངོ་འཕྲོད་དེ། རྒྱལ་པོ་ཁྱེད་ཀྱི་བུ་དགའ་དེ་རྣམས་བདག་གིས་ག་ལ་ཞུ་ནུས་ཟེར། རྒྱལ་སྤྲས་སྤྲས་པ་དེ་ཡང་ཕུལ། རྒྱལ་པོའི་བཀའ་བཞིན་སྒྲུབ་པའི་བློན་པོ་ཆེན་པོར་གྱུར་ཏོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༡༨

འདུལ་བ་ལུང་དང་། མདོ་མཛངས་བླུན་ན་གསལ་བའི་རྒྱལ་བུ་དགེ་དོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དམར་སྟོན་གྱི་འགྲེལ་པ་ན་ཡང་བྲིས་སོ། །འདིར་ཟུར་ཙམ་ཞུ་བ་ནི། དགེ་དོན་དང་། སྡིག་དོན་ཟེར་བའི་རྒྱལ་སྲས་གཉིས་ཤིག་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོར་བྱིས་ལ་ཞུགས། དགེ་དོན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཡིན། སྡིག་དོན་གྱིས་རང་གི་མིག་ལ་གནོད་པ་བྱས་ཀྱང་བཟོད་པ་སྒོམ་པར་མཛད། མིག་ལོང་བར་གྱུར་ཀྱང་ཐུགས་མ་ཞུམ་པར་གླུ་ལེན་པ་དང་། སྒྲ་སྙན་དཀྲོག་པ་ལ་སོགས་པའི་སྒོ་ནས་རང་གི་འཚོ་བ་འཚོལ་བའི་ཐབས་མཛད། མཐར་རང་གི་རྒྱལ་པོའི་མཁར་དུ་བཙུན་མོ་དང་བཅས་པ་བྱོན། རང་གི་མིག་ལ་ཆེར་མ

འཇུགས་མཁན་སྡིག་དོན་བཙོན་ནས་འདོན་པར་མཛད་པ་སོགས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ཕུལ་དུ་བྱུང་བ་མཛད་པ་ངོ་མཚར་ཅན་མཁྱེན་པར་འདོད་ན་གོང་གསལ་གཞུང་དག་ལ་གཟིགས་པར་མཛོད་ཅིག །

ཚིགས་བཅད་ ༡༩

སྔོན་རྒྱལ་པོ་མེད་པ་ན་མི་འདོད་ཆེན་རྣམས་ཀྱིས་ཀུན་མ་ཀུ་བ་ན། མི་ཤེས་བཟང་པོ་ཞིག་གིས་ལེགས་ཉེས་ལེགས་པར་ཕྱེ། ཕྱོགས་ཞེན་མེད་པར་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་བསྐྱངས་པས། མི་མང་སྐྱེ་དགུ་ཀུན་ཁ་མཐུན་ནས ། མི་བཟང་པོ་དེ་མི་ཀུན་གྱི་རྒྱལ་པོར་དབང་བསྐུར་ཅིང་། མང་པོས་བཀུར་བ་ཞེས་མིང་དུ་ཆགས་སོ། །

ལེའུ་གསུམ་པ་

ཚིགས་བཅད་ ༨

ཨུ་སྐྱེས་ཤིག་སྔོ་རྩེ་སྦྲངས་པའི་ཟངས་བུ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ལྷུང་། འགྲོ་ལྡོག་བྱས་པས་དེ་ནས་འཐོན་པ་ན། དེའི་སྤུ་རྩེ་མོའི་མདོག་ཟར་མའི་མེ་ཏོག་ལྟར་མཛེས་པར་གྱུར། དེར་དུད་འགྲོ་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་པོ་འཚོལ་བ་ན། ཨུ་སྐྱེས་དེ་ཉིད་མཛེས་པར་མཐོང་། ཐམས་ཅད་བློ་མཐུན་ཏེ། ཨུ་སྐྱེས་དེ་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྒྱལ་པོར་བསྐོས། སེང་གེ་ཞིག་ཡོད་པ་དེའི་བློན་པོ་བྱས་ཏེ་འགྲོ། སེང་གེ་ལ་བཞོན། དུད་འགྲོ་ཡོངས་ཀྱིས་བཀུར་བའི་ཞབས་ཏོག་ཞུས་ཀྱང་། ཁོས་འཁོར་ཕལ་ཆེར་ལ་སྣང་བ་བྱས། ལྷག་པར་རང་རིགས་ཨུ་སྐྱེས་རྣམས་ལ་སྣང་བ་བྱས། ཐམས་ཅད་སྡུག་བསྔལ་བར་གྱུར་པ་ན། བརྟག་དཔྱད་བྱས། ཁོ་ཨུ་སྐྱེས་ཡིན་པ་ངོ་རྟོགས་ཏེ། ཐམས་ཅད་ཀྱིས་སྐད། སེང་གེ་ཁྲོས་ཏེ་ཨུ་སྐྱེས་དེ་གནས་དེ་ཉིད་དུ་བསད་དོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༡༠

སྟོབས་ལྡན་ཞེས་པ་ལྷ་མ་ཡིན་གྱི་དབང་པོ་ཡིན་འདུག། དེས་ས་འོག།
ས་སྟེང་། ས་བླ་གསུམ་ལ་དབང་བྱེད་ཅིང་། ཐམས་ཅད་སྡུག་བསྔལ་བར་བྱེད་པ་ན། ཁྱབ་འཇུག་མིའུ་ཐུང་གི་གཟུགས་སུ་བརྫུས་ཏེ། ཁོའི་རྩར་སོང་། ང་ལ་མཆོད་སྦྱིན་བྱེད་པ་ལ་གོམ་པ་གང་གི་ས་སྟོལ་ཅིག་ཟེར་བ་ན། སྟོབས་

ལྷན་གྱིས་མ་བརྟགས་པར་དེ་ཙུག་ཡིན་ན། གོམ་པ་གང་གིས་ཅི་འོང་། གོམ་པ་གསུམ་ཁྱེར་ཅིག་ཟེར་བ་ན། ཁྱབ་འཇུག་གཟུགས་ཆེན་པོར་སྤྲུལ་ཏེ། རྐང་པ་གཡོན་པ་ས་གཞིར་བཞག། གཡས་པ་རི་རབ་ཀྱི་རྩེ་མོར་བཞག་སྟེ། ད་གོམ་པ་དོ་གང་ན་ཡོད་ཅེས་སྨྲས་པ་ན། སྟོབས་ལྡན་ཁ་སྐྱེངས་ཏེ་ས་འོག་ཏུ་ཞུགས་ཞེས་གྲག་གོ །

ཚིགས་བཅད་ ༣༩

ནགས་ཚལ་ཤིན་ཏུ་སྟུག་པོ་ཞིག་ན་རི་བོང་མང་པོའི་གནས་ཡོད། དེ་དང་ཐ་ག་མི་རིང་བ་ཞིག་ན་མཚེའུ་ཞིག་ཡོད་པར་གླང་པོ་ཆེའི་ཁྱུ་ཆུ་འཐུང་བར་འོངས་ཏེ། རི་བོང་རྣམས་ཀྱི་ཚང་ལ་རྡོག་རྫིས་བཏང་། རི་བོང་རྣམས་ཀྱིས་ཇི་ལྟར་བྱ་ན་ལེགས་ཞེས་གྲོས་བྱེད་པ་ན། རི་བོང་བློ་ལྡན་ཞིག་ཡོད་པ་ན་རེ། ང་ལ་ཐབས་ཡོད། ཇི་ཙམ་མཐོ་བའི་ལྗོན་ཤིང་ཞིག་གི་རྩེ་ལ་བདག་སྐྱོལ་ཅིག་ཟེར། ཐམས་ཅད་ཀྱིས་དེ་ཉིད་ལྗོན་ཤིང་མཐོན་པོ་ཞིག་གི་རྩེ་རུ་བསྐྱལ་ཏོ། །དེ་ནས་གླང་པོ་ཆེའི་ཚོགས་དེ་རུ་འདུས་པ་ན། རི་བོང་བློ་ལྡན་དེས་ཁྱེད་རྣམས་འདུག་ཅིག་ཟེར་བ་ན། གླང་པོ་ཆེ་རྣམས་ཀྱིས་གདོང་གྱེན་དུ་བལྟས། ཁྱེད་སུ་ཡིན་ནམ་ཞེས་དྲིས་པ་ན། རི་བོང་གིས་བདག་སྐལ་ལྡན་ཟླ་བའི་ཕོ་ཉའོ་ཟེར། གླང་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ཁྱེད་ཅི་ཕྱིར་འདིར་བཏང་ཟེར། རི་བོང་གིས་ཟླ་བས་འདི་ལྟར་གསུང་གིན་འདུག་སྟེ། ངའི་ལྟོ་ན་གནས་པའི་རི་བོང་རྣམས་ལ་གནོད་པ་སྐྱེལ་ན། ངས་ཁྱེད་རྣམས་ལ་ཚ་ཟེར་བཀྱེའོ། །དེས་ན་ཁྱེད་རྣམས་བདེ་བར་གནས་འདོད་ན། ངའི་ངག་འདི་མི་སྙན་ན་ཡང་ཉན་དགོས་ཞེས་ཟླ་བས་གསུང་གིན་འདུག། ང་ལ་ཡང་མ་འཆི་ཞིག་ཅེས་རི་བོང་གིས་ཟེར། དེ་ནས་གླང་པོ་ཆེ་རྣམས་ཀྱིས་གྲོས་བྱས། ཁྱེད་ཕོ་ཉ་ལ་ཅི་སྟེ་འཆི། མི་འཆི་ཞེས་ཟེར། རི་བོང་གིས་འོ་ན་ང་ཁྱེད་རྣམས་ཀྱི་སྤྱི་བོར་འབབ་བོ་ཞེས་གླང་ཆེན་ཞིག་གི་སྤྱི་བོར་བབས་ཏེ། སྤྲིན་དང་བྲལ་བའི་ཟླ་བ་བསྟན་ནས། ཟླ་བ་ཐུགས་དགྱེས་འདུག། ད་ཁྱེད་རྣམས་རང་གི་གནས་སུ་སོང་ཟེར། དུས་དེ་ནས་བཟུང་། གླང་པོ་ཆེའི་གནོད་པ་མེད་པར་རི་བོང་རྣམས་བདེ་བར་གནས་ཐུབ་པར་གྱུར་ཏོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༥

འདིར་དཔེ་ཐམས་ཅད་ན་བྱ་རོག་གིས་བཟུང་བའི་རུས་སྦལ་ཞེས་བྲིས་པ་བྱ་གག་ཅེས་པ་དང་ནོར་ཏེ་བྲིས་པ་དེ་ལ་སུས་ཀྱང་སྣང་རྟགས་མ་བྱུང་བར་མཚོན། བྱ་གག་ཅེས་པ་ནི་འདུལ་བ་ལུང་ནས་གསལ་ཞིང་། བོད་རྒྱ་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ་ནས་ཀྱང་། ཐེར་མོ་སྐྱེ་མོས་སྤྲེལ་པའི་ཆུ་བྱའི་རིགས་ཤིག་ཅེས་བཤད་པས། འདི་ཉིད་ངང་པའི་མིང་དུ་སྣང་། ངང་པ་གཉིས་ཀྱིས་རུས་སྦལ་ཁྱེར་བའི་གཏམ་རྒྱུད་འདུལ་བ་ལུང་ན་གསལ་བ་བཞིན་དུ། མཁས་གྲུབ་ཆེན་པོ་དབྱངས་ཅན་དགའ་བའི་བློ་གྲོས་ཀྱིས་དགེ་ལྡན་ལེགས་བཤད་པདྨ་དཀར་པོའི་ཆུན་པོའི་འགྲེལ་པ་ཉི་མའི་འོད་ཟེར་དུ་བཀོད་པ་སྟེ། སྔོན་རྫིང་བུ་ཞིག་ན་རུས་སྦལ་གཅིག་དང་། ངང་པ་གཉིས་བཅས་གནས་པ་ལ་ལོ་བཅུ་གཉིས་སུ་ཐན་པ་བྱུང་ནས་རྫིང་དེ་བསྐམས་པ་ན། ངང་པ་གཉིས་ཀྱིས་ཁོ་བོ་ཅག་རྫིང་བུ་གཞན་ དུ་འགྲོའོ་ཞེས་སྨྲས་པས། རུས་སྦལ་ན་རེ། གྲོགས་པོ་དག་ཁོ་བོ་མ་དོར་ཅིག །བདག་ཤིང་ཐུར་ལ་ཁས་བཟུང་གི་ཁྱེད་གཉིས་ཀྱིས་ཤིང་གི་རྩེ་གཉིས་ནས་བཏེག་ལ་འགྲོའོ་ཟེར། ངང་པས་དེ་ལྟར་ན་ཁྱོད་ངག་མ་སྨྲས་པར་ཆིག་སྡུངས་ཤིག་ཟེར་ནས། ངང་པ་གཉིས་ཀྱིས་དེ་ལྟར་ཁྱེར་ཏེ་ནམ་མཁའ་ལ་འགྲོ་བ་ན། རི་བྲག་གི་བྱིས་པ་རྣམས་ཀྱིས་མཐོང་ནས་ངང་པས་རུས་སྦལ་ཁྱེར་བ་ལྟོས་ཤིག་ཟེར། ཡང་གཞན་ཞིག་ཏུ་སོང་བ་དང་བྱིས་པ་རྣམས་སྔར་བཞིན་ཟེར་བས། རུས་སྦལ་ཆིག་བསྡུང་མ་ནུས་པར་ངང་པས་ཁྱེར་བ་མིན་གྱི་ང་རང་འགྲོ་འདོད་པའོ་ཞེས་སྨྲས་པས། ཁ་ནས་ཤིང་ཤོར་ཏེ་ས་ལ་ལྷུང་། དེར་བྱིས་པ་རྣམས་ཀྱིས་བཟུང་ནས་ཤིན་ཏུ་སྡུག་བསྔལ་བར་གྱུར་ཏོ། །དེའི་ཆེ་ལྟས་སྨྲས་པ།

མཛའ་བཤེས་ཕན་པར་འདོད་རྣམས་ཀྱི།
སྨྲས་པ་གང་ཞིག་མི་འཛིན་པ།
རུས་སྦལ་ཁ་ནས་ཤིང་ཤོར་ལྟར།
དེ་ནི་ལྷུང་ཞིང་ལུས་པར་འགྱུར། །

ལྷ་ས་བཀའ་འགྱུར་འདུལ་བ་ཛ་པ་ཤོག་༢༢་དང་༢༣་དག་ན་ལོ་རྒྱུས་འདི་མཚེས་ཤིང་དེའི་དུས་ཀྱི་རུས་སྦལ་དེ་དགེ་སློང་འདུན་པ་ཡིན་ནོ་ཞེས་

གསུངས་སོ། །

ལེའུ་བཞི་པ་

ཚིགས་བཅད་ ༡༥

མི་བླུན་པོ་ཞིག་ཙནྡན་རིན་ཅན་ཞིག་འཚོང་དུ་སོང་བ་ན། སོལ་བ་འཚོང་
མཁན་ཞིག་དང་མཉམ་དུ་དགོངས་ལ་འཛོམས། ཉིན་གང་བསྐོར་ཀྱང་།
ཙནྡན་ཉོ་མཁན་སུ་ཡང་མ་ཐོབ་པར་ཉིན་ཞག་མང་པོ་སོང་། སོལ་བ་འཚོང་
མཁན་དེ་སོལ་བ་བྲིན་ནས་ལོག་པ་དང་། ཙནྡན་འཚོང་མཁན་དེས། ཙནྡན་
ལ་མི་སྤྲུར་ཏེ། འཚོང་ན་བྲིན་པ་འདུག་བསམ། ཙནྡན་སོལ་བར་བྱས། དེ་ན
ས་ཁོ་སྙིང་རྗེ། ཕོངས་པ་ལས་ཀྱང་ཆེས་ཕོངས་པར་གྱུར་ཏོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༡༦

འདི་ལ་རི་བོང་ཅལ་འདོགས་ཀྱི་དཔེ་ཡང་སྦྱར་ཆོག །དེ་ཡང་སྔོན་རྒྱ་འགྲམ་
ཞིག་ན་རི་བོང་དྲུག་ཡོད་འདུག། དེ་དང་ཐག་ཉེ་བ་ན་ཤིང་སྡོང་ཞིག་ལས
ཡལ་ག་ཞིག་རྒྱ་ནང་དུ་ལྷུང་སྟེ། ཅལ་ཞེས་སྒྲ་བསྒྲགས། དེ་ལ་འདོགས་ཏེ་རི་
བོང་རྣམས་བྲོས། ཝ་ཞིག་གིས་མཐོང་སྟེ། ཅི་འདུག་གམ་ཞེས་དྲིས། རི་བོང་
དག་གིས་ཅལ་འདུག་ཟེར་བ་ན། དེ་ཡང་བྲོས། དེ་བཞིན་དུ་རི་
དྭགས། ཕག །དོམ། དྲེད། སྟག་རྣམས་བྲོས་པ་ན། མཐར་སེང་གེ་ཞིག
གིས་ཅལ་ཞེས་པ་རང་ཡིན་པ་རང་ཅི་ཡིན་ནམ་ཟེར་བ་ན། སུ་ལ་ཡང་ནན
ཏན་གྱི་བཤད་པ་མེད་པས། ཐམས་ཅད་འདུས་ཏེ་ལྟ་བར་ཕྱིན་ ཤིང་གི་ཡལ་
ག་ཞིག་རྒྱ་ལ་ལྷུང་ཡོད་པ་མཐོང་བས། དོན་ལ་འཇིགས་པ་མེད་པར་མ་
བརྟགས་པར་རི་བོང་ཅལ་ཞེས་པའི་སྒྲ་ལ་འདོགས་པའི་གཏམ་དེ་ད་ལྟའི་དུས་
སུ་རྒྱུ་མཚན་ཡང་དག་མེད་པར་མི་མངས་འཇིགས་པས་རྒྱུག་པ་ལ་རི་བོང་
ཅལ་འདོགས་ཞེས་དཔེར་བྱེད་དོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༩

ཡུལ་ཞིག་གི་མཐའ་ན་བྱི་བ་དབྱིག་ལྡ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་ནོར་བུ་རིན་པོ་ཞིག་ཡོད་
འདུག །དེའི་མཐུ་ལས་བྱི་བ་དེ་ཀུན་མ་ཀུ་བ་ལ་མཁས་པར་གྱུར།
དུས་གཅིག་ན་མི་ཞིག་གིས་བྱི་བ་དབྱིག་ལྡན་གྱི་ནོར་བུ་རིན་པོ་ཆེ་འཕྲོགས་
པ་ན། ཁོའི་སེམས་ལ་མྱ་ངན་སྐྱེས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་ཀུ་བའི་ནུས་པ་ཉམས།

རང་གི་ཚང་སྤྲངས། གནས་གཞན་ལ་འཁྱམ་པར་གྱུར་ཏོ། །

ལེའུ་ལྔ་པ་

ཚིགས་བཅད་ ༡

སྲིན་བུ་ནི་སྲིན་པོའི་བུ་སྟེ། འབྱུང་པོའི་བུ་ཡང་ཟེར། སྔོན་སྲིན་བུ་ཞིག་སུམ་
ཅུ་རྩ་གསུམ་གྱི་བརྒྱ་བྱིན་གྱི་ཁང་བཟང་དུ་བབས་ཏེ། སྐད་སྙན་པོ་འབྱིན་པ་ན།
ལྷ་རྣམས་ཀྱིས་འདི་ལྷ་བུ་སྐད་སྙན་འདོན་པ་ནི་ལྷས་ངན་ཡིན་གྱིས། གསོད་
ཅིག་ཟེར་བ་ན། ཁོས་ང་ལ་ལེགས་བཤད་བཟང་པོ་ཞུ་བྱ་ཡོད། ཅུང་ཟད་ཅིག་
ངང་འཐེན་མཛོད་ཟེར་ནས།

བདག་དང་དབྱིག་གི་བཤེས་གཉེན་དང་།
མགྲིན་བཟང་དང་ནི་རྟོག་ཆེན་དང་། །
དགའ་བའི་དབྱངས་དང་མགྲིན་པ་མཐོ།
འདི་དྲུག་འཇིག་རྟེན་དབྱངས་སྙན་དྲུག །

ཅེས་ཟེར་ནས་མགོ་བསྐོར་བཏང་སྟེ། འཕུར་ནས་སོང་ངོ་། །

ཚིགས་བཅད་ ༣

སྔོན་རྒྱ་སྐྱུར་ཀན་པོ་ཞིག་ཡོད་འདུག། ཉ་གསོད་པའི་ནུས་པ་ཉམས་པ་ན།
རྒྱ་འགྲམ་ཞིག་ཏུ་ཅོག་པུར་འདུག་པ་ན། ཉ་ཞིག་གིས་སླས་པ། ཁྱོད་ངོ་ནག་པ་
ཉམས་ཆུང་བ་འདི་ཅི་ཡིན་ནམ་བྱས་པས། ཁོ་ན་རེ། མཚོ་འདི་སྐྱུར་དུ་
སྐམ་པར་འདུག། ཁྱེད་རྣམས་ཤི་ན། ང་ལ་ཟས་མེད་པར་འགྱུར་བ་དེས་ན།
ངའི་སེམས་ལ་ཡ་ང་བ་ཡོད། ཕ་རོལ་ན་མཚོ་བཟང་པོ་ཞིག་འདུག་པ་དེར
ངས་ཁྱེད་ཀུན་རེ་རེ་ནས་སྐྱལ་ལོ་ཟེར། གྲོས་འདི་ལ་ཚང་མ་བསམ་བློ་མཐུན།
ཁོས་ཉ་རེ་རེ་བཞིན་ཁྱེར། མིག་རྒྱངས་ཤིག་སོང་བ་ན་རྡོ་ལེབ་ཅིག་ཡོད་པ
དེར་ཉ་མང་པོ་རེ་རེ་བཞིན་ཟོས། ཉིན་ཅིག་རྒྱ་ལ་གནས་པའི་སེམས་ཅན
གཟུགས་མཁྲིགས་པ་ཞིག་གིས་རྒྱ་སྐྱུར་ཀད་པོས་ཉ་རྣམས་མགོ་བསྐོར་པ
ཤེས་ཏེ། ཁོའི་མགྲིན་པ་ལ་སོ་བཏབ་སྟེ་བསད། ཉ་ལྷག་མ་རྣམས་ཀྱི་སྲོག

བསྐྱབས་སོ། །གདམ་རྒྱུད་འདི། ལེགས་སྦྱར་སྐད་ཀྱི་རྒྱུད་ལྔ་པའི་བཤེས་གཉེན་རྙེད་པའི་ཚིགས་བཅད་༣༣༣པའི་སྐབས་ཀྱི་ཚིགས་ལྷུག་ནའང་མཆིས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༥

སྔོན་ཁྱིམ་བདག་གཡོ་ཅན་ཞིག་ལ་བོང་བུ་ཞིག་ཡོད་འདུག ཙྭ་ཟན་དགོན་པས་བོང་བུ་ལ་གཟིག་ལྤགས་པ་གཡོགས། གཞན་གྱི་ཞིང་དུ་བཏང་། མི་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཞིང་ལ་གཟིག་སླེབས་འདུག་ཟེར། ཀུ་ཅོ་བཏང་། མཐར་ལོ་ཏོག་ཟ་བ་མཐོང་། ཞིང་པ་རྣམས་ཀྱིས་བོང་བུ་གཟིག་ལྤགས་གྱོན་པ་བསད། ཁྱིམ་བདག་གཡོ་ཅན་དེ་ལ་བོང་བུ་བརླག་པ་དང་། རང་གི་ཁྱིམ་མཆིས་པ་རྣམས་ལ་མགོ་བསྐོར་བཏང་བས་ངོ་ཚ་བ་དང་། ཁྲེལ་བའི་གནས་སུ་གྱུར་ཏོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༦

བྲམ་ཟེ་གཞོན་ནུ་ཞིག་ལྷ་མཆོད་པའི་ཕྱིར་དུ་ར་མ་ཞིག་བཙལ་ཏེ། ཁྲིད་ནས་འོང་བ་ན། ས་ཕྱོགས་དེ་ན་རྐུན་པོ་ལྔ་ཡོད་པས་མཐོང་། གཞོན་ནུ་དེ་ལ་མགོ་བསྐོར་བཏང་སྟེ་ར་མ་དེ་འཕྲོག་པར་གྲོས་བྱས། ལམ་གྱི་ཕྱོགས་དང་མཚམས་སོ་སོར་མི་ལྔ་པོ་བགོས་ཏེ། ཚང་མས་མཐུན་པར་ཀྱི་མ་འཛིག་རྟེན་ན་བྲམ་ཟེ་ཁྱི་འཁྲིད་པའང་ཡོད་དོ་ཞེས་ཟེར། དེ་བཞིན་ལམ་ཁག་མང་པོར་མི་མང་པོས་ཟེར་བ་མཐོང་ཞིང་ཐོས་ཏེ། དངོས་གནས་སེམས་ཅན་འདི་ཁྱི་ཡིན་འདུག་བསམ་ནས། ས་ཕྱོགས་དེ་ཉིད་དུ་ར་མ་བོར་ནས་སོང་བ་དང་། རྐུན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་རང་གི་འདོད་པའི་དོན་གྲུབ་སྟེ། དགའ་བཞིན་ར་མ་དེ་ཁྲིད་དེ་སོང་ངོ་། །

ཚིགས་བཅད་ ༧

སྔོན་ཁྱིམ་བདག་ཕྱུག་པོ་བུ་མེད་པ་ཞིག་ཡོད་འདུག་པས་ལྷ་ལ་གསོལ་བ་བཏབ་པས་བུ་ཞིག་བཙས། དེ་ཡི་མིང་ལ་ལྷ་ཆེན་པོ་ཞེས་མིང་བཏགས། ཕ་དེས་བུའི་བཙས་སྟོན་རྒྱས་པ་བྱེད་པའི་ཕྱིར་དུ་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོའི་ཕྱོགས་སུ་ཚོང་ལ་ཕྱིན་ཏེ་ལོ་བཅུ་གཉིས་འགོར། དེ་སྐབས་སུ་བུ་དེ་སྐྱིད་དྲག་པས་ལང་ཚོར་སྨིན་ནས་ལས་ཀྱི་དབང་གིས་རང་གི་མ་ལ་འདོད་ལོག་སྤྱོད་དུ་ཞུགས།

ཕ་ལོག་སྙེ་སླེབ་པར་ཉེ་བ་ན། བུ་དེ་ལ་མ་ཡིས་བུས་ངན་བསླབས་ཏེ་ཕ་གསོད་དུ་བཅུག ནམ་ཞིག་ན་མ་དེ་སྐྱེས་པ་གཞན་ཞིག་དང་མཉམ་དུ་འགྲོགས་པ་མཐོང་ནས། བུ་དེ་ཁོང་ཁྲོས་སེམས་འཁྲུགས་ཏེ། མ་དེ་ཡང་བསད། དེ་ནས་རང་གི་མཆོད་གནས་དགྲ་བཅོམ་པ་ཞིག་ཡོད་པ་ལས་ཆོས་ཅི་རིགས་པ་ཉན་བཞིན་ཡོད་པ་ན། དེའི་མངོན་ཤེས་ཀྱིས་རང་གི་ཉེས་པ་རྣམས་མཁྱེན་ནས་གཞན་ལ་གསུང་བའི་དོགས་པས། དེ་ཡང་བཀྲོངས། དེ་ནས་རང་ཡང་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ་དེ་རྣམས་ལ་ཡིད་སུན་ཏེ། རང་གི་གནས་སུ་སྡོད་སྙིང་མེད་པར་ཡུལ་དབུས་སུ་ཕྱིན། དེའི་ཚེ་ཡུལ་དེར་མུ་གེ་བྱུང་། ཁྱིམ་པའི་རྟེན་ལ་འཚོ་བ་རྙེད་དཀའ་བ་ན། བཙུན་པའི་རྟེན་ལ་འཚོ་བ་ཉིད་སླ་བར་མཐོང་། དུད་ཁྲིད་ལ་སོགས་པ་ནས་གོས་ངུར་སྨྲིག་བཙལ། མཁན་པོ་སོགས་ལ་མ་བལྟོས་པར་རབ་བྱུང་རྟགས་རང་གིས་བླངས། འཚོ་བའི་ཕྱིར་གྲོང་ཁྱེར་ལ་སོགས་པར་བསོད་སྙོམས་བྱེད། ཐར་གྱི་བྱ་བ་རྣམས་ལ་སྙིང་མ་དགའ་བར་བཞིན་ལོག་ནས་བསྡད། བ་ལང་རྫི་ལ་སོགས་པར་ཆོས་འཆད་པ་ན། མི་རྣམས་ཀྱིས་དེ་ལ་ཆོས་པ་རྣམ་དག་ཅིག་འདུག་བསམ། ཁོ་རང་གིས་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡིན་ཚུལ་མི་ཆོས་བླ་མའི་རྫུན་ཡང་སྨྲས། མཚན་མོ་ཞིག་རང་གི་ཉེས་པ། ཕ་བསད་པ་དང་། མ་ལ་འདོད་ལོག་སྤྱད་ཅིང་། ཕྱིས་མ་ཡང་བསད་པ་དང་། དགྲ་བཅོམ་པ་བསད་པ་དང་། བཙུན་པ་རབ་བྱུང་གི་རྟགས་རང་གིས་གྱོན་པ་དང་། མི་ཆོས་བླ་མའི་རྫུན་སྨྲས་པའི་ཉེས་དམིགས་རྣམས་དྲན་ཏེ་སྨྲེ་སྔགས་ཤོར། ཉིན་མོ་འཁོར་རྣམས་ཀྱིས་སྨྲེ་སྔགས་ཤོར་བའི་རྒྱུ་མཚན་དྲིས་པ་ན། ཁོས་ཡིས་སྡུག་བསྔལ་བདེན་པ་སྒྲོགས་པ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་ཀྱི་མ་སྡུག་བསྔལ། ཀྱི་མ་ཀུན་འབྱུང་། སློབ་མ་རྣམས་ལ་མགོ་བསྐོར་བཏང་། མཐར་ཁོ་རང་ཡང་འཆི་བའི་དུས་སུ་དམྱལ་བར་སྐྱེ་བར་ཁས་བླངས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༨

ཤ་ཚོང་སར་རི་དྭགས་བཤད་པའི་ཧ་མ་བསྟན་ནས། བོང་ཤ་ཞིག་རི་དྭགས་ཀྱི་ཤ་ཡིན་པར་མི་ཀུན་ཡིད་ཆེས་སུ་བཅུག གཡོ་ཅན་ཁྲེལ་མེད་པ་དག་གིས་བོང་ཤ་འཚོང་མཁན་ཡང་ཡོད་པས། འདི་འདྲའི་མི་གཡོ་ཅན་རྣམས་ལ་གཟབ་པར་བྱའོ། །ཞེས་བསླབ་བྱ་སྩལ་པའོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༡༡

རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་ན་ཀཱཉྩི་ཞེས་པའི་ཡུལ་ཞིག་མཆིས། ཡུལ་དེ་རྒྱལ་པོ་ཤི་བ་ན། ཕ་ཤི་བ་ན་བུ་ཆེ་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་རྒྱལ་པོ་བྱེད་པའི་སྲོལ་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱལ་བུ་གང་ཡང་རུང་བས་ཕ་དེ་བསད་དེ། རྒྱལ་ཇ་བཛུང་ཐུབ་ན། དེ་ཉིད་རྒྱལ་པོར་འགྱུར་བའི་ལུགས་ཀྱང་མཆིས་པས། རྒྱལ་བུ་ངན་པ་ཁྲེལ་མེད་ཅིག་གིས་རང་གི་ཕ་བསད། ཕ་བསད་པ་ལ་རྒྱལ་ཇ་བཛུངས་ཏེ་རྒྱལ་པོར་གྱུར་པའི་གཏམ་རྒྱུད་མཆིས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༡༥

མི་ཞིག་ལ་རྨ་བྱ་ཟློས་གར་མཁན་ཞིག་ཡོད་འདུག། དུས་གཅིག་ན་རྨ་བྱ་དེའི་མཛུག་སྒྲོ་བྱིས་པ་ན། དེ་ལ་བདག་པོ་དེས་སེམས་སྡུག་བྱུས། རྨ་བྱའི་གཙུག་ཕུད་བཅད་དེ། མཛུག་མ་ལ་རྒྱན་དུ་བཏགས་པ་ན། དོན་དག་ཅི་ཡང་མ་གྲུབ་པའི་དཔེ་བཞིན་རང་ཅག་རྣམས་ཀྱི་ལེགས་པར་བསམ་སྟེ། བྱ་བ་དེ་འདྲ་སྐྱོན་པ་མིན་པ་སུས་བྱེད། སུས་ཀྱང་མི་བྱེད་དོ་ཞེས་ལེགས་བསམ་ལ་ལས་ཀུན་ལེགས་པར་བསྒྲུབ་དགོས་པར་བསྟན་ཏོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༡༧

སྔོན་ཤིང་ནགས་ཤིག་ན་མ་ཧེ་གཤིས་བཟང་པོ་ཞིག་དང་། དེའི་ཐད་ན་སྤྲེའུ་གཤིས་ངན་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡོད་འདུག། སྤྲེའུ་གཤིས་ངན་དེས་མ་ཧེ་གཤིས་བཟང་པོའི་རྒྱབ་སྒང་ལ་འཛེགས། སྤྱོད་པ་རྩིང་པོས་མཐོ་འཚམས་པ་དང་། ཅོ་འདྲི་བ་སྣ་ཚོགས་བྱས་ཀྱང་། མ་ཧེ་ཞི་ཞིང་དུལ་བ་ཡིན་པས་ལན་དུ་འཆེ་བ་མི་བྱེད་པར་བཟོད་པར་རྟག་ཏུ་གནས་སོ། དེ་ནས་ནགས་ཀྱི་ལྷ་རྣམས་ཀྱིས་སྤྲེའུ་མི་སྲུན་པ་དེའི་སྤྱོད་པ་ངན་པ་རྣམས་མཐོང་། སྤྲེའུ་མ་ཧེའི་རྒྱབ་ནས་ཕབ་སྟེ། སླར་མ་ཧེ་ལ་གནོད་པ་དང་། རྣམ་པར་འཆེ་བ་མི་བྱེད་པའི་དམ་བཅའ་ལ་བཀོད་དོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༥

སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཞལ་བཞུགས་པའི་ཆེ་སྨན་པ་འཚོ་བྱེད་གཞོན་ནུས་ཆེ་དང་ལྡན་པ་ཀུན་དགའ་བོ་ལ་མངགས་པ། བཅོས་ལྡན་འདས་ནི་རྡོ་རྗེ་ལྟ་བུའི་སྐུ་བརྙེས་པ་ཡིན། བཅོམ་ལྡན་འདས་སྨན་མར་སྣང་བཅུ་གཉིས་ཕུལ། དེ་མ་ཡིན་པར་གཞན་སུ་ལ་ཡང་སྦྱིན་མི་ཆོག་ཟེར། ཀུན་དགའ་བོས་ཀྱང་སྨན་པའི་ངག་བཞིན་བཅོམ་ལྡན་འདས་ལ་ཕུལ། གཞན་ལ་མ་བྱིན་པ་ན། ལྷས་བྱིན་གྱིས་ང་ལའང་སྨན་མར་སྣང་བཅུ་གཉིས་དགོས། ང་དང་དགེ་སློང་གཽ་ཏ་མ་གཉིས་ལ་རིགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་མེད་ཟེར་ནས། སྨན་མར་སྣང་བཅུ་གཉིས་ཟོས། དེ་མ་འཇུ་བར་འཆི་བ་ལ་ཐུག་ནས། སྨན་པ་ལ་བཤད་པ་ན། སྨན་མ་འཇུ་བ་ཐབས་ཅི་ཡང་མེད་ཟེར། དེ་ནས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱིས་ལྷས་བྱིན་གྱི་སྤྱི་བོར་ཕྱག་བཞག། བྱིན་རླབས་མཛད་པས་ཁོ་ནད་ལས་དྲག་པ་ན། དགེ་སློང་གཽ་ཏ་མས་ཀྱང་སྨན་ལེགས་པར་ཤེས། གསུས་པ་ན་ལྟོགས་རེར་མི་འཆི་བ་འདུག་ཟེར་ནས། བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱི་བདེན་པའི་ཚིག་ཁྱད་དུ་བསོད་དོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༦

སྔོན་ཤིང་ནགས་ཤིག་ན་སེང་གེ་ཞིག་དང་ཝ་སྐྱེས་ཤིག་མཉམ་དུ་ཡོད་འདུག། ཝ་སྐྱེས་དེས་ཡུན་རིང་པོར་སེང་གེས་བསད་པའི་སེམས་ཅན་གྱི་ཤ་མང་པོ་ཟོས། དུས་ཤིག་ལ་སེང་གེས་བསད་པའི་གླང་པོ་ཆེ་ཞིག་ཡོད་པ་འདིའི་ཤ་ཁུར་ཅིག་ཟེར་བ་ན། ཝ་སྐྱེས་ཀྱིས་གཡོ་བྱས་ཏེ་བཤད་པ། ངས་བྱ་བ་གཉིས་དུས་གཅིག་ལ་མི་འོང་། གཅིག་ཇོ་བོས་མཛོད། གཅིག་བདག་གིས་བགྱི་ཟེར། བྱ་བ་གཉིས་ཅི་ཡིན་ནམ་ཞེས་དྲིས་པ་ན། གཅིག་གིས་ཤ་ཁུར་ནས་སྔོན་དུ་འགྲོ་བ་དང་། གཅིག་རྗེང་མ་ན་འཁུན་བཞིན་འགྲོ་བ་ཡིན་ཟེར། སེང་གེས་བསམ་པ། བདག་རི་དྭགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཡིན་པས། ཝ་སྐྱེས་ཀྱི་རྗེང་ན་འཁུན་བཞིན་འགྲོ་བ་ནི། བདག་གི་འོས་མ་ཡིན་བསམ་ནས། གླང་པོ་ཆེའི་ཤ་ཁུར་ནས་སྔོན་དུ་འགྲོ་བ་ཁས་བླངས་ཏེ། སེང་གེས་གླང་ཆེན་གྱི་ཤ་ཁུར་ཏེ་སྔོན་དུ་འགྲོ་བ་དང་། ཝ་སྐྱེས་རྗེང་མ་ན་འཁུན་བཞིན་འགྲོ་བ་ནི་དགའ་བའི་དབྱངས་ཡིན་ཟེར་རོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༨

སྔོན་རྒྱ་གར་དུ། མི་ཞིག་བ་ལང་སྐྱོར་བ་འཚོལ་དུ་སོང་། ཟས་དང་བཏུང་བ་མེད་པར་འཆི་བ་ལ་ཐུག། གད་པའི་ཟུར་ཞིག་ན་ཤིང་སྡོང་ལ་འབྲས་བུ་ཆགས་ཡོད་པ་འཐུ་བ་ན། གད་པ་ནས་ཤིང་ཡལ་ག་དང་བཅས་པ་དོག་རོང་ཞིག་ཏུ་ལྷུང་། ཡུན་རིང་པོར་དེའི་ནང་དུ་ལུས། སྤྲེའུ་སྙིང་རྗེ་ཅན་ཞིག་གིས་མི་སྐད་ཆོར་དེ་བལྟས་པ་ན། མི་ཞིག་དོག་རོང་ན་འཆི་བ་ལ་མངོན་དུ་ཕྱོགས་པ་གཟིགས། དོག་རོང་ནང་དུ་མཆོངས་ནས། མི་རིད་པ་དེ་དེ་ནས་བཏོན། ད་ངལ་གསོ། ཁྱོད་ཀྱིས་གཅན་ཟན་མ་རུངས་པ་འོང་བ་ལ་མིག་ལྟོས་བྱོས་ཟེར་ནས། བག་ཕབས་ཏེ་སྤྲེའུ་གཉིད་ལ་སོང་བ་ན། མི་གཤིས་ངན་པ་དེས། ང་ལུས་རིད་པས་ང་ལ་སྐྱོབས་ཅི་ཡང་མི་འདུག། སྤྲེའུ་འདི་བསད། དེའི་ཤ་ཟ་ན་ངའི་ལུས་པོ་གསོས་པ་འདུག་ཅེས་བསམ། རྡོ་བ་ཆེན་པོ་ཞིག་རང་ལ་བཀའ་དྲིན་ཅན་གྱི་སྤྲེའུ་ལ་ཕངས་པ་ན་སྤྲེའུ་གཉིད་སད། ལུས་ལ་སྐྱོན་མེད་པར་རྒྱངས་མཆོངས་ཏེ་བལྟས་པ་ན། མི་དེ་ངོ་ཚ་ནས། ཁ་སྐྱེངས། གདོང་ཕབ་སྟེ་འདུག་པ་ན། སླར་ཡང་སྙིང་རྗེ་ཆེན་པོ་སྐྱེས་ཏེ། མི་ངན་དེ་ནགས་ཀྱི་མཐའ་བར་དུ་བདེ་བར་བསྐྱལ། ཁྱོད་ནི་མི་ཡིན་པ་དལ་འབྱོར་སྙིང་པོ་མེད་པར་མ་བྱེད། སྡིག་པ་སྤོངས། དགེ་བ་སྒྲུབས་ཤིག་ཅེས་གསུངས་ནས་རང་གི་གནས་སུ་སོང་ངོ་། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༨

སྔོན་ཤིང་ནགས་ཤིག་ན་རི་དྭགས་ལུས་གསེར་གྱི་མདོག་ཅན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞིག་བཞུགས། རྗོན་པ་ཞིག་གྲོག་པོའི་ཆུས་ཁྱེར་བ་ན་དེ་ཡིས་གཟིགས། སྙིང་རྗེ་འཁྲུངས། རྗོན་པ་དེ་ཆུ་ལས་བཏོན། རྗོན་པས་ཁྱེད་ང་ལ་བཀའ་དྲིན་ཆེ། ངའི་ཁྱིམ་ལ་ཕེབས་པར་ཞུས། རི་དྭགས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས། ཁྱེད་ཀྱི་མིའི་འགྲོ་སྣངས་དང་། བདག་རི་དྭགས་ཀྱི་འགྲོ་སྣངས་མི་འདྲ། ཁྱེད་ཀྱིས་བདག་ལ་ཕན་པར་འདོད་ན། བདག་འདི་ན་ཡོད་པ་སུ་ལའང་མ་ཟེར་ཅིག་གསུངས། མི་དེ་ཡུལ་དུ་ལོག་པ་ན། ཡུལ་དེའི་རྒྱལ་པོའི་རྨི་ལམ་དུ་རི་དྭགས་ལུས་གསེར་གྱི་མདོག་ཅན་ཞིག་མཐོང་པ་དེ་ཤིང་ནགས་ན་ཡོད་པ་ཐག་ཆོད། སུས་སྟོན་ཐུབ་པ་དེ་ལ་བྱ་དགའ་ཆེན་པོ་སྦྱིན་ནོ་ཞེས་

ཁྲིལ་བསྒྲགས་པ་ན། མི་དེ་ལ་ནོར་འདོད་སྐྱེས། རི་དྭགས་དེ་ཉིད་རི་དེ་ན་འདུག་པ་རྒྱལ་པོ་ལ་བསྟན། རྒྱལ་པོས་མདའ་རྒྱབ་པར་རྩོམ་པ་ན། རི་དྭགས་ཀྱིས་མིའི་སྐད་དུ། རྒྱལ་པོ་ལ་ཙུང་ཟད་ཅིག་བཞུགས་ཤིག། བདག་འདི་ན་ཡོད་པ་སུ་ལས་གསན་ཞེས་ཞུས་པ་ན། རང་ཉིད་ཀྱིས་ཆུ་ལས་བསྐྱབས་པའི་མི་དེ་རྒྱལ་པོས་བསྟན་པ་ན། མི་དེ་ངོ་ཚ་གདོང་སྨད་དེ་འདུག་པ་རྒྱལ་པོས་རྩད་བཅད། སྔར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཤེས་པ་ན། མི་མ་རབས་དེ་ལ་ཆད་པ་གཅོད་པ་ན། རི་དྭགས་ལ་སྙིང་རྗེ་འཁྲུངས་ཏེ་མི་དེ་ལ་ཆད་པ་མེད་པར་མཛོད་ཅིག། འདི་ལྟར་གྱུར་པ་ནི་བདག་རང་གི་ལས་ཀྱི་རྣམ་པར་སྨིན་པ་ཡིན་ཞེས་གསུངས་སོ། །གཏམ་རྒྱུད་འདི་ཉིད་དམར་སྟོན་གྱི་འགྲེལ་པར་སྐྱེས་རབས་སོ་བཞི་པའི་སྐྱེ་རབས་ཉེར་དྲུག་པ་གཞིར་བཟུང་ནས་བྲིས་པར་མངོན་ནོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༤༠

བྱ་ཐམས་ཅད་འདུས་ཏེ་རྒྱལ་པོ་འཚོལ་བ་ན། ཁ་ཅིག་ན་རེ། འུག་པ་ལ་བལྟས་ཏེ། འདི་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་གཟི་བརྗིད་ཆེ། མཚན་མོ་འགྲོ་ན་མིག་གསལ། མགོ་ལ་རྭ་ཡོད་པས། འདི་ཉིད་བདག་ཅག་གི་རྒྱལ་པོར་འོས་སོ་ཟེར་བ་ན། བྱ་ཁ་ཏ་ན་རེ། ཁྱེད་ཅག་གིས་ཅི་ཟེར། འུག་པ་འདིའི་རྐང་པ་སེར་གས་གང་། ཞག་མིག་པ། སྐད་མི་སྙན། བྱའི་མགོ་ལ་རྭ་བྱུང་བ་ལྟས་ངན་ཡིན། བདག་གིས་མ་རྟོགས་སོ་ཟེར་ནས་ཁོ་སོང་བ་དང་། བྱ་ཐམས་ཅད་ན་རེ། བདེན་ངེས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ཚང་བས། འུག་པ་གཅིག་པུ་དེར་བོར། བྱ་ཐམས་ཅད་སོ་སོར་བྱེས་སོ། །དེ་ནས་བཟུང་བྱ་རོག་དང་འུག་པ་གཉིས་བསྐལ་པའི་བར་དུ་འཁོན་ནོ། །

ལེའུ་དྲུག་པ

ཚིགས་བཅད་ ༣༥

ཕྱུགས་བྱེའུ་ལ་ཕ་ཕྱུང་ཡང་ཟེར། སྔོན་བྱ་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་པོ་འཚོལ་བར་རྩོམ་པའི་ཚེ། སུས་ཉི་མ་ཤར་བ་སྔོན་དུ་མཐོང་བ་དེ་རྒྱལ་པོར་སྐོ་བ་ཡིན་ཟེར་བ་ན། ཕ་ཕྱུང་དང་། ཕུག་རོན་གཉིས་ཀྱིས་མཐོང་བར་མཚུངས་ཀྱང་། ཕ་ཕྱུང་གིས་ཕུག་རོན་ལ་ཕྱི་འགམ་དུ་བཙུག་སྟེ་མགོ་བཏང་བ་དེ་བྱ་ཀུན་གྱིས

མཐོང་སྟེ། ཕ་ཡུང་ལ་རྒྱལ་པོའི་གོ་ས་མ་སྟེར། ཡང་སྔ་གནམ་གྱི་མཐོ་ཤོས་སུ་སླེབས་པ་ལ་རྒྱལ་པོའི་གོ་ས་སྟེར་བྱ་བྱས་པ་ན། ཕ་ཡུང་བྱ་རྒོད་ཀྱི་སྤྱི་གསེབ་ཏུ་ཞུགས་ནས་སོང་། བྱ་ཐམས་ཅད་དམའ་བར་ལུས། བྱ་རྒོད་མཐོ་ཤོས་སུ་སླེབས་ཟེར་བ་ན། ཕ་ཡུང་གིས་དེ་བས་ཀྱང་། ང་མཐོ་བར་སླེབས་ཟེར་བ་ན། བྱ་ཐམས་ཅད་ན་རེ། ཁྱོད་ལ་སྤུ་མེད་ལ་ནྭ་ཡོད། མདོག་མི་སྡུག། རྒྱལ་པོ་ཕར་ཞོག། བྱ་ཕལ་པའི་གྲལ་དུ་ཡང་འོས་པ་མི་འདུག་ཅེས་ཟེར་ནས་བྱ་ཁྲུ་ནས་ཕུད་དོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༥༨

སྒྲ་ངན་དཔུང་ཚོགས་བཅུ་གཉིས་དང་། སྐྱ་སེང་བུ་ལྔའི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱ་གར་གྱི་སྙན་དངགས་མཁན་པོ། དྲང་སྲོང་རྒྱས་པས་བརྩམས་པའི་མ་ཧཱ་བྷ་ར་ཏ་ཞེས་པ་ན་གསལ། བོད་ཀྱི་སྙན་དངགས་མཁན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་གདམ་རྒྱུད་འདི་ཡ་མཚན་པར་གཟིགས་ཏེ་གཅེས་སྤྲས་མཛད། དམར་སྟོན་གྱི་འགྲེལ་པ་ལས་བཏུས་ཏེ། གདམ་རྒྱུད་ཙུང་ཟད་འབྲི་བར་བྱ། དྲང་སྲོང་རྒྱས་པ་ཞེས་པའི་ཆུང་མ་རྒྱལ་རིགས་མ་ལ་སྲས་སྐྱ་སེང་ཞེས་པ་དང་། ཆུང་མ་བྲམ་ཟེ་མོ་ལ་ཡུལ་འཁོར་སྐྱོང་ཞེས་པ་བྱུང་། དེའི་དུས་སུ་རྒྱལ་སྲིད་སྐྱ་སེང་གིས་སྐྱོང་། ཡུལ་འཁོར་སྐྱོང་ལ་བུ་མེད་པ་ཡིན། ཡབ་རྒྱས་པས་ཁྱོད་ལ་བུ་བརྒྱ་ཡོད་ཅིག །ཅེས་སྨོན་ལམ་བཏབ། ཆུང་མ་ལ་ཤ་གོར་གོར་ཞིག་བྱུང་། ཡུལ་འཁོར་སྐྱོང་གིས་ཕ་ལ་བུ་བརྒྱ་བས་གཅིག་ཀྱང་མ་བྱུང་་ཞེས་ཤ་གོར་གོར་ཞིག་བྱུང་བའི་གདམ་བཤད། ཕ་ཡིས་དེ་ཉིད་བུ་བརྒྱ་ལ་འགྱུར་རོ་ཞེས་པ་ལྟར། ཤ་གོར་གོར་བདུབ་པ་ལས་བུ་བརྒྱ་བྱུང་། དེ་ལ་མཚན་མཁན་རྣམས་ཀྱིས་འདི་དག་མྱུར་དུ་མ་བསད་ན། རིགས་རྒྱུད་ལ་གནོད། རབས་ཆད་པར་འགྱུར་ཞེས་ལུང་བསྟན་ཀྱང་། དེ་དག་གི་ཡུམ་གྱིས་སླས་པ། འདི་དག་གི་མཚན་མ་ངན་ཡང་། ང་རང་གི་ལུས་ལས་ཆད་པའི་བུ་ཡིན་པས་གསོད་མི་ཕོད་ཟེར། རྒྱལ་པོ་སྐྱ་སེང་ལ་བུ་མེད་པས་བཙུན་མོ་གཉིས་དང་འགྲོགས་ཏེ། ཤིང་ནགས་སུ་སོང་། སྐྱ་སེང་གིས་དྲང་སྲོང་ཞིག་རི་དྭགས་ལ་སྤྲུལ་པ་ནོར་འཁྲུལ་གྱིས་བསད། འཆི་ཁར་དྲང་སྲོང་དེས། ཁྱོད་འདོད་པ་སྤྱོད་པ་ན་འཆི་བར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་དམོད་པ་བོར། དེའི་དབང་གིས་

སྐྱ་སེང་གིས་བཙུན་མོ་གཉིས་ལ་འདོད་པ་སྤྱོད་མ་ཐུབ། བཙུན་མོ་མ་དྲི་དང་། ཀུནྟི་ཞེས་པ་གཉིས་ཀྱིས་ཐབས་ཤེས་ཀྱིས་ལྷའི་སྐྱེས་པ་གཞན་དང་འགྲོགས་ཏེ། སྲིད་སྒྲུབ་ལ་སོགས་པ་བུ་ལྔ་བྱུང་། དེ་དག་ལ་སྐྱ་སེང་བུ་ལྔ་ཟེར། མཐར་སྐྱ་སེང་གིས་བཙུན་མོ་མ་དྲི་ལ་ཆགས་པ་སྤྱོད་པས་མངལ་དུ་ས་བོན་ལྷུང་བ་དང་ཤིའོ། །དེ་ནས་མ་དྲིས་ཀུན་ཏི་ལ། ངའི་བུ་གསུམ་དང་། ཁྱེད་ཀྱི་བུ་གཉིས་བཅས་སྐྱོངས་ཤིག་ཅེས་ཁ་མཆིམས་བོར། སྐྱ་སེང་གི་སྤུར་མེ་འབར་བའི་ནང་དུ་མཆོངས་ཏེ་ཤིའོ། །དེ་ནས་ཀུན་ཏི་དང་བུ་ལྔ་རང་གི་ཕོ་བྲང་དུ་འོངས་ཏེ་གནས་པ་ན། གྲོང་ཁྱེར་གྱི་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་འདུད་ཅིང་བྱམས་པ་ན། ཕ་སྤུན་པོ་སྒྲ་ངན་ལ་ངན་སེམས་སྐྱེས་ཏེ། འདི་རྣམས་ཆེན་པོར་འགྱུར་བ་དང་ང་ཙག་གི་རྒྱལ་སྲིད་འཕྲོག་པར་འགྱུར། ད་ལྟ་ཆུང་དུས་སུ་གསད་དགོས་ཞེས་བསམ། ལ་ཆའི་ཁང་པ་ཞིག་བྱས་ཏེ། དེ་ཀུན་དེ་རུ་བཞག་ནས་མེ་སྤར། དེ་དག་ས་འོག་གི་གསང་ལམ་ནས་བྲོས་ནས་ཤོར་ཐུབ། སྐྱ་སེང་བུ་ལྔ་ཀས་སྲིན་པོའི་བུ་མོ་ཞིག་མནའ་མར་བླངས། རེས་མོས་ཀྱིས་ཉལ་པོ་བྱས། དེ་ནས་སྲིད་སྒྲུབ་སོགས་སྐྱ་སེང་བུ་ལྔ་དང་། དེ་དག་གི་ཆུང་མ་ལ་འཇིགས་སྲེའི་བུ་ཞིག་བཙས། མིང་བུམ་སྣ་བཏགས། དེ་ནས་འཇིགས་སྲེའི་བུ་དེ། སྐྱ་སེང་བུ་གཞན་བཞིའི་ཚ་བོར་ཆགས་པ་དང་། སྐྱ་སེང་བུ་ལྔ་དང་། དེདག་གི་ཆུང་མ་དང་། མ་ཀུན་ཏི་བཅས་བརྒྱད་པོ་སྐྱིད་པར་ཡོད་པ་ལ་སྒྲ་ངན་སྤུན་བརྒྱ་དང་དམག་འཐབ་དགོས་པ་བྱུང་། དེ་ནས་ཁྲབ་འཛུག་གིས་གྲོགས་བྱས་ཏེ། སྲིད་སྒྲུབ་ཀྱིས་སྒྲ་ངན་སྤུན་བརྒྱ་དཔུང་ཚོགས་བཅུ་གཉིས་པོ་ཐམས་ཅད་བསད། དེ་ནས་རྒྱ་གར་ཛམྦུ་གླིང་གི་རྒྱལ་པོ་གཡུལ་ངོར་བཏན་པ་སྤྱན་གྱིས་བྱེད་དོ། །དེ་དག་ལོ་རྒྱུས་མི་འདྲ་བ་མང་དུ་ཡོད་པར་མངོན་ཞིང་། བོད་ཀྱི་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་གདམ་རྒྱུད་བྲིས། བོད་ཀྱི་མཁས་པའི་དབང་པོ་དུང་དཀར་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་གྱིས་ཁམས་སྤྲུལ་རིན་པོ་ཆེ་ཀུན་དགའ་བསྟན་འཛིན་གྱིས་མཛད་པའི་སྙན་ངག་གི་འགྲེལ་པ་དབྱངས་ཅན་ངག་གི་རོལ་མཚོ། ལུགས་སྤར་མ་ཤོག་གྲངས་༡༩༨ནས་༡༩༧བར་གསལ་བ་དེར་གཟིགས་ཤིག། ཅེས་རང་གི་གསུང་རྩོམ་དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད་དུ་གསུངས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༥༧

རྒྱ་གར་ཤར་ཕྱོགས་གོ་ཊ་ཞེས་བྱ་བའི་ཡུལ་ན། རྒྱལ་པོ་བསོད་ནམས་ཅན་
དགའ་བྱེད་སྐྱོང་ཟེར་བ་ཞིག་ཡོད་འདུག། དེ་ཡིས་རང་གི་འཁོར་བསྡུས་ཏེ།
གླིང་ཕྲན་པ་རྣམས་འདུལ་བའི་ཕྱིར་དུ། རྒྱ་མཚོ་འཆིང་ལ་དམག་དྲོངས་
ཤིག་ཅེས་པས། རྒྱ་མཚོ་བཅིངས་པར་གྱུར། དེ་ནས་ཡུན་རིང་མོ་ཞིག་ན
ས་བུད་མེད་ཅིག་གིས་རྒྱན་ལ་སོགས་པ་དངོས་པོ་མཆོག་ཏུ་གྱུར་པ་མང་པོ་གོ
ཊའི་རྒྱལ་པོ་ལ་ཕུལ་ནས། བདག་གི་རྗེ་བོ་བཅིངས་པ་ཐོངས་ཤིག་ཅེས་ཞུས།
ནམ་བཅིངས་སམ། ཞེས་དྲིས་པ་ན། རྒྱ་མཚོ་བཅིངས་ལ་དམག་དྲོངས་ཤིག་
གསུངས་པ། དེའི་དུས་ནའོ་ཞེས་ཞུས། རྒྱལ་པོས། ད་འོ་ན། རྒྱ་མཚོ་
བཅིངས་པ་དེ་ཐོངས་ཤིག །ཅེསགསུངས་་པ་ན། རྒྱ་མཚོ་བཅིངས་པ་ལ་གྲོལ་
ཅེས་གྲག་གོ །

ལེའུ་བདུན་པ

ཚིགས་བཅད་ ༣༢

ལན་གཅིག་ན། ཝ་སྐྱེས་ཤིག་གྲོང་འདབས་ཤིག་ཏུ་ཟས་འཚོལ་བར་
སོང་བ་ན། དེ་ན་ལུག་མི་སྣུན་པ་གཉིས་ཡུན་རིང་དུ་འཐབ་ཀྱིན་ཡོད་པ་
ཡིན། དེ་དག་གི་མགོ་ནས་ཁྲག་མང་པོ་བྱུང་། སའི་སྟེང་ལ་ཁྲག་ཟག་པ་དེ་
ལྡག་པར་སོང་བ་ན། རྐྱེན་ངན་གྱིས་ལུག་དེ་གཉིས་འཐབ་པའི་བར་དུ་ཚུད་དེ།
ཝ་སྐྱེས་དེ་ཡི་མགོ་མེར་མེར་བྱས་སོ་ཞེས་གྲག་གོ །

ཚིགས་བཅད་ ༣༣

དུས་ཤིག་ན། འུག་པའི་རྒྱལ་པོ་འདབ་བཟང་དང་། བྱ་རོག་གི་རྒྱལ་པོ་ཡུལ་
འཁོར་སྐྱོང་ཞེས་བྱ་བ་གཉིས་དགྲ་བོར་གྱུར། འུག་པའི་བློན་པོ་གསེར་ཅན་
དང་། བྱ་རོག་གི་བློན་པོ་སྤྲིན་གྱི་ཤུགས་ཅན་ཞེས་བྱ་བ་གཉིས་ཀྱང་ཡོད་འདུག།
འུག་པའི་དམག་དང་། བྱ་རོག་གི་དམག་ཡུན་རིང་འཐབ་ཀྱང་། རྒྱལ་ཕམ་
ཆེར་མ་བྱུང་། དེ་ནས་བྱ་རོག་གི་བློན་པོས་བདག་ཅག་གིས་འུག་པའི་དམག
ལས་རྒྱལ་བ་དཀའ་བ་འདུག། རྫུམ་བྱས་ཀྱང་མི་ཉན་པ་འདུག། ད་འདི་ཀུན་
བསླུས་ནས་མགོ་བསྐོར་དགོས་པ་འདུག། ཁྱེད་ཅག་གིས་ངའི་སྤུ་རྣམས་
ཐོགས། ཡན་ལག་བཅད་དེ་བོར། དེ་ནས་ཁྱེད་ཅག་འབྲོས་ཤིག་ཟེར་བ་
བཞིན་བྱས་པ་ན། འུག་པ་རྣམས་དེར་སླེབས་པ་དང་གཞན་སུ་ཡང་མེད་པར

བྱ་རོག་བློན་པོ་ལུས་པོ་རྨས་ཏེ་ཡོད་པ་མཐོང་། དེ་དག་གིས་དྲིས་པ་ན།
ཁོས་ང་རྫུམ་བྱེད་པ་ལ་དགའ། ངའི་གྲོགས་དེ་རྣམས་འཐབ་པ་ལ་དགའ་བས།
ངའི་སྤུ་བཏོགས། ཡན་ལག་བཅད་ཅེས་སླས་པ་ན། འུག་པའི་རྒྱལ་པོ་དེ་ལ་
ཡིད་ཆེས། ཚང་ལ་ཁྲིད་པ་ན། འུག་པའི་བློནཔོ་་གསེར་མིག་ཅན་གྱིས་དགྲ
བོ་རང་གི་ཚང་དུ་འཁྲིད་པ་མི་ལེགས་ཞེས་ཞུས་ཀྱང་། རྒྱལ་པོས་མ་མཉན།
འདོད་པ་མ་མཐུན་པ་ན། བློན་པོ་གསེར་མིག་ཅན་རྒྱལ་པོ་ལས་ལོགས་སུ་
སོང་། དེ་ནས་འུག་པའི་རྒྱལ་པོས། བྱ་རོག་བློན་པོ་ཡུལ་འཁོར་སྐྱོང་ལ་འདི་
ལྟར་ཟེར། ཁྱོད་བློ་གྲོས་ཅན་ཡིན་པས། གནས་འདི་་སྐྱིད་ཉམས་ཤིག་ཏུ་བཟོ་
དགོས་ཟེར་བ་ན། ཡུལ་འཁོར་སྐྱོང་གིས་ཤིང་རྐམ་མང་པོས་འུག་ཚང་
བརྩིགས། ལྟོ་བ་དུལ་མས་གཞལ་གཞལ་བྱས་ཏེ་སྐྱིད་ཉམས་ཤིག་ཏུ་བཟོས།
འུག་པའི་རྒྱལ་པོ་འཁོར་བཅས་བག་ཕེབས་པར་ཡོད་པ་ན། ཁོས་རང་གི་
རིགས་བྱ་རོག་རེ་རེས་མེ་མགལ་རེ་ཁུར་ནས་ཤོག་ཅིག་ཅེས་ལོན་བཏང་།
དེ་བཞིན་ཚང་མས་མེ་མགལ་ཁྱེར་འོངས་ཏེ། འུག་པའི་ཚངཐམས་ཅད་མེ་
ལ་བསྲེགས་ཏེ་འུག་པ་ཚང་མ་ཤིའོ། །དེས་ན་ད་ལྟ་ཡོད་པའི་འུག་པ་རྣམས་
བློན་པོ་གསེར་མིག་ཅན་གྱི་རིགས་རྒྱུད་ཡིན་ཞེས་ཟེར་རོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༤

ཏ་ཊི་བྷ་ཞེས་པ་ནི་བྱེའུ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་སྟེ། དེའི་ཚང་རྒྱ་མཚོའི་འགྲམ་ན་
ཡོད་པ། རྒྱ་མཚོའི་རླབས་ཀྱིས་འཕྱུགས་ཏེ་བཤིག་པ་ན། བྱེའུ་དེས་བྱ་གཞན་
ཐམས་ཅད་ལ་སྨྲས་པ་ན། བདག་ཅག་གིས་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་ལ་ཅི་ཞིག་དགྲ་
ལན་བྱེད་ཐུབ། ཅང་མི་ཐུབ་ཅེས་ཟེར་ཅིང་། སྐད་ཆེན་པོས་བོས་ཏེ། བྱའི་
རྒྱལ་པོ་ནམ་མཁའ་ལྡིང་ལ་ཁྱེད་ཀྱིས་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་བྱའི་རིགས་ལ་འདི་
འདྲའི་གནོད་པ་བྱེད་པ་གཟིགས་སམ། ཞེས་སྒྲ་ཆེན་པོ་བསྒྲགས་པས། ན
མ་མཁའ་ལྡིང་ཁྲོས་ཏེ་རྒྱ་མཚོ་ན་གནས་པའི་ཀླུ་ཐམས་ཅད་འཛོམས་ཤིང་རྒྱ་
མཚོ་ལ་གནོད་ལན་བྱས་པ་ན། འཆིང་བསྒྲིགས། སླར་བྱེའུ་རྣམས་ཀྱི་ཚང་
རྒྱ་མཚོའི་འགྲམ་དུ་ཆུ་རླབས་མི་སླེབ་པའི་གནས་སུ་ཚང་བྱེད་པར་བསམ་བློ
མཐུན་པར་གྱུར། བྱེའུ་རྣམས་ཆུ་རླབས་ཀྱི་གནོད་པ་མེད་པར་བདེ་བར་བག
ཕེབས་པར་གནས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༠

ཕྱི་རོལ་པའི་ལྷ་གྲགས་ཆེ་བ་ཐམས་ཅད་འདུས་ནས། ལྷའི་དགའ་སྟོན་དང་
འདུན་མའི་གྲོས་བྱེད་པར་བསྒྲགས་པ་ན། གཞན་རྣམས་སླེབས་ཀྱང་།
དབང་ཕྱུག་ཆེན་པོ་མ་སླེབ་པར་འགོར། རིང་མོ་ཞིག་ན་ལུས་ཆེན་པོ་ཕྱོགས་
ཀུན་ཁྱབ་པར་བྱས་ཏེ། འོངས་པ་ན་གད་མོ་ཤོར་མཁན་དག་གི་སོ་ཕུད།
དེར་ལྷ་ཚངས་པ་ན་རེ། ངས་འདིའི་སྐྱེ་རབས་བཤད་པར་བྱའོ་ཟེར་ནས།
སྐྱེ་སྤྱིངས་ཏེ་མགོ་སྟོན་པ་ན། ཁོ་རོ་ལང་ཡིན་པ་བཤད་ཀྱི་དོགས་ཀྱིས་ཚངས་
པའི་སྐྱེ་སེན་མོས་བྲེགས། དེ་ནས་བྲམ་ཟེ་བསད་པས་མ་དགའ་ནས། ལུས་
ལ་རུས་པའི་རྒྱན་དང་། གླང་པོ་ཆེའི་པགས་པ་དང་། ལག་ན་ཐོད་པ་དང་
གདུང་འཛིན། ཀུན་ཏུ་འཁྱམས་ཏེ། སྐྱེ་བོ་མང་པོའི་མདུན་དུ་གར་བྱེད།
བང་རྒྱུག་བཏང་བ་གཞན་གྱིས་སླད་པའི་གནས་ཡིན་པ་ལ། ཁྱབ་འཇུག་ན་རེ།

དུད་ཁྲོད་དུ་ནི་གང་གནས་ཤིང་།
བྱང་པོའི་ཚོགས་དང་ལྡན་ཅིག་གནས།
འདི་འདྲ་བ་ཡང་ལྷ་ཡིན་ན།
ཤ་ཟ་གང་ཞིག་ཡིན་པ་སྨྲོས། །

ཞེས་བསྒྲགས་སོ། །ཞེས་འགྲེལ་པ་ན་གསལ་བ་རྒྱ་གར་སློན་རབས་གཏམ་
རྒྱུད་ཅིག་ན་ཡོད་ངེས་པ་བཙལ་ཏེ་གཟིགས་པར་འཚལ།

ཚིགས་བཅད་ ༣༨

ཆུ་སྐྱུར་དང་གསེར་ཅན་སོགས་ལྷ་མ་ཡིན་གྱི་དབང་པོའི་མིང་རྣམ་
གྲངས་ཡིན། གསེར་ཅན་ཞེས་བྱ་བས་ལོ་མང་པོ་དབང་ཕྱུག་སྒྲུབ་པས།
རིང་མོ་ཞིག་ནས་དབང་ཕྱུག་དངོས་གྲུབ་སྟེ། ཁྱོད་ལ་མཆོག་སྦྱིན་གྱི།
གང་འདོད་པ་སློངས་ཤིག་ཟེར་བ་ན། གསེར་ཅན་གྱིས། བདག་ཁང་པའི་ཕྱི་ན
ང་གང་དུའང་མི་གསོད། ས་དང་ནམ་མཁར་མི་གསོད། ཉིན་མཚན་གང་
དུའང་མི་གསོད། མི་དང་མི་མ་ཡིན་དང་། མཚོན་ཆ་དང་མཚོན་མ་ཡིན་
པས་མི་གསོད་པའི་མཆོག་སྩོལ་ཅིག་ཞུས། དབང་ཕྱུག་ཆེན་པོས་མཆོག་བྱིན།

དེ་ནས་གསེར་ཅན་གྱིས་རང་གི་བུ་ལ་ང་ལ་བསྟོད་པ་བགྱིས་ལ་གསོད་ཅིག།
དེ་མིན་ཁྱོད་འཆིའོ་ཟེར་བས། རང་གི་ཕ་ལ་བསྟོད་པ་བྱེད་པ་མ་ཤེས་པར་བུ
དེ་སེམས་ཁོང་དུ་ཆུད་ཅིང་ཡོད་པ་ན། ཁྱབ་འཇུག་མི་ཕལ་པའི་གཟུགས་སུ་
བྱས་ཏེ། དེའི་དྲུང་དུ་སོང་། དེ་ལ་ཇི་ལྟར་གྱུར་པ་དྲིས། གཞོན་ནུ་དེས་ལོ་
རྒྱུས་བཤད་པ་དང་། ངས་ཁྱོད་ལ་སློབ་བོ་ཟེར་བ་ན། དེ་སེམས་དགའ་སྟེ་
ཞུས་པ་ན། ཁྱོད་སོང་ལ་སློའི་ཐེམ་པའི་སྒང་ལ་ཁྲི་བཙུགས་ཏེ། དེའི་སྟེང་དུ་
ཕ་ཞོག་ལ་འདི་སྐད་བརྗོད་ཅིག།

རི་བོ་རི་བོ་ལ་ནི་ཐུབ་པ་བཞུགས།
ཆུ་བོ་ཆུ་བོ་ལ་ནི་ཆུ་ལྷ་བཞུགས།
བཞི་མདོ་བཞི་མདོ་ལ་ནི་ཞི་བ་སྟེ།
ཐམས་ཅད་ཀུན་ལ་ཁྱབ་བྱེད་ཁྱབ་འཇུག་ཡིན། །

ཞེས་གཞོན་ནུས་ཇི་ལྟར་བསླབས་པ་བཞིན་བྱས་པས། ཁོའི་བསྟོད་པར་མ་
སོང་བར། ཁྱབ་འཇུག་གི་བསྟོད་པར་སོང་བས། ཐེམ་པའི་ཁྲིའི་སྟེང་ན་ཡོད་
པའི་ཕ་གསེར་ཅན་སེམས་ཤིན་ཏུ་ཁྲོས་ཏེ། ཐམས་ཅད་ན་ཁྱབ་འཇུག་ཡོད་ན།
འདི་ནའང་ཁྱབ་འཇུག་ཡོད་དམ་ཟེར་བཞིན་ཐེམ་པ་ལ་ཁུ་ཚུར་བརྡུན་པ་ན།
དེ་ནས་ཁྱབ་འཇུག་མི་སེང་གེ་ཐེམ་པའི་སེར་ཀ་ནས་བྱུང་སྟེ། སྔར་གྱི་དབང་
ཕྱུག་ཆེན་པོས་མིས་མི་གསོད་པའི་གཉེན་པོར་སེང་གེས། ཁང་པའི་ནང་དང་
ཕྱི་རུ་མི་གསོད་པའི་གཉེན་པོར་ཐེམ་པ་རུ། ས་དང་གནམ་དུ་མི་གསོད་པའི་
གཉེན་པོར་པང་དུ། ཉིན་མོ་དང་མཚན་མོ་མི་གསོད་པའི་གཉེན་པོར་ཉི་མ་
ནུབ་རིར་ནུབ་པ་མཐུན་མཚམས་སུ། མཚོན་དང་མཚོན་ཆ་མ་ཡིན་པའི་
གཉེན་པོར་སྡེར་མོས། ཁྱབ་འཇུག་གི་སེན་མོར་བླངས་ཏེ་བསད་ཅེས་གྲག་གོ
།

ཚིགས་བཅད་ ༤༡

ནགས་འདབ་ཅིག་ན། ཐི་བ་སྡེ་ཕུག་རོན་བྱི་བྲག་པ་ཁྲོ་ཤུག་གཉིས་ཡོད་འདུག།
དབྱར་ཚ་བའི་དུས་ལ་སྤོ་ཚོད་བདུས་ཏེ་སྐམ་པ་ན། ཐི་བ་མོ་སྤྱང་དུ་བསྡད།
ཐི་བ་ཕོ་དེ་ཕྱི་ལོགས་ལ་སོང་སྟེ་ལོག་འོངས་པ་ན། སྤོ་ཚོད་བསྐམས་ཏེ་བོངས་
ཆུང་བར་སོང་བ་ན། ཕོ་དེས་མོ་དེ་ལ་ཁྱོད་ཀྱིས་ང་མེད་པའི་དུས་ལ་སྤོ་ཚོད་

ཟོས་འདུག་ཟེར་ནས། འཛིངས་མོ་བཏང་། མོས་ཟོས་མེད་པ་བདེན་པ་ཡིན། ཟེར་ཀྱང་། ཕོའི་ཁོང་ཁྲོ་མ་ཞི་བར་ཆུང་མ་ལ་དོན་མེད་དུ་བརྡུངས་ཏེ། མོ་ཤུལ་བསྡད་དེ་ཤིའོ། །དེ་ནས་ཕོ་དེ་རང་གཅིག་པུས་སྤོ་ཚོད་བསྒྲུགས་ཏེ་བརྐམ་པ་ན། སྤོ་ཚོད་ཉུང་བར་འགྲོ་བ་མཐོང་། རང་གི་སྐྱོན་མཐོང་། རང་གི་ཆུང་མ་ཉེས་པ་མེད་པ་ལ་བརྡུངས་ཏེ་བསད་པའི་འབྲས་བུ་སྡུག་བསྔལ་བ་ཚེ་དེ་ཉིད་དང་། ཚེ་རབས་གཞན་དུའང་མྱོང་བར་གྱུར་ཏོ། །

ལེའུ་བརྒྱད་པ་

ཚིགས་བཅད་ ༣

ཐོས་པ་སྟེ། སློབ་པ་ནི་སྐྱེ་བ་འདི་དང་། སྐྱེ་བ་གཞན་རྣམས་སུའང་འབྲས་བུ་ཆེན་པོ་འཐོབ། དཔེར་ན། སྔོན་གཙུག་ལག་ཁང་ཞིག་ན་དགེ་སློང་རྒན་པོ་ཞིག་བཞུགས་པས་རང་གི་ཐུགས་ལ་བསམ་པ། བདག་ན་ཚོད་རྒས་པ་ཅི་ཡང་མི་ཤེས་པ་འདིས་ཅི་རུང་། ད་ནི་ཐོས་པ་བཙལ་བར་བྱའོ་སྙམ་སྟེ། དེ་ལ་བརྩོན་པ་ན། ཡུལ་དེའི་རྒྱལ་པོ་བློ་དམན་པས། ཁྱེད་ལ་སློབ་སྦྱོང་གི་ཡོན་ཏན་འབྱུང་ན། ཤིང་སྐམ་ལ་ལོ་འདབ་སྐྱེ་བ་དང་འདྲའོ་ཞེས་ཟེར། བརྩོན་འགྲུས་ལ་སེམས་ཤུགས་ཆག་པའི་རྐྱེན་བྱས་ཀྱང་། རྒན་པོས་བླ་མ་དང་ལྷ་ལ་གསོལ་འདེབས་ཤིང་། བརྩོན་འགྲུས་བྱས་པ་ན་རིང་པོར་མ་ཐོགས་པར་མཁས་པར་གྱུར། རྒྱལ་པོ་དེ་ལ་ཤིང་སྡོང་སྐམ་པོ་ལ་འབྲས་བུ་ཆགས་པ་འཁྱེར་ལ་ཤོག་བྱས་པས། རྒྱལ་པོས་དེའི་བརྩོན་འགྲུས་ལ་ངོ་མཚར་ཆེའོ་ཞེས་ཟེར་ཞིང་། དགེ་སློང་རྒན་པོ་དེ་ལ་གཟེངས་བསྟོད་དང་། བཀུར་སྟི་བྱས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༡༨

འབོད་སྒྲོགས་ནི་དགའ་བྱེད་འཇུག་པ་ཞེས་བྱ་བ་རྒྱ་གར་གྱི་ཐོག་མའི་སྙན་ངགས་མཁན་གྲོག་མཁར་པས་བརྩམས་པ་ནས་གསལ་བའི་སྲིན་པོ་མི་དྲན་དགུ་དྲན། མི་བྱེད་དགུ་བྱེད་མཁན་ཞིག་ཡིན་འདུག །དེ་ཡིས་དགའ་བྱེད་ཀྱི་ཆུང་མ་རོལ་རྩེད་མ་བཀུས་ནས། རང་གི་ཡུལ་ལཀྐ་རུ་ལོ་མང་པོ་བཞག །རོལ་རྩེད་མ་ལ་ཁོའི་བཙུན་མོའམ་ཆུང་མ་བྱེད་དགོས་པར་ཡང་ནས་ཡང་དུ་སླས་ཀྱང་། རོལ་རྩེད་མ་རང་གི་བདག་པོའམ་ཁྱོ་ག་དགའ་བྱེད་ལ་

བྱམས་པ་དང་གུས་པ་གཏིང་ཟབ་པ་ཡོད་པས་ཁས་མ་བླངས། མཐར་དགའ་བྱེད་ཀྱིས་འབོད་སྒྲོགས་ལཀྐ་རུ་བསད། རང་གི་བཙུན་མོ་རོལ་རྩེད་མ་བླངས་ཏེ། རང་གི་རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་འཐབ་པ་མེད་པར་ལོག །སྲས་མཆེ་མ་གཉིས་ལྟམས། བདེ་བར་གནས་པ་ན། སྲིནཔོའིཡུལ་ཏུ་ལོ་མང་གནས་པར་ཚུལ་འཆལ་ལ་རྣམ་རྟོག་ཀྱིས་སྐྱེ་དགུ་མི་མངས་ཀྱིས་སྐུར་བ་བཏབ་པ་ན། རྒྱལ་པོ་དགའ་བྱེད་ཀྱིས་མི་འདོད་བཞིན་དུ་རོལ་རྩེད་མ་རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་ནས་སྐྲོད་དགོས་པའི་གཏམ་རྒྱུད་མཆིས་སོ། །

བོད་ཀྱི་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་གཏམ་རྒྱུད་འདི་ཉིད་གཞིར་མཛད་དེ་རང་གི་ངག་གི་རྩལ་བཏོན་པའི་སྙན་ངགས་མང་དུ་མཆིས་པ། མཁས་པའི་དབང་པོ་ཞང་ཞུང་པ་ཆོས་དབང་གྲགས་པས་མཛད་པ། རྒྱལ་པོ་རཱ་མ་ཎའི་གཏམ་རྒྱུད་ལས་བརྩམས་པའི་དྲི་ཟའི་བུ་མོའི་རྒྱུད་མངས་ཀྱི་སྒྲ་དབྱངས། ཞེས་པ་ལ་སོགས་པའི་སྙན་ངགས་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ཡོད་པར་མ་ཟད་ཕྱིས་ཀྱི་མདོ་སྨད་པའི་ན་གཞོན་གྱི་སྙན་ངགས་པ་ཆེན་པོ། སྐྱུ་ག་ཤེགས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་པོས་བརྩམས་པའི་རཱ་མ་ཎའི་རྟོགས་བརྗོད་བློ་གསར་རྣ་བའི་དཔྱིད་གླུ་ཞེས་པ་ཞིག་ཀྱང་མཆིས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༦

སྔོན་རྒྱ་གར་དུ་དམག་འཐབ་པ་ན་གླང་པོ་ཆེས་རྟོག་རྗེས་བཏང་སྟེ། ཕ་རོལ་གྱི་དམག་མི་གསོད་དུ་བཅུག་པར་གླང་པོ་ཆེ་མང་དུ་འཇོག་པའི་སྲོལ་མཆིས། འོན་ཀྱང་ཀླ་ཀློ་དང་འཐབ་པའི་སྐབས་སུ་ཀླ་ཀློ་རྣམས་ཀྱིས་གླང་པོ་ཆེ་མེ་ལ་འཇིགས་པའི་རིག་པ་རྟེན། དཔལ་འབར་མེ་ཏོ་ཁྱེར་འོངས་པ་ན། གླང་པོ་ཆེ་རྣམས་མེ་ལ་འཇིགས། ཀླ་ཀློའི་རྟ་དམག་ལ་ལན་རྒྱབ་མ་ཐུབ་པར་གླང་པོའི་དམག་གིས་རྒྱ་གར་པ་བསླུས་པའི་ལོ་རྒྱུས་མཆིས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༩

ཆུ་ཤེལ་ནི་ནོར་བུ་རིན་ཅན་ཞིག་ཡིན། སྔོན་ཅག་སྦྲ་མེ་དྲུད་སོགས་མེད་པ་ན། མེ་ལྕགས་ཀྱིས་མེ་རྡོ་ལ་བརྒྱབས་ཏེ། ལྷང་ཆེར་སྐམ་པོའི་འདབ་མ་སྲིན་བལ་ལྟ་བུ་བཟོས་པའི་སྟེང་དུ་མེ་རྡོ་ནས་མེ་སྟག་བབ་པ་ལས་མེ་འབྱུང་། བླུན་པོ་

འགའ་ཞིག་གིས་རིན་ཐང་ཅན་གྱི་རྒྱ་ཤེལ་དེ་འདྲའི་མེ་རྡོ་བྱེད་པ་ལ་མཁས་པ་སུས་ཀྱང་འཚོང་ཐུབ་བམ། འཚོང་མི་ཐུབ་བོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༧༠

སྔོན་མི་དྲན་དགུ་དྲན་འགའ་ཞིག་གིས་རོ་ལངས་བསྒྲུབས་ཏེ། རོ་ལངས་པ་ན་དེ་ལ་དབང་བསྒྱུར་ཏེ། རང་གི་འདོད་དོན་བྱེད་དུ་འཇུག་པ་ཡོད་ཀྱང་། སྐབས་འགར་གྲོགས་འགས་ཤས་ཀྱིས་མཉམ་དུ་སྒྲུབ་པ་ན། གྲོགས་ངན་པ་རེ་དང་ཕྲད་ཆེ་ཕྲ་དོག་དབང་གིས་སྒྲུབ་པ་པོ་གཅིག་ཤོས་ཟ་རུ་འཇུག་པ་སོགས་བྱ་བ་ངན་པ་བྱེད་པར་མངོན་ནོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༧༣

བྱི་བ་གྲོགས་བློ་གཏད་ཆོག་པ་ཞིག་ཡོད་འདུག། དེ་གྲོགས་བཟང་པོ་ཡིན་པར་ཤེས་ཏེ། བྱ་རོག་ཅིག་ཡོད་པ། ཁོའི་དྲུང་དུ་སོང་སྟེ། ཁྱོད་དང་གྲོགས་པོ་བྱེད་དོ་ཟེར། བྱི་བས་སླས་པ། མི་བྱེད། ཁྱེད་ཀྱིས་ཁོ་བོ་ཟ་བར་དོགས་པ་ཡོད། །བྱ་རོག་གིས་སླས་པ། དེ་འདྲ་མ་ཡིན། ཁྱོད་ལ་དད་པ་ཡིན། དེ་ནས་གཉིས་པོ་མནའ་ཡིས་བཅིངས། གཞན་ཡང་སེམས་ཅན་མང་པོ་བློ་མཐུན་མཛའ་བོ་བྱས་ཏེ། རུས་སྦལ་དང་། བྱི་བ། ཤུག་རོན། རི་དྭགས། བྱ་རོག་རྣམས་ཀྱིས་གཅིག་ལ་གཅིག་གིས་གྲོགས་བྱས། ཐམས་ཅད་འཇིགས་པ་ལ་གྲོལ་དོ་ཞེས་གྲག་གོ །

ཚིགས་བཅད་ ༨༩

སྔོན་རྒྱ་གར་དུ། རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་ནས་ནོར་བུ་ཡིན་ཟེར་རྡོ་ཡི་རིགས་ཁྱད་པར་ཅན་དག་ཁྱེར་འོངས་ནས། ཁང་སྟེང་དུ་རྒྱལ་མཚན་གྱི་ཏོག་ཏུ་བཞག་སྟེ། དེ་ལ་མི་ཏོག་སོགས་ཀྱིས་མཆོད་པ་ན། ཅི་བསམ་པ་གྲུབ་པའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱིས་མཆོད་པར་བྱེད་ཀྱང་། དེང་སང་འདི་ལྟར་བྱེད་པའི་སྲོལ་ནུབ་པར་སྣང་ངོ་། །

ལེའུ་དགུ་པ།

ཚིགས་བཅད་ ༣༠

འགྲོ་བ་རིགས་དྲུག་གི་ནང་ན། ལྷ་དང་། ལྷ་མ་ཡིན། མི་གསུམ་བདེ་འགྲོ་ཡིན། དུད་འགྲོ་དང་། ཡི་དྭགས། དམྱལ་བ་གསུམ་ངན་འགྲོའམ་ངན་སོང་ཡིན་ནོ། །རྒྱུ་དགེ་བ་སྤྱད་པའི་འབྲས་བུ་ལས་བདེ་འགྲོ་དང་། རྒྱུ་མི་དགེ་བ་སྤྱད་པའི་འབྲས་བུ་ལས་ངན་འགྲོར་སྐྱེ་བ་མཆིས་སོ། །

ཚིགས་བཅད་ ༣༧

རྒྱ་གར་དུ་སྔགས་ཀྱི་བཟླས་པས་སྦྲུལ་གྱི་དུག་སེལ་ཐུབ་པའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་སྔར་ནས་ཡོད། དེང་སང་ཡང་ཕྱོགས་འགའ་རེ་ན་དེ་འདྲ་ཡོད་ཤས་ཆེ། རང་རེ་གཟུངས་སྔགས་ཁྲོད་ན་སྦྲུལ་གྱི་དུག་སེལ་བའི་གཟུངས་སྔགས་མཆིས་ཀྱང་ནུས་པ་གྲུབ་པ་ནི་དཀོན་པར་སྣང་ངོ་། །

ཚིགས་བཅད་ ༩༩

རྒྱུ་དགེ་བ་ལས་འབྲས་བུ་བདེ་བ་འབྱུང་། རྒྱུ་མི་དགེ་བ་ལས་འབྲས་བུ་སྡུག་བསྔལ་འབྱུང་བ་མདོ་མཛངས་བླུན་དང་། མདོ་སྡེ་ལས་བརྒྱ་པ་ལ་སོགས་པ་གཟིགས་ཏེ། ལས་འབྲས་ལ་ཡིད་ཆེས་བསྐྱེད་པར་བྱའོ། །དེ་ཡང་མཛངས་བླུན་ཞེས་པ་ནི། མཛངས་ཞེས་པ་མཁས་པ་དང་། བླུན་ཞེས་པ་ལྐུགས་པ་ལ་འཇུག་སྟེ། ལས་རྒྱུ་འབྲས་ཕྲ་ཞིང་ཕྲ་བར་གོ་བ་ཆགས་པས་མཁས་པ་ལ་མགོ་བ་དང་། གདམ་རྒྱུད་སྟན་པས་བླུན་པོ་ལ་ཡང་མགོ་བ་ཡིན་པས། མཛངས་བླུན་ཞེས་བཏགས་པར་ཐོས་སོ། །

མཇུག་བྱང་

ཚིགས་བཅད་ ༡

འཚོ་བྱེད་ནི་སངས་རྒྱས་ཞལ་བཞུགས་པའི་སྐབས་སུ་འཚོ་བྱེད་གཞོན་ནུ་ཞེས་བྱ་བའི་སྨན་པ་མཁས་པ་ཞིག་སྟེ། འདི་དང་འབྲེལ་བའི་གཏམ་རྒྱུད་མང་པོ་འདུལ་བ་ལུང་སོགས་ན་མང་དུ་སྣང་། ལན་གཅིག་ཡུལ་འཕགས་རྒྱལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་གདུམ་པོ་རབ་སྣང་ལ་གཉིད་མི་ཁུག་པའི་ནད་ཡོད་པས། མར་ཁུ་གཏང་དགོས་པ་ན། རྒྱལ་པོ་དེ་མར་ཁུ་ལ་སྐྱུག་བློ་བས། མར་ཁུ་མི་ཟ་བ་ན།

འཚོ་བྱེད་ཀྱིས་ཟས་དང་བསྲེས་དེ་མར་ཁུ་བཏང་བ་ཟོས་ཟིན་པའི་རྗེས་སུ་རྒྱལ་པོས་གོ་བས་འཚོ་བྱེད་གཞོན་ནུ་ལ་ཆད་པ་གཅོད་པར་བརྩམས་པ་ན། ཁོང་ཡུལ་དེ་ནས་བྲོས་ནས་མེད་པས་ཆད་པ་བཅད་མ་ཐུབ། དེའི་རྗེང་ན་རྒྱལ་པོ་གདུམ་པོ་རབ་སྣང་གཉིད་མི་ཁུག་པའི་ནད་ལས་དྲགས། འཚོ་བྱེད་གཞོན་ནུ་ལ་བྱ་དགའ་དང་སྣན་ཡོན་བཟང་པོ་བསྐུར་དོ། །

ཀ

སྐད་ཅིག་འཇིག་པའི་ ༤.༡༧

སྐྱེ་ངན་རང་ལ་ ༧.༨

སྐྱེ་བ་སྔ་མར་ ༤.༢༣

སྐྱེ་བོ་ཀུན་གྱི་ ༤.༣༢

སྐྱེ་བོ་འགའ་ལ་ ༨.༨༥

སྐྱེ་བོ་ངན་པ་ ༣.༣༠

སྐྱེ་བོ་ངན་པའི་ ༣.༣༣

སྐྱེ་བོ་ངན་པའི་ ༣.༢༣

སྐྱེ་བོ་ངན་པས་ ༥.༣༣

སྐྱེ་བོ་དམ་པ་རྒུད་ ༣.༦

སྐྱེ་བོ་དམ་པ་རིན་ཆེན་ ༢.༣༠

སྐྱེ་བོ་དམ་པ་ངན་པ་ ༢.༢༡

སྐྱེ་བོ་དམ་པ་ཞི་བ་ ༥.༡༧

སྐྱེ་བོ་ཕལ་ཆེར་ ༦.༡༧

སྐྱེ་བོ་བློ་ལྡན་ ༨.༤༡

སྐྱེ་བོ་དམན་རྣམས་ ༢.༢

སྐྱེ་བོ་ཡོན་ཏན་ ༡.༢

སྐྱེས་མཆོག་རྣམས་ལ་ ༣.༣༣

སྐྱེས་མཆོག་རང་གི་ ༢.༨

སྐྱོན་རྣམས་འབད་པས་ ༣.༣༢

བརྐམ་ཆགས་ཅན་ནི་ ༦.༣༣

ཁ

ཁ་ཅིག་སླུས་པས་ ༢.༡༨

ཁོང་མཛངས་བསོད་ནམས་ ༡.༡༨

ཁྲི་ཕག་རྣམས་ལ་ ༦.༥༣

ཁྲོད་ཀྱི་བྱ་བ་ ༤.༣༥

མཁས་རྣམས་རིག་པ་ ༦.༣༣

མཁས་པ་མཁས་པའི་ ༢.༡༥

མཁས་པ་ཇི་ལྟར་ ༡.༡༥

མཁས་པ་དྲང་པོ་ ༨.༦༡

མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ ༡.༣༠

མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ ༤.༥༠

མཁས་པ་རྒུད་ཅིང་ ༡.༨

མཁས་པ་ཡོན་ཏན་ཀུན་ ༡.༡༡

མཁས་པ་ཡོན་ཏན་དཔག་ ༡.༡༣

མཁས་པ་ཡོན་མཛོད་ ༡.༣

མཁས་པ་རང་གི་ ༡.༣༢

མཁས་པ་རང་གིས་ ༢.༡༦

མཁས་པ་ལོངས་སྤྱོད་ ༨.༥༨

མཁས་པ་ཤིན་ཏུ་རྒུད་ ༢.༡༧

མཁས་པ་ཤིན་ཏུ་ཉམ་ ༢.༣༣

མཁས་པ་ཤེས་རབ་ ༡.༡༣

མཁས་པ་སློབ་པའི་ ༡.༣༦

མཁས་པས་སྒྲིམ་པར་ ༨.༡༣

མཁས་པས་རྟག་ཏུ་ ༨.༨༠

མཁས་པས་བྱ་བ་ཅི་ ༢ . ༣༦
མཁས་པས་བྱ་བ་མ་ ༤། ༣༦
མཁས་པས་གཞན་ལ་ ༤ . ༩༠
མཁས་པས་ལོངས་སྤྱོད་ ༤ . ༦༤
མཁས་ལ་ཡོན་དན་ ༩ . ༦
འཁོར་ལ་ཕུན་སུམ ༣ . ༣༦

ག

གང་དང་གང་གི་ ༤ . ༧༣
གང་དང་གང་ལ་ ༦ . ༩༤
གང་ན་ལས་མཐུན་ ༦ . ༣༣
གང་ན་བཟའ་བཏུང་ ༣ . ༡༣
གང་ཞིག་མཁས་པ་ ༢ . ༡༣
གང་ཞིག་འཇིག་རྟེན་ ༧ . ༥༤
གང་ཞིག་ཉུང་ངུས་ ༧ . ༣
གང་ཞིག་བདག་ཉིད་ ༤ . ༩༥
གང་ཞིག་ནོར་འདོད་ ༤ . ༣༣
གང་ཞིག་གནོད་པ་ ༦ . ༤
གང་ཞིག་ཕུན་སུམ་ ༤ . ༥༧
གང་ཞིག་ཤེས་པའི་ ༤ . ༦༣
གང་ལ་ནོར་ཡོད་ ༦ . ༣༥
གང་ལ་བློ་གྲོས་ ༧ . ༩༧
གང་ལ་ལོངས་སྤྱོད་ ༢ . ༡༣
གལ་ཏེ་དགྲ་ཀུན་ ༧ . ༣༦
གལ་ཏེ་དགྲ་བོ་ ༤ . ༢༣
གལ་ཏེ་དགྲ་ལ་ ༤ . ༣༣
གལ་ཏེ་ཆེན་པོ་ ༤ . ༥༢
གལ་ཏེ་གཞན་དག་ ༧ . ༣༩
གལ་ཏེ་རིག་པ་ ༥ . ༣༡
གོ་ཡང་སྐྱེན་དེ་ ༤ . ༥༣
གྲོགས་པོ་ངན་དང་ ༤ . ༢༣
དགྲ་བོ་སྣན་བར་ ༤ . ༡༩
དགྲ་བོའི་ནུས་པ་ ༢ . ༣༦
འགྲོ་མགོན་སངས་རྒྱས་ ༧ . ༡
རྒྱ་མཚོ་ཆུ་ཡིས་ ༡ . ༣༡
རྒྱལ་ངན་གོ་འཕང་ ༦ . ༡༦
རྒྱལ་ངན་དགྲ་དང་ ༩ . ༣༧
རྒྱལ་ངན་གཞན་གྱིས་ ༣ . ༣
རྒྱལ་པོ་ཉིད་ཀྱིས་ ༦ . ༡༠
རྒྱལ་པོ་རང་ཡུལ་ ༣ . ༡༣
རྒྱལ་པོ་ཤིན་ཏུ་ ༦ . ༢
རྒྱལ་པོས་ཆོས་བཞིན་ ༥ . ༡༧
རྒྱུ་འབྲས་ཕུལ་བྱུང་ ༧ . ༩༢
རྒྱུ་འབྲས་བསླུ་བ་ ༧ . ༩༩
རྒྱུ་མཚན་བརྟགས་ནས་ ༢ . ༣༩
རྒྱུན་དུ་འཁང་ཞིང་ ༤ . ༥༦
རྒྱུན་དུ་འགྲོགས་པའི་ ༢ . ༣༣
རྒྱུན་དུ་གཞན་གྱིས་ ༣ . ༣༥
སྒོམ་ན་ཐོས་པ་ ༧ . ༩༣

ང་

ང་རྒྱལ་རྩོལ་བ་ ༦ . ༡༣
ངན་པ་ཇི་ལྟར་ ༥ . ༣༡
ངན་པ་ཐོག་མར་ ༥ . ༣
ངན་པ་རྣམས་ལ་ ༤ . ༤༢
ངན་པ་ཕལ་ཆེར་ ༣ . ༥
ངན་པ་གཞན་དོན་ ༥ . ༩༢
ངན་པ་རང་རྟེན་ ༩ . ༣༥
ངན་སོང་གསུམ་གྱི་ ༧ . ༣༠
ངེས་པར་སྒྲུབ་དགོས་ ༡ . ༣༧
ངོ་ཚ་ཆུང་རྣམས་ ༥ . ༡༠
དངོས་པོ་གང་དང་ ༧ . ༣
སྔོན་ཆད་མ་མཐོང་ ༧ . ༣༧
སྔོན་ཡང་འདི་བཞིན་ ༧ . ༥༩

ཅ

ཅུང་ཟད་བསམ་པ་ ༤ . ༥༣
གཅིག་ལ་ཕན་པར་ ༩ . ༣༩

ཆ

ཆར་དང་ཆུ་བོ་ ༦ . ༣༢
ཆུང་མ་ངན་དང་ ༥ . ༣༣
ཆེ་ལ་གནོད་བྱེད་ ༩ . ༡༣
ཆེན་པོ་རྣམས་མཆོད་ ༦ . ༩༧
ཆེན་པོ་རྣམས་རྩོད་མོ་ ༤ . ༡༤
ཆེན་པོ་རྣམས་ལ་ ༢ . ༥
ཆེན་པོ་ཕྲོག་དོག་ ༤ . ༩༣
ཆེན་པོ་རེ་ཞིག་ ༣ . ༡༤
ཆེན་པོས་དགྲ་ལ་ ༣ . ༡༧
ཆེན་པོས་ང་རྒྱལ་ ༦ . ༡༩
ཆེན་པོས་འབད་ནས་ ༣ . ༩
ཆོ་ག་ཉམས་པར་ ༣ . ༣༠
ཆོ་ག་ལོག་པར་ ༣ . ༣༡
ཆོས་རྒྱལ་དགྲ་དང་ ༩ . ༩༠
ཆོས་དང་ཆོས་མིན་ ༢ . ༡༢
ཆོས་སྤྱོད་ཞི་བར་ ༢ . ༢
ཆོས་ལུགས་ཤེས་ཀྱང་ ༢ . ༡༩
མཆུ་བསྐྱོད་པ་ཡིས་ ༣ . ༣༡
མཆོད་པ་དམ་པ་ ༥ . ༣༣
མཆོད་འོས་པ་དང་ ༤ . ༡༢

ཇ

ཇི་ལྟར་ཇི་ལྟར་ ༣ . ༣༢
ཇི་ལྟར་ཕ་མ་ ༧ . ༡༣
ཇི་སྲིད་ངོ་ཚ་ ༩ . ༣༣
ཇི་སྲིད་རང་སྟོབས་ ༤ . ༡༣
འཇམ་པོས་འཇམ་པོ་ ༤ . ༣༩
འཇིག་རྟེན་འཇིགས་པ་ ༥ . ༣༧
འཇིག་རྟེན་འདི་དང་ ༡ . ༣༠
འཇིག་རྟེན་འདི་ན་ ༧ . ༥
འཇིག་རྟེན་བྱ་བ་ ༧ . ༥༧

འཇུངས་ལ་ཕྱུག་པོ་ ༩.༦
རྗེ་བོ་ལྟག་པར་ ༤.༣༣
རྗེ་བོས་བདག་ལ་ ༧.༦
རྗེ་བོས་འབངས་ལ་ ༤.༣༡
ལྗོན་ཤིང་དུལ་བ་ ༣.༡༨

ཉ

ཉམ་ངའི་གྲོས་དག་ ༤.༧༠
ཉམ་ཆུང་གྱུར་ཀྱང་ ༨.༣༤
ཉམ་ཆུང་རྟག་ཏུ་ ༤.༣༤
ཉམ་ཆུང་རྣམས་ཀྱིས་ ༦.༦༣
ཉམ་ཆུང་རྣམས་ཀྱིས་ ༤.༨༩
ཉམས་སྟོབས་ཆུང་བའི་ ༤.༤
ཉེས་པ་མངོན་སུམ་ ༥.༧
ཉེས་པ་མངོན་སུམ་ ༤.༧
ཉེས་པ་ལས་ཀྱང་ ༨.༣༨
གཉེན་བཤེས་ཀུན་གྱིས་ ༩.༡༩
རྙེད་པ་ལ་ལ་ ༨.༣༦
སྙིང་ལ་འཁོན་དུ་ ༥.༨༡
བསྙེན་དྲགས་རྒྱལ་པོའི་ ༥.༣༣

ཏ

གཏིང་ནས་ཉམས་པའི་ ༥.༡༡
རྟ་མཆོག་འགྲོ་བའི་ ༩.༥༧
རྟག་ཏུ་དམ་པའི་ ༣.༡
རྟག་ཏུ་བྱམས་པས་ ༦.༨༡
རྟག་ཏུ་འབྱེད་ལ་ ༥.༣༥
རྟག་ཏུ་གཞན་དོན་ ༣.༩
སྟོབས་བྲལ་མི་ཡིས་ ༦.༣༤
བསྟོད་པས་དགའ་བར་ ༣.༣༨

ཐ

ཐ་མར་ཤིན་ཏུ་ ༤.༤༣
ཐབས་ལ་མཁས་ན་ ༡.༤༣
ཐོས་པ་མེད་པའི་ ༩.༨༥
མཐུ་ཆེན་གཟུ་ལུམས་ ༩.༣༧

ད

དང་པོ་ཉིད་ནས་ ༦.༣༡
དམ་པ་ཁྲོས་ཀྱང་ ༨.༥
དམ་པ་ཀྲོལ་ཡང ༨.༡༩
དམ་པ་རྒྱང་ན་ ༣.༧
དམ་པ་ཇི་ལྟར་ ༣.༣༠
དམ་པ་དག་ལ་ ༤.༨༧
དམ་པ་དང་ནི་ ༨.༨༧
དམ་པ་དུལ་བས་ ༨.༩
དམ་པ་སྡིག་པ་ ༣.༥
དམ་པ་རྣམས་དང་ ༣.༡༥
དམ་པ་དཔོན་དུ་ ༣.༣
དམ་པ་དབྱེ་དཀའ་ ༨.༣༧
དམ་པ་མ་བཅོལ་ ༨.༣༣
དམ་པ་གཞན་དུ་ ༤.༤༩

དམ་པ་རེ་ཞིག་ ༨.༣༡
དམ་པ་སྒྲོག་ལ་ ༣.༣༡
དམ་པ་ཡོན་ཏན་ ༣.༡༣
དུག་གི་རྩ་བ་ ༥.༨༣
དུས་སུ་མ་བབ་ ༤.༨༤
དེ་ལྟར་འབད་པས་ ༩.༥༣
དེས་ན་མཁས་པས་ ༧.༣༩
དེས་ན་ཆོས་རྣམས་ ༩.༨༤
དེས་ན་ལས་ཀྱིས་ ༣.༣༣
དྲང་པོར་སྨྲ་བ་ ༦.༣
དྲེགས་བཅས་བླུན་པོ་ ༣.༡༨
དྲེགས་པས་ཡོན་ཏན་ ༥.༣༨
དྲིད་ཆུང་ཁ་ཡིས་ ༣.༣༧
བདག་གིས་བྱ་བ་ ༩.༣༦
བདག་གིས་བརྩོན་པར་ ༩.༣༣
བདག་གིས་བསླུས་དང་ ༥.༣༦
བདག་ཉིད་གང་ལ་ ༤.༨༨
བདག་ཉིད་ཆེ་ལ་ཕན་ ༣.༡༦
བདག་ཉིད་ཆེ་ལ་སྐྱེ་ ༣། ༣༣
བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་ ༣.༣༤
བདག་ཉིད་ཆེན་པོའི་ ༦.༡༥
བདག་ཉིད་དཔོན་དུ་ ༦.༡
བདག་པས་མཐོ་བའི་ ༤.༨༡
བདོག་པ་བཏང་བས་ ༩.༡༥
འདི་བཤེས་འདི་ནི་ ༨.༡༣
འདུ་འཛི་སྤངས་པས་ ༩.༣༧
འདོད་པ་བདེའོ་ ༧.༩
སྡར་མ་གྲོས་བྱེད་ ༣.༣༤
སྡིག་པ་དང་ནི་ ༣.༣༨
སྡིག་སྤྱོད་རྒྱལ་པོས་ ༣.༨
སྡིག་སྤྱོད་རྗེ་བོར་ ༥.༣༠
སྡིག་སྤྱོད་ནགས་ན་ ༨.༧
སྡུག་བསྔལ་རྒྱ་མཚོའི་ ༩.༡༦
སྡོང་བུ་གཅིག་ལས་ ༩.༣༤

ན

ནགས་ཚལ་ཤིན་དུ་ ༩.༥༦
ནང་དུ་ཙུང་ཟད་ ༦.༡༩
ནང་ན་ཡོན་ཏན་ ༦.༣༨
ནམ་དགོས་ཆེ་ན་ ༩.༨
ནོར་གྱི་མཆོག་ནི་ ༦.༦༠
ནོར་གྱིས་འགྱུར་ན་ ༨.༣༩
ནོར་གྱིས་མ་གདུངས་ ༦.༦༡
ནོར་དང་གཡོག་འཁོར་ ༤.༦༣
ནོར་ལྡན་བླུན་པོའི་ ༦.༨༧
ནོར་རྣམས་གསོག་ཅིང་ ༧.༨༧
ནོར་མེད་ཟས་གོས་ ༧.༣
ནོར་གསོག་འཛུངས་པའི་ ༩.༨༧
གནས་མ་ཡིན་པའི་ ༧.༨༥

གནས་མིན་ཏ་ཅང་ ༦.༣༦
གནོད་པ་བྱས་ཕྱིར་ ༩.༣༥
གནོད་པ་བྱེད་པ་ ༤.༣༥
གནོད་པར་བྱེད་པའི་ ༤.༡༠
གནོད་པའི་མཚན་མ་ ༥.༣༩
རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་ ༨.༣༨
སྣ་ཡི་ཚབ་དང་ ༢.༡༩

པ

དཔའ་ཞིང་མཐུ་རྒྱལ་ ༡.༣༡
དཔྱང་ཚོགས་འགྲོ་ན་ ༣.༨༡
དཔྱེ་བ་མང་ཕྱིར་ ༤.༣༠
སྤྱོད་དམ་སྤྲིན་པར་ ༢.༡༦

ཕ

ཕ་རོལ་ཅི་ནས་ ༤.༢༢
ཕ་རོལ་གནད་དུ་ ༤.༣༣
ཕན་དང་མི་ཕན་ ༣.༡༠
ཕན་པར་སླ་བ་ ༥.༣༥
ཕན་བྱེད་དགྲ་བོ་ ༦.༡༤
ཕལ་ཆེར་བུ་ཚའི་ ༦.༥༥
ཕུགས་སུ་སྒྲུབ་པར་ ༢.༨༣
ཕོངས་ཀྱང་གདུང་བར་ ༤.༩༥
ཕྱི་རྗེས་རིང་དུ་ ༣.༩
འཕྲུལ་དུ་ཅུང་ཟད་ ༩.༣༣

བ

འབད་དེ་ཀུན་ནས་ ༥.༣༨
བུ་དང་ལྡན་ན་ ༢.༣༤
བུ་ལོན་ལྷག་མ་ ༥.༨༤
བྱ་བ་འགའ་ཞིག་ ༤.༦༠
བྱ་བ་འགའ་ལ་ ༦.༨༠
བྱ་བ་ངན་དང་ ༢.༨༦
བྱ་བ་ཆེ་ཆུང་ ༤.༣༤
བྱ་བ་ཆེན་པོ་ ༤.༩༣
བྱ་བ་འབད་ནས་ ༦.༥༤
བྱ་བ་མི་འདྲ་ ༢.༣༩
བྱ་རོག་དག་གིས་ ༥.༣༢
བྱམས་པས་ཁྲབ་པའི་ ༤.༩༨
བྱམས་རྫོད་གཉིས་ཀ་ ༤.༡༩
བྱིན་ན་དཔལ་འགྱུར་ ༩.༢
བྱིན་ནས་སླར་ཡང་ ༣.༡༡
བྱེ་བ་སྟོང་ཕྲག་ ༩.༩
བྲན་གཡོག་ང་རྒྱལ་ ༢.༡
བླུན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ ༣.༣༡
བླུན་པོ་བྱ་བ་ ༣.༦
བླུན་པོ་འབྱོར་པ་ ༨.༡༡
བླུན་པོ་སླ་བ་ ༦.༣༩
བླུན་པོ་ལོག་པའི་ ༤.༦༢
བླུན་པོ་ལོངས་སྤྱོད་ ༣.༣༣
བླུན་པོ་སློབ་པ་ ༩.༨༠

བླུན་པོའི་དྲུང་དུ་ ༣.༡༢
བླུན་པོའི་བྱམས་སྡང་ ༦.༥༩
བླུན་པོའི་དབུས་ན་ ༣.༡༡
བླུན་པོའི་ཡོན་ཏན་ ༨.༣
བླུན་པོས་དགོས་པའི་ ༥.༡༦
བླུན་པོས་བྱ་བ་ ༣.༣
བླུན་པོས་གསོག་པའི་ ༥.༡༦
བློ་གྲོས་ཆེན་པོ་ ༡.༢
བློ་གྲོས་ལྡན་པ་ ༡.༡༢
བློ་གྲོས་ལྡན་པས་ ༤.༢
བློ་གྲོས་ཞན་པའི་ ༣.༣༤
བློ་ངན་དྲང་པོ་ ༣.༤
བློ་ངན་ལས་ལ་ ༥.༡༨
བློ་ཆུང་གྲོས་ཉིས་ ༡.༡༨
བློ་ཆུང་རྣམས་ཀྱིས་ ༥.༡༣
བློ་ཆུང་མང་དུ་ ༣.༣༦
བློ་ཆུང་ཅུང་ཟད་ ༣.༣༩
བློ་ཆུང་སེམས་ལ་ ༣.༡༥
བློ་མཐུན་རིང་ན་མ་ ༨.༣༡
བློ་དང་ལྡན་ན་ཉམ ༡.༣༢
བློ་དང་ལྡན་ན་མ་ ༡.༣༨
བློ་དང་ལྡན་པའམ་ ༤.༥༨
བློ་དང་བརྟེན་འགྲུས་ ༦.༥༨
བློ་ལྡན་ནོར་གྱིས་ ༦.༥༡
བློ་ལྡན་བྱ་བ་ ༤.༡
བློ་ལྡན་ཆེ་འདི་ ༩.༣༣
བློ་ལྡན་རང་གིས་ ༩.༥༥
བློན་པོ་བློ་ལྡན་ ༦.༩
དབྱར་གྱི་ཆུ་མིག་ ༦.༣༤
འབད་དེ་ཀུན་ནས་ ༥.༣༨
འཁོར་དང་ཞིང་རབ་ ༢.༣༨
འཁོར་པའི་དུས་ན་ ༨.༡༠
འབྲེལ་པ་འགའ་ཡི་ ༢.༣༣
སྦྱིན་པས་བསྡུས་ན་ ༦.༣༩
སྦྱིན་ལ་རྟག་ཏུ་ ༣.༡༠

མ

མ་བརྟག་པར་ནི་ ༥.༣༤
མ་དཔྱད་པ་ལས་ ༣.༣༢
མ་འོངས་པ་ལ་ ༢.༨༣
མང་པོ་གཅིག་ཏུ་ ༦.༡༡
མི་མཁས་པ་དག་ ༥.༡༥
མི་གང་ཁྲིམས་ལས་ ༢.༣༡
མི་གང་དགྲ་ལ་ ༦.༣༢
མི་གང་བརྗོད་བྱ་ ༥.༣༢
མི་གང་བྱས་པ་ ༥.༨༨
མི་གང་བྱས་པ་ ༢.༣༠
མི་གང་མཛའ་བ་ ༤.༨༣
མི་གང་གཞན་དོན་ ༩.༣༡

མི་གང་བསོད་ནམས་ ༨.༣༠
མི་ངན་འབད་པས་ ༧.༣༨
མི་ལྐུགས་བྱ་བ་ ༧.༣
མི་རྣམས་ཆེ་ཐུང་ ༩.༣༣
མི་རྣམས་ཆེ་རིང་ ༧.༡༡
མི་བསྲུན་འགྲོ་ལ་ ༤.༣༨
མི་བསྲུན་པ་ཡི་ ༤.༥༥
དམན་རྣམས་དགོས་པ་ ༨.༣༦
དམན་པ་ཇི་སྲིད་ ༥.༣
དམན་པ་འགྱུར་ན་ ༨.༣༧
དམན་པ་ལོངས་སྤྱོད་ ༨.༡
དམན་པའི་སྐྱེ་བོ་ ༤.༩༠
དམན་པས་སྐྱེ་བོ་ ༨.༨༣
དམན་ལ་སྤྱོད་པ་ ༣.༣
དམིགས་པ་ཀུན་ལ་ ༩.༣༩
དམུ་རྒོད་རྣམས་དང་ ༤.༨༦
རྨ་གཞན་མཁས་པས་ ༥.༨༠
རྨིག་རྗེས་ཆུ་ཡིས་ ༣.༡༣
རྨོངས་པ་བདེ་བ་ ༣.༧
སྨྲ་མང་ཉེས་པ་ ༦.༣༦
སྨྲས་ཤིང་བསྐུལ་བར་ ༡.༣༣

ཙ

རྩུབ་པས་རྩུབ་པ་ ༥.༡༤
རྩོལ་བ་དོར་ནས་ ༧.༨༨

ཚ

ཚིག་ངན་བརྗོད་པས་ ༤.༤༡
ཚེ་འདིར་སྙན་གྲགས་ ༣.༤

ཛ

མཛའ་བཤེས་ཀུན་དང་ ༩.༣༡
རྫིང་ངན་ཆུ་ཡིས་ ༧.༣༧
བརྫུན་གྱིས་ཕ་རོལ་ ༧.༨༠

ཞ

ཞུམ་བཅས་རྩོལ་བ་ ༦.༡༣
གཞན་གྱིས་བརྙས་པར་ ༤.༣༡
གཞུང་ངན་བདག་ལ་ ༤.༤༤
གཞུང་ངན་ནོར་ལ་ ༥.༣༤
གཞུང་ངན་གཞན་གྱི་ ༥.༡༣
གཞུང་བཟང་ངོ་ཚ་ ༤.༦༥
བཞག་ན་ནོར་བསྐྱེད་ ༩.༤

ཟ

བཟང་ངན་མི་ཤེས་ ༣.༣༦
བཟང་པོའི་ཚོ་རིགས་ ༣.༡༧
གཟུ་ལུམ་དག་གི་ ༥.༨༥

ཡ

ཡིད་ལ་བསམ་པ་ ༥.༨
ཡུན་རིང་འགྲོན་པའི་ ༤.༦༨
ཡུན་རིང་བདེ་བ་ ༩.༡༤
ཡུལ་གྱི་བདག་པོ་ ༤.༡༥

ཡུལ་དང་དུས་ལ་ ༤.༥༠
ཡུལ་གཞན་ལེགས་པར་ ༤.༣༤
ཡུལ་བཟང་ཡོད་བཞིན་ ༧.༨
ཡོད་ཏན་ཀུན་ལྡན་ ༦.༣༠
ཡོན་ཏན་ཀུན་རྫོགས་ ༤.༨
ཡོན་ཏན་སྐྱོན་གཉིས་ ༡.༣༣
ཡོན་ཏན་ཅན་དང་ ༦.༥༣
ཡོན་ཏན་ཅན་ལ་ ༧.༡༠
ཡོན་ཏན་ཅུང་ཟད་ ༤.༥
ཡོན་ཏན་ཆུང་རྣམས་ ༨.༣
ཡོན་ཏན་ལྡན་ན་ ༡.༡༠
ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་ ༨.༡༨
ཡོན་ཏན་ལྡན་པར ༤.༣༩
ཡོན་ཏན་ལྡན་ཡང་ ༦.༥
ཡོན་ཏན་ལྡན་ལ་ ༦.༨༥་
ཡོན་ཏན་མེད་ན་ ༦.༨༦
ཡོན་ཏན་མེད་པའི་ ༣.༡༤
ཡོན་ཏན་ལོག་པར་ ༣.༡༩
གཡུལ་ངོར་རྒྱན་ལ་ ༣.༨༠
གཡོ་ཅན་སྙན་པར་ ༥.༡
གཡོ་ཅན་ཚིག་ལ་ ༤.༧༤
གཡོ་ཅན་ཚུལ་གཟོབ་ ༥.༤
གཡོ་ཅན་བཟང་པོའི་ ༥.༩
གཡོ་ཅན་སོགས་ལ་ ༤.༧༩

ར

རང་སྒྲོན་མཁས་པ་ ༤.༥༡
རང་གིས་ངན་སྤྱོད་ ༧.༣༤
རང་གིས་ལེགས་པར་ ༤.༦༩
རང་ཉིད་ཅིས་ཀྱང་ ༤.༧༦
རང་དང་གཞན་གྱི་ ༤.༤༣
རང་དོན་འབད་པས་ ༩.༣༠
རང་དོན་འབའ་ཞིག ༥.༨༣
རང་སྤྱོད་འབད་པས་ ༤.༣༩
རང་ཕྱོགས་སྲུང་ཡང ༤.༣༧
རང་དབང་ཐམས་ཅད་ ༦.༣༨
རང་གཞན་གཉིས་ཀ་ ༤.༧༥
རང་བཞིན་བཟང་པོ་ ༦.༦
རང་ལ་དགོས་པའི་ ༩.༥༡
རང་ལ་ངན་སེམས་ ༤.༦༦
རང་ལ་བློ་གྲོས་ ༤.༩
རི་དང་ཆུ་བོ་ ༦.༥༦
རིག་པ་གླེགས་བམ་ ༦.༥༠
རིག་པ་ནང་པར་ ༡.༩
རིགས་བརྒྱུད་རྒྱུད་ཀྱིས་ ༩.༡༠
རིགས་བརྒྱུད་ཕྱུག་པར་ ༩.༡༡
རིགས་པས་རྙེད་པའི་ ༤.༡༡
རིགས་པས་དཔྱད་ན་ ༡.༡
རིགས་གཟུགས་ལང་འཚོ་ ༧.༡༤

ལ

ལས་ཀྱི་ཤུགས་ཀྱིས་ ༢.༣༠

ལས་ཀྱིས་མཐར་བའི་ ༢.༡༥

ལེགས་ཉེས་རྣམ་པར་ ༢.༨༡

ལེགས་ཉེས་དཔྱོད་པའི་ ༣.༣༨

ལེགས་པར་བརྟགས་ ༤.༢༨

ལེགས་པར་སྤྱོད་ལ་ ༧.༥༣

ལེགས་བཤད་མཁས་པའི་ ༡.༥

ལེགས་བཤད་བྱིས་པ་ ༡.༣༣

ལེན་ཤེས་སྒོམས་པར་ ༤.༢༡

ལོག་འཚོའི་ཟས་ནོར་ ༣.༣༣

ལོངས་སྤྱོད་འགྲུབ་པར་ ༢.༣༡

ལོངས་སྤྱོད་ལྡན་པས་ ༦.༨༣

ལོངས་སྤྱོད་ཡོད་ཀྱང་ ༣.༣༨

ལོངས་སྤྱོད་གསོག་པར་ ༦.༦༨

ལོངས་སྤྱོད་ཧ་ཅང་ ༤.༤༨

ཤ

ཤིན་ཏུ་རྒས་པར་ ༤.༣

ཤིན་ཏུ་རྩོད་པ་ ༦.༣༡

ཤེས་ལྡན་དགྲ་ལ་ ༨.༣༣

ཤེས་རབ་ཀྱིས་ནི་ ༧.༨༦

ཤེས་རབ་ལྡན་ན་ ༥.༦

ཤེས་རབ་ལྡན་པ་ ༡.༡༦

ཤེས་རབ་ལྡན་པས་ ༡.༦

ཤེས་རབ་ཕྱོགས་གཅིག་ ༦.༣

ཤེས་རབ་མེད་པའི་ ༣.༣༧

ཤེས་རབ་མེད་པའི་ ༣.༣༠

ཤེས་རབ་མེད་པའི་ ༧.༨༡

ས

སུ་ཡང་བདག་གི་ ༤.༣༦

སེམས་ཅན་གང་དང་ ༦.༦༣

སེམས་ཅན་མོས་པ་ ༤.༣

སེམས་ཅན་གཞན་དང་ ༡.༣༤

སེམས་ནི་རྣམ་པར་ ༧.༣༤

སེར་སྣ་ཅན་གྱི་ ༦.༣༣

སྲིད་པའི་ཁོལ་པོར་ ༧.༡༨

བསོད་ནམས་ལྡན་པའི་ ༦.༥༢

བསོད་ནམས་མེད་ན་ ༦.༨

བསོད་ནམས་འཛད་ན་ ༢.༣༢

བསོད་ནམས་ཤུགས་ཀྱིས་ ༦.༨༣

ཧ

ཧ་ཅང་མཐུ་རྩལ་ ༢.༣༨

ཧ་ཅང་འདོད་ལ་ ༤.༡༦

ཧ་ཅང་བྱམས་ཐལ་ ༤.༣༨

ཧ་ཅང་བྱམས་པ་ ༦.༣༠

ཧ་ཅང་གཡོ་སྒྱུ་ ༥.༥

ཧ་ཅང་རློམ་པ་ ༥.༣༦

ཧ་ཅང་ལོངས་སྤྱོད་ ༢.༣༣

ཧ་ཅང་ཤེས་རབ་ ༢.༣༣

ལྷ་ཡི་མཆོག་དང་ ༡.༡

ལྷུན་པོ་ཙམ་ཀྱང་ ༨.༨༣